

38ste j.a.v. 24de 26 en 27 maart 1971

Mevr. v. Someren:

.....vergadering van de Volkspartij voor Vrijheid en Democratie.

Onze normale jaarlijkse algemene vergadering, maar toch wel met een speciaal accent, omdat in feite deze grote alg. vergadering ook de verkiezingscampagne inluit voor de belangrijkste verkiezingen die we iedere 4 jaar hebben, de verkiezingen voor de Tweede Kamer der Staten Generaal.

Dames en Heren, we leven in een tijd waarin de massa communicatie middelen belangrijker zijn dan wat ook. U zult het mij daarom wel vergeven dat ik verdere toespraken tot speciale genodigden, tot speciale gasten uitstel omdat wanneer wij thans beginnen het NOS journaal nog een deel van de redevoering van de Hr. Geertsema kan uitzenden. Mag ik dus beginnen met slechts U allen bijzonder hartelijk welkom te heten en mag ik dan mijn zeer korte openingswoord dat ik straks verder zal voltooien, besluiten met het woord te geven aan onze politieke leider de Hr. Geertsema. (applaus)

Dames en Heren, de rede die ik mij voorstel vanavond voor U te houden zal een ander karakter hebben dan die welke mijn voorganger Toxopeus die ik hier vanavond met vreugde begroet en ik op vorige alg. ledenvergaderingen placht uit te spreken. Ging het daarbij in het algemeen om het aangeven van de belangrijkste beleidspunten voor het komende jaar, vanavond hoef ik daaraan minder aandacht te besteden, omdat immers de partij op 6 februari in een zeer uitvoerig verkiezingsprogram haar wensen voor het in de komende periode te voeren regeringsbeleid duidelijk heeft neergelegd. De voornaamste vraag die ik daarom vanavond ruim 1 maand voor de verkiezingen met U wilde bespreken is deze: op welke wijze kan de VVD zich de grootst mogelijke zekerheid verschaffen dat het toekomstige regeringsbeleid die nieuwe wegen zal gaan volgen die wij als liberalen daartoe hebben aangegeven. Op onze vorige alg. vergadering in Breda op 27 februari 1970 heeft de partij daartoe een voorlopige weg aan gegeven. Hoofdbestuur en fracties kregen de opdracht resp. het verzoek om alles te doen en niets na te laten wat de tot standkoming van een stembusaccord zou kunnen bevorderen tussen de VVD en de ARP, de CHU, D 66 en de KVP of enkele van deze partijen. Het is aan mij als politiek leider van de VVD om vanavond rekening en verantwoording afg te leggen over de wijze waarop Hoofdbestuur en fracties uitvoering hebben gegeven aan deze resolutie van de partij, die was aanvaard op voorstel van het liberaal beraad. Zeer kort na de alg. vergadering n.l. in Maart 1970 heeft het Hoofdbestuur zich schriftelijk gewend tot de genoemde partijen. Ik ga nu maar niet dieper in op de daarop gevolgde briefwisselingen, omdat voor de VVD niet de procedure van belang is maar het resultaat. En heel Nederland dacht ik zo langzamerhand zijn buik vol heeft van de pakken openbare brieven die gewisseld zijn tussen de 3 oppositie partijen en de 3 confessionele partijen. Een soort schriftelijk rookgordijn waarvan de VVD zich nimmer heeft willen bedienen. U weet dames en heren dat het niet tot een gesprek met D 66 is gekomen. Voordat n.l. daarvoor een datum was vastgesteld, maakte D 66 wereldkundig dat besprekingen waren geopend met de P.v.d.A. over een samenwerkingsverband.

Wij hebben D 66 toen laten weten, dat gezien de afwijzing door onze alg. vergadering van elke samenwerking in regeringsverband met de PvdA, een gesprek met D 66 pas weer zin zou hebben nadat evt. de besprekingen met de PvdA waren vastgelopen. U weet dames en heren, die zijn niet vastgelopen en dus gaan PvdA, D 66 en de PPR samen de verkiezingen in. Dat betekende het einde van ons pogen om te komen tot een gesprek met D 66 over een stembusacckoord. Alvoren verder in te gaan op het verloop van onze besprekingen met de confessionele partijen, meen ik er goed aan te doen U mijn visie te geven op de nu tussen de 3 oppositie partijen gemaakte afspraken. Als ik in mijn rede zou werken met tussenkopjes, dan zou hier het tussenkopje moeten staan, in de politiek is voor sommigen niets te dol. U weet dames en heren, dat gedurende de laatste paar jaar de PvdA in opperste verwarring verkeerde. Nieuw Links kreeg langzaam maar zeker de PvdA in haar macht tot ongenoegen van velen, vooral van de oudere SDAF leden van vroeger. Er werden wilde resoluties aangenomen o.a. over de nationalisatie van de pharmaceutische industrie en over de onvoorwaardelijke erkenning van de DDR, die de fractie niet kon of niet wilde uitvoeren. De deuren naar de confessionele partijen werden driftig dichtgesmeten, vervolgens nog van grendels voorzien en het volgend ogenblik weer op een kiertje gezet. Tenslotte werd opengegoid en op hetzelfde moment weer dichtgejannageld. Niemand die er meer een touw aan vast kon knopen. Wel veel mensen die zich uiterst bezorgd maakten over de toekomst van de PvdA en over dreigende isolement. Mensen die er tendele ..... De PvdA stond duidelijk op ontploffen. Wie zou daar nu het meest verheugd over hebben moeten zijn. Natuurlijk duidelijk D 66, de partij die al enkele jaren geleden een ootrooi had aangevraagd op haar ontploffings theorie. Maar ziet de wonderen zijn de wereld nog niet uit. Doodsbang dat haar theorie ook praktisch zou worden, haast D 66 zich om een uiterste poging te doen om de PvdA voor ontploffen te behoeden. Om de PvdA uit haar dreigend isolement te halen en haar de hoop op een nieuwe toekomst te bieden. Dames en heren wie het begrijpt mag het zeggen. Maar ik vermoed dat er in deze zaal met in het algemeen zeer redelijk denkende en handelende VVD-ers maar weinig zullen zijn die dat begrijpen. Dat scoort praktijken zijn onze praktijken niet. Daarom kunnen wij ook slecht begrijpen waarom een partij die altijd heeft gesteld dat zij geen keus wilde maken tussen socialisme en liberalisme, omdat het daar in de maatschappij niet om zou gaan, zich nu ineens hals over kop in de armen van de socialisten heeft gestopt. Toch kan ik U het antwoord wel geven. D 66 heeft dat gedaan om puur opportunistische redenen. Zij zag ineens haar kans om van de vernieling waarin de PvdA zich bevond te profiteren door diens steun af te dwingen voor haar staatsrechtelijke vernieuwingen, waarvan zij tot dat moment de enige werkelijke voorrechtster was geweest. D 66 verkocht haar onafhankelijke opstelling in de Nederlandse politiek voor de schotel linzen van de staatsrechtelijke vernieuwing. Overigens een schotel bedorven linzen, die door de meerderheid van de Tweede Kamer inmiddels al als oneetbaar terzijde is geschoven. Ook de VVD dames en heren en terecht. Wij wensen geen sterke man in Nederland en wij wensen de democratie geen geweld

aan te doen door de evenredige vertegenwoordiging af te schaffen. D 66 moet overigens zelf haar trouwste aanhangers wel diep teleurgesteld hebben. Niets van haar idealen is er in deze 4 jaren in de praktijk gerealiseerd. Niets van haar staatskundige verlangens, niets van de door haar gewenste wijziging in ons partijen stelsel, met uitzondering dan van het feit dat er een eerste aanzet is voor een progressieve volkspartij. Een progressieve volkspartij waarin D 66 uiteindelijk onder het socialistisch juk zal doorgaan. Laten ze zich daarin toch vooral niet vergissen. Bij samengaan in een partij van een grote socialistische beginsel partij met een goed getraind kader en een sinds lang bestaand en wijd verkakt partij apparaat en een kleinere partij zonder behoorlijke partij structuur wordt de tweede door de eerste in betrekkelijk korte tijd met huid en haar verslonden. De P.v.d.A. heeft op korte termijn grote concessies gedaan, zoals het afstand doen van puur socialistische verlangens als socialisatie van de grond en de nationalisatie van de gezondheidszorg. Ze zat zo in de knoei dat daar op dat moment niet aan te ontkomen viel. Maar op langere termijn staat het voor mij vast dat mocht de nieuwe partij tot stand komen, waaraan ik overigens nog wel twijfel, maar de PvdA daarin de overwinning zal behalen. En het symbool van die overwinning zal zijn, dat die z.g. niet socialistische progressieve volkspartij rustig lid zal blijven van de socialistische internationale. Al mag dan bij de komende verkiezingen D 66 wellicht weer verkiezingswinst boeken, de doodsklok heeft niet alleen over D 66 maar ook over de idealen van D 66 geluid. Al heeft hij zich vermomd als huwelijksmakelaar, van Mierlo is in feite de doodgraver. En vele van de huidige aanhangers van D 66 zullen dat naar mijn stellige overtuiging tijdig beseffen. Deels zullen zij hun stem niet op D 66 uitbrengen en o.m. terugkeren tot de VVD. Deels zullen zij zich na de verkiezingen verzetten tegen een voortzetting van de samenwerking in een z.g. oppositie accoord, als voorloper van een nieuwe partij. Een stembus-accoord tussen regeringspartijen vormt een veel sterkere binding dan een uitvoerig accoord tussen oppositie partijen. Juist in de oppositie hebben partijen veel sterker de neiging hun eigen identiteit over het voetlicht te brengen. En de eenheid in een kabinet zal ongetwijfeld veel hechter zijn dan die in een schaduw kabinet zoals de 3 denken te gaan vormen als ze niet de meerderheid halen. En U weet het dames en heren dat is natuurlijk volstrekt ondenkbaar, dat gaven ook de 3 vertegenwoordigers Zondag avond in "Achter het Nieuws" ook toe. Ik ben er wel haast van overtuigd, dat in het schaduw kabinet vrij snel een schaduw crisis zal optreden. Voortzetting van de samenwerking tussen de socialisten, de pragmatisten en de hobbyisten na DE VERKIEZINGEN? hetzij in een oppositie accoord, hetzij in een progressieve volkspartij, komt mij dus op zijn minst twijfelachtig voor. En dat dames en heren is nu juist waarschijnlijk ook een van de gedachten van de confessionele partijen. Dat brengt mij dan bij het mislukte gesprek tussen de confessionele partijen en de VVD. Uit de kranten zal U wel duidelijk zijn geworden dames en heren, dat wij het de 3 confessionele partijen bijzonder moeilijk hebben gemaakt, om neen te zeggen tegen de VVD. Wij hebben hen niet, zoals de oppositie partijen dat wel gedaan hebben, de kans gegeven nee te zeggen over een procedure geschil.

Dat zou overigens ook niet zo eenvoudig geweest zijn. Want als er een punt van overeenstemming is tussen de confessionele partijen en de VVD, dan is dat wel hun gemeenschappelijke afkeer van het uitvoerige stembusaccord gecombineerd met een lijst van toekomstige ministers. Ons gaat het er om de kiezer meer invloed te geven. En dat doet men niet door hem een gezamenlijk program van 3 partijen voor te schotelen compleet met Ministerslijst, waaraan hij niets maar dan ook niets meer kan veranderen. Het doet er niets toe of de kiezer op de PvdA of op D 66 of op de PPR stent. Al behaalt de PPR een klinkende overwinning toch blijft in het program staan, dat Nederland deel moet blijven uitmaken van de NATO, waar de PPR tegen is. En nog gekker. Al komt er geen enkele PPR-er in de Tweede Kamer en dat is helemaal niet zo onwaarschijnlijk toch zal de PPR deel uitmaken van het Kabinet als ze met zijn drieën de meerderheid krijgen. Dat is een negatie van de kiezers wil die wij niet voor onze rekening willen nemen en de confessionele partijen evenmin. (applaus)

Tussen grote 3 en kleine 3 is het dus niet tot een program vergelijking gekomen. Wel daarentegen tussen de confessionele partijen en de VVD. Wij zijn wel overgegaan tot bespreking van de verschillen tussen het gemeenschappelijk urgentieprogram en het verkiezingsprogram van de VVD. Niet dames en heren en laat ik dat nu toch nog eens in alle duidelijkheid zeggen, niet om in de binnenkamer compromissen te sluiten. Als er een accoord tot stand was gekomen, zouden wij toch ieder met ons eigen program de verkiezingen in zijn gegaan. Maar we hebben gepraat, eenvoudig om te weten hoe de verschil punten precies lagen en welke waarden de verschillende partijen aan die punten toekenden. Er is dus niet onderhandeld, er is uitsluitend overlegd. En wij als delegatie van hoofdbestuur en de beide fracties van de VVD hadden de overtuiging dat er verschilpunten niet vordien aard waren dat ze, nadat de kiezer op 28 april zijn oordeel zou hebben gegeven, niet te overbruggen zouden zijn geweest. Het is immers in onze visie de kiezer die de doorslag geeft bij de samenstelling van het regeringsprogram. Bovendien bestond er na 4 jaar van samenwerking in een Kabinet en als regeringspartijen bij ons de overtuiging dat er een voldoende basis van vertrouwen tussen de 4 partijen was gegroeid om de zekerheid te hebben dat wij elkaar bij een kabinetsformatie zouden kunnen vinden. Van deze overtuiging hebben wij dan ook blijk gegeven dames en heren. Naar onze mening waren alle voorwaarden voor een globaal stembusaccord of op zijn minst een intentie verklaring aanwezig. De confessionele partijen, U weet het, hebben de beslissende stap naar tenminste een intentie verklaring niet durven nemen. En de grote alles overheersende vraag is waarom niet. Laten wij daartoe de verklaring van de confessionele delegatie wat nader onder de loupe nemen. De confessionele partijen erkennen dat er in feite overeenstemming tussen de programma's bestaat op een groot aantal uiterst belangrijke terreinen. Op welke gebieden bestaat die overeenstemming niet, zijn er om met de confessionelen te spreken, verschillen van betekenis. Dat zijn in de eerste plaats onderdelen van het uitgaven en belasting beleid, het huurbeleid, de ontwikkelingshulp, bepaalde aspecten van de inkomens en vermogens verhoudingen en de financiering van het onderwijs.

Dat zijn zakelijke verschil punten. Ze zijn voor een belangrijk deel terug te voeren op de vraag met welke bedrag denkt men de overheidsuitgaven te kunnen laten stijgen, zonder de inflatie te bevorderen. En de daarmee direct samenhangende vraag, is men bereid een algemene verhoging van de belastingtarieven te aanvaarden. Voor een ander deel hangen ze samen met de ^{niet} minder belangrijke vraag op welke wijze kan men zonder verhoging van de belastingen gelden vrij maken voor het doen van extra uitgaven. En tenslotte is er het punt, nu niet alles tegelijk kan, waaraan denkt men dan voorrang te geven. De vraag waarom wij hier vanavond en morgen bij elkaar zijn. Ik herhaal, grotendeels zakelijke verschil punten, al hangen enkele natuurlijk mede samen met de visie welke men op de maatschappij in het algemeen heeft. Er is nog een punt dat een duidelijk principieel karakter heeft, n.l. het omroepbestel. Zie daar de totale lijst van verschil punten. Maar ik lees verder in de verklaring van de confessionele partijen. Daarin wordt dan gesproken over de basis van vertrouwen welke er bestaat met de VVD. Dit vertrouwen bestaat bij de VVD evenzeer als bij de confessionele partijen, maar wij verbinden daaraan echter een andere conclusie dan de confessionele partijen. Wij baseren op dat vertrouwen de overtuiging dat wij er met de KVP, AR en CHU na de verkiezingen en op basis van die verkiezingen uit slag ons baseren op de uitgesproken wil van de kiezers in zullen slagen tot de vorming van een kabinet te komen en tot de opstelling van een gezamenlijk regeringsprogram en wij hebben van die overtuiging ook duidelijk blijk gegeven. Deze beslissende stap, ik herhaal het, hebben de confessionele partijen niet durven of niet willen nemen. Zij trekken als enige conclusie dat zij het gesprek met de VVD na de verkiezingen willen voortzetten. In feite dus op dezelfde wijze als onze gesprekken van 10, 16 en 22 maart, zij het dan in de onderhandelings sfeer en niet meer in de overleg sfeer. Dat aanbod dames en heren, ik zeg het met nadruk heeft de VVD afgewezen. Wij wilden de kiezer duidelijkheid verschaffen, door een stembusaccord of door een intentieverklaring. Niemand kan er oprecht bezwaren tegen hebben, dat het gesprek daarover in de Binnenkamer plaatsheeft. Waar de kiezer over moet oordelen, kom dan voor de verkiezingen dan naar buiten. Voor de kiezer zijn stem heeft uitgebracht. De kiezer oordeelt over het resultaat van de besprekingen. Daar is niets tegen. Maar wat willen nu de confessionele. Die willen dat na de verkiezing. Dus al de kiezer al wel zijn stem heeft uitgebracht. De partijen zich opnieuw in een onder onsje verenigen. En in die beslotenheid de stem van de kiezer gaan interpreteren, Daartegen heeft de VVD onoverkomelijke bezwaren. Dat is een minachting voor de kiezers, daaraan werken wij niet mee. En wij hopen van ganser harte dat de partij in deze achter ons staat (applaus).

Over een evt. regeringsprogram praten wij na de verkiezingen uitsluitend onder leiding van de aangewezen kabinetsformateur die het ongetwijfeld tot zijn taak zal rekening de kiezers op de hoogte te houden van de belangrijke punten van dat gesprek. Maar dames en heren dit was een zijsprong, die ons even wegvoerde van de vraag die nog steeds beantwoord moet worden, waarom namen de confessionele de laatste beslissende stap niet. Dat antwoord moet tweërlei zijn.

In de eerste plaats omdat hun vertrouwen in ons minder groot is dan dat van ons in hen. En dat wil ik U wel zeggen, betreur ik uitermate. Laten we hier echt geen doekjes om winden. Ik heb er behoefte aan om dat heel hard te zeggen. De VVD heeft haar aanbod aan de confessionele partijen om over een stembusaccord te praten niet gedaan omdat wij zo dolgraag mee wilden regeren. Wij zijn niet tot de confessionele partijen gekomen met de politieke bedelnap in de hand. Het was het aanbod van zich voor het landsbelang verantwoordelijk voelende mensen die bereid zijn onder moeilijke omstandigheden regeringsverantwoordelijkheid te dragen tot andere mensen waarvan wij hetzelfde mochten veronderstellen. In het besef van die verantwoordelijkheid hebben wij onze hand naar de confessionele partijen uitgestoken en ons vertrouwen in die ~~partijen~~ ~~uitgesproken~~ De uitgestoken hand is.....applaus.....) geweigerd. Natuurlijk in alle vriendelijkheid en beminlijkheid, maar hij is geweigerd. Het is duidelijk dat men dat ni~~et~~ streffeloos kan doen. Men wil een confessionele harde lijn best, dan kan men de harde lijn krijgen. Wij hebben ook met die harde lijn jarenlange ervaring. (applaus).

Ons uitgesproken vertrouwen is niet beantwoord in de geest waarin wij dat graag zouden hebben gezien. De confessionele partijen zullen de gevolgen daarvan onder ogen moeten zien, ze zullen krijgen waarom ze gevraagd hebben. De eventuele voortzetting van het gesprek, ik heb het U al gezegd, zal in een andere geest zijn dan het gesprek dat Maandag is afgebroken. Ook in de politiek zal men de gevolgen van zijn daden of in dit geval beter gezegd van zijn nalaten moeten dragen. Het zal de confessionele partijen moeite kosten de beschaming van ons vertrouwen ongedaan te maken. Maar dames en heren dit betrof de gevolgen van het niet nemen van de laatste beslissende stap en nog altijd geen antwoord op de vraag waarom namen ze die stap niet. Ze hebben duidelijk andere mogelijkheden willen openhouden. Ze hebben n.l. wel verklaard dat ze zich openstellen voor een voortzetting van het gesprek met de VVD, maar ze hebben niet verklaard dat ze zich niet openstellen voor een gesprek met andere partijen. En dat is natuurlijk het kardinale punt. Elke andere partijen zouden dat kunnen zijn. Daar kan ik alleen maar naar gissen. Het zou DS 70 kunnen zijn. Al deed de delegatieleider v.d. Stee over die mogelijkheid op onze gezamenlijke persconferentie niet erg to~~es~~chietselijk. De mogelijkheid blijft echter open. Hoe zit het met de kleine 3. Daarvan zegt de verklaring dat de confessionelen hun standpuntbepaling als definitief beschouwen. Met de Kleine 3 als zodanig zal dus niet meer worden onderhandeld. Maar dat betekent natuurlijk niet dat er na de mogelijke ontploffing van de kleine 3 na een verkiezingsnederlaag niet de mogelijkheid voor een gesprek met de PvdA zou openstaan. Een gesprek met D 66 en de PPR acht ik uitgesloten. De verschillen tussen deze partijen en de confessionelen zijn voorshands onoverbrugbaar. Maar t.a.v. de PvdA is dat zeker niet het geval. Het Kabinet Cals/Vondeling heeft het bewezen en mijn geheugen is goed genoeg om mij de passage in het boek van Vondeling voorproef en naspraak te herinneren, wie daarin pleit voor een monsterverbond tot invoering van een districtenstelsel teneinde alle kleine partijen uit de Kamer te weren.

Een van de lievelingswensen o.a. van mijnheer Westerterp van de KVP. De confessionale partijen zullen deze passages zeker ook niet vergeten zijn, want in hun krijgen, U weet het, leeft de gedachte aan een districtenstelsel nog steeds. Misschien zullen de confessionele partijen straks zeggen dat ik hersenschimmen zie. Best. Maar dan zijn zij het toch die daartoe de aanleiding hebben gegeven, want zij houden de mogelijkheden open zonder te zeggen waaraan ze denken. Een andere theoretische mogelijkheid zou zijn, het denken aan het confessionale meerderheidskabinet. Dat noem ik nu een hersenschim, een voorbeeld van onchristelijke hovaardij, dat mij erg slecht ligt. (applaus)

Niet alleen dames en heren, dat het getalsmatig natuurlijk onzin is, maar bovendien geloof ik ook nog, dat het hoogst onverstandig zou zijn van de christelijke partijen om een toevallige meerderheid te gaan gebruiken voor een puur confessionele politiek. En dat is waardoor ze door hun achterban toe gedwongen zouden worden, als ze met zijn drieën de regering zouden vormen. Maar ik beseft dat ik nog steeds niet afdoende de vraag heb beantwoord, waarom niet. Waarom die laatste beslissende stap niet. Ik vrees dat ik dat ook niet afdoende zal kunnen doen. Omdat ik mij nu eenmaal niet geheel in het zieleleven en

van de confessionele partijen kan inleven. Ik

zou nog een reden kunnen noemen, n.l. de vrees voor het verlies van een bepaald werknemers aanhang aan de PvdA. Dames en Heren, daarover kan ik slechts 2 dingen zeggen. Ten eerste vrees is een slechte raadsman waarmee nog nooit iemand de verkiezingen heeft gewonnen.....

Ten tweede als men daardoor een aantal werknemers leden binnen de boot houdt dan verliest men er evenveel aan de VVD, n.l. die mensen die niets moeten hebben van de mogelijkheid van een op de een of andere wijze socialistisch getint beleid en daarom voor de zekerheid op de VVD zullen stemmen en terecht dames en heren. (applaus). Wij kunnen hun geen ongelijk geven. Als wij in hun plaats waren zouden we hetzelfde doen.

Ik heb de hamvraag dus niet afdoende kunnen oplossen. Maar ik kan wel een andere vraag beantwoorden n.l. deze, hebben Mevr. v. Someren, de heren v. Riel Talsma, Korthals Altes en ikzelf nu 3 dagen voor niets zitten praten. Hadden wij het net zo goed kunnen laten en dan zeg ik dames en heren heel duidelijk nee, er is niet niks uit de bus gekomen. Dat niet niks kan ik alleen maar verduidelijken door de wijzen op de toestand die wij sinds 1945 hebben gekend. Dat was de situatie waarin de confessionele partijen tot na de verkiezingen hun handen volstrekt vrij hielden. Alle in aanmerking komende partijen tot het laatste ogenblik tegen elkaar uitspelen en tot dat ogenblik van geen enkele voorkeur blijk gaven. Zo ik naar de Hr. Toxopeus kijk, dan komt ongetwijfeld de naam van de Hr. de Korte ons beiden in de gedachte, die dat spel inderdaad tot het laatste ogenblik heeft trachten te spelen. Tot de Hr. Toxopeus daar een stokje voor stak. Het is die situatie die ik tijdens de alg. beschouwingen van 1970 een beschamende heb genoemd en die is voorbij hopelijk voorgoed voorbij. Nu hebben de confessionele partijen t.a.v. één van de 25 andere partijen de verklaring afgelegd, dat zij met die partij op vele punten programmatische overeenstemming hebben.

En zij hebben t.a.v. één van de 25 partijen uitgesproken, dat er een basis van vertrouwen bestaat. Dat vertrouwen is weliswaar geringer dan waarop wij aanspraak meenden te kunnen maken. Maar dames en heren het is niet niks. Er is nu een verklaring die een christelijke zijn daden zeer wel overwegende partij niet ongestraft op 29 april weer in de prullemand kan strooien.

En het is mijn vaste overtuiging, dat dat ook niet de bedoeling is. Die verklaring zal hoe dan ook zijn consequenties hebben. Het traditioneel volmaakt vrijblijvende standpunt is doorbroken en daarover hebben wij als delegatie dacht ik terecht onze voldoening uitgesproken. De enige partij in Nederland, dames en heren, die nog aan een volstrekt vrijblijvende opstelling vasthoudt, is het nieuwe fenomeen, DS 7C. Tegenover het Algemeen Dagblad verklaarde Drees Jr. Woensdag j.l. dat DS 7C na de verkiezingen ook bereid is met de linkse concentratie rond de PvdA te gaan praten om die eventueel aan een meerderheid te gaan helpen. Dames en Heren, over duidelijkheid gesproken. Eerst je afscheiden van de PvdA en vervolgens bereid zijn om met diezelfde partij v.d.A. in een regering te gaan zitten. Wat moet een kiezer daar nu in hemelsnaam mee aan. Maar Drees Jr. is niet voor het eerste gat gevangen, hij wil ook wel praten met de confessionele partijen en met de VVD. Het lijkt meer Rommer Jr. dan Drees Jr. (applaus) Maar dames en heren laten we terugkeren tot ons gesprek met de confessionele partijen. Ons einddoel, volstrekte duidelijkheid voor de kiezers is niet bereikt. Dat is teleurstellend. Nog steeds weet een kiezer die op een confessionele partij stemt niet met zekerheid wat er met die stem gaat gebeuren. Welk toekomstig kabinet hij steunt. Dat is onze schuld niet. Wij hebben er zo hard aan getrokken als menselijk mogelijk was. Wij hebben meer bereikt dan zeer velen voor mogelijk hadden gehouden. Maar meer zat er klaarblijkelijk niet in, A l'impossible nul est tenu. Wij als delegatie hebben de opdracht van de algemene vergadering van 27 februari 1970 naar beste weten vervuld, wij hopen en verwachten dat de alg. vergadering onze houding zal delen. (applaus) Dat dames en heren is ons antwoord aan de liberale kiezers. Onze oproep aan die confessionele kiezers die prijs stellen op beleid in liberale richting kan alleen maar zijn Uw grootste zekerheid voor een liberaal regeringsbeleid is een klinkende overwinning van de VVD, help daaraan mee. (applaus). Help daaraan ook mee, als U ervan overtuigd bent, dat de confessionele partijen alleen maar met de VVD in zee willen gaan. Want het is uiteindelijk de kiezer die bepaald wat de inhoud zal zijn van het regeringsprogram. Hoe meer stemmen op de VVD, hoe groter de kans dat de nog bestaande verschilpunten in liberale zin zullen worden opgelost. Dames en heren de beslissing is dus gevallen. De VVD gaat volstrekt zonder politieke bindingen de verkiezingsstrijd in. Wij brengen ons eigen programma dat een uitnemend programma is een verstandiger programma in onze ogen dan welk van de andere verkiezingsprogramma's ook. Liberalen gaan nieuwe wegen bewandelen. (applaus) Liberalen, U weet het gaan nieuwe wegen bewandelen, maar ze laten daarbij hun gezond verstand niet thuis. Zij laten zich niet meeslepen door hun idealisme al bezitten wij dat stuk voor stuk wel. Het gezonde verstand van de VVD vindt U duidelijk terug in de

zakelijke verschilpunten tussen de confessionele partijen en ons. Punten waarin wij naar onze stelling overtuiging het gelijk aan onze kant hebben. Punten t.a.v. inwilliging van de confessionele verlangens niet in het landsbelang zou zijn. Er is maar een mogelijkheid om de grootst mogelijke zekerheid te scheppen, dat dat niet zal gebeuren, een klinkende overwinning van de VVD. Het is daarom dat wij alles op alles moeten zetten om met een voortreffelijk resultaat uit deze verkiezingen tevoorschijn te komen. Alleen dan en nu grijp ik maar het meest belangrijke punt aan, zullen wij kans zien de overheidsuitgaven binnen de perken van de redelijkheid te houden. Het is eenvoudig onverantwoord om met het gemak waarmee de 3 oppositie partijen, PvdA, D 66 en PPR dat doen, met een groot aantal miljarden in het rond te smijten of het maar niks is. En ook de confessionele partijen verliezen de werkelijkheid uit het oog, als ze denken dat zonder schade aan onze maatschappij de belasting jaarlijks met een half procent kan worden verhoogd. Zij hebben ook zelfs niet, en dat is een van de zwaarste verwijten die ik hun maak, de moeite genomen om de nederlandse burger duidelijk te maken dat deze periode van 71 tot 75 een zo uitzonderlijke is dat daarin de belastingdruk drastisch moet worden verhoogd. Maar dat dat te wijten is aan omstandigheden die zich in een volgende periode niet meer zullen voordoen. U kunt er zeker van zijn dat zij voor U voor de periode 75 t/m 79 precies hetzelfde verhaal zullen ophangen. En daarom is het beter sterker het is noodzakelijk, de heren nu een halt toe te roepen om nu tegen KVP, AR en CHU te zeggen tot hier en niet verder. (applaus) Die partijen zien de beurs van de belastingbetaler als een soort goocheldoos. U weet wel, hij lijkt leeg maar de goochelaar haalt er ongelimiteerd gekleurde doekjes uit. Dat mag een goochelaar lukken, dat lukt een nieuw kabinet zeker niet. Het Nederlandse volk neemt het eenvoudig niet meer en iedereen die merkt dat de belastingtarieven omhoog gaan, zal proberen zijn reëel besteedbaar inkomen op hetzelfde peil te houden m.a.w. hij wentelt die hogere belastingen af. Hij eist meer loon, meer honorarium, de prijzen stijgen. De confessionele partijen mogen dat onjuist vinden, wellicht onterecht, maar het is de werkelijkheid van het leven. Voor iedereen die niet met zijn hoofd in de etische wolken loopt. Wij staan met 2 benen op de grond, wij zijn bereid de feiten onder ogen te zien, zoals ze daar nu eenmaal liggen. Iedereen wentelt af, behalve de arme stakkers die niets meer kunnen afwentelen. De mensen met de niet waardevaste pensioenen, de lijfrentetrekken, de boeren en tuinders, de kleine middenstanders. Zij worden het slagtoffer en als wij op dit punt de confessionelen te lijf gaan, zijn wij hun zaakwaarnemers. Het is ongrijpelijk dat de christelijke partijen weigeren in te zien, dat zij het zijn die als gangmakers willen optreden van een nieuwe inflatie golf. Welnee, zeggen ze dan naief. Want heus dames en heren het is geen slechtigheid, het is alleen naïeviteit. Wij zullen natuurlijk moeten afspreken met werknemers en werkgevers, dat het vrij beschikbaar inkomen met niet meer dan 2 à 2½% mag stijgen per jaar, anders kunnen onze plannen niet doorgaan. Datzelfde zeggen ook de oppositie partijen, krasser nog zegt ook de vakbeweging, dames en heren. Allemaal apekool want tegelijkertijd heeft de vakbeweging de mond vol over de loonexplosie die

er op 1 juli zal en moet komen. Met de ene mond beleiden ze de matiging en met de andere stellen ze excessieve looneisen. En de confessionele, naïef als ze zijn, luisteren uitsluitend naar de mond die hen het beste bevalt. Bovendien nissen ze dan nog de moed om in hun programma te zetten, dat zij de regering instrumentarium willen geven om excessieve loon stijgingen tegen te gaan. En weer vraag ik dames en heren, wat moet je daar nu toch mee aan. Ik zal de laat zijn om te ontkennen, dat het uitermate moeilijk is om als Kabinet het loonbeleid niet uit de hand te laten lopen als men daarvoor niet de medewerking heeft van het georganiseerde bedrijfsleven. Maar laten we ons niet bang laten maken door Kloos, die voor de televisie verklaart dat een kabinet met liberal altijd met de vakbeweging op voet van oorlog zal verkeren. Ook Kloos zal als hij een keer eerlijk zal willen zijn, niet kunnen ontkennen, dat in de afgelopen 4 jaren door het kabinet de Jong een goed sociaal beleid is gevoerd zowel t.a.v. de actief werkenden als t.a.v. de gepensioneerden. (applaus)

Ik had er behoefte aan en ik ben blij dat U dat met Uw applaus onderstreept, na alle schimpscheuten van andere zijde het kabinet deze sociale pluim op de hoed te steken. (applaus). Ik wil helemaal geen gedetailleerde opsomming geven maar ik zal toch een enkel punt noemen. In de eerste plaats heeft dit kabinet de wet op het minimum loon door de Kamers weten te loodsen met niet alleen dat het minimum loon heeft een niveau bereikt dat Uniek is in deze wereld. Kijk ik naar de periodieke uitkeringen van AOW en ANW, dan zijn die onder het kabinet de Jong gestegen met ruim 40 %. Dat alles willen de oppositie partijen graag vergeten, maar van onze kant hulde aan het Kabinet voor dit sociale beleid (applaus). In een nieuw kabinet met VVDers zal het niet anders zijn. Wederom een goed sociaal beleid, zij het dames en heren en het is goed om dat nog eens uitdrukkelijk te stellen, een beleid dat misbruik van de sociale wetgeving zal weren. Maar een goed sociaal beleid en dat houdt tevens in een loonbeleid dat niet de zwakste in onze samenleving via de inflatie het gelag laat betalen. Daarom moet de overheid een instrumentarium ter beschikking hebben om op loongebied excessen tegen te gaan, precies zoals ze dat op gebied der prijzen al ter beschikking heeft. Want deze twee zijn in onze visie onlosmakelijk aan elkaar gekoppeld. En tegenover die mensen die zo graag de VVD tegenwerken, jullie willen alleen maar wat aan de lonen doen en niets aan het overig inkomen, wil ik toch eens een enkel cijfer noemen. In 1960 werd aan loon en staun uitgekeerd 19 miljoen, aan andere inkomen werd 10 miljoen verdiend, 19 dus tegen 10. In 1970 lagen die cijfers loon inkomen 55 miljoen tegen ander inkomen 17 miljoen. het was dus 19 tegen 10, het is nu 55 tegen 17. Een ander opstelling van cijfers, het werknemers aandeel in de inkomsten van de bedrijven liep in diezelfde jaren op van 68 naar 77 %. Ik houd niet van al die cijfers, maar het is af en toe toch goed om U te laten horen, wat op dat sociale gebied werd gerealiseerd door Kabinetten, waarin met uitzondering van 2 jaren de liberalen een belangrijke invloed hadden. (applaus)

Ik dacht dames en heren, dat eerder de geniets van andere inkomen enig bezwaar tegen het beleid van het kabinet naar voren zouden kunnen brengen dan juist de werknemers.

Maar dames en heren, het draait niet alleen om de lonen en de prijzen. Het gaat over een totale mentaliteitsverandering in ons land. Er zal iets gedaan moeten worden aan de helaas heersende mentaliteit dat het bij ons allemaal niet op kan. Dat de bonen wel tot in de hemel groeien. Laten wij liberalen nu eens de eersten zijn die de roed hebben de Nederlandse bevolking duidelijk te maken dat dat een sprookje is, dat het allemaal wel op kan. Duidelijk maken, dat er in de komende periode maar een zeer beperkte ruimte is voor een stijging van de overheidsuitgaven en evenzeer een beperkte ruimte voor de stijging van het persoonlijk vrij besteedbare inkomen. Velen zullen ons daar voor niet dankbaar zijn. Het is geen populaire politiek. Het is veel prettiger om, als de Hr. Don Hyl door Nederland te lopen op verkiezingstournee en overal een slordige paar honderd miljoen te beloven. Maar wij doen een beroep op de kiezers met gezond verstand. Maar die kiezers die weten wat het waar is wat Mevr. v. Soneren laatst voor de televisie zei, als je niet oppast dan smelten de guldens in je hand. En ze zullen smelten, als we de oppositie partijen of de confessionale partijen gaan volgen in hun verlangen tot forse verhoging van de uitgaven. Laten we dan maar spelbedervers zijn, daar schamen we ons echt niet voor, als dat spel de inflatie bevordert. Er is in de afgelopen jaren veel kritiek geweest op Minister Witteveen. Voor ons zal Minister Witteveen de man blijven die strikt heeft vastgehouden aan de Kabinet's afspraak om de overheids uitgaven met niet meer dan 6% te laten stijgen. Als men beseft welke aandrang op een minister van financiën wordt uitgeoefend, zowel door zijn collega's als door de vele Kamerleden om dan nog niet naar te spreken over de vele pressie groepen in het land. Dan past ons de grootste waardering voor de standvastigheid van Minister Witteveen. (applaus) Diezelfde standvastigheid Dames en heren, zal de VVD in de komende periode moeten opbrengen. En daarom doe ik een beroep op alle VVD-ers hier in de zaal aanwezig en elders in het land met ons meelevend, om er zich bij ne te leggen dat niet al hun verlangens, zelfs niet al hun verlangens die ze in het verkiezingsprogramma hebben neergelegd, in de komende 4 jaren verwezenlijkt zullen kunnen worden. Wij zullen om die gëdachte ingang te doen vinden, Uw steun niet kunnen missen. Maar dames en heren het gaat in het leven niet alleen om materiële zaken, Goddank niet. En uit al die andere zaken wil ik er vanavond een nemen om nog enkele woorden aan te wijden. n.l. de democratie. Voor de VVD een punt van het allergrootste belang, nationaal en internationaal Internationaal omdat het in onze ogen ten eenenmale onaanvaardbaar is dat zaken die voor ons lang van het aalergroote belang zijn zich volmaakt onttrekken de beslissingsbevoegdheid van ons eigen parlement of een ander gekko parlement. Een van de voornaamste punten, waarvoor wij ons in de komende periode zullen gaan inzetten, is de democratisering van de interne structuur van de Europese gemeenschappen. Is de toekenning van een wetgevende bevoegdheid aan een rechtstreeks ^{gekozen} ~~gekozen~~ Parlement. (applaus)

Maar dames en heren daarmee zijn we er nog niet. Willen we een grote werkelijk democratische Europese gemeenschap tot stand brengen, dan moeten we verder kijken dan de 6. Dan is een uitbreiding absoluut noodzakelijk.

En wat zitten we momenteel te doen. Het spijt me dat ik het zeggen moet, maar i.p.v. historische beslissingen te nemen, wordt er door de 6 regeringen alleen maar gekift over details op financieel en handels politiek gebied en dat terwijl de verschillen zich alleen nog beperken tot de overgangsperiode. Het is een barre schande dat dat zich in Brussel afspeelt, terwijl in feite de 10 landen het op de hoofdpunten het al met elkaar eens zijn, hoe ze in 1978 een Europa willen formeren, economisch en politiek. Ik durf gerust te zeggen dat het feit dat er nu na 9 maanden onderhandelen nog geen uitzicht is op overeenstemming het gevolg is aan gebrek aan politieke wil bij de Franse regering. Wij weten toch allemaal dat Nederland en de 4 overige partners ⁴L In 1970 een accoord met Engeland zouden hebben bereikt als het alleen aan hen had gelegen. Een vierde mislukking van de onderhandeling betekent, laten we dat goed beseffen, dat de toetreding van Engeland en zijn after partners voorgoed van de baan is. Het kan zelfs betekenen dat ook de democratisering van de gemeenschappen via een direct gekozen Europees parlement waarvan ik zojuist de noodzaak onderstreepte, daarmee evenzeer naar een verdere onbekende toekomst zou worden verschoven. Dames en heren, wij kunnen en mogen niet aanvaarden dat West Europa voorgoed in 2 blökken uiteen valt. (applaus) Wie kan vergeten dat het dankzij de Engelse vasthoudendheid was in de jaren '4 - '45 dat wij onze vrijheid wisten te herwinnen. Dat bijeenkomsten als deze vandaag mogelijk zijn. Dat wij straks vrij kunnen kiezen. Zijn wij ook vergeten dat in diezelfde periode het Engelse volk ook economisch alle reserves heeft moeten inzetten t.b.v. de bezette landen. In dat licht bezien, kan ik mij niet voorstellen dat men wil vasthouden aan een zo hoge prijs voor Englands entree kaartje in Europa, dat daardoor datzelfde Engelse volk gedwongen wordt er maar vanaf te zien en ook in vredestijd gedwongen wordt alleen verder te gaan. Een nieuw kabinet zal zich moeten beraden over de koerswijziging die moet plaatsvinden, wanneer wij op ondemocratische wijze opgesloten blijven in een continentaal beknopt Europa van de 6, dat aan gebrek aan besluitvaardigheid dreigt tenonder te gaan door de constante veto's van een van de partners op alle punten die Parijs hem welgevallig zijn. Wellicht zal het zelfs dit kabinet moeten zijn, dat een initiatief neemt tot een duidelijke confrontatie met Parijs. Ook uitstel van een beslissing kan een negatieve beslissing zijn.

De tegenkrachten in Engeland worden sterker. Wellicht speculeert Frankrijk erop, dat het geen veto behoeft uit te spreken, omdat Engeland al eerder nee heeft gezegd. Ik verwacht van de Nederlandse Regering dat het zal trachten die gang van zaken te voorkomen. (applaus)

Wij wensen niet dat onze liberale uitgangspunten voor een democratisch Europa blijvend geweld worden aangedaan. Wij zijn onze Staatssecretaris Den Koster dankbaar voor wat hij zo volmaakt in onze geest in de afgelopen jaren voor Europa heeft gedaan. Wij zullen met hem de komende jaren deze strijd voortzetten. (applaus) Maar ook dames en heren in ons eigen land moeten we aan de democratie alle aandacht besteden. Het spreekt voor een liberale partij al vanzelf. Namens U allen Dames en heren zou ik op dit moment een woord van hulde willen richten tot Minister Polak. Wat hij heeft gedaan voor de democratisering van de onderneming, voor dat verdient hij een ereplaats te krijgen temidden van de liberale staatslieden van deze tijd. (applaus)

Zijn opvattingen over de democratie zullen ons nog gedurende lange tijd tot gids dienen in deze uiterst moeilijke materie. Zijn gevleugelde woorden dat democratie geen staatsvorm is voor bange mensen blijft ons richtsnoer. Wij zijn niet bang om mensen met een van het onze afwijkend levenspatroon hun vrijheid te gunnen. Maar wij zijn evenmin bang om onze democratie zo nodig voor ondermijning te behoeden. Maar laten wij als liberalen een ding met elkaar afspreeken. Als wij terwille van onze democratie tegen mensen of groepen van mensen moeten optreden dan zal voor ons niet belangrijk zijn wat ze doen maar ook vooral waarom ze het doen. Het moet er ons niet alleen om gaan de gevolgen van een bepaald optreden te voorkomen of te bestrijden, maar vooral ook om de oorzaken weg te nemen, ons in die oorzaken te verdiepen. Alleen dan hebben we het recht ons ware democraten te noemen. Politici die dat niet willen erkennen, zullen het dames en heren met de VVD niet gemakkelijk krijgen. (applaus) Dames en heren, ik heb vanavond maar een enkel facet van onze liberale politiek kunnen aanstippen. Meer hoefde ook niet. Ons verkiezingsprogramma spreekt voor zich zelf. Wij hebben besloten ons als liberalen op nieuwe wegen te begeven. Wij hebben het Nederlandse volk een programma aangeboden, waarin wij een duidelijk beeld geven van hoe wij onze taak zien in een snel veranderende wereld. Een programma waarin wij niet speculeren op de kortstondige gunst van bepaalde groepen kiezers.

Jaarlijkse algemene vergadering 1971

Een programma gemaakt door de mensen die een verantwoordelijkheid voor deze maatschappij ten volle beseffen, voor mensen die zichzelf verantwoordelijk weten. Niet alleen voor zichzelf maar ook voor hun medemens. Een programma dat een beroep doet op diegenen die het redelijk wel gaat in de wereld om zich in te zetten voor al diegenen die in welvaart ten achter zijn gebleven. Een program dat offers vraagt van de een om rechtvaardigheid te vetrachten t.o. de ander. Een program dat alleen gebracht kan worden door een partij die zich sterk voelt door zijn eensgezindheid, die zich gedragen weet door de steun van die tallozen in den lande, die aan sobere uitvoerbare plannen ver de voorkeur geven boven onbetaalbare luchtkastelen. Het zijn de kiezers die zullen uitmaken welke invloed de liberale programapunten zullen hebben op het komende regeringsheleid. Aan hen leggen wij met groot vertrouwen ons programma voor. De liberalen willen nieuwe wegen inslaan, nieuwe wegen die leiden naar een betere en rechtvaardiger mij. Laat het vol worden op die wegen, laten ze bevolkt worden met hondduizenden die met ons aan die nieuwe maat&chappij willen bouwen. Laat de VVD lijst 3 het symbool worden voor iedere Nederlander die met behoud van zijn gezond verstand zich niet verliezend in dagdromen Nederland wil maken tot een land waarin het goed leven is voor een ieder. Moge de liberalen geest die ons samen bindt, vaardig worden over zeer velen in den lande. Dank U. (applaus)

Mevr. v. Someren. Hartelijk dank mijnheer Geertsema voor de woorden waarmede U als het ware de verkiezingsstrijd heeft geopend. Een duidelijke uiteenzet van een standpunt, rekening en verantwoording van de gesprekken die wij, wij waren daar beiden bij, de laatste dagen hebben gevoerd. Dames en Heren behalve een programma, dat vele punten behandeld hebben wij een urgentie programma. Een programma omdat wij nu eenmaal en de Hr. Geertsema heeft dat net zo duidelijk gezegd, omdat we nu eenmaal moeten kiezen. Hij heeft gezegd de bomen groeien niet in de hemel. Het kan niet allemaal tegelijk. En hij heeft gelijk. Wij bieden U een soher urgentieprogramma aan. En dat beseffen we. Wij beloven U geen gouden bergen. Om de dood eenvoudige re&en dat die niet in het verschiet liggen. En zeker niet in het verschiet van de periode 1971-1975. En onze politieke leider heeft ook gezegd, ~~xxxxxxxxxxxx~~ het gezonde verstand moet spreken. Al zal dat gebeuren vanuit een geweldig idealisme. Waarom beloven wij geen gouden bergen. Waarom doen we dat niet. De belastingen zouden verder omhoog kunnen om meer mensen in te willigen. Dat zou kunnen, op het eerste oog. Het zou misschien technisch kunnen. Maar het zou onrechtvaardig en onverstandig zijn. Wat zijn n.l. de gevolgen van verdere belanstingverhoging. Geertsema heeft het daar ook al over gehad. Wat zou er gebeuren, men gaat afwentelen. En die men dat zijn wij allemaal voor zover we er de kans toe zien. Laten we a.u.b. niet schijnheilig zijn. Wij zijn er al lang aan gewend aan dat z.g. nette denken. Of het nu de President Directeur is, de loopjong, de timmerman of de arts. Ze kijken naar hun feitelijke inkomen. Het netto inkomen.

Komt daar meer belasting op, dan willen diezelfde mensen meer in het handje. Dat klinkt erg naar dames en Heren, maar het is nu eenmaal de realiteit. De afgelopen jaren hebben bewezen, dat het zo is. Als her tegenover dat meer krijgen niet meer productiviteit staat, dan werken we de inflatie in de hand. Is dat moment gekomen, is het afwentelen begonnen en dat moment dat is er al. Damn leggen alleen degenen die niet kunnen afwentelen het lootje. En wie zijn dat b.v. kleine middenstanders, boeren, bejaarden. Dat gebeurt er nu eenmaal als de belastingschroef dolgedraaid is. De goochelaar kan gekleurde doekjes uit zijn hoed toveren tot in het oneindige, een kabinet kan dat niet. En zou het nu geen schijn progressiviteit zijn om over de rug van juist deze mensen dure wensen in te willigen. Het is niet zomaar een spookbeeld dat ik oproep. Het is eenvoudig de werkelijkheid. Het is bewezen. En aan dergelijke economische waarheden kunnen politieke partijen niets veranderen. Als ze gaan beloven dat wel te veranderen, dan strooien ze de kiezer zand in de ogen. Wie nu echt progressief wil zijn, moet zuinig zijn. Het allernoodzakelijkste het eerst doen. Inflatie uit het buitenland geïmporteerd wordt, ruim de helft is al erg genoeg. Wij mogen niet verergeren door boven onze stand te leven. En daar zijn wij van uit gegaan bij de opstelling van het urgentieprogramma. Daar is de kwantificeringswerkgroep van uit gegaan. En daarom ziet het urgentie programma er sober uit. De andere taken die wij uitgevoerd willen zien kunnen ter hand genomen worden als huidige taken afgesloten worden. Het zal de eerste opgave zijn van een nieuwe regering om ~~xxxx~~ na te gaan wat er afgestoten kan worden. De nieuwe regering zal het moeilijk krijgen dames en heren. Wij hebben meer dan ooit een sterke ploeg nodig, die een vaste lijn volgt. Die rekenen kan op een sterke parlementaire meerderheid. Aan minderheids kabinetten hebben wij minder dan ooit behoefte. Een kabinet dat met wisselende meerderheden moet werken kan niet makkelijk een vaste lijn volgen. Zo kabinet moet wel zig-zaggen. Nu eens op de ene dan weer op de andere meerderheid steunend. De nieuwe regering moet beter dan vroegere regeringen aan de burger haar beleid uitleggen. De moderne mens wil informatie. Hoe beter en zakelijker hij dietkrijgt, hoe meer hij betrokken wordt bij de besluitvorming, hoe minder politieke meteoren succes hebben met hun schoonklinkende woorden. Als aan iedereen duidelijk zou zijn voor een hoe groot gedeelte de inflatie uit het buitenland komt, hoe minder mensen er geloof zouden hechten aan het verhaal dat deze regering daar de hoofdschuldige van is. Dat is n.l. eenvoudig niet waar, dames en heren. Door de onvoldoende voorlichting krijgen wat ik noem komeet partijen of noem het metoor partijen ze zijn allebei van tijdelijke aard, hun kans. Om daarna eenmaal geconfronteerd met de werkelijkheid en met het gezonde verstand van de kiezer te verdwijnen. Ze staan enige tijd in het middelpunt van de belangstelling, belangstelling die gewekt wordt omdat het iets nieuws betreft. Niet omdat er reële oplossingen geboden worden. Een serieus politicus houdt rekening met de werkelijkheid. En die werkelijkheid is, dat geen zinnig mens kan volhouden, dat we in dit tempo van de laatste tientallen jaren door kunnen gaan met h

aantrekken van meer taken. Er zal gekozen moeten worden. Het mag populair klinken om alles tegelijk te willen. Het blijft dan wel bij populair klinken. Want als puntje bij paaltje komt zal niemand je dankbaar zijn. En komen al je mooie beloften als een boemerang bij je terug. Voor de dromers van de dag is de nieuwe procedure reeds voor de verkiezingen zeggen wat het allemaal kost niet zo prettig. Het is zo'n heerlijke bezigheid om schone wensen neerte schrijven. Maar hoe koel de cijfers ook mogen klinken, voor de dromer van vandaag. Het is een heel wat betere en heel wat eerlijker procedure dan vroeger. Immers hoe ging het toen. De partijen legden hun wensen aan de kiezers voor en de verkiezingen waren voorbij en tijdens de formatie kwamen deskundigen van het Ministerie van Financiën, hoge ambtenaren die precies wisten wat kon en niet de pret bederven. En alle onderhandelende partijen moesten schielijk zeer veel laten vallen. Je zag tijdens zo'n formatie van alles en nog wat, waar je tijdens de campagne warm voor gelopen was, de mist in gaan. Voor de politici was het onprettig, voor de kiezers onbegrijpelijk. Wij stellen ons ook omwille van eerlijk- en duidelijkheid op het standpunt dat we nu al eerlijk zeggen, we zullen heel kalm aan moeten doen met de overheidsuitgaven, willen we de burgers nog een stuk stijging van persoonlijke welvaart laten. Wij liberalen hechten in het bijzonder aan de persoonlijke ontplooiing, aan de persoonlijke keuze bij de besteding. Dat onderscheidt ons van de anderen. De Hr. Geertsema heeft er ook al op gewezen. Het scheidt ons in hoge mate van de kleine drie, zoals men ze is gaan noemen. D^E PvdA, D 66 en PPR. Zoals een Rotterdamse arbeider deze dagen zei, zij zijn mij eenvoudig te duur.

(applaus)

En heeft het net van Geertsema gehoord, het onderscheidt ons ook van de confessionele partijen, die knu eenmaal verder willen gaan als wij op het gebied van belastingen en overheidsuitgaven. Een punt waarop onze besprekingen, U heeft het in de kranten kunnen lezen, deze dagen zijn afgesprongen. Het onderscheidt ons van een nieuwe partij als DS 70. Deze partij stelt dat er bezuinigd moet worden op velerlei gebied. Maar, deze partij haast zich het zojuist bezuinigde snel weer uit te geven. Maar daar zijn het dan ook socialisten voor. Dat is hun niet kwalijk te nemen. Maar tegen de schijn die ze ophouden, moet je op grond van politieke oprechtheid bezwaar hebben. Wie daar op stemt weet tevoren dat hij op de koffie komt, koude koffie met een rood lepeltje. Dames en heren we gaan dus alleen met de VVD, dat is niet alleen dat is met een heleboel. En we gaan met goed moed en een sterke lijstaanvoerder en een goed team daarachter. Met een eensgezinde partij, een partij die veel wil, die de mensen nieuwe perspectieven wil bieden. Niet alleen nu in de verkiezingstijd maar ook, en ik zou haast zeggen vooral daarna, aan het werk blijft. En dan wil ik het over heel iets anders hebben. Dat kunt U ook in het urgentieprogramma terugvinden. Niet alles wat je wilt, kost geld. Er zijn heel belangrijke dingen die een kwestie van mentaliteit zijn. We maken wel eens de fout alleen in geld te denken.

Gaat U maar eens bij Uzelf na, deze tijd doet dat steeds meer. Wij leven in een sterk materialistische tijd. En dat houdt dames en heren en ik wil U daar vanavond in alle ernst op wijzen, voor de geestelijke ontplooiing en voor het menselijk geluk enorme gevaren in. Want ga maar na een stijgende welvaart is een stijgende ontevredenheid. En dat is niet zo onbegrijpelijk. Die geestelijke ontplooiing wordt in feite door de huidige mij. geremd. Niet omdat wij mensen slecht zijn, omdat we bewust willen, maar tengevolge van de structuren, zoals die groeien. De grotere eenheden waarin wij leven. Die grotere eenheden tengevolge van z.g. schaalvergroting. Die zijn natuurlijk economisch noodzakelijk. Ik geef dat toe. Maar voor de inter menselijke verhoudingen vormen zij een gevaar. In een kleine gemeenschap is de ene mens relatief belangrijker. Men kent elkaar daar beter dan in het grotere geheel. Men heeft een sterkere betrokkenheid tot het geheel. Een sterkere interesse in elkaar. Men leeft zich meer in in de situatie van de ander. Hoe groter de eenheid waarvan men een onderdeelje is, hoe sterker is de vervreemding. Hoe groter de kans op vervreemding en op frustraties. Het is daarom dat wij als partij bijzonder trots erop zijn, dat onze Minister v. Defensie de Hr. Den Toom een geheel nieuwe aanpak heeft ingeluid van het personeelsbeleid. Bij zo'n enorm apparaat als de defensie. Dat is bijzonder belangrijk dames en heren. Het is natuurlijk buitengewoon moeilijk om juist op defensie aan die inter menselijke verhoudingen de volle aandacht te besteden. Onlangs werd in deze zelfde RAI in A'dam een congres gehouden van mensen uit de geestelijke gezondheidszorg. Er is daar gesproken over de node van de hedendaagse mens. Over de structuren die niet functioneren. Die niet op de mens gericht ¹ zijn. De papierwinkel waarvan geen sterveling iets begrijpt. Over de sub culturen die hiervan het gevolg zijn. Een beetje verkreukeld worden we allemaal immers. Het is eigenlijk een wonder dat slechts $\frac{1}{4}$ van de bevolking gestoord genoemd wordt. En dan is het nog maar de vraag wat is de norm voor dit begripk. Telt men er diegenen bij die het allemaal niet mee zien zitten, zij die nerveus en gespannen zijn, kortom niet meer gelukkig. Dan is dat ene $\frac{1}{4}$ vermoedelijk te laag. De ziekte grijpt snel om zich heen. Laten we niet denken dat we dit met materiële oplossingen alleen kunnen oplossen. Op het congres in deze RAI heeft een vrouwelijke psychiater uit Nijmegen, Mevr. Teruwen, woorden gesproken die nog niet voldoende hebben doorgeklonken. Die ik daarom wil herhalen. Zij heeft gesproken over de frustratie neurose. Een psychische ziekte die vooral, en dat is voor een samenleving heel bedenkelijk, de meer begaafde mensen aantast, wanneer zij niet door anderen bevestigd worden. Bevestiging is volgens Mevr. T. de sleutel van het menselijk geluk. Dat klinkt ingewikkeld, maar het komt er doodeenvoudig op neer, dat geen mens zich werkelijk kan ontplooiën zonder een zeker gevoel van eigenwaarde. Een kind dat geboren worden is als het ware geopend op een kier en houdt alle mogelijkheden in zich. Als hen de overtuiging wordt bijgebracht, dat hij iets kan dan kan hij dat ook en dan wordt hij een zelfbewust mens.

Niet voor niets spreekt ons urgentieprogramma van ontplooiing en van het beleven van de eigen vrijheid. En onze samenleving dames en heren is steeds minder royaal met het elkaar bevestigen. Maar wel royaal met het stuk maken van de ander, het aantasten van diens waarden. De niet geliefden niet bevestigde mens gaat hardnekkig zoeken. Hij vlucht in statum symbolen hieper sexualiteit en drugs. Speciaal de jeugd vraagt om bevestiging. Maar zoekt het soms en mijn inziens ten onrechte in drugs en cool sex, zoal een dezer dagen een sexuoloog het in een interview voor de NCRV zei, in sex sec die niet geïntegreerd is. Zij vinden zich daar niet in, ik ben erv overtuigd dat het wonder van de liefde is het wonder van de bevestiging. Dat kan plaatsvinden in de samenleving van 2 mensen, maar het vindt ook plaats in samenwerken, samen iets doen, samen voor iets werken zoals dat b.v. in een politieke partij gebeurt. Zo zie ik een politieke partij. Ik heb dat in Groningen gezegd enhou dat altijd voor ogen. Het is het dieptste wezen van de samenleving en het is de allergrootste fout van onze samenleving dat dit genegeerd wordt. Het is de taak van een echte liberale partij dit niet te negeren. Het is niet zo'n wonder dat wij bereid zijn tot gesprekken met anderen. Dat is specifiek liberaal. Is het in diepste wezen niet liberaal om de problemen van deze tijd zo te benaderen. Geen regering zal de spanningen van vandaag kunnen oplossen als het echte probleem niet aangepakt wordt. Als we elkaar niet gaan wakker schudden. Daar kan een overheid, een politieke partij ook in voorgaan. Een overheid moet op het ogenblik meer dan ooit rekening houden met het psychologisch effect van haar maatregelen van haar voorstellen. Die overheid, of dat nu ministers zijn of burgemeesters of wech ouders, noemt U maar op, dat zijn geen mensen verweg, het zijn mensen zoals wij, onder ons. Onze alternatieve mij. zou er niet een zijn van drugs en sex maar van begrip en verdraagzaamheid. Als ooit het liberale beginsel actueel is, dan is het vandaag. Ik weiger mee te praten in de waan van de dag waarin het progressief is om drugs als iets normaal te beschouwen en de hieper sex als summum van vooruitgang. (applaus) Tegenover de mannen anderzijds die om "law and order" brullen zou ik willen zeggen, natuurlijk moet er rust en zekerheid zijn zoals ons urgentieprogramma dat ook stelt. Zonder die zekerheid kun je je niet in vrijheid ontplooien. Maar laten we toch a.u.b. niet denken dat we er dan zijn. En aan de sex en drugs progressieven en helpt het nu heus. Ben je nu werkelijk gelukkig. En van verschillenden heb ik dat antwoord gehad en dat was een onomwonden nee. Hoe pak je dit in de praktijk aan. Om te beginnen door als liberaal je verdraagzaamheid maar ook je echte, uit te dragen. Door anderen te nemen zoals ze zijn, maar ook door anderen duidelijk te maken dat je ze accepteert zoals zij zijn. Dat je ze niet beoordeelt op uiterlijk, bezit en zelfs niet op prestaties, maar op hun diepste waarde, unieke persoonlijkheid. Door op zakelijke wijze te discussiëren als je het niet eens bent, door sportief gegens anderen te zijn, door je in hen te verplaatsen. Dat kunnen we doen. wij als politieke partij.

Wie kunnen het nog meer. Wie het snelst alle mensen kunnen bereiken zijn de pers en de omroepen. Als ik het Vrije Volk lees, dan begrijp ik ook weer hoever het socialisme van de oorspronkelijke idealen is afgedwaald. Ook een socialist hoort krachtens zijn beginselen verdraagzaam te zijn. Maar toon en inhoud laten weinig hoop op de verdraagzaamheid van socialisten in deze tijd. Wie dit met genoegen leest, moet weinig bereid zijn ander te respecteren. Dit leest gelukkig een beperkt publiek. Verder zijn de omroepverenigingen in hoge mate verantwoordelijk voor het kweken van verkeerd begrip. Zij bereiken iedere week iedereen. De onverdraagzame toon, de onsportiviteit, waarmee we mensen die anders denken bejegend wekt onvrede. (applaus)

Ik wil U slechts een voorbeeld noemen omdat het ons allen betreft. Als de KRO van een heel programma congres van de VVD waarover alle maatschappelijke problemen is gepraat op haagstaand niveau alleen een discussie over voorbehoedsmiddelen uitzend, dan is dat een onsportieve wijze van voorlichten en bewuste misleiding van de kijker. (applaus) Dames en heren wij van de VVD dagen de omroepen uit om in de komende verkiezingstijd jegens de VVD net zo te handelen als jegens anderen. We hoeven niet een heel uur uitzending van ons congres, dat voorrecht geniet alleen de PvdA bij de VARA. Wij willen een faire behandeling. Die faire behandeling vragen we ook voor andere groeperingen. Het faat niet alleen om ons zelf. Al is het voor VVD-ers wel eens buitengewoon frustrerend om dit alles over je heen te laten gaan. Het wekt bij velen van ons en dat merk ik dagelijks uit brieven, een stuk agressie vaak zelfs haat. Ik erken het het mag onlibe zijn, begrijp het wel. Maar laten we blijven vechten voor onze alternatieve maatschappij, waarin de ander erkent wordt. En laten we anderen uitdagen met oplossingen te komen die echt beter zijn. Ik heb met U over zeer verschillende zaken in het kort gesproken. Over enerzijds zoiets kils als de beschikbare financiële middelen. Daar moet je het ook met elkaar over hebben. Anderzijds over de mens zelf. De problemen van onze samenleving. Of erger nog het falen ervan. Het eerste is uitermate belangrijk op korte termijn. Voor de komende 4 jaar waarin de VVD bereid is regeringsverantwoordelijkheid te dragen mits voldaan wordt aan onze verlangens op het gebied van bestrijding van de geldontwaarding. De gulden mag niet verder smelten in onze hand. Het tweede is minstens zo belangrijk. Vooral op langere termijn, want dan zal het pas doorwerken. En ik zou willen besluiten met te zeggen, mensen wees liberaal en tracht ook anderendat te maken. Onze samenleving heeft meer dan ooit een sterk liberalisme nodig. Ons geluk staat op het spel en nog meer dat van onze kinderen. D(applaus).

Hartelijk dank dames en heren. Dan ben ik thans zoals ik straks bij de aanvang van deze vergadering enkele minuten over 8 al zei, toe aan wat ik zou willen noemen de officiële opening, de verwelkoming van onze gaster

Eerst onze Ministers Witteveen, Polak en Den Toom, Staatssecretaris de Koster en staatssecretaris Wiersma, Mevr. Keizer omdat haar man wegens werkzaamheden in het buitenland moet zijn. Hartelijk welkom. Heel fijn dat U ondanks Uw drukke werkzaamheden hier vanavond hebt kunnen komen. (applaus)

Verder heet ik van harte welkom de afgevaardigde van het Liberaal Vlaams Verbond. De leden van het hoofdbestuur van het Liberaal Vlaams Verbond, de Hr. Henrijde Nijs uit R en de Hr. Maurits v.d. Velde uit Roosendaal vergezeld van hun echtgenoten. Verder heet ik van harte welkom het hoofdbestuur van de JOVD. Ik heet ook welkom de dames en heren van de pers, die alweer een avond en misschien zelfs morgen nog een dag moeten opofferen om hier aanwezig te zijn. Ik hoop dat zij het prettig zullen hebben in ons midden. Onzerzijds zal het hun aan niets ontbreken. (applaus) En tenslotte dames en heren heet ik U allen welkom, de enthousiaste werkers van onze partij, die naar ik hoop morgenmiddag vol goede idealen, vol enthousiasme het land zullen intrekken om samen met ons, want wij hier achter de tafel dat is maar een heel klein clubje, het hoofdbestuur erbij ook. Wij kunnen met elkaar niets zonder U. Allemaal hartelijk welkom.)applaus). Dames en heren, o ik heb iets vergeten en dat is heel erg ik heb onze ere leden vergeten.

Hartelijk welkom de ereleden de Hr. Delprat, v.d. Pols, v.d. Berg en de Hr. Toxopeus. En zijn collega ereleden zullen het wel niet erg vinden als ik een speciaal woord richt tot de Hr. Toxopeus, die het toch wel wonderlijke moede moet zijn dat hij vanavond hier als publiek zit. Wij waarderen het heel erg dat hij uit het hoge Noorden is gekomen om deze alg. vergadering die hem zo bijzonder bekend is, bij te wonen. Dank voor je komst en hartelijk welkom.

Dames en heren ik zou U willen voorstellen voor wij gaan beginnen aan de behandeling van het urgentieprogramma, 10 minuten te pauzeren. Tot over 10 minuten.

Dames en heren wie vraagt het woord.

Ik geef het woord aan de voorzitter van de JOVD de Hr. v. Wees, die erom gevraagd heeft. De Hr. v. Wees.

Mevr. de voorzitter, dames en heren, het is vandaag de eerste keer dat ik als voorzitter van de JOVD in de gelegenheid ben gesteld om een woord van welkom tot het congres van de VVD te richten. Ik wil op dit moment ook beginnen U Mevr. de voorzitter, het hoofdbestuur van de VVD dank te zeggen voor de uitnodiging die zij gericht heeft aan het hoofdbestuur van de JOVD om vanavond hier tegenwoordig te zijn. Het vorige hoofdbestuur van de JOVD dat tot 28 febr. onder voorzitterschap heeft gestaan van Dick Dees, heeft mede op basis van uitspraken van het congres van de JOVD gehouden in Emmen in 1969 een beleid gevoerd dat was gericht op een constructieve dialoog met de VVD op basis van gelijkwaardigheid, waarbij de onafhankelijkheid voorts een belangrijk uitgangspunt is geweest. Ik wil in dit verband graag een opmerking maken over de beschamende controverses die zich op dit moment hebben afgespeeld tussen de christelijke H. jongeren organisatie en de CHU.

Onze onafhankelijke positie t.o.v. van de VVD die in de constructieve dialoog zo noodzakelijk geweest is, zal er ook een aanleiding toe zijn dat dergelijke controverses tussen JOVD en VVD nooit zullen kunnen voortkomen. (applaus) De dialoog tussen de JOVD en de VVD die is in mijn ogen een uitermate zinvolle dialoog geweest. Ik hoef hierbij slechts te wijzen op de tot standkoming van het programma liberalen op nieuwe wegen, waaraan door de JOVD, mede op basis van door de JOVD ingediende amendementen is meegewerkt. Ik kan U zeggen Mevr. de voorzitter, de JOVD heeft grote waardering voor dit programma. Het nieuwe hoofdbestuur van de JOVD wenst dan ook de ingeslagen weg t.a.v. de samenwerking met de VVD van harte voort te zetten. Het liberalisme dat het uitgangspunt vormt van zowel de JOVD als VVDk, zal hiervoor een basis moeten zijn. En in deze tijd en vooral ook in de toekomst zullen we ons moeten realiseren, dat liberalisme iets is wat dagelijks in onze kringen over de lippen zou moeten komen. Ik moet zeggen dat mij dat helaas niet altijd blijkt. De praktische consequenties die de JOVD uit de liberale beginselen wenst te trekken die zijn vastgelegd in ons kernprogramma, waarvan U in de zaal exemplaren kunt krijgen. Dit programma vertoont op een belangrijk aantal punten een grote overeenkomst met het verkiezingsprogramma van de VVD. Maar, daarnaast zijn er door de ledenvergadering van de JOVD een aantal nieuwe elementen opgenomen, die wellicht niet op korte termijn gerealiseerd kunnen worden, maar die in de toekomst in een liberale samenleving beslist niet moge ontbreken. De JOVD zal zich in de toekomst speciaal gaan bezig houden met die liberale beginselen. En wij vinden dat een taakstelling die vooral organisatorisch bijzonder veel arbeid zal vragen. Het is geen eenvoudige taak om telkens weer je beginselen aan te moeten passen, omdat de tijd weer evolueert. Dat je niet ten alle tijde met oude beginselen in de maatschappij kunt staan. De ze taakstelling zal grote financiële offers vragen. Offers die op dit moment door de JOVD onmogelijk kunnen worden opgebracht. En in dit verband wil ik graag alle leden van de VVD en ook afdelingen en Kamercentrales, die in het verleden positief gereageerd hebben op het verzoek van het hoofdbestuur van de JOVD om onze jongerenorganisatie financieel te steunen. Dit heeft geresulteerd in een totale bijdrage van ruim f 4000,--. Ik wil U daar hartelijk dank voor zeggen. Maar met deze f 4000,-- zijn we er nog niet. Onze schulden die veel meer bedroegen zijn nu weliswaar teruggelopen maar onze financiële armslag is nog uiterst beperkt. En als wij als jongeren organisatie op constructie willen werken aan het liberalisme en daar gestalte aan wensen te geven, die in deze tijd noodzakelijk en gewenst is, dan wil ik toch ook een verzoek richten aan de VVD om t.a.v. onze financiële positie ook in de toekomst veel aandacht te besteden. Ik wil U tot slot een bijzonder geslaagd congres toewensen.

Ik dank de voorzitter van de JOVD heel hartelijk voor zijn woorden. Ook de VVD is erkentelijk voor de voortdurende dialoog die er tussen beide organisaties bestaat

Ik geloof dat uit een dergelijke dialoog alleen maar iets goeds kan groeien. Dames en heren, aan de orde is nu de behandeling van het urgentieprogramma. Zouden diegenen die hierover willen spreken zich vast in de richting van het spreekgestoelte willen begeven, dat spaart tijd. Wij zouden n.l. graag zo snel en zakelijk mogelijk dit punt afhandelen.

Wie vraagt het woord?

Mag ik constateren dat het urgentieprogramma..... ja oh, mijnheer de Korte komt U maar naar voren en gaat Uw gang.

Mevr. de voorzitter, ik wou de kat wat uit de boom kijken en daarom liet ik bijna mijn kans voorbij gaan. Ik praat hier als vertegenwoordiger van de regio Gouda en omstreken, die met zeer veel instemming het urgentieprogramma heeft gelezen en ook zeer zeker haar volledige instemming ermede betoont. Wij hebben ons alleen afgevraagd, aangezien het hier urgentie punten betreft, en dus duidelijk niet prioriteitspunten, maar toch urgentiepunten die in een bepaalde rangschikking in ons verkiezingsmanifest zullen staan, of het wellicht mogelijk is om toch die rangschikking op 2 punten te wijzigen. En ons voorstel is om die rangschikking te maken in de volgende volgorde:

OVERHEIDSUITGAVEN

Onderwijs,

Woningbouw

Milieubeheer

bejaarden - vrouw en man

Middenstand

Landbouw

en daarvoor hadden wij het volgende argument.

Woningbouw resp. milieubeheer zijn in opinie onderzoeken duidelijk aangetoond als de problemen die het Nederlandse volk en ik geloof ook in de liberale kring dit duidelijk toch doet, die voor een nieuw kabinet als zeer belangrijk worden opgegeven. Ik verwijs hier slechts naar de Brandpunt enquête van 24 maart 1971, waarbij deze 2 punten de voorkeur hadden van degenen die aan deze enquête meededen resp. 62 en 39 %. Vervolgens verwijs ik naar de resoluties van de Partijraad 1970 in Hilversum, waar onderwijs woningbouw en milieubeheer tezamen in het pakket wonen leven leren samen gevat zijn en zodanig leek het ons ook een goed argument om dan onderwijs woningbouw en milieubeheer onder elkaar te plaatsen. En ook vinden wij dat bejaarden vrouw en man, middenstand en landbouw, duidelijk een logische urgentie categorie zijn van groepen in de verdrukking waar wij als liberalen voor wensen op te komen. Dus dit is ons eerste voorstel en het tweede voorstel is, dat op het punt van de kwantificering van het urgentieprogramma wij gaarne én milieu beheer zouden opgevoerd willen zien. Wij zijn ervan overtuigd dat wij ervan moeten uitgaan dat de vervuiler betaalt. En dat daarom met een post volstaan kan worden ofschoon het nog niet helemaal duidelijk is of de extra uitgaven van het urgentiebeleid in de aanloop phase t/m 1975 direct via heffingen op de vervuilende producten en handelingen door de overheid op de vervuiler verhaald kunnen worden

Maar we hopen dat het toch niet nodig zal zijn maar daarom zouden wij alleen willen volstaan met een post. En dat zijn de 2 voorstellen die ik U zou willen doen.

Dank U wel mijnheer de korte.

Wie mag ik het woord geven? Ja, Mijnheer v. Weers gaat Uw gang.

Mevr. de voorzitter, wij zijn tijdens de procedure rond de behandeling van het verkiezingsprogramma van de VVD bijzonder gelukkig geweest met de wijze waarop de partij heeft kunnen meewerken aan het tot stand komen van het verkiezingsprogramma. Ik wil hierbij toch wel even signaleren, dat er bij de behandeling van dit verkiezingsprogramma een aantal punten, volgens mijn overtuiging in de vergadering van uitermate groot belang geacht werd. Punten die niet in dit urgentieprogramma zijn opgenomen. En ik wil graag even een kleine opsomming geven. Ik heb in dit urgentieprogramma ontzettend weinig gevonden over de buitenlandse politiek. Ik heb niets gevonden over de zedelijkheidswetgeving, een belangrijk punt voor een liberaal. Ik heb niets gevonden over konze parlementaire democratie, waar wij op dit moment met de kleine 3 nogal ingrijpend verschillen. Ik heb ook niets gevonden over de democratisering van het onderwijs, een noodzakelijk kwaad of een noodzakelijk goed, zoals je dat wilt noemen om alle mensen in de gelegenheid te stellen zo goed mogelijk en zo frequent mogelijk en zo lang mogelijk onderwijs te kunnen krijgen. Dit zijn zo enkele punten. Ik heb niets gevonden over de verlaging van de leerlingenschaal. Ik zou het daarom bijzonder jammer vinden als de partij zou beslissen op dit moment dat de punten door Het hoofdbestuur worden voorgesteld, dat zijn de urgentiepunten van de VVD in de komende regeringsperiode, zo werden vastgesteld zonder dat er gesproken kan worden over evt. andere urgentie punten. Het Hoofdbestuur heeft een brief gericht aan de partij. Een brief die U allemaal op Uw tafel hebt kunnen vinden en die heeft Uw aandacht gevraagd voor deze kwestie. Zij heeft voorgesteld om in behandeling te geven een aantal punten die volgens de JOVD in dit programma opgenomen zouden moeten worden. En Mevr. de voorzitter ik verzoek U gaarne om hieraan gevolg te geven.

Wie vraagt nog verder het woord? De Hr. v. Leeuwen.

Mevr. de voorzitter, ik zou graag in de eerste plaats U en de Hr. Geertsem hartelijk willen danken voor de wijze waarop tot uitdrukking is gebracht dat in ons aller belang is dat wij op sobere wijze met overheidsmiddelen in de komende 4 jaar zullen weten te werken. Ik ben van oordeel dat dat in de eerste plaats ons aller belang is. Ik zou bij de kwantificering in het urgentieprogramma een paar kanttekening willen maken. En ik zou dan in de eerste plaats wat het onderwijs betreft een vraag willen stellen, hoe men tot deze prioriteit juist is gekomen in vergelijking met andere prioriteit die in het verkiezingsprogram zijn weergegeven. In deze tweede plaats zou met de Hr. de Korte willen pleiten voor een PM post voor milieubeheer, omdat deze problematiek een groot bestanddeel is geweest van de opstelling van liberalen op nieuwe wegen en ik mij ook kan voorstellen dat wij niet alleen kunnen volstaan met de kosten over te laten aan de veroorzak-

Er zullen waarschijnlijk innitiële kosten moeten zijn waar de overheid in zal moeten investeren. In de derde plaats zou ik U willen vragen, in de prof. ruimtelijke ordening die zozeer onze belangstelling heeft gehad bij de voorbereiding van het programma. Daarin heb ik gemist de problematiek van de steden U weet, ik ben afkomstig uit een grote stad, de stad waar U ook vandaan komt, maar ook de andere 2 grote steden hebben te maken met stadssaneringen. Hebben te maken met tekorten op het openbaar vervoer. Wij hebben deze dagen kunnen horen hoe ook het streekvervoer in een zeer moeilijke situatie zit. Ik kan niet helemaal beoordelen hoe wij middelen zullen kunnen vrijmaken om in deze zin werkzaam te zijn. Maar ik zou in ieder geval in ons urgentie programma op willen nemen, het punt van de stadssanering en sanering en verbetering van het openbaar vervoer. Mag ik U dan ook voorstellen, omdat ik de consequenties daarvan op dit moment niet van weet, ook voor openbaar vervoer en stadssaneringen een PM post te willen overwegen. Ik dank U wel.

Afd. Voorburg,

De afd. Voorburg vraagt zich af: m.b.t. het in het urgentieprogramma genoemde punten of dit eigenlijk overeenstemt met het programma. Om dat in het programma diverse noemen genoemd zal, of op korte termijn of op ~~zwaarwichtige wijze~~ met zeer hoge prioriteit zouden moeten worden gerealiseerd. En als voorbeelden noem ik b.v. hoofdstuk 1 par. 7 onderwijs sub I - verlaging leerlingenschaal voor kleuter en basis onderwijs, hoofdstuk 4 par. 13 sub C Oost West verbinding, idem par. 19 sub D Schiphol spoorlijn en dan is dus eigenlijk de vraag of het de bedoeling is dat het programma zelf wat deze punten betreft wordt gheredigeerd of dat het programma min of meer een verlanglijst is waarin dus nu het hoofdbestuur een aantal van de voornaamste punten ter realisatie heeft voorgelegd. Verder m.b.t. de kwantificering van het urgentieprogramma, zijn dus ook vragen gerezen. In de eerste plaats wat betreft de volgorde daarvan, maar in de tweede plaats b.v. een bedrag van 400 miljoen dus eigenlijk de factoren die de budgettaire gevolgen samenvatten. Die staan dus wel zeer algemeen genoemd in de kwantificering maar niet met welke concrete maatregelen er eigenlijk dus zijn, terwijl die in het programma wel genoemd staan. Er is b.v. een heel belangrijk ding dachten wij de weddeverhoging als bedoeld in hoofdstuk 2 par. 6 sub b alsmede kosten militair oefenterrein waar dan ook. En op het andere punt dus b.v. de maatregelen voor de landbouw en middenstand is dit in post van 200 miljoen die men bereiken wil door subsidies te verhogen of is dat een post die men wil bereiken door b.v. inlopen van achterstand in soc. voorzieningen bij de middenstand. Dat waren dus eigenlijk vragen die ik aan het bestuur wil voorbrengen namens de afd. Voorburg. Hartelijk dank.

Ja, Mijnheer Weggemans,

Mevr. de Presidente, dames en heren, ik vind het toch een heetje

aanzetten met PM posten terwijl toch ieder mens die een klein beetje kanten leest, een klein beetje nadenkt kan weten dat een aantal van die PM posten geld kosten. Die praat over stads sanering, die praat over openbaar vervoer, hoeft alleen maar te kijken naar gemeentelijke betroting van de 3 grote steden. Hier kan men nog tekorten op vinden, plannen op vinden, dat geeft toch een duidelijke indicatie dat men met PM posten uiteraard niet kan volstaan. Dat is een opmerking. De andere opmerking is een concrete vraag in de eerste plaats aan U als bestuur, ten tweede aan de mensen in de zaal. Wat wil men is men bereid om toe te staan dat punt voor punt de voorstellen van de JOVD hier in behandeling kunnen worden genomen, zodat wij in de volgorde zoals die voorlopig in dat programma staat, die zaak kunnen gaan bespreken.

Als het programma in zijn huidige vorm moet worden vastgesteld met alleen verschuiving van de volgorde lijkt mij dat betrekkelijk zinloos. Immers U heeft beiden gezegd, dat U een realistisch programma wil en dat betekent dus dat alle punten kunnen worden uitgevoerd en heeft het geen zin enige nummering aan te brengen. Het wordt pas zinvol als men nieuwe posten gaat verzinnen die geld kosten.

Vraagt nog iemand het woord? ja, mijnheer Heymans.

Mevr. de voorzitter ik had een klein vraagje. Het vraagje slaat op de dekking van het urgentieprogramma. Onder punt 7 staat de budgettaire ruimte ten bedrage van 550 miljoen gulden. Dat geld wordt gevonden uit de 1250 gulden die volgens het directoraat generaal van de Rijksbegroting is de Kabinetsperiode over zullen zijn. Nu heeft minister Witteveen verklaard, dat dat bedrag zeer waarschijnlijk op gesoupeerd zal worden door onverwachte uitgaven, die we op dit moment nog niet kunnen voorzien, maar die zich nog wel zullen aandienen. Het lijkt mij volkomen reëel dat de VVD deze uitspraak van de Minister niet a priori heeft overgenomen. Maar het zou natuurlijk mogen kunnen zijn, dat de Minister straks gelijk krijgt. En mijn vraag is wat gaat er dan gebeuren. Ik dacht dat er 3 mogelijkheden waren. In de eerste plaats zou men dus op dit urgentie programma verder kunnen bezuinigen. In de tweede plaats zou men (dat lijkt mij de voorkeur hebben, er op kunnen aandringen dat de overheids uitgaven nog verder ~~in~~ teruggebracht worden. En de derde mogelijkheid zou zijn dat de VVD met pijn in het hart toch nog tot een kleine belastingverhoging moeten overgaan Ik hoop dat dat niet het geval is. Ik dacht dat het antwoord op deze vragen toch niet onbelangrijk was voor de hele beoordeling van het urgentieprogramma. Dank U.

Dank U wel Mijnheer Heymans. Wie vraagt nog het woord. Ja, mijnheer Meyer.

Mevr. de voorzitter, komend uit Utrecht zou het niet aardig zijn te beginnen van de problematiek van de 4e grote stad te vertellen. Die frustratie waar U over sprak, die wil ik dan op dit moment hier niet kwijt. Wat ik U wel wilde vragen en ik geloof dat dat in het belang is voordat we verder gaan discussiëren, welke procedure heeft U t.a.v. de

behandeling van dit urgentie punt in Uw hoofd. Ik weet nu niet of ik U moet vragen, kan ik U zus of zo voorstellen. Ik dacht dat ik eerst moet weten hoe... en ik dacht dat we er allemaal behoefte aan hebben hoe en wat kunnen wij nog met U bespreken en op welke manier moet dat gaan.

Dank U wel.

Wie vraagt het woord. Ja, Mijnheer Scherpenhuizen.

Mevr. de voorzitter, vanavond vergadert onze volkspartij voor democratie, staat nadrukkelijk in onze naam "democratie", het staat in het partij programma, het staat in "liberaal op nieuwe wegen", het heeft vanavond in de toespraken herhaaldelijk geklonken, het staat er in en terecht. U heeft ook gezegd de democratie is lichtelijk bedreigd als ik dat zo mag vertalen hier en daar. Maar dat hij zo nu en dan ernstig bedreigd wordt, dat heeft U vrij recentelijk nog kunnen ervaren in Oost Groningen. Men moge er over denken wat men er over denkt, ik wil wel een ding duidelijk stellen dat ik voor burgemeester Loopstra en komende uit het Noorden wil ik dat bijzonder graag zeggen, dat ik voor de Hr. Loopstra alle waardering heb. (applaus) Maar Mevr. de voorzitter er is een oorzaak er is een gevolg. De oorzaak in het Noorden, ik hoef er niet lang over uit te wijden is U wel bekend. Achterstand in mogelijkheden, achterstand in inkomen, achterstand in ontwikkeling, gaat U maar door. Niet alleen in het Noorden ook in het Oosten in het Zuiden is dat het geval. Daar moet een eind aan gemaakt worden. U heeft vanavond gezegd de gulden mag niet langer smelten in de hand. Wij moeten een ding duidelijk stellen, de democratie mag niet langer smelten in het noorden, daar zullen we iets aan moeten doen. En daarom lijkt het mij niet meer dan redelijk dat U alsnog aan Uw punten toevoegt een post dan niet pro memori maar uitgedrukt in klare munt een post van ontwikkeling van de regio. Dat was het.

Wie? Dan geef ik nu het woord aan de Hr. Joekes.

Mevr. de voorzitter, danes en heren, mag ik een aantal van de gemaakte opmerkingen achtereenvolgens doorlopen om met de laatste te beginnen die van de Hr. Scherpenhuizen, die over de problemen van Oost Groningen heeft gesproken. U weet dat er aan de regionale problematiek in het huidige beleid veel wordt gedaan en ik zou willen zeggen, dat is een punt wat men mag rekenen als behorens tot ongewijzigd beleid. Maar als het de vergadering goed zou dunken om daar extra accent op te leggen dan is dat natuurlijk aan de vergadering maar er wordt nu al veel aan gedaan. Wat de opmerkingen van de afd. Voorburg betreft. Die noemt een aantal inderdaad dure voorzieningen uit Liberalen op nieuwe wegen en zegt betekent dat dat die nu helemaal moeten vervallen voor de komende jaren. Daar is het antwoord op, met de uitvoering daarvan, een aantal daarvan, zal in die mate een begin kunnen worden gemaakt. In die mate dat na het uitvoeren van de gekwantificeerde punten in het urgentieprogram door verdere zuinigheid door verder zo goed mogelijk met beschikbare middelen om te gaan extra ruimte kan worden geschapen. Maar ik zeg welbewust een begin worden gemaakt.

Wat de post defensie betreft. In het genoemde bedrag is inderdaad de voorgestelde wedde verhoging inbegrepen, oefenterreinen zijn daar niet inbegrepen. Het criterium waarvan wij zijn uitgegaan is dat de defensie zoals ook het blauwe boekje dat zegt weer behoorlijk op peil wordt gebracht. Wat de specifieke punten landbouw en middenstand betreft, dat staat ook in de toelichting, kan ik verwijzen naar wat daarover in het blauwe boekje is opgenomen. Dat kunnen zowel zijn belasting faciliteiten als b.v. voor de landbouw een grondbank als een van de andere punten die daar meer uitvoerig in het grote program zijn genoemd. Dat is meer een stelpost, die post bij landbouw en middenstand dan de andere posten. Dat geeft de orde van grootte aan van hetgeen wij extra voor die 2 zwaar geplaagde groepen over zouden willen hebben. De Hr. v. Leeuwen heeft gevraagd, hoe is men tot deze prioriteit gekomen. Dat lijkt mij geen kwantificeringsvraag, dat is een vraag die ik graag aan U Mevr. de voorzitter of een ander door U aangewezen overlaat. Ik zou de vergadering er erg tegen willen adviseren om nog meer PM posten op te nemen. De ene PM post die op het lijstje staat heeft een hele duidelijke functie. Wij zeggen n.l. in ons program dat een correctie van de reële progressie dezelfde prioriteit moet hebben. Geen hogere prioriteit moet hebben. Dezelfde prioriteit als een van de andere dingen die wij als wensen opnemen. Als nu de vergadering zou willen zeggen, daar moet iets aan worden gedaan. Het reël progressi effect moet worden gecorrigeerd, dan heeft men in dat lijstje een aanknopingspunt om dat te doen. Maar als wij nu de weg opgaan, dat wij van alle dingen die wij zouden willen, maar waarvan we zien dat we er geen geld voor hebben, dan maar desnoods PM posten maken, dan wordt de hele aard van deze kwantificering ondergraven. En ik zou dus (applaus) in ieder geval de vergadering willen voorstellen om geen andere PM posten op te nemen om die reden ook. Ik ben erg blij in dit opzicht, de Hr. Weggemans van de JOVD aan mijn zijde te vinden. Ik ben dankbaar voor de instemming van de Hr. de Korte. Die heeft nog een andere PM post genoemd. Daarvoor geldt wat ik daarnet noemde maar nog in versterkte mate iets anders. Een PM post voor milieubeheer wekt de suggestie, dat het Rijk dat de Overheid voor het schoonhouden van onze lucht, van het water, van de bodem, zal moeten betalen, terwijl juist ons standpunt is en dat delen wij met alle partijen, zelfs de socialisten kijk naar hun program, de vervuiler betaalt en dan gaan wij door en zeggen en mag de extra kosten verhalen, natuurlijk dat moet hij in zijn prijs. Ik wil niet de suggestie laten ontstaan, dat het Rijk zal moeten betalen. Het zal misschien hier en daar moeten voor financieren en dan zullen dat mijnheer v. Leeuwen de lagere overheden moeten zijn. Maar ik raad U aan geen PM post voor milieu beheer. De vervuiler betaalt en verhaalt. En de Hr. v. Wees heeft een aantal punten gesignaleerd die niet in het urgentieprogram zijn opgenomen.

Hij heeft niets gevonden over democratisering van het onderwijs, dat verbaast mij erg Mevr. de voorzitter. Er staan n.l. 2 punten in die en ook uitdrukkelijk over democratisering van het onderwijs gaan. Toegespitst op de kleuterscholen en op de werkende jeugd. Dat moet dus een misverstand zijn. Hij verwijst verder naar de gelde brief, die de JOVD actief als steeds en wij hebben allemaal snel moeten werken heeft aan ons voorgelegd. Ik wil de concrete voorstellen daar enkele dingen over zeggen. Het voorstel om aan kinderen uit minder bevoorrechte opvoedingsmilieus extra faciliteiten te verstrekken zoals hier verder aangegeven. Daar wordt voor opgegeven een post van 150 miljoen. Mij lijkt eerder, maar dat is natuurlijk heel globaal benaderd dat dat aanzienlijk lager zou kunnen zijn. Iets in de orde van 50 miljoen, maar aangezien die post niet in het urgentieprogramma was opgenomen en mijn opdracht was te kwantificeren wat daar stond, is die daar niet te vinden. Wat betreft faciliteiten voor nabij en omscholing van volwassenen dames en heren die bestaan, die bestaan in ruim toegenomen mate in de afgelopen jaren. Ik rangschik dat onder ongewijzigd beleid. Over milieu beheer heb ik het al gehad. Het regionaal ontwikkelingsbeleid dat heb ik in ander verband t.a.v. de Hr. Scherpenhuizen al gezegd, daar wordt veel aangedaan. En dames en Heren als U zojuist nog in de krant leest, de aankomst van een hoge ambtenaar op het departement van Economische Zaken. Dat de premies in de ontwikkelingsgebieden een zeer twijfelachtige rol spelen bij het aantrekken van industrie daarheen. Als U ziet dat er op ruime schaal premies voor industrie vestiging beschikbaar zijn, dan vind ik om die verschillende redenen dat ook daarvoor geen extra bedrag moet worden uitgetrokken en wat betreft het eventueel heffen van een soort belasting op vestiging in het westen dat is uiteraard alleen maar iets dat voor de schatkist op zou brengen. De parlementaire democratie is boven iedere prijs verheven en daarom niet te kwantificeren. De opmerking van de Hr. Heymans, die heeft ons er op gewezen dat in berekeningen die zijn gemaakt in de afgelopen vele maanden en waar de ambtenaren van de verschillende departementen en dat weet ik nu zelf zo langzamerhand een beetje uit ervaring ongelooflijk veel werk hebben verricht. Daaruit is gebleken dat in ieder geval de consequenties van een maatregelen die nu van kracht zijn van dingen die in wetten in contracten vaste plannen vastliggen, dat die tenminste een deel en volgens een van de berekeningen het geheel zullen in beslag nemen van de toekomstige stijgende begrotingsruimte in deze 4 jaar. Bovendien heeft Minister Witteveen ook nog gewezen op de onverwacht opkomende zaken tussentijds die dan ook voorziening vragen. Wij hebben in onze kwantificering getracht een middenweg te volgen, wij hebben gezegd in de eerste plaats er moet in ieder geval wat over kunnen blijven bij ongewijzigd beleid in de tweede plaats in een aantal opzichten wensen wij juist een gewijzigd beleid.

Wij zeggen ook in het urgentieprogramma wij willen taken afkappen, wij willen meer vragen aan bepaalde retributies, wij willen minder subsidies geven voor een aantal dingen. Wij hebben dus voor een deel rekening gehouden met de ontwikkeling die U schetst. En dat is de basis van het daar voorkomende bedrag. Ik maak nog een enkele opmerking tot slot. Dat is Mevr. de voorzitte dat wat er in deze cijferrijst staat een moment opname is, het is de situatie in 1975 die overeen komt met de verwezenlijking van de genoemde maatregelen en een niet hogere stijging van de belastingdruk dan die vanzelf voortvloeit uit de progressieve belastingsysteem van loon- en inkomstenbelasting. Het zijn orders van grootte wij hebben waar dat kon zo goed mogelijk berekend, ik ben erg dankbaar dat de berekenings grondslagen niet zijn aangevallen en ik vind het eerlijk om te zeggen dat die mooi rond lopende optel en aftrek som die op 0 uitkomt bij zoveel onbekende factoren en laten we dat toch goed beseffen en laten we zien hoe belangrijk het daarbij is om ook een goed kabinet te hebben straks, meer exactheid suggereert dan zo'n som kan hebben. Maar het geeft een indicatie. Het geeft orders van grootte. Er is in ieder geval hoe dan ook een zeer bescheiden mogelijkheid om in de komende 4 jaar extra uitgaven in gang te zetten en tegelijk te voldoen aan de 2 andere punten uit het urgentieprogramma dat de persoonlijke welvaart niet in het gedrang mag komen en dat de strijd tegen de geldontwaarding op alle punten moet worden voortgezet. Ik benader de zaak nog een keer van heel andere kant. Om U te laten zien hoe beperkt de mogelijkheden zijn. Laten we er inderdaad eens van uit gaan dat het reëel beschikbaar loon de echte koopkracht van de werknemers elk jaar maar met 2% en dat is aanzienlijk minder dan in de afgelopen 4 jaar het geval is geweest. Daarbij moeten we bedenken dat er altijd een incidentele loon stijging is niet in de contracten maar door allerlei incidentele omstandigheden die is 3% dit jaar, laten we dat reëel nog eens op 1% rekenen. Laten we rekening houden met de toeneming van de beroepsbevolking die ook zijn loon moet hebben van nog eens de orde van 1%. Laten we zeggen dat de stijging van de overheids uitgaven een beslag legt van de reële processie van ongeveer 0,3% per jaar en de sociale verzekeringen door autonome ontwikkelingen ook nog eens een 1% dan heb je ruim 4 1/2% en dat is de stijging gemiddeld van het reële nationale inkomen, dan is de koek op. Dat is dus de limiet. De confessionele partijen zeggen dat ook zij maar 2% reële loonstijging willen maar trekken daar niet de consequentie uit door een matig uitgaven programma de kleine 3 nog veel minder. 2% reële loon is minder dan de mensen genoeg mee hebben genomen in de afgelopen jaren. Wij willen niet verder gaan dan de belastingdruk ten hoogste uit de reële progressie. Dat komt overeen met de gebleken minimum verlangens voor de inkomens verruiming in de privé sector en het zal wel een half wonder zijn als het lukt. Een woord tot slot. Mevr. de voorzitter, ik zou er bepaald niet in geslaagd zijn deze cijfers op tafel te brengen zonder de hulp van een aantal mensen ook in deze zaal binnen de fractie en buiten de fractie. Ze zullen het misschien niet allemaal prettig vinden om genoemd te worden om verschillende redenen

ik wou ze hierbij en wel bijzonder hartelijk al diegenen die mij hebben geholpen willen bedanken, dank U zeer. Applaus.

Wie vraagt nog het woord. Ja, gaat Uw gang mijnheer Meyer.

Mevr. de voorzitter we leven in een tijd van kundige rekenmeesters gezien de acties van de Hr. Drees Jr. Ik moet zeggen op de manier die de hr. Joekes ons voorgelegd heeft, ben je geneigd om te zeggen, ja dat is het. Mevr. de voorzitter, ik wilde toch even terugkomen op die post milieubeheer. Ik vind het niet helemaal reëel om te stellen van omdat de vervuiler betaalt zal dat op dit moment de overheid niks kosten. Een tweede punt daarbij, ik vind het niet helemaal reëel om te stellen dat er is wens die we niet precies qua getal weten, n.l. van de progressiviteit in belastingen en die noemen we dan maar PM, terwijl bij milieubeheer dacht ik veel meer gesteld kan worden, dat is het punt wat dwars door ons programma heen sprak. Ik meen toch te mogen stellen dat nagenoeg iedereen in den lande niet alleen vriend bij met name vijand zei, van verduveld ze zitten ookop nieuwe wegen want dat aspect zie je dwars door dat programma heen. En dat dacht ik dat we er zeer behoedzaam op moeten zijn en zeer goed voor moeten waken en dat we nook nu bewijzen dat dat aspect door ons programma beleefd wordt. En dan Mevr. de voorzitter kom ik dus aan het feit dat ik wil verdedigen dat dat aspect van milieu beheer toch minstens een PM post en naar ik hoop een nog duidelijker post maar daar ben ik niet toe in staat, dat geef ik eerlijk toe, zâ uitmaken van ons urgentielijstje. En dan nog maar enkele aspecten te noemen, als U nu vandaag de dag stelt serieus bedoeld van de vervuiler betaalt dan kunt U dat vandaag de dag niet waarmaken. Dat is een reëel uitgangspunt voor langere termijn maar vandaag de dag lukt dat x U kunt niet stellen op dit moment aan bv. het bedrijfsleven bereken dat maar door. Dat zou een dermate belasting om nou eens van de eenvoudige behoefte middelen het levensmiddelenpatroon te spreken. Een dermate belasting voor de consumenten, dat zijn we allemaal betekenen, dat is gewoon niet haalbaar. Daar zal tijdelijk in de overgangsphase zal de overheid aan mee moeten werken en dan in ander verband Mevr. de voorzitter is n.l. het Europees verband. Om eens een voorbeeld te noemen, het vervoer. Stel dat wij tegen ons vervoer zeggen, waarvan naar ik men staatssecretaris de Koster op het vorig congres nog gesteld heeft of op een ander congres heeft hij daar meen ik over gesproken, heeft gesteld laten we vooral die auto niet vergeten, dan wil ik U eens wijzen op ons vervoerspatroon. Laten we het noemen het vrachtvervoer, laten we dat eens nemen. Stel dat we daar stellen de vervuiler betaalt. Nou dan zien we alleen nóg maar Duitse vrachtauto's op onze wegen want we worden à la minute er uit geconcurrereerd als dat doorberekend moet worden. Ik dacht dan ook dat in de komende periode het zeer reëel is en dan ben ik niet in staat om daar een getal voor te noemen maar zeer reëel is om waar te maken dat we dat ook menen, dat we aan milieu beheer echt of laten we het beter zeggen aan milieu verontreiniging echt een halt willen toeroepen dat we op dit moment moeten stellen, dat isbijnâ niet te berekenen dat zal een PM post zal dat vereisen.

En dan ga ik met U mee, dat we op de duur er naar streven en dat is met U ook mijn uitgangspunt dat de vervuiler het betaalt. (applaus)

Vraagt nog iemand het woord? Ja, Mijnheer Weggemans.

Mevr. de presidente, dames en heren, er heerst bij mij toch nog enige onduidelijkheid of het nu wel of niet mogelijk is om over die punten die hier door de JOVD op papier gezet zijn, stuk voor stuk te kunnen discussiëren te kunnen stemmen. Als dat n.l. niet het geval zou zijn en dan herhaal ik nu even wat ik in eerste instantie heb gezegd, dan heeft een discussie over dit urgentieprogramma vrij weinig zin, omdat U het zelf, zoals de Hr. Geertsema het zegt, een realistisch programma, dus het kan uitgevoerd worden. Nou waar praten we dan nog over. Of nou het ene punt no. 1 is of no. 10 het zal allemaal uitgevoerd worden, dat is de belofte die achter die poging tot eerlijk beleid zit. Dan zou ik kort willen ingaan op een aantal punten van de Hr. Joeke, maar het heeft geen enkele zin als die punten toch niet in discussie gebracht kunnen worden. Ik zou graag even van U een duidelijk antwoord willen hebben of het inderdaad kan ja of nee.

Nou mijnheer Weggeman strikt reglementair kan het niet dat weet U net zo goed als ik, want de JOVD is een onafhankelijke organisatie en wenst dat ook te zijn en te blijven, waar ik volledig respect voor heb. Dus als ik heel formeel ben kan het niet, maar we willen er natuurlijk over praten en als er afdelingen zijn die achter deze gedachte staan. U weet we hebben op de amendementenbeurs net zo gewerkt, de VVD is bepaald niet benauwd geweest in dit opzicht. De voorzitter heeft daar ook tot ons genoeg aan herinnerd, maar in deze vorm is het natuurlijk wel erg moeilijk. Maar er over discussiëren kan en als afdelingen het in stemming willen brengen kan dat natuurlijk ook.

Zou U dan aan de vergadering willen vragen of enkele afd. of meerdere zijn die het congres willen staan op deze punten te discussiëren, dus dat daarmee als het ware de discussie echt open kan zijn.

Dat zullen we dan merken bij de volgende die het woord vragen. Zijn er nog meer? Mijnheer v.d. Schaar.

Mevr. de voorzitter, de JOVD heeft het ons op een aantal punten erg moeilijk gemaakt. Ik heb evenwel toch wel waardering voor de wijze waarop de JOVD b.v. haar alternatieven heeft gepresenteerd en m.n. ook waardering voor de wijze waarop ze een aantal mogelijke dekkingsmiddelen heeft aangedragen. Het is n.l. zo dat die dekkingsmiddelen daar zit het toch niet helemaal lekker mee. De Hr. Heymans heeft het al heel bedekt gezegd, die 550 miljoen is niet zeker en wat punt 9 van de dekkingsmiddelen betreft die 200 miljoen die is niet nader gekwantificeerd. Dat zit in het beleid maar daar staan geen concrete gevallen voor open. Wel concrete gevallen maar geen concrete bedragen. Als we nu in het verkiezingsprogramma kijken, dan zien wij dat het de bedoeling is een druk verschuiving teweeg te brengen tussen de directe en indirecte belastingen in die zin dat de indirecte belastingen een groter deel gaan vormen van de totale belastingdruk.

En in dat kader vind ik de suggestie van de JOVD onder punt 6 van 3 op het gele blaadje, ik weet niet of U dat hebt maar ik vertrouw wel, helemaal niet zo gek. Het past in de drukverschuiving die wij nastreven, het is een additioneel dekkingsmiddel voor onze wensen en op die manier ontstaat er misschien ook enige ruimte voor de pro memori pst waarover thans zoveel moeilijkheden bestaan. Ik dacht Mevr. de voorzitter, dat wij eerlijk moesten zijn, dat wij met de belastingdruk die volgens ons programma dan zal neerkomen op 30,2 % in 1975 dat dat helemaal niet uitgesloten is dat we daar niet goed mee uitkomen en dat het daarom zeer reëel is om de suggesties van de JOVD op dit punt over te nemen en dan vind ik punt 5 van de JOVD ook niet zo gek. Verder Mevr. de voorzitter nu deze punten dan ook ter sprake komen vind ik het zeer gewenst dat de suggesties van de JOVD en ook van anderen uit deze zaal voor wat betreft wijzigingen in het urgentieprogramma open besproken kunnen worden. Daarvoor is deze vergadering zeker capabel. Vraagt nog iemand het woord? Ja mijnheer v. Wees.

Mevr. de voorzitter, ik ben blij dat ik de gelegenheid krijg om te trachten even een misverstand uit de weg te mogen ruimen. Ik ben aan een kant erg blij dat mijnheer v.d. Schaar een aantal van onze suggesties wenst te onderschrijven. Ik wil er voorts nog even op wijzen dat op het congres, het vorig jaar congres van de VVD in Breda een resolutie is aangenomen die inhield dat het hoofdbestuur dat de VVD de JOVD o.a. de JOVD uitnodigde om bijdrage te leveren en mede te werken aan de tot stand koming van het verkiezingsprogramma van de VVD. Wij hebben dat bijzonder graag gedaan, U heeft dat in het verleden ook kunnen merken. Wij hebben dit opgevat op dezelfde wijze nu voor de tot standkoming van het urgentieprogramma, we hebben daar hard aan gewerkt om te trachten de partij een goed urgentieprogramma, of mede te kunnen werken aan een goed urgentieprogramma. Ik dacht niet dat U opmerkingen Mevr. v. Someren t.a.v. de rechten van de JOVD om over deze punten niet meer te kunnen en mogen discussiëren in die zin dat wij voorstellen tot wijziging mogen indienen.

Dat laatste heb ik ook bepaald niet gezegd, ik heb alleen gezegd laten wij dan net zo doen als op de amendementenbeurs daar was U het ook volkomen me eens, doet U het dan samen met afdelingen. Dus als afdelingen dit ondersteunen dan kan dit zondermeer precies als met de amendementenbeurs kan dit behandeld worden. Maar ik moet mij nu eenmaal als voorzitter van de partij ook aan de reglementen houden. Daar is nu eenmaal niets aan te doen. Iedereen weet ik ben geen formalist maar we moeten het nu eenmaal wel netjes afhandelen. Nog iemand die het woord vraagt. Gaat Uw gang.

Jansen van de Afd. Rijswijk. Op dit punt Mevr. de voorzitter, wil ik de problemen wel oplossen zonder achter de inhoud van alle punten te staan maar om de discussie mogelijkheid daarover te openen, wil de afd. Rijswijk de voorstellen van de JOVD wel overnemen en daar als afd. achter staan.

Vraagt nog iemand het woord? Mijnheer Scherpenhuizen.

Mevr. de voorzitter, er is natuurlijk een punt in het JOVD programma regionaal dat ik dus beleid wat ons uit het hart gegrepen is. Mocht ik zo straks de indruk gewekt hebben dat ik alleen sprak voor Oost Groningen dat is bepaald niet mijn bedoeling geweest. Het is mijn bedoeling om te spreken voor al die gebieden die ongeveer dezelfde problematiek hetzij het iets minder hetzij iets ernstiger hebben. Er staat in Uw urgentie punten een post veiligheid en vrede. Daat heeft U 400 miljoen voor opgevoerd Ik wil die post bepaald niet aantasten. Ik dacht dat we daar met elkaar blij moesten zijn. Maar veiligheid en vrede begint natuurlijk bij ^{Uw} eigen DEUR. En als U dan de ontwikkelingen ziet in de gebieden waar de problemen liggen dan ~~Maakt~~ Maakt ik dat U op een hele juiste wijze de veiligheid en vrede in die gebieden kon verzekeren door aandacht aan ze te besteden. En wat ik van U vraag en wat ik graag van de zaal ondersteund zou willen zien dat is geen bedrag van honderden miljoenen. Het gaat niet alleen om premies voor de industrievestiging er zijn meer dingen die gesubsidieerd moeten word Het gaat om scholing en alle mogelijke zaken. Maar laat U de mensen in deze gebieden zien dat U als partij ze niet vergeten bent, want die indruk krijgt men vaak. Ik zou daarvoor bijzonder dankbaar zijn voor een uitspraak van de vergadering. Van mijn part voert U een sybolisch bedrag van 100 miljoen op, dan mag Uw berekening ook nog een keer 100 miljoen negatief zijn. Mevr. de voorzitter, ik zie met vertrouwen de uitspraak van de zaal tegemoet.

Dank U wel mijnheer Scherpenhuizen. Nog iemand. Gaat Uw gang.

Verstegen, afd. Zwolle. Het is zo dat de Hr. Joekes een vraagteken heeft geplaatst bij de regionale subsidies, subsidies aan de industrie. Ik kan me voorstellen dat hij dat hier en daar doet. Maar er is een ander punt en dat hebben we heel nadrukkelijk in ons eigen programma opgenomen. Dat is een versterking van de infra structuur subsidies aan de regio's. Het is zo dat aan het kernbeleid een subsidiebeleid zit gekoppeld voor de ingra structuur in de gemeenten die kerngemeenten zijn. Er staat heel nadrukkelijk in ons eigen partij program, dat wij deze subsidies willen opvoeren omdat deze de concurrentie positie van deze kerngemeenten sterk opvoert. Ik zou U dus willen voorstellen om inderdaad het partijprogram te volgen en elk geval daar een hogere post voor te noteren. Daar kunt U niet mee volstaan met het huidige beleid. Dank U zeer.

Vraagt nog iemand het woord. Ja mijnheer Ekkers gaat Uw gang.

Mevr. de voorzitter, eigenlijk meer een punt van orde. Vanavond zijn er wat amendementen ingediend door de JOVD en deze amendementen zijn nu ondersteunt door Rijswijk. Misschien niet inhoudelijk maar 9n ieder geval voor wat betreft de procedures. Er is dacht ik op het ogenblik geen prodedure aan de gang en wij praten momenteel over een tal punten. Wij hebben het gehad over milieu beheer we hebben het gehad over financië en het regionaal ontwikkelingsbeleid. Ik vraag U nu zou het misschien niet beter zijn 9m die punten die de JOVD heeft ingediend en door de afdeling wordt ondersteund. En deze punten zijn de enige amendementen die vandaag

ingediend zijn, om deze punten punt voor punt te behandelen. Het lijkt me gewoon voor een discussie hier in de zaal veel beter.

Ik was niet anders van plan, maar wilde iedereen eerst zijn hart laten luchten. Zijn er nog sprekers. Dan geef ik nu het woord aan de Hr. Joekes.

Ta.v. het milieubeheer.

Mevr. de voorzitter, dames en heren, er is helemaal geen enkel verschil van opvatting over de vraag of het milieu beheer niet alleen een belangrijke zaak is maar ook door ons als een belangrijke zaak wordt aanvaard. En ook een zaak die zoals vele anderen niet alleen een kwestie is van centen maar van een heleboel andere dingen ook incl. een mentaliteitskwestie bij iedereen, maar ook van centen. Dank U.

Ik heb al gezegd, dit in antwoord op wat de Hr. Meyer naar voren bracht, die het had over althans de overgangsfase, dat er zeker wel voor financiering plaats zal moeten vinden door de overheid en ik zie dat als Rijks en lager overheden, maar ik wilde er daarnaast op wijzen dat het nu toch ook al zo is, Mevr. de voorzitter, dat elk bedrijf krachtens de wet op de luchtvervuiling, krachtens de wet op het zuiverhouden van de oppervlakte wateren, leges moet betalen bij een incidentele vergunning en rechten moet betalen voor het in bedrijf hebben van een bedrijf. En daar komt al wat uit voor het betalen van die zaken die gefinancierd moeten worden door de overheid. Maar dames en heren, ik wil ervoor pleiten om vast te houden aan het beginse dat de vervuiler betaalt. En als nu mijnheer Meyer zegt ja maar dan kan toch die arme consument dat niet allemaal betalen. Alles kost wat dames en heren dat is de prijs die wij voor zuivere lucht en zuiverder water zullen moeten overhebben. (applaus) Ik pleit dus tegen het voorstel van een PM post o een bedrag. De Hr. Goosens is zo vriendelijk mij er nog eens op te wijzen t.a.v. de totale uitgaven bedrag dat er ook wel eens meevallers zijn, ook wel eens onverwachte meevallers zijn. Hij wijst op de, deed dat ondershands, is hier niet geweest. op de afspraken die zojuist in Brussel t.a.v. de landbouw zijn gemaakt en natuurlijk in de mate dat landbouw prijzen omhoog gaan, kunnen meer rechtspraak de hulp aan de boeren in die mate minder stijge Ik wil daar geen voorstel aan ontleen om verandering te brengen in deze bedragen. Ik haal het alleen maar aan als een klein voorbeeld van hoe meevallers en tegenvallers zich à la minute kunnen voordoen. Mijnheer Scherpenhuizen, inderdaad, ik heb U begrepen, U heeft het gehad over het hele Noorden. Ik sprak over Oost Groningen we bedoelen allebei het hele Noorden. Laten we och de verleiding weerstaan om te denken dat er niets wordt gedaan aan al deze problemen. Dat wordt voortdurend gesuggereerd van andere kanten. Het is eenvoudig niet waar. Als ik zie dat alleen al van het jaar 71 op 72 onder de post industrie en handel van economische zaken waar de premies in zitten, waar een belangrijk deel van de kosten van het regionaal ontwikkelingsbeleid inzit, dat alleen al in dat ene jaar volgens de krapste raming ongewijzigd beleid van het directoraat generaal

dat bedrag stijgt van 366 naar 471 miljoen gulden, in één jaar en dat is meer dan de voorgestelde 100 miljoen, al zitten er ook andere dingen in, dan zeg ik er zit in ongewijzigd beleid een belangrijk stuk hulp ook aan de zwakkere gebieden in het noorden. En dit ook in antwoord op de vertegenwoordiger van Zwolle, die zei dat wij niet kunnen volstaan met het huidige beleid. Tenslotte een opmerking n.a.v. wat de Hr. v.d. Schaar naar voren heeft gebracht. Die wijst er op dat de dekkingsmiddelen zoals hij het uitdrukt niet zo lekker zitten. Daar zal inderdaad, ik heb het al gezegd, een krachtig stelletje moeten zitten, niet alleen op financiën maar achte die hele tafel en daarachter om te zorgen dat die ruimte er blijft of komt. Dat is geen kleinigheid. Ik geef direct toe je kunt niet met zekerheid zeggen dat ~~de~~ dekking er zal zijn. Je kunt ook zie opmerking over landbouw niet met zekerheid zeggen dat die uitgaven in die mate zullen moeten worden gedaan. Wij hebben het na heel veel overleg reël geacht om een stuk van die ruimte als beschikbaar te beschouwen. Als de Hr. v.d. Schaar nu zegt dat hij in het kader van de drukverschuiving van directe naar indirecte belastingen die wordt bepleit in ons program de suggestie van de JOVD om de omzetbelasting maar met 350 miljoen te verhogen, zo in de orde van een punt te verhogen, nog zo'n gek idee niet vindt, dan zou ik toch met nadruk hierop willen wijzen. Wij hebben in dit program aan de ene kant staan die drukverschuiving naar de indirecte belastingen die wat hoger zullen moeten worden maar waarom dames en heren. Dat is uitdrukkelijk voor een aantal specifieke wensen die hier in staan, verschuivingen binnen het gegeven belastingkader, ~~afschaff~~ afzwakking van de progressie in de tarieven van loon- en inkomstenbelasting, zo mogelijk ook verlichting door een verdere verhoging van de belastingvrije voet, verbetering van de belastingheffing van de gehuwde vrouw, Omdat dat punt hier staat hebben we niet onder man en vrouw in het urgentieprogramma iets gekwantificeerd. Belastingtegemoetkoming ter bevordering van de bezitsvorming. Dat is in onze visie de opbrengst van die wat hogere indirecte belastingen is in onze visie al uitgegeven aan deze verbeteringen binnen het stelsel en dat kun je niet nog eens een keer uitgeven. En dat is voortdurend weer het thema waar we het over hebben, het kan allemaal maar een keer worden besteed. Dank U zeer. (applaus).

Het woord is aan de Hr. Vonhof.

Mevr. de voorzitter, dames en heren, collega Joeke heeft het terecht al een opmerking gemaakt over de democratisering bij het onderwijs, maar ik wil dat met een zaak aanvullen omdat het een moeilijk punt is ook ik ben mij dat b wist geen populair punt is. Maar in het kader van de realiteit die wij moeten betrachten, moeten we daar met elkaar wel open over praten. Het betreft het lastige vraagstuk van de leerlingen schaal bij het basis onderwijs. Mevr. de voorzitter, ik heb er bijzonder veel waardering over,

dat die leerlingenschaal steeds zoveel aandacht krijgt. Maar we moeten daarbij wel goed bedenken, dat het een onhaalbare een onmogelijke zaak is en niet dames en heren om financiële redenen. Maar wij hebben in ons basis onderwijs om dit te doen de mensen eenvoudig niet. Mevr. Detmeyer en ik hebbendaar bij verschillende gelegenheden geregeld in de kamer over moeten discussiëren met o.a. de oppositie van de P.v.d.A. Ik herhaal dames en heren, dat is geen prettige zaak. Maar in dit verband moeten wij goed begrijpen, dat de maatregelen die wij nu gaan nemen voor de werkende jongeren, dat de maatregelen die door dit kabinet genomen zijn en houdt U dat ook in gedachte, het is dit kabinet dat t.a.v. die leerlingenschaal weer concrete maatregelen heeft genomen in de afgelopen 4 jaar in tegenstelling tot kabinetten die daarvoor waren. Dat daarmede ons reservoir aan onderwijzers en onderwijzeressen volledig is uitgeput. We zitten op dit moment in een uiterst moeilijke situatie. Aantal voorbeelden daarvan, U kon van de week lezen dat men in Rotterdam in geval van ziekte op dit moment zo aan het minimum zit, dat men vele kinderen eenvoudigweg naar huis moet sturen. U kunt weten dat dit ook de situatie is in een aantal grotere andere steden. Arnhem, Utrecht, Den Haag ook wel Amsterdam. Dames en Heren, op dit moment en ik begrijp het, op dit moment aandringen op een verlaging van de leerlingenschaal dat betekent en dat moeten wij goed beseffen in alle wijken waar het moeilijk ligt, waar de les situaties verschrikkelijk moeilijk zijn, betekent het het verdwijnen nog meer van onderwijzers naar die gebieden waar hetzij door de woonomgeving, hetwijzdoor andere situaties het aantrekkelijk is om les te geven. Dames en heren om het heel duidelijk te stellen, nu aandringen met de democratie in van voor verlaging van de leerlingenschaal, verder dan wat nu op het programma staat. Dat betekent geen onderwijzers of veel te weinig onderwijzers in onze grauwe arbeidersbuurten. Het betekent kleine klassen in die gebieden van het land waar er minder behoefte om is. Dames en Heren, laten wij die schijnweg met elkaar niet gaan in het belang juist van vele kinderen die het toch al moeilijk genoeg hebben.

Dames en Heren, ik hoop dat U met mij eens bent dat we nu over kunnen gaan tot stemming over de ingediende voorstellen. Ik geloof dat iedereen nu toch ruimschoots de kans heeft gehad om te zeggen wat hij wil zeggen, ...ach Meneer Weggemans moet het nou echt voor de derde keer?

Ja, Mevr. de Presidente, ik heb expres geen verdediging gegeven van diverse punten omdat ik had gehoopt dat na het punt van orde deze zaken in volgorde aan de beurt zouden kunnen komen. En nu wilt U de zaak in stemming brengen nou dan is het logisch dat er dan nog een verdediging zal moeten komen. Ja, punt voor punt, dat is toch doodnormaal?

Men kan voor het een en tegen het ander zijn.

Dan kan men dus bij elk punt nog een toelichting geven, neem ik aan?

Is dat nou echt nodig, is het nou al niet uitvoerig toegelicht? Iedereen

heeft toch rustig de kans gekregen zonder spreektijdbeperking. Ik zou nu toch echt tot stemming willen overgaan. De klok schrijdt voort en ik dacht toch dat het goed was .....(applaus)

In alle redelijkheid en ik wil nu tot afhandeling overgaan.

Dames en heren, er is voorgesteld en het gele papier zie ik in alle handen. Ik dank de JOVD voor de voortreffelijke voorbereiding, dat helpt ons enorm bij deze behandeling. Punt 1, het punt buitenland, U weet het staat in ons programma Liberlane op nieuwe wegen, het wordt hier verkort weergegeven. De afgevaardigden hebben bij de ingang stemboekjes gekregen. Ik zou U dus willen vragen door opsteking van deze boekjes te stemmen. Wie is er voor om dit punt toe te voegen aan het urgentieprogramma. Over de volgorde praten we straks. Mag ik even de handen in de lucht zien. Ik zie geen handen.

Wie is er voor om punt 2 op het gele papier, onderwijs in deze vorm, ik lees het niet voor, wie wil het in deze vorm toevoegen? Dat is niet de meerderheid.

Punt 3, door velen besproken, milieubeheer. Wie wil het toevoegen? Dat is niet de meerderheid.

Punt 4, regionaal ontwikkelingsbeleid, als nieuw punt toevoegen. Wie staat hier achter, handen omhoog? Dat is niet de meerderheid.

Punt 5, parlementaire democratie, wie wil dat in deze vorm toevoegen? Even handen. Dat is niet de meerderheid.

Wie wil punt 6 van de kwantificering schrappen. Handen omhoog wie dat wenst? Geen meerderheid.

Wie is voor Romeinse III, daar is men dan ook niet voor, dat hoeft ik niet in stemming te brengen, want het is een kwantificering van de aanvullingen. Dan heb ik het voorstel van de regio Gouda, om woningbouw en milieuhygiene na onderwijs te voegen. Achter de tafel voelen wij daarvoor. Wij willen dat voorstel overnemen, tenzij U bezwaar heeft. Wie heeft bezwaar tegen deze omwisseling. Na onderwijs komen dus woningbouw en milieuhygiene. Het is hier verdedigd door de Hr. de Korte. Hij heeft gewezen op de grote belangstelling die bij enquêtes voor deze onderwerpen terecht bestaat. Het moet dan even met een tussenzin redactioneel worden aangepast, maar ik hoop dat U ons dat wilt toevertrouwen. Wij voelen ervoor om deze omzetting over te nemen van Gouda. Wie is daar tegen?

Dan is er nog voorgesteld door de Hr. v. Leeuwen om de problematiek van de steden toe te voegen. Wie wenst dat?

Het openbaar vervoer als P.M. post toevoegen. Wie is daar voor? Niemand.

Dan geloof ik het noorden des lands, Wie wenst dat als punt toegevoegd te hebben. Dat is geen meerderheid. Dan constateer ik dat het urgentieprogramma zoals het is afgedrukt in Vrijheid & Democratie is vastgesteld met als wijziging de volgorde zoals de regio Gouda die heeft voorgesteld. (applaus)

Dames en heren U begrijpt dat ik er toch wel behoefte aan heb om de Hr. joekes, ik zie hem nou op het ogenblik niet eens zitten, nou dat is ook wat en zijn medewerkers, heel hartelijk te danken, ik kan U uit eigen aanschouwen kan ik U garanderen het is eennongelooflijk job geweest, dat hele korte rijtje cijfers maar er zit een helehooparbeid aan. Graag een bedankj aan deze mensen.

Dames en heren U weet hierna hebben wij nog een feestavond en die zal in deze zaal plaatsvinden. Alvorens tot het feestelijk gedeelte over te gaan zou ik de vergadering willen voorstellen om een telegram te zenden aan Hare Majesteit de Koningin en dit telegram luidt als volgt:

De Algemene Vergadering van de V.V.D. bijeen op 26 en 27 maart te A'dam betuigt aanhankelijkheid en trouw aan Uwe Majesteit en Haar Huis.

Getekend van Someren, Korthals Altes. (applaus)

Dames en Heren, U weet het. Voor ons zal straks optreden de Hr. Max Tailleur. Dat weten ze niet? Ik dacht dat dit bekend was. Dan is het een verrassing. Ik hoor net dat U het niet wist.

Maar de Hr. Tailleur heeft ons gezegd dat hij wel graag op een podium optreedt. Ik zou U dus willen verzoeken om zodra hij aanwezig is, hij is nog niet aan de horizon verschenen, in deze zaal terug te keren. U kunt zich dus op het ogenblik even vertreden, maar ik hoop dat U straks op onze oproep weer binnen wilt komen, want ik zou het onprettig vinden als onze grote gast uit deze stad hier voor een halve zaal zou optreden. Dus graag tot straks.

Dames en heren, ik heet alle dapperen die reeds op dit vroege uur aanwezig zijn hartelijk welkom. Ik wens U een goeden morgen, ik zou de vergadering willen heropenen.

Aan de orde is punt 4, verslag van de commissie van de notulen van de jaarlijkse alg. vergadering van 27 en 28 febr.

.....fluittoon.....

dames en heren wij hebben van de 3 leden van de commissie schriftelijk de bevestiging gekregen dat zij geheel accoord gaan met de notulen, er is slechts een enkele redactionele wijziging aangebracht. Ik hoef nu geen nieuwe notulen commissie te benoemen, omdat er zoals U zich zult herinneren op 23 januari van dit jaar besloten is alles op de band op te nemen. Ik geloof dat dit wel een acceptabele modernisering is en het scheelt Mej. van Everdingen dagen en dagen werk en het ligt toch vast op de band. Ik ga over naar punt 5. Het jaarverslag van de secretaris. De secretaris vraagt er zelf niet het woord over. Vraagt iemand over dit jaarverslag het woord. Nee? Dan ga ik over naar punt 6, rekening en verantwoording, een jaarverslag van de penningmeester. Daartoe geef ik graag het woord aan de Hr. Caron.

Mevr. de voorzitter dames en heren, de communicatie tussen onze partij en de kiezers over de liberale politiek zoals deze is vastgelegd in het programma Liberalen op nieuwe wegen en voorts tot uitdrukking komt in het urgentieprogramma, vereist een bijzondere inspanning zoals U weet ook op financieel gebied. Het is meer dan ooit noodzakelijk om onze eigen politieke wensen en plannen in een met grote duidelijkheid gevoerde verkiezingscampagne tot uitdrukking te brengen. Hoe zal de VVD dit moeten doen zonder zich in financiële avonturen te begeven. T.a.v. de communicatie media kan gesteld worden dat de indruk die de politici op het beeldscherm maken van veel groter gewicht geworden is dan de communicatie via radio of via de verkiezingspamfletten, de advertenties en bijeenkomsten. Te verwachten is dames en heren, dat de televisie veel aandacht aan de verkiezingen zal schenken. Bijna dagelijks kunt U de politici op het beeldscherm zien. Aangezien daardoor in de propaganda toch wel een wijziging is getreden heeft U mevr. de voorzitter, de stoot gegeven tot het inzicht om een op deze feiten gerichte begroting voor de verkiezingscampagne op te stellen. Nu kan van alle reclame ook van de politieke propaganda gezegd worden dat de helft van het bestede geld geen effect sorteert. Maar dat men nu eenmaal niet weet welke helft dat is. Ik meen dames en heren dat dit dogma niet meer van toepassing hoeft te zijn op de politieke propaganda aangezien de geldkostende communicatie middelen tot bescheidener proportie kunnen worden teruggebracht. Voor 1971 kunnen wij derhalve wel met een grote mate van zekerheid voorspellen, dat dit financiële offer voor de propaganda onmisbaar is geweest en effect heeft gesorteerd. U weet dames en heren, dat wij aan het eind van 69 tot over de oren in de schuld waren geraakt. Door 2 acties van de voorzitter, de 2 tientjes acties of zoals U wilt de 2 acties Haya, kon de schuldenlast met bijna 375.000 gulden worden verlicht. (applaus). Dit is een geweldige bijdrage geweest die de financiële toestand in gunstige zin heeft beïnvloed. We zijn er door de ergste moeilijkheden heen gekomen en we kunnen de toekomst wat optimistischer tegemoet zien. Ook de overige giften en gaven die los staan van de tientjes actie hebben in deze tijd van geldschaarste een bevredigende opbrengst gehad. Al met al waren aan het begin van 1971 onze schulden geslonken tot een bedrag van ca. f 150.000,-. En deze schuld dames en heren, had waarschijnlijk geheel kunnen verdwijnen indien de contributies en abonnementen gelden voor Vrijheid en Democratie geheel waren afgedragen aan de centrale partijkas. Helaas hadden wij in 1970 door nog niet binnengekomen abonnementsgelden nog een tekort van ruim f 80.000,- op ons partij blad. En behalve de niet binnengekomen abonnementsgelden waren ook de niet-ontvangen contributies die naar schatting nog eens een f 100.000,- hebben bedragen. Van enkele afdelingen hebben wij gehoord over financiële moeilijkheden waardoor de contributies en abonnementsgelden wat later in de partij kas zullen vloeien dan reglementair is voorzien.

Van andere afdelingen heb ik de indruk gekregen dat in 1970 het jaar van de Staten en Raadsverkiezingen contributies en abonnementsgelden bij de afdelinger zijn blijven steken. Hierin zal zoals U weet pas in 1972 verandering komen, wanneer een aanvang gemaakt zal worden met de centrale inning van contributies en abonnementsgelden. Wat deze centrale inning betreft, zijn de door de hieraaf verbonden administratieve moeilijkheden, die wij eerlijk gezegd hadden onderschat vertragingen ontstaan, waardoor ook in dit jaar contributies en abonnementen n nog via de afdelingen zullen lopen. Oorspronkelijk was het zoals U weet de bedoeling geweest de centrale inning reeds dit jaar te doen plaatsvinden. De registratie van abonnee's en leden duurt echter veel langer dan wij hadden verwacht. Ik zou vooral de afdelingsbesturen die hier aanwezig zijn willen vragen om het secretariaat in de komende maanden zoveel mogelijk te helpen om tot versnelling van de registratie van abonnee's en leden te kunnen komen. Ik hoop dan dat daardoor de financiële situatie van de VVD in 1972 belangrijk gunstiger zal zijn dan ik die geschetst heb voor 1970 en die wellicht nog in 1971 zal voortduren. Het centrale financiële beleid dames en heren is sinds verleden jaar onveranderd gebleven. Wij hebben de uitgaven onder druk gehouden maar ~~hahaha~~ werden nolens volens geconfronteerd met kostenstijging die nu eenmaal gepaard gaan met de inflatie. De posten salarissen, soc. lasten en pensioenpremies van het secretariaats personeel zijn met 15% gestegen en hebben in 1970 een totaal bedrag van f 222.000,-- bereikt. Overige kosten zoals reiskosten, abonnementen, bibliotheek en subsidies vertonen een lichte daling, waar tegenover echter een verwachte stijging stond van de kantoorkosten die door de Staats en Raads verkiezingen zijn toegenomen. Voor het komende jaar is er een verdere stijging van de personeelskosten onomkoombaar. Daarbij komen dan de kosten van de verkiezingscampagne en wanneer de afdelinge zoals ik U heb gevraagd de contributies en abonnementsgelden geheel afdragen, dacht ik dat de financiële toestand niet slechter behoeft te zijn dan het eind van 1970 het geval is geweest. Tenslotte zou ik U allen nog eens op het hart willen drukken om in deze maanden van verhoogde politieke activiteit zoveel mogelijk leden te winnen. U weet dat slechts 5 à 6% van onze kiezers lid is van de partij. Bij andere politieke partijen ligt het percentage wellicht nog lager. Maar voor de VVD kan het aantal leden naar mijn bescheiden mening, nog belangrijk hoger worden, niet door kostbare centrale ledenwerf acties maar door een persoonlijk woord met Uw vrienden en kennissen. Aan Mej. v. Everding en haar medewerkers die mij in 1970 bij de uitvoering van het financiële beleid terzijde hebben gestaan, wil ik gaarne nog een woord van dank uitspreken. (applaus) Zij zullen mij deze steun ongetwijfeld ook in dit verkiezingsjaar blijven geven, ik wilde hen hiervoor bij voorbaat mijn erkentelijkheid betuigen. En aan U Mevr. de voorzitter en aan U dames en heren een bijzonder woord van dank voor de geslaagde tientjes acties die onze financiële zorgen zozeer hebben verlicht. Dank U zeer. (applaus)

Hartelijk dank mijnheer Caron. Wie vraagt over dit punt het woord? Dan rest mij het rapport voor te lezen van de kascommissie, die bestond uit de Hr. Ooievaar te Voorburg, de Hr. v.d. Pols, Rotterdam, de Hr. vd. Wal-Baken in Laren.

Ondergetekende door de alg. verg. van de VVD van 28.2.1970 benoemd tot leden van de comm. van voorlichting van de alg. verg. bij de behandeling van de rekening en verantwoording van de penningmeester, verklaren hierbij kennis genomen te hebben van het rapport d.d. 8 maart 71 van het Accountantsbureau Detombe en Démenint te Leiden betreffende de balans per 31 december 1970 en de rekening van baten en lasten over 1970 van de ver. voor Vrijheid en democratie, waarin begrepen de stichting vrijheid en democratie te 's-Gravenhage. Aan de hand van dit rapport hebben ondergetekenden de overtuiging gekregen, dat het beleid van de penningmeester der partij tevens penningmeester van de stichting vrijheid en democratie welke het partij orgaan uit geeft de Hr. A.W.J. Caron op een juiste wijze is gevoerd. Derhalve adviseren zij U overeenkomstig art. 21 lid 3 van de statuten van de partij alsmede overeenkomstig art. 9 van de statuten van de stichting V & D goedkeuring te verlenen aan de rekening en verantwoording van het financiële beleid van de Penningmeester over het jaar 1970 en hem décharge te verlenen onder dankzegging voor het beheer van de financiën van partij en stichting. Ooievaar, v.d. Pols, vd. Wal-Baken.

Dames en heren, ik geloof dat wij de penningmeester wel mogen danken voor de niet makkelijke taak die hij het afgelopen jaar heeft gehad. Hij is geloof ik wel de meest geplaagde man van de partij. Penningmeester van een politieke partij is altijd al moeilijk maar van de VVD is het geloof ik wel extra moeilijk want ik geloof dat toch langzamerhand tot iedereen is doorgedrongen rijk zijn we niet en het blijft botje bij botje leggen. Ook ik wil nog de leden danken voor de enorme spontane wijze waarop zij op onze noodkreten hebben gereageerd. Dat is werkelijk ongelooflijk, ik geloof dat dat in geen tweede partij gebeurd is. Ik hoor van andere partijen heel wat lager e bedrag En het bedrag van bijna 4 ton wat bij ons is binnengekomen op 2 tientjes actie is wel iets formidabels. Hartelijk dank aan U allen. (applaus)

Ik stel voor een nieuwe kascommissie voor het volgend jaar te benoemen. U weet het is gewoonte dat er uit de oude commissie een lid blijft overstaan. Dat zou in dit geval zijn de Hr. Pols en wij zouden daaraan willen toevoegen de⁺ Hr. v.d. Schalk, Amsterdam, de Hr. v.d. Wal-Baken uit Laren. Plaatsvervangende leden de heren Hupkes, Karsten en Ooievaar. Wilt U deze heren opdragen om volgend jaar de kas te bekijken.

Ik hoop dat deze heren dan een betere kas aantreffen, we blijven er hard voor werken. Thans is aan de orde punt 9, bespreking van het beleid van het hoofdbestuur. Wie wil bij dit punt het woord voeren. Zouden diegenen die dat wensen zich vast naar het spreekgestoelte willen begeven en zoudt U steeds Uw naam en afd. willen noemen dit voor de band.

Pegel, afd. Breda.

Mevr. de voorzitter, wij hebben helemaal geen klachten over het hoofdbestuur omdat ze het voortreffelijk hebben gedaan. Er is een punt waar we toch nog op wilden wijzen. We hebben het afgelopen jaar heel veel moeite gedaan om te komen tot een kandidaten lijst voor de Tweede Kamer. Ik hoop dat we daarmee veel succes zullen hebben en dat we ook met een groot aantal Tweede Kamerleden in de komende Staten Generaal zullen zijn vertegenwoordigd. Bij de totale procedure van de candidaatsstelling is ons opgevallen en dit jaar kwam het misschien ook wel door tijdgebrek en doordat we snel naar Staten en Gemeente raadsverkiezingen een nieuwe kandidatenlijst moesten opstellen, maar het is ons toch opgevallen dat bij de procedure een groot aantal kandidaten moesten worden beoordeeld, die men a slecht kende b niet goed gepresenteerd konden worden en waarbij de afdelingen van de VVD die wat verder uit het centrum liggen bijzonder veel moeilijkheden hadden met de communicatie die nodig is om te komen tot een juiste beoordeling van een dergelijke kandidatenlijst. Wij vinden ook dat de invloed daardoor van de provincies vooral de veraf gelegen provincies wat te gering is en dat dit een goede werking van onze VVD fractie voor de totale beleid van de VVD over het gehele land dit niet ten goede komt. Wij stellen daarom voor dat het hoofdbestuur zijn gedachte in de komende tijd na de verkiezingen zal gaan wijden om tot een procedure te komen waarbij de invloed van de diverse afdelingen wat groter is op de samenstelling van de kandidatenlijst en in vroeger stadium kan begonne worden met de samenstelling daarvan.

Mevr. Hut, afd. Stadskanaal. Mevr. de presidente, ik zou graag in willen gaan op een interview van U dat ik in de Telegraaf gelezen heb van zaterdag 13 februari. Daar daagt U mijnheer Drees Jr. uit en U zegt op financiën moet een knappe beul komen en daarin lees ik een passage waarin U zegt dat hwt heel moeilijk is om financiën goed te ruanen omdat het heel moeilijk is om te vechten tegen de geldverslindende eisen van de departementen als onderwijs, CRM en landbouw die allen in confessionele handen zijn. En nou vraag ik mij af, wat hebt U bedoeld met geldverslindende departement van landbouw. Ik kan mij voorstellen dat er geld verslonden wordt maar ik zou graag van U hore op welke gebied het dep. van landbouw bezuinigd moet worden en dan denk ik speciaal aan het urgentieprogramma waarin staat dat het beleid van de regering er op gericht moet zijn boeren en middenstanders te laten delen in een stijge welvaart. Ik dacht dat deze 2 punten met elkaar in tegenspraak waren. Wie mag ik het woord geven.

Dijkstra, afd. Voorburg.

Mevr. de voorzitter, het is niet direct een punt van kritiek eerder wellicht een aanbeveling ter studie. De afd. voorburg is op de landelijke gerg van de propaganda commissie geweest en heeft daar naast een hoop positieve zaken ook een aantal zaken aangetroffen die haar niet helemaal tevreden stemden. Wij werden daar geconfronteerd met allerlei suggesties en mogelijkheden die practisch niet meer uitvoerbaar waren omdat het tijdstip vrij laat was

Bovendien misten wij duidelijk doordachte voor de afdelingen hoe zij hun propaganda moeten voeren, ik denk speciaal aan de psychologische kant van het propaganda voeren en ik zou namens de afd. voorburg de aanbeveling willen doen om deze zaak direct na deze verkiezingen nog meer te bestuderen en onze propaganda voor de verkiezingen over 4 jaar gelijk in de maand mei al te beginnen. Ik dank U.

Hielkema, afd. Ede. De afd. Ede is nogal begaan met de financiële mogelijkheid van de JOVD en die afd. Ede wilde aan het congres de motie indienen om deze bijdrage van het hoofdbestuur te verhogen. En de motie luidt dan: overwegende de jongerenorganisatie Vrijheid & Democratie, een onafhankelijke liberale jongeren organisatie is, die tegenstelling tot andere politieke jongerenorganisaties geen grote subsidies ontvangt van een politieke partij. Ten tweede: een optimale vervulling van het doel t.w. de staatsburgelijke vorming van de leden jaarlijks meer financiën nodig zijn. 3. De jaarlijkse gift van de VVD groot f 3.000,-- al reeds jaren ondanks de stijgende kosten niet verhoogd is. 4. De contributies van de leden van de JOVD ongeveer 2 à 3 maal groter is dan die van de leden van andere jongerenorganisaties. Voorts overwegende de JOVD t.a.v. de besluitvorming in de VVD een positieve houding inneemt m.n. gezien de samenwerking in het liberaal beraad. 6. Deze positieve houding verzuimzichten geeft tot een blijvende prettige verstandhouding tussen de VVD en de JOVD. De afdeling spreekt als haar mening uit dat de huidige bijdrage aan de JOVD financiën verhoogd dient te worden. Dat deze jaarlijkse bijdrage jaarlijk niet minder zal zijn dan f 5.000,- en gaat dan verder over tot de orde van de dag namens de afd. Ede van de VVD.

Dank U wel, mijnheer Hielkema. Wie vraagt het woord?

Keulen, afd. Den Haag. Onze afd. was van plan dezelfde onderwerp in de rondvraag ter sprake te brengen. Ik sluit mij gaarne aan bij wat de Hr. Hielkema van de Afd. Ede zojuist heeft gezegd en ik stel graag dat de afd. Den Haag zich geheel conformeert aan dit voorstel. Ik wil er alleen 2 dingen aan toevoegen. Ik zou willen vragen zoals dat ook al het plan van onze afd. was om ter vergadering een beslissing te willen nemen zo dat mogelijk is en ik zou de vergadering willen voorstellen namens onze afd. om de motie van de afd. Ede met kracht te ondersteunen. Dank U wel.

Wie mag ik het woord geven?

Dames en heren, ik dank de sprekers en spreekster hartelijk voor hetgeen zij naar voren hebben gebracht en waarmede wij als hoofdbestuur alleen maar ons voordeel kunnen doen. Dank voor de constructieve wijze waarop zij dit alles hebben gezegd. Tegen de Hr. Pegel uit Breda zou ik willen zeggen dat wij graag de volgende keer willen bezien hoe in een vroeger stadium de kandidaten beter bekend gemaakt kunnen worden. Wij hebben dit keer dank zij een initiatief van de afd. Rotterdam, z.g. nieuwe gezichtenavond, die in div. centrales is gehouden, hebben we al een mogelijkheid gehad om aan deze wens tegemoet te komen. Dat was een uitstekend initiatief van Rotterdam en de nieuwe gezichtenavonden die ik zelf heb bijgewoond in de div. afdelingen waren een groot succes.

Ik moet hier iets tegenover stellen. Men zegt dit tegen het hoofdbestuur en het hoofdbestuur neemt dat Mer harte en het hoofdbestuur zal graag de volgende keer nog sterker dan nu reeds in V & D is geschied, wil Het hoofdbestuur de centrales erop wijzen dat het mogelijk is om na het verschijnen van de groslijst leden van die groslijst uit te nodigen voor nieuwe gezichtenavonden. Maar U moet niet denken dat dit door het hoofdbestuur vanuit Den Haag te organiseren is. Zodra die lijst uit is zullen de centrales inderdaad aan het werk moeten om kandidaten waar zij belangstelling voor hebben, uit te nodigen. U weet hoe lang de groslijst is, U weet hoeveel afdelingen wij hebben. Ik zou dus graag deze verantwoordelijkheid delegeren aan de centrales en de afdelingen. Ik geloof niet dat het hoofdbestuur hier heel veel meer aan kan doen dan de nieuwe formule van de nieuwe gezichtenavonden nog eens extra onder de aandacht te brengen. Ik ben Rotterdam heel dankbaar voor het initiatief. Dan de procedure van de candidaatsstelling. Ik geloof dat die absoluut van begin tot het eind absoluut volmaakt democratisch is verlopen. We hebben de verkiezingsraad gehad, waarin iedereen heeft kunnen zeggen wat hij wilde, iedereen die daar aanwezig was weet dat er niemand is afgekapt, geen kandidaat benadeeld. Ik zou dat bijzonder slecht vinden als dat gebeurde, daarna is er gekomen een algemene ledenvergadering waar wederom iedereen de kans kreeg om kandidaten naar voren te brengen. Als inderdaad de klacht leeft dat er te weinig kamerleden, toekomstige kamerleden afkomstig zijn uit de provincie, dan zou ik de provincie nog eens extra willen oproepen om met meer kracht naar voren te komen op verkiezingsraad en op alg. ledenvergadering die beslist over de candidaatsstelling. Wij zouden als dagelijks bestuur echt te ver gaan indien wij hier bewust invloed opgingen uitoefenen. U moet zich eens voorstellen wat voor situatie er dan ontstaat. Dan gaan wij eenvoudig bepaalde groeperingen bevoordelen en ik heb mij steeds op het standpunt gesteld dat ik in volstrekte kille neutraliteit, dat is de enige manier waarop je zo iets teers als de candidaatsstelling kunt leiden, dat ik deze procedure moest leiden. En ik geloof dat ik daar ook niet vanaf moet stappen. Maar indien men meer kamerleden wil hebben in de excentrische regio's dan moet men die met kracht naar voren brengen, dan moet men met beide handen de gelegenheid aangrijpen om na het verschijnen van de groslijst de mensen naar voren te brengen. Ik zou tegen Mevr. Hut, Stadskanaal willen zeggen, dat het door haar aangehaalde interview in de Telegraaf een wellicht verkeerde indruk heeft gemaakt. Wij hebben in de Tweede Kamer en ik niet alleen vele malen geprotesteerd tegen de topzware departementen m.n. Onderwijs, C RM en landbouw en als Mevr. Hut denkt dat ik dat geld van de landbouwers zelf wil afnemen, dan vergist zij zich, inderdaad zij zegt terecht, zij noemt met recht de regel uit het verkiezingsprogramma die hierover gaat ook van het urgentieprogramma. Het zou natuurlijk wel gek zijn als de voorzitter van de partij het omgekeerde ging beweren. Maar zoals mijn vriend Vonhof zegt, de welvaart van het departement is nog niet de welvaart van de boeren. En om dat verschil gaat het.

Mijnheer Dijkhof in Voorburg zal door de Hr. Vonhof beantwoord worden. Dat ging over de propaganda en over de moties voor bijdrage aan de JOVD van de Hr. Hielkema, Ede en ondersteunt door Den Haag, daar zal de penningmeester wat over zeggen. Ik kan U al wel mededelen dat in een gesprek het geregelde gesprek dat er plaatsvindt tussen hoofdbestuur van de JOVD en dagelijks bestuur van de VVD dat er door het dagelijks bestuur van de VVD is beloofd om na de verkiezingen ogenblikkelijk te bekijken hoe wij de bijdrage aan de JOVD kunnen verhogen. Dus wellicht is deze motie inmiddels reeds achterhaald maar de penningmeester zal daar nog meer over zeggen.

Mag ik dan nu het woord geven aan de Hr. Vonhof, Daarna aan de H.r Caron.

Mevr. de voorzitter, dames en heren, ik ben de afd. Voorburg zeer erkentelijk voor de wijze waarop ze de suggestie zaken de propaganda hebben overgebracht. Ik wil daar toch een enkele opmerking aan vastknopen. Het is dan zo en ik vind dat een zorgelijke zaak, die zeker de komende jaren bekeken moet worden, dat hier toch een behoorlijk samenspel moet zijn tussen de propagandacommissie van de centrales en de afdelingen in de betrokken centrales. Uit de opmerking van Voorburg blijkt n.l. alweer dat men daar in de afd. te laat over de propaganda actie geïnformeerd schijnt te zijn. Maar het is wel zo geweest dat het een aantal strategische elementen uit die propaganda actie die natuurlijk dames en Heren in de propaganda commissie en daarvan is ook geregeld het hoofdbestuur verslag uitgebracht, daar geregeld ter sprake is gekomen, dat wij met vertegenwoordigers uit de centrales al geruime tijd van de voren ook een overleg hebben gehad onze periodieke overlegging die wij zo 3 keer per jaar ongeveer in Amersfoort hebben gehouden. Daar hebben wij m.n. in de vergadering van October vorig jaar en met het uitdrukkelijke verzoek dat ook door te spelen in de eigen centrales, daar hebben wij zeer nadrukkelijk een aantal hoofdlijnen gezet.

De vergadering waar de afd. Voorburg op doelde is een initiatief geweest dat voor het eerst genomen is bij deze verkiezingen om de afdelingen de gelegenheid te geven toch ook nog hun eigen acties onderling uit te wisselen. Wij hebben daar de afgelopen jaren dat ik de verantwoording gedragen heb voor de propaganda hebben wij daar allerlei vormen geprobeerd te vinden van schriftelijk contact. Dat is nooit zo van de grond gekomen en vandaar dat we ook alweer in overleg met de centrales, besloten hadden te komen tot een soort uitwisselings beurs. Daarbij moet U wel bedenken Dames en Heren, dat zo'n uitwisselings gepast moet worden in een totaal programma, En als U ziet wat er t.a.v. ons verkiezingsprogramma nu van ons verkiezingsprogramma en urgentieprogramma aan vergaderingen nodig was is het duidelijk dat wij naar de afd. pas konden gaan nadat op een gegeven ogenblik deze zaken de politieke zaken gestalte hadden gekregen.

Dat heeft het moment van die vergadering bepaald, aan de andere kant dames en heren, dit eerste experiment dacht ik heeft een nieuw inspraak mogelijkheid voor de afd. gecreeerd. Onze ervaringen met het experiment, het zou ook niet anders kunnen zal ongetwijfeld toe moeten lijden dat de volgende keer een derlijke verandering nog weer een iets andere opzet krijgt. N

ik dacht dat het eerste experiment ons in ieder geval een stuk nieuw overleg heeft gegeven. Het zal pas, ik herhaal dat, op volledige wijze gestalte kunnen krijgen Mevr. de voorzitter als inderdaad en dan ondersteun ik graag die suggestie van Voorburg, als inderdaad meteen na de verkiezingen de centrales, er zijn een aantal die het gedaan hebben, zich beramen op een organisatie die het mogelijk maakt heel snel hun afdeling te informeren. Ook dat kan en dat zou ook in een liberalepartij niet mogen verwachten, niet een zaak zijn van het hoofdbestuur en het centraal secretariaat. Hier ligt een heel speciale verantwoordelijkheid voor de centrale besturen en die mag dacht ik wat meer waar gemaakt worden t.a.v. de voorlichting dan in het verleden wel eens is gebeurd.

Het woord is nu aan de Hr. Caron.

Mevr. de voorzitter, dames en heren, ik ben het met de Hr. Hielkema eens dat het belangrijk is dat wij een actieve JOVD hebben. En nu komt de motie van de afd. Ede erop neer, dat de VVD de bijdrage aan de JOVD zou moeten verhogen van f 3000,- tot f 5.000,-. Ik heb daar zo op het eerste gezicht op die verhoging wel enige bezwaar en zal U vertellen waarom. Wij hebben elk jaar een telefoontje gehad van de JOVD als we eens een gesprek konden hebben met de penningmeester over hun financiën. En dat gesprek heeft dan ook elk jaar plaatsgevonden. Daarbij is mij gebleken dat de geldverslinder in het afgelopen jaar bij de JOVD de Driemaster was. En in het gesprek wat ik verleden jaar met het bestuur heb gevoerd, is toen de toezegging gedaan dat door een reorganisatie van het blad de kosten en baten verhouding belangrijk zou kunnen worden verbeterd. Van het nieuwe bestuur heb ik nog geen telefoontje gehad en ik wacht daarop om het gesprek te voeren over dit jaar. We hebben veel sympathie voor het streven van de JOVD, maar of er een verhoging kan plaatsvinden van de f 3.000,- is afhankelijk van de begroting die ze met mij zullen bespreken. Daarom geloof ik dat het niet wijs zou zijn dames en heren om nu al een toezegging te doen, voordat het gesprek heeft plaatsgevonden. Mevr. de voorzitter, U hebt het al gezegd direct na de verkiezingen dit gesprek kan plaatsvinden, ik geloof dat het misschien nu al kan plaatsvinden. Ik geloof dat de motie daardoor prematuur is en door Uw toezegging dat het gesprek zal plaatsvinden eigenlijk al achterhaald. Maar ik wil wel stellen dat de JOVD onze grote sympathie heeft en dat wij zullen trachten haar zo veel mogelijk te helpen. Wij voeren dames en heren, wat de centrale partij financiën betreft in het klein in een micro afmeting hetzelfde beleid dat U gisteren hebt gehoord zoals dat in het urgentie programma is vastgelegd. (applaus)

Vraagt nog iemand het woord? Ja, gaat Uw gang.

Mej. Gijsbert, Den Haag. Mevr. de voorzitter, ik wil alleen graag even ingaan op de financiën van de Driemaster. De Hr. Caron heeft terecht gezegd dat een paar jaar geleden inderdaad de opslopper van de JOVD middelen de Driemaster was. Dat is een hele treurige zaak en op het moment is mijn taak binnen de JOVD voornamelijk die van de Driemaster en dat is een heel

zwaar wegende zaak want de Driemaster zit inderdaad nog met een behoorlijke schuld. Die kunnen we niet een twee drie oplossen, maar de Driemaster redactie, de Driemaster administratie gaat van dit standpunt uit dat die middelen die beschikbaar komen voor het hoofdbestuur van de JOVD uit subsidies beslist niet op mogen gaan aan de Driemaster. Dus van die f 5.000,- zal misschien node iets gebruikt moeten worden om de schulden af te lossen maar ik zou dat graag op een andere manier verwezenlijken. Want die f 5.000,- die misschien verkregen zal worden en ik hoop van harte dat het meer zal zijn, is heel hard nodig voor het beleid van de jongerenorganisatie en niet voor de Driemaster, die moet zich zelf kunnen runnen. Daar doe ik een beroep op U voor, want die Driemaster kan zichzelf betalen als afgezien van de schuld waar we nog mee zitten. We hebben alleen maar abonnee's nodig en dat hoeven er nog maar 300 te zijn, dan kan de Driemaster zichzelf runnen. Meldt U zich aan. Dank U.

Gaat Uw.gang.

Mevr. de voorzitter, dames en heren. Keulen, afd. Den Haag. Ik wil op de eerste plaats graag aannemen en de Hr. Hielkema wil wel ontkennen als hij het niet met mij eens is, dat in de motie van de Hr. Hielkema die wij zo graag als afd. Den Haag ondersteunen, op de eerste plaats een praktisch punt zit van meer armslag te geven aan de JOVD, maar de afd. Den Haag en ik hoop dat de afd. Ede het daar toch ook met ons weer eens in wil zijn, zien daar ook een stuk symboliek in. Als U ziet wat in andere kampen aan de jeugd wordt gedaan en hoe iedereen iets over heeft voor de jeugd dan geloof ik dat wij als liberalen daarin bepaald niet mogen achterblijven. Het komt als ik het zo snel uitreken, op nog geen dubbeltje per lid per jaar meer neer. En ik wou toch met klem vragen en ik wil dan nog eens hier een lans verbreken, dat de vergadering nu tot een beslissing probeert te komen t.a.v. deze zaak. Ik vind dat de JOVD dat verdient, het is een stuk symboliek van waardering voor hun streven en ook sympathie voor wat zij toch zo terecht steeds zijn onze jonge liberalen. (applaus)

Blijker, Haarlem.

Mevr. de presidente, ik geloof dat ik een aardig tussenvoorstel heb. Ik hoor dat de Driemaster zit met een schuld en dat voor het overige de zaken in bespreking zijn met de penningmeester van de VVD. Zou het mogelijk zijn wanneer wij als vergadering nu besloten om aan de JOVD het bedrag van de schuld als schenking ineens te verstrekken en daarna de zaken verder over te laten aan de besturen en het hoofdbestuur van de JOVD en het dag. bestuur van de VVD. Dat was mijn voorstel.

Het woord is aan de Hr. Korthals Altes, die daarom gevraagd heeft.

Mevr. de voorzitter, dames en heren, de motie heeft ons gisteren bereikt. Als ik dus het woord voer, wil ik dus uitdrukkelijk zeggen dat ik dat namens mijzelf doe en niet namens het hoofdbestuur of dag. bestuur dat hierover ni een standpunt uitvoering heeft kunnen bepalen.

vertrouwen van de leden. Dank U zeer.

Dames en heren, ik wil hier nog even nadrukkelijk stellen dat hier helemaal niets aan de orde is van vertrouwen in het hoofdbestuur. Er ligt hier op tafel een doodnuchtere kwestie van een kleine reglementswijziging en met de oude en met de nieuwe situatie functioneert onze partij even wel. Het is het hoofdbestuur volstrekt gelijk of de partij er voor of tegen is, het hoofdbestuur stelt er alleen maar prijs op om het even duidelijk te weten. En daarom gaan we gewoon rustig door met de agenda en ik zou het niet nodig vinden dat U verder vertrouwen in het hoofdbestuur uitspreekt. Dat is hier helemaal niet aan de orde.

Dan komen we nu aan de stemming over amendement 7. Ik begin met een proefpeiling, willen diegenen die voor het amendement zijn hun stembriefjes opheffen. Wie is tegen? Het lijkt mij aangenomen. Mag ik het nog een keer weer doen voor alle zekerheid. Of wenst er iemand schriftelijke stemming? Mag ik dan degenen verzoeken met stembriefje nr. 2 die voor dit amendement zijn hun briefjes deponeren in de mand voor en die tegen zijn in de mand tegen.

Amendement 8 is van de afd. Voorburg. Het advies van de partijraad was-ontraden. Wenst de afd. Voorburg het woord.

Mijnheer Gotschalk. Mijnheer de voorzitter, het is jammer dat de verg. in een soort markt ontaardt, want daardoor heb je wel het idee dat je woorden niet altijd doordringen. Het gaat n.l. om het volgende. Art. 35 heet in lid 2 onder c. staan, dat het woord gevoerd mag worden door verschillende personen o.a. door leden van de partij die daartoe wegens hun bijzondere deskundigheid tenminste 1 week voor de verg. schriftelijk zijn voorgedragen door het bestuur van de Kamercentrale. De praktijk heeft geleerd dat het stellen van een termijn als voorwaarde voor het geldend maken van rechten een remmende en beperkende werking heeft. Teneinde te voorkomen dat vertragende omstandigheden als daar zijn, het niet tijdig bereiken van die mens die men graag als deskundige het woord zou willen laten voeren of b.v. het te elfder ure naar voren komen van zulk een persoon, de oorzaak zouden kunnen zijn dat de Kamercentrale buiten zijn schuld zich niet aan de gestelde voorwaarde van 1 week vooraf de schriftelijke voordracht te doen, zich hebben kunnen houden en daardoor het beoogde doel zou missen, kan deze termijn naar onze mening beter vervallen. De waarde van deze termijn stellen is immers problematiek. Het zal toch altijd wel gaan om een onderwerp waarop de prominenten zich reeds hebben voorbereid. Voorburg stelt daarom voor de voorafgaande aanmelding uitsluitend als voldoende te beschouwen. Zo'n geloofs-brief achten wij voldoende.

Dank U wel. Nog verdere sprekers? Mijnheer Korthals Altes.

Ik zou een kleine opmerking hierover willen maken, die we ook in de partijraad hebben gemaakt. Het is n.l. zo dat die termijn alleen is gesteld om te voorkomen dat op het laatste ogenblik een aantal mensen die over een bepaald onderwerp dan graag willen spreken toch nog worden aangemeld. We moeten ook een zeker overwicht hebben over de situatie.

Wel heeft het dag. bestuur erover gesproken, maar de motivering die ik hier aan U zou willen voorleggen, komt dus voor mijn eigen rekening. Het is zo dat wij een eerste gesprek met het nieuwe JOVD bestuur vorige week gehad hebben. Daar kon de penningmeester toen niet bijzijn, het gesprek wordt voor gezet en toegezegd is dat wij dan ook over de financiën zullen praten. Als ik nu nog eens mag wijzen, dat wij op het ogeblik zelf nog met een negatief ver. vermogen van f 145.000,- zitten, hoe kunt U ons dan dwingen om bepaalde uitgaven persé te doen, terwijl wij zelf de grootste moeite hebben om de financiële eindjes aan elkaar te knopen. De grote geldverslinder bij de VVD is o.a. ons eigen partij orgaan, maar is ook natuurlijk het alg. secretariaat, als apparaat. En daarom heb ik het woord gevraagd omdat ik daar een zekere verantwoordelijkheid voor draag. Wij hebben daar onze verplichting na te komen tegenover de mensen die daar werken, Wij hebben de grootste moeite om te zorgen, dat wij dat nog op een verantwoorde wijze kunnen doen. Wij hebben de JOVD tot nog toe nooit in de steek gelaten, maar dan mogen wij dacht ik ook nu het vertrouwen vragen dat U aan het beleid van de penningmeester en van het hoofdbestuur overlaat om een onderling overleg met de JOVD te zien wij kunnen doen. Wij kunnen niet op dit ogenblik verplichtingen aanvaarden, terwijl wij zelf met bepaalde moeilijkheden te kampen hebben. Wij nemen aan dat we die kunnen overwinnen die moeilijkheden. En als ze dat doen dan zal er natuurlijk ook een verhoging van subsidie van de JOVD als dat nodig is, maar b.v. ook voor de stichting organisatie vrouwen in de VVD, als dat nodig is, maar dat moeten we in onderling verband en samenhang kunnen beslissen en niet plotseling voor 1 post die dan verder als een vast gegeven voor ons staat, terwijl wij maar moeten zien hoe we dat in overeenstemming brengen met de rest van het beleid. Dank U zeer.

Mevr. Fortanier. Mevr. de voorzitter, dank U wel, ik was helemaal niet van plan om hier nog iets te zeggen. Ik ben het natuurlijk eens met de woorden die mijn voorganger hier heeft gesproken, maar ik zou U toch eigenlijk wel op het hart willen binden, dat het hier gaat in eerste instantie over een zo bescheiden bedrag als f 2.000,-. En als de Hr. Korthals Altes het heeft over de verhoudingen met de bedragen die het secretariaat kost, dan moeten we toch wel even aandacht besteden aan het feit dat de gevraagde verhoging wel een heel bijzonder klein bedrag is en als dat nu tot U doordringt, dan ben ik voor mij wel overtuigd dat het nog niet zo slecht uit kan vallen en de Hr. Caron knikt. Dank U zeer.

Gaat Uw gang.

Hielkema, Ede, Mijn voorgangers hebben het mij wel bijzonder gemakkelijk gemaakt, die noemen het maar een betrekkelijk klein bedrag en vooral ook de penningmeester die al sprak over een bedrag van die grote schuld en ik zou dus nog willen onderstrepen, het geringe van het bedrag maar wat in de activiteiten van de JOVD zo belangrijk is en zou willen voorstellen deze motie toch aan te nemen. Dank U wel.

Vraagt nog iemand het woord?

Hr. Monchi, R'dam. Wij hebben in de afd. Rotterdam met het bestuur een kort beraad gehouden en wij zouden deze motie met kracht willen ondersteunen. Ik ben zelf penningmeester van de afd. ~~penningmeester~~ Rotterdam en ik weet hoe moeilijk het is voor de kleinere organisaties in de VVD om een zekere financiering te vormen. Het hoofdbestuur heeft al grote financiële moeilijkheden dat is bekend. Maar het moet toch ook duidelijk zijn dat voor het hoofdbestuur het veel makkelijker is om zekere vormen van financiering te vinden dan voor een kleine organisatie als de JOVD. En ik zou daarom ~~namens~~ de afd. Rotterdam toch met zeer grote klem de vergadering willen aanraden deze motie aan te nemen. Maar alvorens U hem in stemming ~~brengt~~, zoude we graag nog even de volledige tekst willen horen, maar dat zal U misschien toch nog doen.

Ik zal nu de motie die de Hr. de Monchi wenst te steunen, voorlezen. Afd. Rotterdam, Mevrouw.

Jongerenorganisatie V & D, een onafhankelijke jongerenorganisatie is die in tegenstelling tot andere politieke jongerenorganisatie geen grote subsidies ontvangt van een grote partij. 2. Voor de optimale vervulling van hun doel t.w. de staatsburgelijke vorming van hun leden jaarlijks meer financiën nodig zijn. 3. De jaarlijkse gift van de VVD groot f 3000k,- al reeds jaren ondanks de stijgende kosten niet verhoogd is. De contributie van de leden van de JOVD ongeveer 2 à 3 maal groter is dan die van de leden van andere jongerenorganisatie. Voorts overwegende dat 5. de ~~JOVD~~ t.a.v. de besluitvorming in de VVD een positieve houding inneemt, m.n. de samenwerking in het liberaal beraad. 6 Deze positieve houding ~~verricht~~zichten geeft op een blijvende prettige verstandhouding tussen VVD en JOVD, spreekt als haar mening uit de huidige bijdrage aan de JOVD financiën verhoogd dient te worden, t.w. dat deze bijdrage jaarlijks niet minder zal zijn dan f 5.000k,- en gaat over tot de orde van de dag.

Ik geloof dat dit toch een klein bedrag is voor ons en voor de JOVD een zeer groot bedrag. En ik blijf overtuigd dat op deze wijze onszelf achter de JOVD, misschien niet alle streven van de JOVD maar in elk geval in achter haar bestaan moet stellen.

Dank U wel.

Vraagt nog iemand het woord.

Scheer, Heemstede. Mevr. de voorzitter, ik ben in jonge jaren lid geweest bestuurslid enz. van de bond van jonge liberalen en in Haarlem de Ver. van jonge liberalen. Ik ken dus al tezeer de moeilijkheden die er voor een jongerenorganisatie bestaan. Ook en zeer speciaal op financieel terrein. Maar nu gaat men hier komen met een motie, niet alleen om zomaar eens even f 2000,- los te peuteren, maar die motie behelst ook bepaalde uitspraken t.a.v. het werk van de JOVD. Wanneer nu deze motie in stemming wordt gebracht dan wil ik U toch voor iets waarschuwen. Er zijn hier waarschijnlijk afgevaardigden in de zaal die, het mag dan z.g. volgens het reglement niet, maar die toch een zeker bindend mandaat hebben meegekregen.

Wanneer er overmacht situaties zijn en men te laat is dan dacht ik dat langzamerhand de ervaring met sluitingstermijnen die we ook kennen voor amendementen, maar die we buitengewoon soepel toepassen, die we met allerlei dingen kennen. U kent de affaire met de kandidaatsstelling voor ~~de~~ het hoofdbestuurslid, voor de Rijkskieskring Leiden. Als we het reglement streng hadden toegepast dan zou er nog een heel jaar lang een vacature zijn. U moet ons echter niet beroerder zien dan we zijn, maar er moet wel een bepaling in die je kunt hanteren wanneer dat nuttig en nodig is. Een week is op zichzelf een hele redelijke termijn, maar U kunt er van verzekerd zijn dat in bijzondere of overmachts gevallen die termijn echt niet streng wordt gehanteerd. Maar het wordt voor een centrale bijzonder lastig wanneer op het laatste ogenblik zich aanmeldt en zegt dat hij deskundig is, om dan tegen hem te zeggen, mijnheer U bent helemaal niet deskundig we melden niet aan. Maar als de centrale zich op die week kan beroepen en het is dus helemaal niet gedaan in het belang van het hoofdbestuur of het alg. secretariaat maar mede met het oog op het belang van de centrale. Dan kan men daarmee die zaak rustig kanaliseren. Het is een artikel waarmee je de zaak kanaliseert en heus niet omop rigoreuze wijze toe te passen om mensen die redelijk de vergadering van de partijraad alleen maar kunnen opsieren, monddood te maken. Er is toch ook voor ons het allergrootste belang bij, dat zo'n vergadering van de partijraad wat voorstelt en dat er mensen spreken die wat té vertellen hebben en dan gaan we toch heus niet zeggen op grond van de letter van het reglement, nee meneer U was toevallig 1 dag te laat U houdt Uw mond. Daar kunt U van verzekerd zijn dat dat niet gebeurt.

Dank U wel. Mijnheer Gotschalk nog een antwoord.

Mijnheer de voorzitter, ik had niet van de Hr. Korthals Altes het argument verwacht dat hij medelijden zou hebben met de Kamercentrale die iemand af moeten wijzen omdat hij niet deskundig is. De Kamercentrale zal toch alleen maar voordragen iemand die deskundig is. En juist omdat het de Kamercentrale is die niet altijd de afdelingen tot zijn beschikking heeft. Juist daarom stellen wij voor om die week, die termijn van een week niet op te nemen om dezelfde reden waarom de Hr. Korthals Altes zoëven een bepaalde bepaling van openbaar of niet openbaar niet wou opnemen, teneinde niet gebonden te zijn. Wanneer ik voorstel voorafgaande opgaven dan kan dat een etmaal zijn, dat kan 2 dagen zijn, maar waarom die week te stellen. Die week kan net fataal worden, want als het nou wel een deskundige is, die je na een week ineens te pakken kunt krijgen, hij kan met vakantie zijn hij kan niet bereikbaar zijn. Dan zit je in de boer. Dan geeft die week die gesteld is die geeft je niet de gelegenheid om juist die kerel die zoveel van dat onderwerp afweet daar zijn adviserende stem te laten horen. Want hij heeft geen stemrecht, hij heeft alleen maar een deskundige voorlichtingsstem.

Ik dank U vriendelijk voor de nadere toelichting. We gaan nu over tot stemming. Willen diegenen die voor het amendement Voorburg zijn, hun stembriefjes opheffen. Dank U wel. Wie zijn daar tegen. Dat lijkt een duidelijke meerderheid, dat voorstel is verworpen.

Ik deel U mede de uitslag over het amendement Rotterdam, centrale Den Bosch. Voor zijn 383 stemmen, tegen 213, zodat het amendement is aangenomen.

We krijgen nu dus stemming over het voorstel zelve, dat zal artikelsgewijs gebeuren. Ik breng in stemming art. 31. Mag ik eerst mondeling vragen aan degenen die voor het nieuw voorgestelde artikel 31 zijn hun stembriefjes te willen opheffen. Dank U. Wie zijn tegen het nieuwe. Ik zie aan beide zijden weinig armen omhoog, dat is onduidelijk.

Ik stel U voor schriftelijk te stemmen. Wordt door de Hr. Meijer of iemand anders gehandhaafd het verzoek om per artikel te stemmen? Het is n.l. een samenhangend geheel dachten wij, wat U moet aannemen of niet. Vraagt iemand artikelsgewijs stemming.

Mijnheer Meijer. Ik wil alleen weten of U dat wil of niet mijnheer Meijer. We gaan er niet opnieuw over discussiëren, dat kan echt niet.

Nou gezien de alg. beschouwingen handhaaf ik artikelsgewijs behandeling omdat de alg. beschouwingen op art. 34 sloegen.

Het kost alleen maar tijd. Kunt U zich ermede verenigen om de eerste 3 art. samen en art. 34..... goed.

Men blijkt accoord te zijn over de eerste 3 artikelen samen en 34 apart.

Mag ik dan het volgende voorstel doen. Stembriefje 3 wordt gebruikt om de stem tot uitdrukking te brengen over de eerste 3 artikelen en 4 wordt uitgebracht over art. 34. Is men daartoe bereid? Om dus in 1 ronde over de art. gesplitst te stemmen. Dan is aan de orde stemming over het voorstel van het hoofdbestuur stembriefje 3, daarmee kunt U tot uitdrukking brengen of voor of tegen bent. Met 4 kunt tot uitdrukking brengen of U voor of tegen art. 34 bent.

In de art. zijn de amendementen verwerkt.

Ik stel aan de orde punt 4. Voorstel van de kamercentrale Middelburg om een lid toe te voegen aan art.7 ....lid 7 aan art. 23 wat bedoeld als er in het dag. bestuur vacatures ontstaan, het hoofdbestuur de bevoegdheid te geven tijdelijk het dag. bestuur aan te vullen uit zijn midden. Het Hoofdbestuur vindt dit een goed voorstel en ondersteunt dat. Mag ik aannemen dat de gehele vergadering zich daarmee accoord verklaart. Er is niemand die stemming wenst? Dan is dit punt aangenomen.

Punt 5. Voorstel van de afd. Maassluis. Wat ook voorstelt een bepaalde uitbreiding van het dag. bestuur. Dat vindt het hoofdbestuur niet een goed zaak. Wil de afd. Maassluis of een andere afd. daar iets over zeggen?

Koetsier, afd. Maassluis. Mijnheer de voorzitter, dames en heren, graag wil ik de beweegredenen van onze wijzigingsvoorstellen nader bij U toelichten. De taken van het dag. bestuur zijn zo in omvang en zwaarte toegenomen, dat bij een redelijke taakvervulling het overgrote deel van de vrije tijd opgeofferd moet worden. Een citaat uit een art. van Mevr. v. Someren in het AD van 25 februari j.l. Zij, de partij bestuurders moeten dus wel behoorlijk geëngageerd zijn, want anders brengen zij het werk dat van hen verwacht wordt echt niet op. In hun vrije tijd moeten zij al het organisatorische werk doen, de brieven beantwoorden, ombudsman werk doen en de kranten zodanig lezen, dat zij vrij nauwkeurig weten wat er aan de hand is,

Die zullen dan op grond van dat mandaat gaan tegenstemmen en dan zou door het evt. afstemmen van deze motie de schijn gewekt kunnen worden dat de partij het niet eens is met de JOVD, het niet eens is met het versterken van de JOVD. Versterken in eerste instantie financieel gesproken. Daarom zou ik persoonlijk, ik ben hier in zekere zin een buitenstaander maar toch met een beetje ervaring, zou ik de indieners van de motie willen vragen trek die in. Er schuilt een groot gevaar in wanneer deze motie in stemming wordt gebracht en met de gevolgen die ik zojuist schetste. Daarom nogmaals trek die motie in, verlaat U zich op de penningmeester, verlaat U zich op de secretaris, de Hr. Korthals Altes, die hier een heel clausibele beschouwing heeft gegeven, maar doe geen dingen die nare gevolgen kunnen hebben. (applaus)

Het woord is aan de Hr. Vonhof.

Mevr. de voorzitter, dames en heren, het is duidelijk en dat zal U ook uit toezeggingen van de voorzitter gebleken zijn, dat we hierover moeten spreken en de penningmeester heeft zich in gelijke zin uitgelaten, dat wat dat betreft aan de ze motie een element van overbodigheid zit, Maar er zit bovendien en dat vind ik ernstiger moet ik U zeggen een element in van hoge onwenselijkheid en dat wil ik toch trachten nog duidelijk weer te geven. Als ik kijk naar de overweging en die wil ik nu nog eens even voor lezen, voorts overwegende dat de JOVD t.a.v. de besluitvorming in de VVD een positieve houding inneemt m.n. gezien de samenwerking in het liberale beraad en deze positieve verhouding vooruitzichten geeft op een blijvende prettige verstandhouding tussen de VVD en de JOVD. En dat zijn elementen in een motie die ons tot het besluit moeten brengen om de JOVD daarom op een gegeven ogenblik een extra bijdrage te geven dan komen wij en ik vind dat geen prettige positie moet ik U zeggen in de positie van de man, die het zakgeld van zijn kind wil verhogen zolang het zich maar fatsoenlijk gedraagt. (applaus)

Dames en heren, laten we deze zaken goed zien. Ik vind dat de JOVD als onafhankelijke organisatie kritisch moet zijn. Ik vind dat de JOVD dat in h verleden is geweest en heus niet altijd ten ons alle plezier maar dat is g zo, dames en heren. En ik vind ook dat kritisch of niet kritisch en lastig of niet lastig dat in het beginsel onze steun niet moet bepalen. En daarc vind ik dames en heren in deze motie een stukje betutteling een stukje verzekering krijgen, dat ik graag toch niet in de verhouding JOVD- VVD wil zien. En ik doe een buitengewoon dringend beroep op U om dit toch te laten in de sfeer waar het hoort, in het gemoedelijk overleg tussen de dagelijkse besturen en daarbij mag dan een steun zijn en dat is aan alle kanten van de tafel het geval, de positieve gevol~~l~~ans die hier kt.a.v. de JOVD vandaag zijn uitgesproken. Maar trekt U deze motie in.

Vraagt nog iemand het woord? Mijnheer Hielkema.

Ik heb wel begrip voor de punten die nu naar voren zijn gebracht, dat w' eigenlijk door deze motie de verhouding en de JOVD zouden betuttelen in zekere zin.

Zaterdag en de avonden zijn bij lange na niet meer genoeg. Einde citaat. Mijnheer de voorzitter, als dit de realiteit is en aangezien Mevr. v. Someren het zegt, nemen we aan dat het de realiteit is, dan achten wij dit een onaanvaardbare situatie. Het is voornamelijk uit menselijke en praktische overwegingen dat wij de alg. verg. vragen met onze voorstellen in te stemmen. Een groter dag. bestuur stelt U ij staat beter de taken te verdelen. Wij kunnen ons voorstellen dat een 1/8 bestuurslid zich m.n. bezig houdt met het activeren van de meningsvorming van de partijleden. Met de politieke positie bepaling in het licht van de zich wijzigende partijverhoudingen. Een politiek secretaris dus. Geen man die van der ene naar de andere afd. reist om binnenbrandjes te blussen. Dat we in dit geval nogal uitdrukkelijk pleiten voor een bestuurslid dat zich concentreert op zuiver politieke aangelegenheden komt omdat wij ons zorgen maken over de beeldvorming van de VVD. Wij vinden dat het Hoofdbestuur te weinig getuigd van haar opvattingen. Er wordt vrijwel nooit middels verklaringen gereageerd op actuele gebeurtenissen. Waarschijnlijk is dit een gevolg van a. de overbelasting van de DB leden, b het systeem van verkiezing van hoofdbestuursleden. Het zijn immers vaak vertegenwoordigers van Kamercentrales die vaak op organisatorisch gebied hun sporen hebben verdiend. c. De vrees de Kamerfracties voor de voeten te lopen. Wij maken ons ook bezorgd over de beeldvorming onder de jongeren mijnheer de voorzitter. Nipo steekproeven hebben aangetoond dat de voorkeur van de toekomstige kiezers van 18 tot 21 jaar vorig jaar voor de VVD 8% bedroeg t.o. het landelijk verkiezingspercentage van 10,3. In December was de voorkeur gezakt naar 7 %.

Mijnheer Koetsier ik geloof dat U een beetje buiten de orde althans wijdlopig wordt. Zoudt U zich willen beperken tot het punt. Het is al schriftelijk toegelicht ik dacht dat het al voldoende toegelicht was. Het is bijna middernacht. Ik moet een spreektijd gaan invoeren..... dat had U al veel eerder moeten doen mijnheer de voorzitter.

Dat er morgenochtend mijnheer de voorzitter, door deze vergadering 2 nieuwe leden in het dag. bestuur worden benoemd veranderd immers niets aan de situatie. Brengt geen verruiming in de taakverdelingsmogelijkheden. Het hoofdbestuur zegt dat er binnen het alg. secretariaat reorganisaties gaande zijn. Die reorganisaties zijn naar onze mening noodzakelijke aanpassingen aan de uitbreiding van het takenpakket. Een voorbeeld daarvan is het aantrekken van een boekhouden/administrateur, die in het bijzonder belast wordt met de zorg van de centrale contributie inning en de controle op de afdrachten. Het aantrekken van een directeur secretaris is in feite een vervulling van de vacature van Vlaardingen. Het meer delegeren van taken van het dag. bestuur aan de staf van het secretariaat kan alleen geschieden indien die staf werkelijk wordt uitgebreid. In een brief van U van het hoofdbestuur aan de afd. Maassluis wordt gezegd, ik citeer: dat het zeer wel mogelijk is dat in de toekomst zoveel werk door beroepsfunctionarissen wordt verricht dat uitbreiding van het dag.bestuur niet vereist is. Mijnheer de voorzitter, ik vraag mij af waar het geld vandaan moet komen om de staf van het secretariaat uit te breiden met mensen van zodanig niveau dat Uw taken kunt delegeren.

En ik zou dus de motie in die zin willen wijzigen, het Congres van de VVD op 26 en 27 maart in vergadering bijeen, overwegende de jaarlijkse gift van de VVD groot f 3000,- reeds jaren ondanks de stijgende kosten niet verhoogd is, spreekt als haar mening uit, dat de huidige bijdrage aan de JOVD financien verhoogd dient te worden, dat deze bijdrage jaarlijks niet minder zal zijn dan f 5.000,- en gaat over tot de orde van de dag. Afd. Ede.

Vraagt nog iemand het woord.

Dames en heren dan zullen we nu overgaan tot stemming. Ik zal verder mijn mening over de motie voor mij houden. U heeft 2 leden van het dagelijks bestuur gehoord, er is een voortreffelijk overleg tussen JOVD en VVD, heeft geresulteerd in het liberaal beraad. Als U meent dat de sfeer tussen JOVD en VVD verbeterd wordt door het aannemen van deze motie dan moet U hem aannemen, als U vertrouwt op de toezegging die wij gedaan hebben dan moet U hem afstemmen. Wij hebben de JOVD een toezegging gedaan.

Everhuis, Meppel. Mevr. de voorzitter, toen U het woord nam en zei dat U Uw oordeel niet zou uitspreken, was ik tot dat moment content met Uw opmerkingen. Maar toen hebt U iets naar voren gebracht waaruit hoe het dag.bestuur hierop reageerde. U hebt tot slot iets aangehaald datgene van demotie wat de Hr. Hielkema inmiddels heeft ingeslikt. M.a.w. de tekst van de motie is op dit moment geheel anders en nu wil ik toch van de gelegenheid gebruik maken om ook mijn oordeel te geven over die f 2000,- wat het verschil is. Ik geloof dat het voor de VVD als grote partij inderdaad een royaal gebaar t.o.v. de JOVD zou zijn als wij hier inderdaad konden besluiten om inderdaad die basis van f 5.000 aan te brengen. Ik geloof dat het voor ons gemakkelijk is dat te doen, ik geloof dat de JOVD daar in haar streven goed mee zou zijn gediend.

Ik moet de Hr. Everhuis wijzen op een feitelijke onjuistheid in zijn opstelling. Ik heb alleen gezegd, indien U meent dat de verhouding verbeterd dan moet U hem aannemen, als U niet vertrouwt in onze toezegging die we al gedaan hebben verleden week. Dat heeft niets te maken met de inhoud van de motie. Dat is alleen de achtergrond die ik wil schetsen. Ik ben er n.l. van overtuigd dat velen die evt. willen voor stemmen, niet weten welke toezegging we al gedaan hebben. En dan is het natuurlijk niet zo prettig ik geloof dat we als fatseerlijke mensen bekend staan, dat we dan ook nog een motie aan onze broek krijgen. Dames en heren, ik zou willen vragen degenen die voor deze motie zijn hun stembriefje op te steken, ik wil proberen mondeling te stemmen. Mag ik even de tegenproef.? Dit is de meerderheid. Ik dank de leden van de VVD voor het vertrouwen dat ze hebben in het dag. bestuur.

Vraagt nog iemand het woord over beleid hoofdbestuur.

Mag ik dan vragen of de Hr. de Monchi, de Hr. Dees en de Hr. Jansen zitting willen nemen in het stembureau.

Er is een ambitieus aankoopplan. Daarvoor moet ongetwijfeld ook uit de algemene middelen worden bijgepast, dan staan er in 74 en 75 verkiezingen voor de deur. In de nabije toekomst zijn er geen middelen beschikbaar en dus moeten wij op realisering van de uitbreiding van de staf op korte termijn niet rekenen. Het plan van de afd. Maassluis kan op korte termijn wel gerealiseerd worden en bovendien kost het ons niets.

Dank U wel. Nog verdere sprekers over dit onderwerp? U hebt uit de stukken kunnen zien dat het hoofdbestuur op dit moment meende dat het moment voor deze wijziging nog niet was aangebroken, hoewel het hoofdbestuur wel van mening is dat wellicht in de toekomst bepaalde wijzigingen mogelijk ook in deze richting zullen plaatsvinden. Als er geen sprekers meer zijn, gaan wij stemmen over dit voorstel. Dat is dus voorstel 5 van de afd. Maassluis.

Wie van de verg. voor het voorstel Maassluis is, wordt verzocht zijn briefje op te heffen. Wie is daar tegen. Dat is een zeer duidelijke meerderheid, zodat dit voorstel niet is aangenomen.

De Hr. Korthals Altes voor een technische mededeling. Wellicht zijn er onder U die logeren in Hotel de Rozenhof en die zich nu bezorgd maken over de kwestie van de sluiting van dat hotel. Die is uitgesteld tot 1.30 uur.

Wij gaan verder en komen aan voorstel nr. 6 van de statencentrale Leiden over enkele wijzigingen in het reglement candidaatsstelling prov. staten.

De Hr. Offerhaus uit Leiden.

Mijnheer de voorzitter, ik ~~heb~~ heb 1 technisch probleem en dat is dat de adviescommissie die zich uitgesproken heeft over onze voorgestelde wijzigingen haar redactionele wijziging voorstelt waar wij nogal bezwaren tegen hadden en dat we daar verder niets meer over hebben gehoord. Daarover zijn we erg ontevreden want we vragen ons af of dat betekent dat de redactionele wijzigingen ingetrokken zijn omdat het geen redactionele wijzigingen zijn of omdat het bestuur niet van plan is dat te argumenteren. Ik zou dat graag horen.

Dames en heren, ik begrijp dat de zaak technisch net iets te ver gaat. Ik trek het voorstel terug en hoop er volgend jaar mee terug te komen.

Het hoofdbestuur heeft dus een alternatief voorstel gedaan. Het ongelukkige is dat het hoofdbestuur nu niet kan vergaderen over terugneming, maar het is zo dat de aanwezige leden van het dag. bestuur dat wel in de volgende hoofdbestuurverg. zullen voorstellen. Mocht het hoofdbestuur daar anders over denken dan hoort U er meer over. Maar anders kunt U ervan uitgaan het hoofdbestuur in de volgende vergadering zal besluiten tot terugneming van het alternatieve voorstel. Nr. 7. Voorstel van Amsterdam tot wijziging reglement candidaatsstelling Eerste Kamer. Wil afd. Amsterdam.

Hr. Makreel. Onze afd. is wat teleurgesteld over de houding, het standpunt dat het hoofdbestuur t.o. dit voorstel heeft ingenomen. Ik geloof dat het op dit moment niet meer de plaats is om daar nog uitvoerig op in te gaan, ik wou op dit moment volstaan met te zeggen, dat de afd. Amsterdam in gaat op de suggestie die het hoofdbestuur gedaan heeft om dit voorstel aan te houden. Wij hopen ook bij een volgende gelegenheid op terug te komen.

Dank U wel. Nog meer sprekers?

Ik heb niet helemaal goed Uw slotwoorden beluisterd. Aanhouden kan moeilijk. U kunt het intrekken of handhaven.

Ik citeer de toelichting die het hoofdbestuur in de bijl. van V & D. van 21 januari heeft gegeven, laatste alinea. Het hoofdbestuur zal daartoe een voorstel doen en verzoekt de afd. amsterdam in overweging te nemen dat voorstel te steunen, dat doen we, en haar voorstel terug te nemen of te doen aanhouden. Dat laatste doen we. Is het niet mogelijk mijnheer Makreel dat we bij nader inzien toch op dat terugnemen komen want dan zit de zaak formeel wat eenvoudiger. Ik wil ^{niet} twisten over woorden mijnheer de voorzitter, U mag het voor vanavond van de agenda afvoeren. Goed. Dan is ook punt 7 bij deze behandeld en geef ik de hamer weer terug aan de partijvoorzitter voor het afsluiten.

Er moet nog volgen een uitslag van de stemming. Nog heel even geduld. Wij hebben hier de uitslag van stemming 3, die zijn aangenomen met 362 stemmen voor en 190 stemmen tegen.

De stemming over art. 34 dat was stembriefje 4 is aldus verlopen, dat art. 34 is aangenomen met 325 stemmen voor, 219 tegen, 13 blanco en 2 ongeldig. Dank U wel.

Dan zijn er nog een paar slot artikelen, die naar ik aanneem nu de beide belangrijkste punten zijn aangenomen ook als aangenomen kunnen worden beschouwd, art. 35 en een wijziging in art. 7 voor de candidaatsstelling van de staten generaal verkiezingsraad. Kan de verg. zich ermede verenigen? Dan breng ik nu in stemming het totale voorstel gezien de uitslag van de deelstemmingen. Stel ik U voor om aan te nemen dat ook het hele voorstel met ongeveer deze stemverhouding is aangenomen. Accoord? Dan is aldus besloten.

Dames en heren ik wil beginnen met de vice voorzitter bijzonder hartelijk te danken voor zijn voorzit. Het was geen eenvoudige zaak. Heel hartelijke dank, ik vond het heerlijk even van deze taak ontlast te zijn.

Dames en heren ik wens U allen nog een gezellige avond, evenwel en nu lijk ik precies de strenge schooljuffrouw. Ik hoop wel dat U morgenochtend om 10.00 uur aanwezig zult willen zijn. Het gaat dan om uiterst spannende zaken als jaarverslag secretaris, contributie verhoging e.d. aangelegenheden. U ziet belangrijk genoeg om er voor uit bed te komen. Ik hoop U allen morgenochtend om 10.00 uur wederom fris aan te treffen. Prettige avond en welterusten.

Ik open dit tweede deel van onze alg. verg.

Aan de orde is punt 8 jaarverslag van de secret aris.

Offerhaus, Leiden. Het jaarverslag van de secretaris heeft ons aanleiding gegeven tot een motie, die tot onze grote verwondering door de partijraad unaniem ontraden is.

Het jaarverslag is alleen aan de orde.

Wenst U nog het woord over het jaarverslag?

Dan constateer ik dat niemand hierover het woord heeft gevraagd en dat het hiermede is goedgekeurd.

Aan de orde is thans 8,1 , motie van de afd. Leiden, Leiderdorp enz.

Daar vraagt de Hr. Offerhaus ongetwijfeld het woord over.

Ja. Mevr. de voorzitter, het jaarverslag gaf ons aanleiding om deze motie op te stellen. We hebben met die motie niets onaardigs bedoeld. We hebben alleen op willen wijzen dat de opstelling van de jaarverslaggeving sterk het karakter heeft van een verslag van een kiesvereniging. Dat niveau hebben we dacht ik achter de rug en het is zaak de verslaggeving daar ook op aan te passen. Daar is niets onaardigs mee bedoeld. Elke Vereniging heeft tradities en gewoonten bij zo'n verslaggeving en als er niet op een gegeven moment iemand zegt he er is iets veranderd, dan gaat dat gewoon door. Dat heb ik zelf ook vele malen gehad, dat is niets bijzonders. Het is mij dan ook een raadsel waarom deze motie afgewezen wordt door de partijraad, maar daarmee alleen een constructief element bedoeld is te geven en er verder hoegenaamd niets anders achter zit dan een duidelijk en neutraal moment aan te geven waarop duidelijk wordt dat de partij aan het veranderen is en daarmee ook wil doorgaan. Dat is alles, ik dank U wel Mevr. de voorzitter.

Dank U wel. Vraagt iemand nog het woord over de motie?

Dan geef ik nu het woord aan de alg. secretaris.

Mevr. de voorzitter, dames en heren. Het jaarverslag wordt inderdaad ieder jaar en dat is een bijzonder moeilijk werk dat Mej. v. Everdingen verricht volgens een vast stramien vastgesteld. Nu is het zo dat de partij die is bepaald en dat hebben wij in de afgelopen jaren ook bij herhaling in het jaarverslag vastgesteld, de partij heeft er inderdaad naar onze mening althans een heel eind bewogen uit de richting van uitsluitend kiesvereniging in de richting van die van een partij waar veel meer gebeurd dan uitsluitend candidaatsstellen. Nu is het zo een belangrijke taak is dan toch wel in het verkiezingsjaar voor de Tweede Kamer dat men over het wel en wee van de candidaatsstelling en Kabinetsformatie het e.e.a. opneemt. Zo is het ook dat in het begin van het jaarverslag over de Tweede Kamer verkiezing de kabinetsformatie en de Eerste Kamer verkiezing uitvoerige passages zijn opgenomen. Maar wanneer men daarnaast ziet een verslag over Vrijheid en Democratie, over de alg. verg., over de verg. van het dagelijks en hoofdbestuur en dan tenslotte een uitvoerig verslag over wat alle partij commissies hebben gedaan en die partij commissies zijn juist een onderdeel van de partij als politieke partij en niet meer als zuiver kiesvereniging, dan vragen wij ons toch enigszins af of het nou wel helemaal juist is dat dat jaarverslag zoals het nu nog aan U is uitgebracht

helemaal de geest zou ademen van uitsluitend het verslag van een kiesver. Wij dachten dat juist de verslagen over de commissies over de cursussen die zijn gehouden, over de congressen die zijn gehouden, zoals die uitvoerig in het verslag voorkomen, dat die wijzen in de richting van het verslag van een politieke partij. Iets anders is de vraag of in het jaarverslag ook bepaald politieke visie op toestand van dit moment zou moeten worden ontwikkeld. Dat hebben wij niet gedaan en dat hebben wij bewust niet gedaan. Ik dacht dat het niet in het jaarverslag thuishoort, dat een alg. secr. al dan niet sprekend namens zichzelf of namens het hoofdbestuur een politieke visie gaat ontwikkelen, omdat het ontwikkelen van die visie niet in een dergelijk stuk thuishoort, maar in de discussiekan in de alg. verg. behoort plaats te hebben. Een stuk als dit is niet een stuk waarin de alg. secr. een bepaalde politieke visie zou moeten neerleggen. Dat past meer in het systeem waarbij de partij secr. de hoogste top van de partij is, dat is in nog linksere partijen dan de onze is dat wel het geval, maar dat ambiëren wij zeer bepaald niet.

Wij hebben ons overigens wel de afgelopen jaren de vraag gesteld of het niet mogelijk zou zijn een gedetailleerder politiek verslag te geven en wij hebben een jaar of 2 geleden met de secr. van de Tweede Kamer fractie overlegd of het mogelijk zou zijn met als bijlage aan het jaarverslag van de partij zou worden gehecht een verslag van de fractie. Daar heeft de fractie zich aanvankelijk wel heel positief tegenover op gesteld maar het probleem is dat een dat zo uitvoerig verslag zou moeten zijn wanneer men daarin alle leden van de fractie voldoende recht wil laten wedervaren en wie zou dat niet willen uit de fractie t.o. het orgaan dat straks over de kandidaatsstelling beslist, dat het er een beetje wijdlopij geheel zou worden. We hebben er daarom toen van af gezien. Het is tenslotte zo dat in deze jaarvergadering door de openingsrede van de voorzitter, door de openingsrede van de fractie voorzitter, door het bespreken van het beleid van de Kamerfractie zelf toch ondanks alle reglementen die we ook herzien echt nog ook wel wat aan de politieke ontwikkelingen van het moment aandacht wordt besteed, dat we er toen van hebben afgezien om die enorme bijlage, die ontzaglijk veel werk zou kosten en die vermoedelijk voor niet zoveel mensen echt leesvoer zou zijn om daar vanaf te zien.

Nog een spreker op dit punt.

Steenmeijer, afd.

Mevr. de voorzitter, het woord verslaggeving over de commissies van de partij is gevallen toen de Hr. Korthals Altes vragen van de motie van de afd. Leiden beantwoordde, hij heeft zelfs gesproken over een uitvoerige verslaggeving over de commissies en ik ben zo vrij om op dat punt toch van mening te verschillen als ik zie dat in het jaarverslag over de sociaal econ. commissie, toch geen onbelangrijke commissie in onze partij, vergaderde op 25 mei en 25 september. Daarbij niets wie er vergaderden, daarbij ook niet waarover werd vergaderd en ook niet iets over de conclusies die uit die vergaderingen zijn naar voren gekomen, dan moet ik zeggen dat ik dat een bijzonder summier en zeker geen erg uitvoerige verslaggeving vind.

Er is in onze afd. en ook in de Kamercentrale Leeuwarden nogal wat gemopperd over de zeer geringe verslaggeving, juist over het werk van de commissies. Men moet dat lezen uit het jaarverslag, lang niet alle leden van de partij krijgen zo gemakkelijk het jaarverslag onder ogen. Bovendien komt het jaarverslag aan het eind van het jaar en niet in de loop van het jaar. Nu weet ik niet of ik nog binnen het onderwerp wat aan de orde is spreek, maar ik zou het hoofdbestuur in overweging willen geven, ik wil er geen voorstel van maken maar wel in overweging willen geven, om na te gaan of niet door een regelmatige publicatie in V & D over het werk van de commissies een betere, regelmatiger continue verslaggeving over het werk van deze zeer belangrijke partij activiteit kan worden gegeven.

Nog iemand over dit punt?

Wij willen dat wel in overleg met de commissies bekijken of het verstandig is om aan het werk van de commissies tussentijds meer aandacht besteden. Tot nog toe is het zo dat de resultaten die een commissie bereikt in de vorm van een rapport of van voorgestelde resoluties, dat die altijd allemaal zodra die resultaten bekend waren, ter kennis van de hele partij zijn gebracht, hetzij door integrale publicatie in V & D, hetzij doordat men het desbetreffende rapport kan bestellen. Of het nu vreselijk opwindend is om in V & D een verslag te geven van over welk onderwerp vergaderd is, wanneer men toch na verloop van tijd de vruchten van de diverse beraadslagingen in de vorm van een rapport kan lezen, dat is de vraag. Ik neem aan dat ook de hoofdredactie van V & D daar nog wel over gehoord zal willen worden, omdat we toch moeten zorgen dat het weekblad zo leesbaar mogelijk is. Dat stadium is dachten wij, en dan loop ik een beetje op de agenda vooruit, dat is nu toch langzamerhand wel bereikt. En wanneer je een opsomming moet geven van welke commissies op bepaalde momenten hebben vergaderd, dan is het niet helemaal zeker of dat nu zo aantrekkelijk is. We willen dat punt wel overwegen.

Niemand meer over dit punt?

Dan kunnen we overgaan tot stemming over de motie. Wie is er voor de motie van Leiden enz.? Ik constateer dat dit een zeer kleine groep is. Ik geloof dat ik de tegenproef niet eens hoeft te nemen.

We willen dus graag bezien, maar dat moet in overleg met de hoofdredacteur van V & D, of stukken over de commissies misschien daarmee in kunnen verschijnen. Ik heb echter nog nooit gemerkt dat als die stukken binnenkwamen, ze geweigerd werden, dus ik heb de indruk dat dit geen probleem is.

Ik ga over naar punt 9. Rekening en verantwoording en jaarverslag van de penningmeester. Het woord is aan de Hr. Caron.

Mevr. de voorzitter, dames en heren. Ik loop een beetje vooruit op de agenda, als ik U zeg dat de kas commissie van de VVD bestaande uit de Heren v.d.Pols, v.d. Schalk, v.d. Wal Bake, heeft geadviseerd om mij décharge te verlenen voor het financiële beleid over het jaar 1971. Ik wou dat echter vermelden opdat ik die kascommissie, die officieel heet de commissie van voorlichting over de rekening en verantwoording van de penningmeester, niet zozeer zie als een commissie die nu gaat kijken of de gelden goed geboekt zijn, maar

die ik zie als een commissie van advies. En nu heeft de kas commissie in een met voldoening geconstateerd dat het eigen vermogen van de partij dat in 1970 nog negatief was ten bedrage van f 146.000,- in 1971 tot een negatief vermogen van minus f 88.000,- was teruggedrukt. Dat is dus een verbetering dames en heren van f 58.000,--. Dat dit in een verkiezingsjaar mogelijk is gebleken houdt verband met 2 factoren. Ten 1e vloeien giften en bijdragen in een verkiezingsjaar ruimer, maar toch zou het beeld van de financiën heel anders zijn uitgevallen, indien niet als 2e en belangrijkste factor een effectief en zuinig beheer van de verkiezingscampagne had plaatsgevonden. In totaal Mevr. de voorzitter, heeft de VVD voor de verkiezingen in het vorig jaar f 190.000,- uitgegeven dat staat t.o. een bedrag van f 292.000,- in 1967. Er is dus meer dan f 100.000,- gespaard op wat wij 4 jaar geleden hebben uitgegeven. Het is Mevr. v. Someren die hierin de belangrijkste rol heeft gespeeld. De verkiezingsuitgaven zijn door haar persoonlijk volgens het cost benefit principe bepaald. U zult zich herinneren dames en heren dat de VVD begin 1968 nog een negatief vermogen had van ongeveer een half miljoen gulden en dat dit in de loop van 68 nog verder opliep. Het is door de acties van de voorzitter, die in totaal f 375.000,- hebben opgebracht, dat dit negatieve saldo gereduceerd kon worden tot ongeveer f 125.000,--. Volgens een eenvoudige rekenkundige aftreksom zou het negatieve vermogen eind 70 dan tot een bedrag van 125.000,- moeten zijn teruggebracht. In werkelijkheid was het iets meer, maar een gedeelte van de laatste tientjes brief kwam pas in 71 binnen. Ik zei U al dat door stijging van de post giften en bijdragen over 70 en 71 ook het beeld van de VVD in de financiële sector zoveel beter is geworden. Aan de uitgaven kant zien we een voortdurende stijging die verband houdt met de inflatie en normale en misschien ook wel eens abnormale prijsverhogingen, die wij moeten betalen. De post salarissen en pensioenlasten hebben over 71 een totaal bereikt van f 245.000,-, in 1967 was dat overeenkomstig de bezetting f 166.000,-. U ziet hoe deze posten naar boven gaan. Dan zijn er zoals U weet de gebruikelijke reiskosten posten van vergaderingen, huur, onderhoud, kantoorkosten, drukkosten, enkele subsidies, elektronische administraties en enkele andere posten, die de totale uitgaven verhogen tot een half miljoen. Dat is dus het dubbele van de post salarissen, soc. lasten en pensioenpremie. Ons blad V & D dat vele jaren verliezen heeft geleden ~~in~~ ten laste van Uw penningmeester, althans van de partijkas, heeft voor het eerst sinds vele jaren, ongeveer quite gespeeld. Dat is een belangrijk gegeven. De totale kosten van het blad bleken in 71 een bedrag te vorderen, dames en heren, van 227.000, De inkomsten die wij verkregen als onderdeel van de contributies en de opbrengsten uit advertenties bleken ongeveer in relaties te staan tot de uitgaven in het vorig jaar. Dat is een enorme vooruitgang omdat wij naar verliezen hebben gekeken in voorafgaande jaren van 30 tot 80.000 per jaar. Het is de verkiezings van onze vice voorzitter, de heer Talsma, dat dit nu zo gegaan is, dat uitgaven en inkomsten voor V & D thans in balans gebracht zijn en kan U verzekeren dat hij daarvoor heel veel werk heeft gedaan en vele uren en dagen hiervoor heeft geofferd. applaus.

Aan de uitgaven kant ziet U ook de subsidies vermeld die het hoofdbestuur van de VVD en na advies van het dag. bestuur heeft goedgekeurd. Uw belangstelling d_aMES EN heren ging het vorig jaar uit naar de JOVD en ik kan U melden dat de subsidie in 1971 na de alg. verg. van vorig jaar verhoogd is van f 3000,- die toen was tot f 6000,-. Daarmede zijn wij wat verder gegaan dan een aantal leden ons in de vorige jaarverg. had aanbevolen. Bovendien hebben wij nog wat voor de Driemaster gedaan die ook in financiële moeilijkheden zat en dat heeft nog eens een extra bedrag van f 4000,- gevorderd. In totaal hebben wij dus de JOVD in 1971 f 10.000,- ter beschikking gesteld met de mededeling dat voor f972 op het jaarlijkse subsidiebedrag van f 6000,- kan worden gerekend. Misschien staat U mij toe Mevr. de voorzitter dames en heren, dat ik nog enkele opmerkingen maak over de contributie regeling. In 71 was het het laatste jaar waarin wij de bedragen van de contributies van de afdelingen kregen. Daar trok de afdeling dan het zijne of hare van af. Wij moesten als centrale nog een bedrag aan de Kamercentrale afdragen en wanneer wij dan keken wat er over was gebleven in de portemonnaie dan was dat een bedrag in 71 van f 263.000,-. Ik reken dit jaar, indien wij de oude contributie regeling, dat dat bedrag nog wat wal oplopen naar ik schat f 280.000,-. Nu heeft reeds eerder gemelde kascommissie gezien, dat tussen uitgaven van de partij en het secretariaat en de inkomsten via de ledencontributies een wanverhouding bestaat. In een tweede footnote heeft de kascommissie tot uitdrukking gebracht dat het vaste inkomen, lees contributies, te laag is t.o.v. de bedrijfsrekening, de lopende rekening van de VVD en adviseert dat vaste inkomen te vermeerderen. Aangezien de contributie verhoging vandaag als apart punt op de agenda staat, zal ik straks nog enkele mededelingen doen over cijfers en feiten. Maar hier zou ik toch graag willen vermelden, dat er ook na de contributie verhoging nog een tekort zal blijven op de lopende rekening van ongeveer een f 100.000,--. Dames en heren de conclusie omtrent de financiën van de VVD in de komende jaren is, dat de partij nog te veel blijft aangewezen op de generositeit van een aantal liberale vrienden, die steeds weer voor ons in de bres zijn gesprongen. Ik dacht Mevr. de voorzitter dat in onze moderne tijd geen bevredigende toestand is. Wij moeten er naar streven dames en heren, dat althans de normale bedrijfsvoering uit de contributie kan worden betaald. Wij hebben daar zoals U weet de grootste zuinigheid betracht, wij hebben ook zoals U weet een organisatie deskundige gevraagd om ons voorstellen te doen voor een reorganisatie. Een reorganisatie die ons, ik dacht niet meer behoeft te kosten dan wat wij thans uitgeven. U weet dat de administrateur als is aangesteld en ik hoop Mevr. de voorzitter, dat ~~na~~ eerlang ook de directeur-secretaris zou kunnen verschijnen om vooral U van Uw enorme werkzaamheden wat ontlasting te kunnen geven.

Dames en heren, mij werd laatst gezegd dat er wat de financiën betreft ook nooit een lachje af kan. Maar ik zou willen eindigen met een brede glimlach omdat het ons gezamenlijk is gelukt uit een diep dal te komen en wij nu weer de horizon kunnen zien. Dank U wel.

Vraagt iemand n.a.v. hetgeen de Hr. Caron gezegd heeft, het woord?

Nee. Dan rest mij de kascommissie die ons geadviseerd heeft dit jaar de heren v.d. Pols, v.d. Schout en v.d. Wal Baken hartelijk te bedanken en ik zou de Hr. v.d. Pols willen vragen of hij nog enkele woorden zou willen zeggen.

Mevr. de voorzitter, dames en heren, na de woorden van de Hr. Caron kan ik U heel weinig nieuws vertellen, maar het is gebruik dat het verslag van de kascommissie woordelijk aan de vergadering wordt overgebracht en daar zou ik dan nu de vrijheid voor nemen als U mij dat toestaat.

Het rapport luidt als volgt: ondergetekenden, v.d. Pols Rotterdam, v.d. Schalk te Amsterdam en v.d. Wal Baken te Huizen, door de alg. verg. van de VVD van 27 maart 1971 benoemd tot leden van de commissie en voorlichting van de alg. verg. bij de behandeling van rekening en verantwoording van de penningmeester, verklaren hierbij kennis genomen te hebben van het rapport van 18 februari 1972 van het accountantsbureau de Tombe en Dement te Leiden betreffende de balans per 31 december 1971 en de rekening van baten en lasten over 71 van de VVD, daarin begrepen de stichting vrijheid en democratie te 's-Gravenhage, dat is dus het blad. Aan de hand van dit rapport hebben ondergetekenden de overtuiging gekregen dat het beleid van de penningmeester van de partij tevens penningmeester stichting Vrijheid en Democratie, welke het partij orgaan uitgeeft de Hr. Caron op een juiste wijze is gevoerd. Derhalve adviseren zij U ook overeenkomstig art. 21 lid 3 van de Statuten van de partij alsmede overeenkomstig art. 9 van de statuten van de stichting Vrijheid en Democratie goedkeuring te verlenen aan de rekening en verantwoording van het financiële beleid van de penningmeester over het jaar 1971 en hem décharge te verlenen onder dankzegging voor het beheer van de financiën van partij en stichting. Getekend door de 3 bovengenoemde heren.

Die hebben daaraan dus zoals U al gehoord hebt 2 opmerkingen toegevoegd.

De kascommissie heeft tot haar voldoening geconstateerd dat het eigen vermogen met f 58.000,- is toegenomen, d.w.z. dat het negatief vermogen met f 58.000,- is afgenomen en tevens zij vindt dat het vaste inkomen d.w.z. de contributie te laag is t.o.v. de bedrijfsrekening en adviseert dit vaste inkomen te vermeerderen. Dat was het, Mevr. de voorzitter. Ik zou na de woorden van de Hr. Caron misschien door erg denkenden gemeend kunnen worden dat de Hr. Caron aan de commissie deze laatste ~~worden~~ opmerking heeft gesuggereerd, maar ik kan U verzekeren dat de commissie daar uit eigen overtuiging en eigen wetenschap toe gekomen is.

Dan zullen wij nu een nieuwe kascommissie van 3 leden moeten benoemen ter voorlichting van de alg. verg. bij de behandeling van de rekening en verantwoording over het jaar 1972. Ons voorstel is om nieuwe kascommissie te laten bestaan uit Drs. F.J. Hoofdman te Gouda, de Hr. A.E.J. Modderman te Den Haag en als oud lid dat mee overkomt voor de continuïteit de Hr. H.M. v.d. Schalk uit Amsterdam. De heren hebben zich bereid verklaard. Vraagt iemand hierover het woord. Dan moeten wij ook nog plaatsvervangende leden benoemen. Daarvoor stelt het Hoofdbestuur U voor, Mevr. Slemper v. Gijn te Vught, Drs. Bom te Naarden en de Hr. D. Schuitemaker te Wildervank.

Vraagt iemand hierover te woord? Dan constateer ik dat aldus is besloten. Dan ga ik over tot punt 12 a, voorstel van de afd. Rijswijk tot verhoging met ingang van 1 januari 1973 van de minimum contributie voor de leden van 18-27 jaar van f 16, tot f 20,-, voor leden van 27 tot 65 jaar van f 30,- tot f 40,-, voor 65 jaar en ouder f 25,- tot f 30,- voor gezins- en aspirant leden van f 5,- tot f 10,-. Is er iemand van Rijswijk in de zaal om het nader toe te lichten?

Jansen, voorzitter. Ik meen dat ik als voorzitter van de afd. Rijswijk met een korte toelichting op dit voorstel kan volstaan. Wat zijn onze beweegredenen geweest om met het voorstel tot contributie verhoging te komen. Er waren naar onze mening een tweetal knelpunten in de partij op het financiële vlak. In de eerste plaats is daar het hoofdbestuur. We hebben wel eens kritiek op het functioneren van het secretariaat, maar omdat we weten dat daar de middelen ontbreken om ook voldoende betaalde krachten aan te trekken, aarzelen we altijd om de nodige kritiek uit te oefenen. We hebben gisteravond hier gesproken over het voorstel van Maassluis die wilde gaan in een richting van het uitbreiden van het dag. bestuur met 1 lid om die werkzaamheden te kunnen opvangen. Maar we dachten dat voor veel secretariaatswerkzaamheden je dat niet door leden van het dag. bestuur zou kunnen laten doen. Een tweede knelpunt naar de mening van de afd. Rijswijk, dat zijn de financiën van de afdelingen. We ervaren zelf als een afdeling die vrij veel activiteiten aan de dag wil leggen dat het met het toegemeten bedrag van f 8,50 per lid nauwelijks realiseerbaar is. In de verdeling die door ons niet was aangegeven, maar die door het hoofdbestuur is voorgesteld, is ook juist het zwaartepunt van de contributie verhoging en de verdeling daarvan naar die 2 knelpunten gegaan. Wij zijn daarmee erg gelukkig en zouden ons ook gaarne bij die verdeling aansluiten. Er zijn een aantal amendementen geweest. In de eerste plaats om bepaalde categorieën van de partij leden wat minder laten verhogen. Sommige afdelingen hebben naar onze meening toch iets te veel in procentuele verhogingen gerekend. Uiteindelijk is natuurlijk een verhoging van f 5,- naar f 10,- voor een categorie een 100% verhoging, maar we menen dat je dat niet alleen in procenten moet bekijken, maar ook het werkelijke bedrag in aanmerking moet nemen. Allers bij elkaar hebben ons de amendementen bepaald niet overtuigd dat het niet een goed voorstel zou zijn, ik wil het graag van harte bij de verg. aanbevelen. Dank U.

Op dit voorstel zijn zoals U weet, diverse amendementen ingediend. Mag ik diegenen die de amendementen willen toelichten vragen dit wel uiterst kort te doen en U zal zich misschien afvragen, begint ze nou al te jagen, dat is daarom, wij moeten vanmorgen nog beleid hoofdbestuur bespreken en U weet we willen vanmorgen ook nog de vragen laten stellen aan de Kamerfracties. En het is eenvoudig noodzakelijk om vanmiddag na de lunch meteen te kunnen beginnen. Zou dat niet lukken, dan zou een tweede instantie in de knel komen en dan zitten we bij dit zeer belangrijke onderdeel met een leeglopende zaal. We moeten deze Zaterdag bijzonder zakelijk indelen. Mag ik daarmee het verzoek onderstrepen Uw inbrengen zo kort mogelijk te houden. Wie mag ik het eerst het woord geven?

Fijnhouwer, Kamercentrale Drenthe.

Mevr. de voorzitter, dames en heren, met verwondering heeft de kamercentrale Drenthe en de daartoe behorende afdelingen kennis genomen van het voorstel van de afd. Rijswijk tot verhoging van de minimum contributie. Ik stel uitdrukkelijk met bewondering, omdat het o.i. in de lijn der verwachting zou hebben gelegen dat het hoofdbestuur zelf met een dergelijk voorstel zou zijn gekomen. Ook hadden we bij dit voorstel graag gezien, dat het hoofdbestuur de noodzakelijkheid van dit schriftelijk had aangetoond. Het voorstel van de afd. Rijswijk houdt in een percentuele verhoging van 25%, 33 1/3%, 20 % en 2 x 100% voor respectievelijk de groepen 18 tot 27, 27 tot 65, 65 en ouder aspirant leden en gezinsleden. Een echtpaar dat beiden lid is van de VVD_c moet een verhoging betalen van 43 % of wel f 15,-. De alg. verg der Kamercentrale was unaniem van mening dat een forse verhoging van de minimum contributie zoals voorgesteld door de afd. Rijswijk, vooral in de kamercentrales met eenzelfde structuur als Drenthe een terugloop van een aantal leden teweeg zal brengen. Zodat niet een verhoging doch eerder verlaging van inkomsten zal worden verkregen. De Kamercentrale stelt dan ook voor in het amendement in de bijl van V & D. van 17 maart de verhoging te beperken tot 18 - 27 jaar f 20,-, 27-65 jaar f 35,-, 65 jaar en ouder f 25,- en aspirant en gezinsleden f 5,-. Mevr. de voorzitter, dames en heren ik moge U met klem verzoeken het amendement van de kamercentrale Drenthe te ondersteunen zodat wordt voorkomen dat het ledental van de VVD in de loop van 73 een dalende lijn te zien geeft en opdat de afdelingen in 2 opzichten n.l. financieel en qua aantal leden, in elk geval niet zwarter worden. Voorts moge ik U verzoeken de mogelijkheid te bekijken van een betaling der contributie in meerdere termijnen. Tot zover. Dank U wel. Wie is de volgende?

Voorzitter Weggemans, afd. Groningen. Ook in onze afd. zijn er toch wel enige bezwaren tegen de ze regeling zoals die op tafel ligt. In de 1e plaats vragen we ons zoals Drenthe af of de meer ontvangers wel zo groot zullen zijn. Immers als er een aantal leden gaat bedanken, krijg je daardoor minder contributie in handen dus zeer de vraag hoe dat dan uitwerkt m.n. voor die kamercentrales die afd. waar het politiek bewust zijn en het betrokken bij de partij minder groot is dan bij de partijleiding verondersteld wordt. Dan zou het misschien verstandig zijn om in elk geval alsh et niet gelijk gehouden kan worden te verhoging zo klein mogelijk te maken en daarnaast zouden de afd. dus krachtig willen ondersteunen dat de tijdstip van inning verschoven wordt omdat je aan het eind van het jaar al zoveel kwitanties en kaarten in de bus krijgt. Dan kan er wel eens eentje worden opgezegd. Laatste punt wat ik naar voren zou willen brengen is of het niet verstandig zou zijn een verkiezingsheffing in te voeren. Er zijn al eens een paar acties geweest van de tientjes van Haya, acties voor het Thorbecke pand. Ik geloof dat de mensen meer gemotiveerd zullen zijn om in verkiezingsjaren echte verkiezingsheffing gewoon te geven. Men kan een brief wel sturen, ik dacht dat de meeste leden daartoe wel bereid zouden zijn. Dat kan misschien dat bedrag van die extra contributie verhoging minus die derving van inkomsten door wegvallen van leden, wel compenseren. Dank U wel.

Roosman, afd. Maassluis.

Ik heb eigenlijk alleen een vraag, Presidente? Het is niet de eerste keer dat we hier in alg. verg. bijeen zijn en spreken over contributie verhogingen en altijd weer hoor je het argument het kost zoveel leden. Ik zou willen vragen hoeveel leden heeft dat in het verleden gekost? En weten we waarover we spraken. Volgende spreker.

Leten, Alphen a/d Rijn. Afd. Alphen meent te moeten opmerken dat het voorstel, alhoewel op zichzelf mogelijk juist in huidige tijdsbeeld van stijgende kosten en inflatie, in tegenstelling van de andere agenda punten helaas een motivering van de zijde van het hoofdbestuur mist en daardoor moeilijk op zijn meritis is te beoordelen. Voor een ieder duidelijke toelichting van het hoofdbestuur waarin de noodzaak van het voorstel wordt aangetoond, zou zeer gewenst zijn. Afd. Alphen en wellicht anderen zouden het zeer op prijs stellen, indien het voorstel door het Hoofdbestuur nog eens nader bestudeerd wordt en indien het hoofdbestuur het op prijs stelt zal de afd. Alphen zich gaarne schriftelijk uitvoeriger op ingaan.

Dank U wel. Volgende spreker.

Gotschalk, Voorburg.

In de akfd. Voorburg was men in meerderheid niet tegen contributie verhoging. En ook niet tegen het schema dat het hoofdbestuur voorstaat doch wel unaniem tegen de verhoging van de contributie van het gezinslidmaatschap. De magische werking die van dit minimum contributiebedrag uitgaat voor het werven en lid blijven van het gezinslid zou door een verhoging zeer waarschijnlijk worden gefrustreerd. Daarenboven is een contributieverhoging van 43 %, ik bedoel van f 35,- naar f 50,- voor het gezinsbudget niet mis. Er zal op zijn minst bij velen wrevel worden gewekt. En dit moet worden voorkomen. Voorburg dringt op die grond er op aan de contributie van het gezinslid ongemoeid te laten. Temeer nog omdat de contributie in de regel uit dezelfde beurs moet komen als de verhoogde contributie van het gezinshoofd. Ook voor het gepensioneerde lid en diens vrouw geldt dit in bijzondere mate. Voor hem is de dubbele verhoging meer voelbaar in de regel. Nu is er weliswaar een mogelijkheid in art. 37 huish.regl. tot gehele of gedeeltelijke vrijstelling van betaling van contributie. Doch vrijgesteld te zijn van contributie om die reden schenkt niet altijd voldoening. Bovendien zijn de contributie bedragen minima. Wie meer wil contribueren kan dit doen, de contributie voor het gezinslidmaatschap dient niet te moeten worden geofferd aan de verhoging van het gewone lidmaatschapsbedrag. In Elzeviers' Magazine van 26 februari jl. Mevr. de voorzitter, staat een vergelijkend overzicht van de contributie der 7 belangrijkste politieke partijen. Uit dit overzicht kan niet de conclusie worden getrokken dat de VVD met zijn contributie achterop komt.

Mej. Gijsberts, Den Haag. Mevr. de voorzitter, ik ben bijzonder blij dat er deze keer vanuit de verg. vanuit de afd. een voorstel tot contributie wijziging gedaan wordt, omdat er hier getoond wordt dat de partij bijzonder goed begrijpt dat er meer geld nodig is. Maar ik ben allesbehalve gelukkig met het voorstel zoals het nu ter tafel is.

f 40,- is voor veel leden vooral hier aanwezig waarschijnlijk echt wel betaalbaar, maar f 40,- is een enorme drempel en we hebben al tal van argumenten aangevoerd, dat voor de ene afd. is het teveel, bij de ander kan het voor het individu teveel zijn, maar ik dacht dat het m.n. het visitekaartje dat wij een drempel van f 40,- hebben, een beetje eng is. We willen graag meer leden maken, we doen enorm ons best. Mevr. de voorzitter, misschien kunt U zich voorstellen als we vooral in de kringen waar we zeggen nou we moeten leden gaan zoeken, in die kringen waar we ze nog niet altijd gehad hebben, dan moet je enorm je best doen om te praten om een nieuw lid te krijgen. Ben je dan na een paar uur eindelijk zover, dan moet je ook nog gaan vertellen dat het contributie f 40,- per jaar is, nu maar te betalen. En dat vind ik een beetje eng. Ik wilde daarom voorstellen in ieder geval nu zo te aanvaarden, de enige manier dus dat het kan dat we de partij enigszins kunnen helpen maar in ieder geval in overweging te nemen of we ons niet eens kunnen bedenken hoe dat in andere partijen gaat, de gedifferentieerde contributie wat waarschijnlijk meer voordeel heeft dan een verhoging van f 40,-. Misschien kan het partijbestuur daar eens naar gaan kijken en de mogelijkheden onderzoeken.

Dank U wel Mej. Gijsberts.

De Plot, afd. Velzen. Wij zijn het eens met Drenthe dat wij ook als afd. Velzen van het hoofdbestuur eerder een voorstel hadden verwacht en wat ons bijzonder teleurstelt is dat er geen goede motivering bij is. We begrijpen dat het wat duurder zal zijn en dat het wel nodig is, maar we dachten dat bij het verkopen van dit geval het bijzonder belangrijk zou zijn om er een goede toelichting en begroting bij te hebben. Wij zouden verder willen vragen of er voor de gezinsleden inderdaad niet f 5,- kan blijven of weduwen als gezinslid blijven tellen en zouden we dan hier een lans voor willen breken en of er in meerdere termijnen kan worden betaald.

Hopman, Amsterdam. Wij ondersteunen het voorstel van Rijswijk van ganser harte. Wij weten ook dat er geld nodig is om te kunnen werken en we weten dat het bestuur een zeer zuinig beleid voert, maar zonder deze verhoging kunnen we dacht niet, temeer ook omdat de contributie in de afgelopen jaren ook in het geheel al niet verhoogd is. Ik wil ook nog even iets zeggen over de contributie van gezinsleden. Er werd het bezwaar geopperd dat die verhoging van f 5,- naar f 10,- een probleem zou zijn. Nou ik kan U vertellen dat dat niet zo is, Mevr. de voorzitter, in Amsterdam kennen we een contributie voor gezinslid van f 12,- en we ^{ont} moeten nimmer een probleem. Ik wil het voorstel van Rijswijk derhalve nog gaarne ondersteunen. Dank U wel.

Mevr. Budding, Veenendaal. Mevr. de voorzitter, er is nog één argument dat niet ter tafel gebracht is en dat wilde ik toch nog even hier neerleggen. Er is n.l. zo juist gezegd bij de vorige contributie verhogingen zijn er toen erg veel opzeggingen van leden gekomen, ik geloof het niet maar dat houdt niet in dat dat dit keer weer het geval zal zijn. Er is n.l. een andere situatie nu met de centrale inning van de contributies. Dat houdt het volgende in. De persoonlijke binding en contact tussen de penningmeester of het bestuurslid dat de contributie gaat innen, valt weg. Er moet dikwijls achter de

contributie aangelopen worden, vooral in kleine afdelingen. Is het niet zo, dat er iemand persoonlijk komt van het bestuur, dan vindt men het vervelend om te zeggen ja die verhoging het wordt ons te veel. Nu met de centrale inning valt die persoonlijke band weg en dat moet ertoe aansporen om inderdaad iets te matigen met deze verhoging en daarom zijn wij er dus ook voor om voor het gezinslid in ieder geval dit te halveren. Dank U.

Ik heb hier nog een amendement Hoevelaken, dat is nog niet verdedigd. Bergsma, afd. Leusden. Ik heb 2 opmerkingen over dit voorstel dames en heren. In de 1e plaats dacht ik dat we in gedachtenhoudend wat gisteravond gezegd is over het punt van de inflatie en de inflatie bestrijding er voor zouden moeten oppassen dat wij als kampioenen van de inflatiebestrijding zelf behoorlijk voorop lopen met verhogingen van 33 tot 100%. Ik dacht als het nodig was deze verhoging en dat wil ik niet ontkennen, dat dit dan veel beter zou kunnen worden gerealiseerd door een jaarlijkse beperkte indexering in de vorm van 1 of 2 gulden verhoging. Dat doet dus veel minder pijn dan die f10,- die er in een keer opkomt. In de tweede plaats zou ik de vorige spreekster willen ondersteunen als penningmeester van een kleine afdeling in een groeiende gemeente waar wij het moeten hebben van de leden aanwas van de binnenkomende gezinnen die over het algemeen in de leeftijd groepen van 30 tot 40 jaar zitten, waar bovendien het gezinsbudget voor een belangrijk gedeelte wordt belast door de grote uitgaven aan de eigen woning is onze mening dat over het algemeen de ledenwerving zwaar wordt belast door het eerste keer dat bedrag van f 40.- te noemen. Ik dacht dat het een gevaarlijke stap zou zijn juist in deze jongere leeftijdsgroepen om geconfronteerd te worden met een dergelijke contributie.

Dank U wel. Ik zie geen sprekers meer.

Dirksen, Baarn. Mevr. de voorzitter, een paar korte vragen.

punt 1. Waarom heeft Rijswijk dit ingediend.

punt 2. Wij zouden graag een kwantificering zien waarom heeft het hoofdbestuur f 5,- extra nodig, waarom geen 4 waarom geen 6?

Waarom de afd. f 4,- extra geen 3 geen 5.

Kamercentrales f 1,- extra etc.

Als het hoofdbestuur voor ons waar maakt dat het f 5,- extra nodig heeft dan is dat onzerzijds oké. Als Rijswijk daarentegen voor zijn afd. f 4,- extra nodig heeft dan zien wij niet in waarom wij in Baarn f 4,- extra contributie verhoging moeten toepassen.

Nog 1 vraag. Inning graag in termijnen.

Hr. Caron. Mevr. de voorzitter, dames en heren, het gaat om de portemonnaie om de individuele portemonnaie en dat is altijd pijnlijk. Het is een sensitief geval maar ik zou U toch graag nog het volgende willen antwoorden op Uw vragen en ook een toelichting geven van onze kant. Wij zijn de afd. Rijswijk bijzonder erkentelijk voor dit voorstel. U hebt gehoord bij monde van de voorzitter, dat hij het voorstel..... Rijswijk het voorstel heeft ingediend, omdat hij wel wist dat bij ons de financiën niet al te rooskleurig waren en dat hij ook geen kans meer zag om de afd. te drijven bij de inkomsten volgens de oude contributie regeling.

Ik heb U vanmorgen verteld dames en heren, dat de lopende bedrijfsrekening slechts voor ongeveer de helft kan worden gefinancierd uit de lopende contributies en dit lijkt mij een wanverhouding waar we langzamerhand een eind aan moeten maken. Op basis van het voorstel Rijswijk begroot ik de toename op de nieuwe regeling op ongeveer f 150.000,-, dan nog zal er in 1972 als we dat even terugbrengen op 1972 een gat zijn van f 100.000,-. Dus als U vraagt waarom f 5,- en geen 4 of 6 dan moet ik U zeggen het moet eigenlijk 8 of 9 worden en degenen die op matiging hebben aangedrongen zou ik willen zeggen, dit voorstel is bijzonder matig. Wij blijven nog aangewezen op giften en bijdragen van anderen, die ons altijd gesteund hebben. We willen dit dus in 2 stappen hopelijk bereiken, dat we eindelijk uit de contributies de normale bedrijfsvoering kunnen doen. Er is gevraagd, zullen we geen leden verliezen, de laatste contributie verhoging was in Groningen of in die tijd ongeveer 3 jaar geleden, daarbij hebben we geen leden verloren. We zien integendeel, dat het eigenlijk weinig met de contributie te maken heeft tenminste in deze orde van grootte en dat het aantal leden toeneemt wanneer de VVD het in de politiek goed doet en in de Kamer goed doet en afneemt wanneer men denkt dat de VVD toch geen juiste politieke beslissingen neemt. Dat is de graadmeter en niet dacht ik de bedragen in deze orde van grootte. Er is gevraagd waarom wij kampioen van de inflatie moeten zijn en of een indexering niet mogelijk is. Ik zou daar vanaf raden. De indexering geeft dan alleen wat mogelijkheid van verhoging van salarissen en pensioenlasten te betalen, maar wij kunnen überhaupt geen nieuwe taken entameren die toch ook in de toekomst wel nodig zullen zijn. Er is gevraagd waarom wij die gezinsleden zo verhoogd hebben, waarom die verhoging met 100%. Ik moet U zeggen dat ik dat ook veel vind, dat het bedrag op zichzelf een tientje voor een gezinslid niet zo hoog vind en U moet daarbij in gedachten houden dat de bijdragen van de gezinsleden sinds 1948 nooit is verhoogd, dat die argumenten die U naar voren hebt gebracht om vooral de bijdrage van het gezinslid zo te laten, sinds 1948 altijd weer zijn geaccepteerd en dat er nu eindelijk iets gedaan zou kunnen worden. Het is maar een tientje.

Er is gesproken over gedifferentieerde contributie. Daar voelen U, Mevr. de voorzitter en ik wel wat voor, dat is dus een contributie naar inkomen en U krijgt dan op Uw accept giro kaart 3 of 4 mogelijkheden en dan moet U maar doen wat van toepassing is. Dat heeft ook wel zijn bezwaren en ik kan inzien dat in het verleden daartoe de stap niet is genomen. Wij zullen dat nader in studie nemen, om te zien of wij daartoe een eenheid in mening in het hoofdbestuur kunnen krijgen. Dames en heren, U vraagt mij misschien, liggen we nu wel goed in de markt. U hebt het blauwe formulier gezien, dat gisteren bij U verspreid is en waar iets gezegd wordt over wat andere partijen doen. Ik zou, wij hebben dat ook bestudeerd, heel in het kort komt het er hier op neer bij de vraag of wij goed in de markt liggen, wat doen de andere partijen. De KVP moet het kennerlijk van zijn service leden hebben die f 100,- per jaar betalen.

De Pv.d.A. heeft een gestaffelde contributie naar inkomen en bij een inkomen van f 13.000 tot f 20.000,- per jaar, geen hoog inkomen, ligt de contributie al bij f 66,-- per jaar. Bij D 66 ook gestaffeld naar inkomen wordt voor inkomens van f 15.000 tot f 25.000,- per jaar een bedrag van f 42,- per jaar gevraagd. Bij DS 70 ligt het bedrag van f 40,- al bij inkomens van f 20.000,- De CHU heeft zojuist voorgesteld om een verhoging toe te passen die zal leiden tot f 15,- naar het hoofdbestuur, U weet dat wij strak f 14,- krijgen, beide indien het voorstel Rijswijk wordt aangenomen en de ARP zit te worstelen met nadelige saldo's op hun jaarrekening.

Ik zou U daarom dringend willen aanraden om het voorstel Rijswijk te aanvaarden. Er zijn andere configuraties mogelijk dames en heren, er zijn ongeveer 5 varianten. Ik ben geen wiskundige om U voor te rekenen misschien zou Prof. Zoutendijk dat kunnen doen, hoeveel variaties daar nu wel ingebracht kan worden. Dat is natuurlijk staggering. Ik zou U willen verzoeken om het voorstel Rijswijk te aanvaarden alhoewel U het op een of ander puntje niet helemaal eens is. Dan zou U ons geven een mogelijkheid om dichterbij te komen bij de financiering van een normale bedrijfsrekening. En U zou ook de afd. en kamercentrales wat meer middelen geven zodat de VVD ook wat meer zou kunnen doen om nieuwe taken of slechts oude taken goed te doen. Dank U wel.

Dames en heren, ik zou de woorden van de Hr. Caron nog met een klein persoonlijk woordje willen onderstrepen. Ik geloof dat ik daar een klein beetje het recht toe heb. Mijn naam is in dit verband al vele malen gevallen, ik heb persoonlijk 2 bedelacties gevoerd. Bij de tweede bedelactie kreeg ik van diverse leden en zij hadden m.i. heus geen ongelijk een brief waarin ze schreven, zeg nou toch gewoon dat je meer nodig hebt. Je hebt meer nodig dat begrijpen we best. En dan nog een antwoord op de vraag die gesteld is door diverse sprekers waarom kwam het HB er niet mee. Het HB zou ermede gekomen zijn, maar vond het zo verschrikkelijk leuk, dat het nu eens uit de partij kwam. Dames en heren kan ik nu overgaan tot stemming. Ik hoop van wel. Ja??? Ik wil een peiling hebben in de vergadering. Wie is er voor voorstel 12 s 2 Drenthe. Briefjes in de lucht. Wie is tegen?

Volgens mij is dit de meerderheid? Staat Drenthe nog op schriftelijke stemming? Vindt U het echt redelijk mijnheer Veenhouwer na wat ik gevraagd heb over het programma wat we hebben af te werken. U hebt het toch gezien. Is het nou niet een beetje doordrijverij? Trekt U het in? Erg bedankt Drenthe.

Ik breng in stemming het amendement van Hoevelaken. 12 A 3. Wie stemt er voor Hoevelaken. Ik neem niet eens een tegenproef.

Ik breng in stemming Voorburg. 12 A 4. Handhaving gezinsleden f 5,-. Wie is voor Voorburg? Wie is daar tegen? Nee dat is niet aangenomen. Dank U wel. Hoogeveen is ingetrokken. Nu breng ik in stemming het voorstel van de afd. Rijswijk. Wie is daar tegen? Wie is daar voor? Ik ben U bijzonder dankbaar dames en heren, dat mag ik wel zeggen. En ik weet dat ik hiermede spreek namens het hele hoofdbestuur, namens een heleboel bestuderen van afdelingen. Mijnheer Caron wil nog een opmerking maken.

Mevr de voorzitter, dames en heren, ik ben U bijzonder dankbaar dat U ons de middelen wilt geven om de taken te doen die voor ons liggen. En ik zal mijn penningmeesterschap met nog meer plezier doen dan in de afgelopen jaren ook al met nog meer plezier omdat het beeld veel beter is geworden. Tenslotte zou ik U nog willen melden, dat mij de vraag is gesteld waarom ik in mijn toelichting niet heb gezegd over de verkiezingsheffing. Ik zou dat nog even willen doen. Een jaarlijkse verkiezingsheffing is bedoeld voor het verkiezingsfonds. Nu geloof ik dat als de verkiezingen voor de deur staan dat U dan bereid bent om diep in de geldbuidel te tasten en psychologisch is het zo dat als de verkiezingen achter de rug zijn men zegt nou alweer een verkiezingsbijdrage? En dat een zekere tegenzin dan zou bestaan. Ik dacht dat we meer geld zullen krijgen als de verkiezingen voor de deur staan dan dat we dat in aantal termijnen doen. Maar ik ben bijzonder dankbaar voor deze suggestie.

Hr. Korthals Altes heeft nog een opmerking over de vraag betaling in termijnen. Er is 1 puntje terzijde gevraagd omdat het niet een voorstel was maar het was wel gevraagd. Dat was de mogelijkheid van betaling in termijnen of wij die willen bezien. Het staat in de statuten dat het kan, ieder lid dat in termijnen wil betalen kan dat vragen en dan wordt dat geregeld. Daar hoeven we verder geen aandacht meer aan te besteden. Voor wat ons betreft maar diegenen die daarom gevraagd hebben moet het maar even nalezen.

Dan ga ik nu over tot een amendement van de afd. Leiden, Leiderdorp, Oegstgeest enz. ophet verdelingsvoorstel van het hoofdbestuur.

Heeft er iemand hierover het woord te voeren?

Reitsma, afd. Voorschoten. Mevr. de voorzitter, ik maak het heel kort.

Toelichting op ons amendement dat is ons ingegeven door de nood die ook bij de afdeling op financieel terrein bestaat. De contributie op zichzelf was voor ons volledig aanvaardbaar. Wij zien kostenstijgingen in alle mogelijke manieren. Dok de kosten van de afd. stijgen. En nou ontbreekt ons en dat was de uitgangspunt van het amendement ons ontbreekt een vergelijkingsmaatstaf tussen de nood van het hoofdbestuur en de nood van de afdelingen. En voorgaande sprekers hebben het ook al aangeroord, wanneer wij iets meer voorlichting zouden krijgen in de vorm van begrotingen dan zouden wij die noden kunnen afweren. Dit materiaal hadden wij niet en toen meenden wij te moeten voorstellen om dan de buit maar fifty/fifty te verdelen om onze noden ook wat op peil te houden.

Het woord is aan de Hr. Caron. Mevr. de voorzitter ik dacht dat ik all enkele malen tot uitdrukking had gebracht dat zelfs met deze contributie verhoging en de verdeling zoals die voorgesteld is door het hoofdbestuur nog een tekort hebben op de lopende begroting van f 100.000,-. Wanneer U en ik hoop misschien bij een volgende gelegenheid dat recht zullen kunnen trekken. Misschien krijgen we ook meer leden. Alhoewel, een ervaringcijfer is Mevr. de voorzitter, dat ongeveer 5% van de kiezers georganiseerd zijn in een partij en tegen die 5% zit de VVD aan. Wanneer U nu meer van het bedrag gaat afsnoeien zoals dat voor is gesteld door het hoofdbestuur

dat betekent dat we weer terugvallen in grotere moeilijkheden en ik hoop dat U zo genereus kunt zijn dames en heren, om het voorstel van de verdeling zoals door het hoofdbestuur is voorgesteld om die te aanvaarden. De afdelingen komen er toch ook niet slecht bij weg, die komen van f 8,50 op f 12,50 een verhoging van f 4,-. Wij hadden iets meer recht dacht ik en komen op een verhoging van f 5,- tot f 14,-. U zou het kunnen middelen en zeggen 2 kwartjes hier en 2 kwartjes daar, ik geloof niet dat dat een goede oplossing is. Ik dacht dat U verstandig en wijs zult zijn om deze verdeling waar we heel goed naar gekeken hebben om die te aanvaarden. Het betekent in de praktijk dames en heren dat het hoofdbestuur 45%, de afdeling 40% en de Kamercentrale 15%. In het centrum dus minder dan de helft, in de afdelingen en de kamercentrales 55%, 5% meer dan de helft. Ik zou U willen aanbevelen ons voorstel te aanvaarden. Kan ik overgaan tot stemming?

Zou in voorkomende gevallen misschien deze toelichting iets van te voren dan hadden wij dat natuurlijk bij de behandeling van de beschrijvingsbrief in overweging kunnen nemen. Dus de afweging van de noden tussen hoofdbestuur en afdelingen en welk deel gedekt en niet gedekt was. Dank U zeer.

Ik breng nu in stemming het voorstel Leiden, enz.

Wie is voor dit amendement? Dit is een heel klein duidelijke groep. Ook hiervoor ben ik de alg. verg. dankbaar, dat zij dus hiermede instemmen met de verdeling zoals die is voorgesteld door het hoofdbestuur. Voor de goede orde nog even een stemming. Wie is er tegen het voorstel van het hoofdbestuur. Wie is er voor? Ik dank U bijzonder hartelijk.

Ik zou toch ook nog wel een woord van dank willen richten tot de afd. Rijswijk die dit echt niet populair e punt voor ons heeft aangekaart. Hartelijk dank Rijswijk.

Dan geef ik nu als tussenpunt graag even het woord aan de voorzitter van de JOVD, die mij daarom verzocht heeft. De Hr. v. Wees.

Dank U wel, Mevr. de voorzitter. Het is min of meer gebruikelijk dat de voorzitter van de JOVD meestal op een wat ander tijdstip in de ledenverg. van de VVD het woord voert. Meestal komt het er dan op neer dat de voorzitter van de JOVD vertelt dat de samenwerking tussen JOVD en VVD op de basis zoals die eenaantal jaren geleden is overeen gekomen, zo goed loopt. Ik zou daar vandaag niet mee willen volstaan, Mevr. de voorzitter, ondanks het feit dat ik er van overtuigd ben dat de kontakten die er zijn tussen VVD dagelijks bestuur en VVD Kamerfractie en JOVD bijzonder goed zijn en ook van beide kanten op prijs gesteld worden en als bijzonder waardevol worden ervaren. Een ander punt waar ik toch wel even Uw aandacht voor wil vragen is het feit dat ik telkens weer moet constateren dat de VVD nou niet zo'n duidelijke aantrekkingskracht heeft op de jeugd. En ik wil hierbij toch wel graag even in herinnering roepen een art. dat door het hoofdbestuurslid de Korte enkele maanden geleden in Vrijheid & Democratie is geschreven waarin hij duidelijk stelt dat de jeugd veel meer belangstelling heeft voor de partijen die zich wat linkse signatuur aanmeten.

Ik vind dat op zich wel erg jammer en ik zou graag wel eens willen weten wat nou exact de redenen zijn waarom de jeugd zich niet aangetrokken voelt voor een partij als de VVD. Een aantal duidelijke redenen liggen dacht ik daar wel voor voorhanden. De VVD heeft een identiteit naar buiten die door jongeren nog als eens als conservatief wordt ervaren. Maar het belangrijkste punt is echter dat in m.n. VVD afdelingen dit conservatisme zo'n duidelijke muur opwerpt dat het voor jonge mensen nauwelijks interessant is om na het bezoeken van 1 vergadering nog eens een keer terug te komen omdat er niet naar hun geluisterd wordt, omdat men dikwijls in de schulp kruipt, zodra jongeren op een dergelijke bijeenkomst zich manifesteren. Ik zou daarom toch wel graag een dringend beroep op U allen willen doen om daar waar mogelijk is open te staan voor de inbreng van jongeren. Het is uitermate belangrijk als we straks in 1975 naar de stembus gaan en daarbij 1½ miljoen kiezers vinden die nog nimmer ter stembus zijn gegaan en afhankelijk van het opkomstpercentage zijn deze 1½ miljoen jonge kiezers goed voor 15 tot 20 Kamerzetels. Het zou toch goed zijn als de partij zich zo duidelijk manifesteert t.o.v. jonge mensen dat zij van die 15 tot 20 kamerzetels 25% binnen zouden halen. Dit zou een belangrijke winst zijn. Bovendien vind ik het belangrijk dat de partij zich ook eens wat duidelijker informeert over wat jongeren in het algemeen denken m.n. liberale jongeren. Het komt ons regelmatig voor dat wij kritiek ontvangen vanuit de VVD op het door ons gevoerde beleid. Standpunten die wij innemen op congressen en dat wij dikwijls moeten ervaren dat deze kritiek gebaseerd is op een enkel woord wat is opgevangen of een enkel regeltje uit de krant. Het is n.l. bijzonder eenvoudig voor U om regelmatig op de hoogte gesteld te worden over wat er leeft in politieke jongerenorganisatie als de JOVD. Wij geven 6 x per jaar een blad uit waarin m.n. de laatste tijd bijzonder lezenswaardige artikelen staan, laatste 2 nummers zijn helemaal gewijd aan de problematiek van de milieu hygiëne, alles wat daarmee samenhangt. Ik zou het eigenlijk in feite U zelfs in overweging willen geven niet omdat het voor ons nou direct zo uitermate belangrijk is, maar omdat ik het voor U erg belangrijk vind om U te abonneren op dit blad. Er zijn diverse punten in de zaal waar U zich kunt opgeven. Als U zich opgeeft krijgt U 2 nummers gratis, als U zich niet opgeeft betaalt U daar f 1,- voor maar doet U dat toch eens een keer. Want het is toch belangrijk dat U weet wat er leeft bij ons. Dank U wel Mevr. de voorzitter.

Ik kan de Hr. v. Wees antwoorden t.a.v. zijn zorg over de jonge kiezers, dat het hoofdbestuur die zorg deelt en U zult dan ook in het laatste nummer van V & D de oproep hebben gezien voor de werkgroep jonge kiezers. Dit plan van de Hr. de Korte en door het hoofdbestuur met groot enthousiasme overgenomen heeft op het ogenblik al tot resultaat dat zich meer dan 30 hebben gemeld om ons te kritisch te begeleiden, ons op de hoogte te stellen van wat er onder de jongeren leeft. U ziet het HB is dit probleem niet onbekend en werkt hier bepaald hard aan.

Dames en heren ik ga over tot punt 13. Benoeming van een commissie van beroep.

tijd moet uitnemen om de samenstelling en de werkwijze daarvan dient te bespreken. Ik vind het jammer dat U het op deze manier hebt gedaan en ik zou willen voorstellen het over te doen en dan kost het nog meer tijd en ik ben bang dat U dat voor het dag. best. niet over hebt.

Ik kan de Hr. Pegel zeggen, men moet inderdaad wel eens even de zaal uit, dat is voor iedereen weggelegd behalve voor de voorzitter, maar ik heb inderdaad en ik heb het heel duidelijk uitgelegd i.v.m. met evt. stemmingen die uit deze stemming zouden voortvloeien, heb ik aan de zaal gevraagd, vindt U het goed om dit punt nu te behandelen. Daar had iemand best bezwaar kunnen maken, maar i.v.m. de tijdnood en i.v.m. het zeer belangrijke punt beleid Kamer fracties, heb ik aan de zaal gevraagd deze stemming die, dat had mogelijk ook nog een her-stemming kunnen hebben, deze stemming wat eerder te doen plaatsvinden. Ik vind het reuze jammer dat de Hr. Pegel net even weg was, maar ik neem aan dat van zijn zeer actieve afd. Breda dan toch wel iemand anders in de zaal aanwezig was. Dus het spijt mij maar af en toe moet je om als voorz. door je agenda heen te komen wel eens aan de zaal vra. vindt U het goed een bepaald punt voorrang te verlenen en dat heb ik gedaan. Ik zou niet op de suggestie willen ingaan, om de stemming over te doen. Het nogal een duidelijke stemming geweest en ik mij rest dus als voorzitter om de beide nieuwe leden van het dag. best. hartelijk welkom te heten. Ik ben met de hr. Pegel eens, het dag. best. is natuurlijk erg belangrijk. Trouwen: het hele hoofdbestuur is erg belangrijk laten we niet doen of alleen het db belangrijk is. Natuurlijk wordt in het d b het meeste werk verzet. Ik hoop dat de heren Louksterman en Tammens een bijzonder goede tijd zullen hebben in het dag. bestuur. Een college dat kan ik wel zeggen waar een uitmuntende sfeer heerst, dat moet ook wel want er is een formidabele hoop werk te verzetten, Maar U begrijpt wel ik kan niet van dit punt afstappen zonder ook even een woord te wijden aan de 2 aftredende leden. Laat ik beginnen met Mevr. Wierds, die bepaald niet op eigen initiatief indertijd gezegd heeft ik wil er nu uit. Het zal veel Uwer allen wel bekend zijn welke 2 ongelukken Mevr. Wierda geheel buiten haar schuld getroffen hebben. Het is daardoor dat het haar lichamelijk niet meer mogelijk was om deel te nemen aan het werk van het dag. best. We hebben Mevr. Wierda leren kennen als een enorme enthousiaste vrouw, de zaak van de partij een warm hart toedragend en ik weet uit vele persoonlijke gesprekken, tel. gesprekken de laatste tijd hoezeer het haar aan het hart gaat dat ze niet meer aan het werk heeft kunnen deelnemen. Ik zou daarom met Uw toestemming aan Mevr. Wierda nog een brief willen schrijven om haar te danken voor al hetgeen zij ondanks al haar tegenslagen voor de partij heeft gedaan. (applaus)

Een ander aftredend lid ziet U hier nog net achter de tafel zitten. Max Tailleur zei gisteren al je ziet hem van voren, van achter, van opzij, Henk ik geloof wel dat ikm jou namens de hele partij heel in het bijzonder kan bedanken voor het werk dat jij gedaan hebt op het gebied van de propagan

Want dames en heren als er een ding moeilijk en eigenlijk altijd

ondankbaar is dan is het propanganda. Want propaganda is natuurlijk toch een subjectieve zaak. Wat de een voelt als iets geweldigs, dat zal de ander als lorrig kwalificeren. En over precies dezelfde advertentie waarover je laaiende brieven krijgt krijg je ook hele boze afbrekende brieven. En hij heeft zowel het een als het ander over zich heen moeten laten gaan. Maar ik geloof toch dat ik mag zeggen dat het aan hem te danken is dat er achter de propaganda een enorme stuwkracht is gekomen dat heeft hij gedaan. Dat was voor zijn tijd echt niet het geval, dames en heren, dan ga je ongeveer terug naar de middeleeuwen van de VVD, want je hebt het gevoel Henk Vonhof is er altijd geweest. Maar dat is niet waar. Hij heeft het enorm op gang gebracht, hij heeft met zijn voor mij onbegrijpelijke energie, is hij daar achteraan gegaan. En U voelt wel dat het voor de partij zeker nu de Hr. v. Vlaardingen er niet meer is van het allergrootste belang is dat Henk Vonhof nog enige tijd en hij heeft mij beloofd dat hij dat tot 1 mei zal blijven doen, blijft werken aan onze partij propaganda. Vandaag treedt hij af als lid van het dag. best. hij treedt nog niet af als voorzitter van de prop. commissie en ik geloof dat we daar als partij alleen maar dankbaar voor moeten zijn, want midden in een campagne ook nog te wisselen van voorzitter van je propaganda commissie dat lijkt mij niet zo wijs. Ik ben hem ook voor deze bereidheid enorm dankbaar. Ach afscheid nemen van Henk Vonhof is een beetje overdreven, dat wil ook niet doen, maar ik wil hem toch wel enorm bedanken. Ik heb eigenlijk geen woorden om dat helemaal duidelijk te maken maar U begrijpt wat ik bedoel, enorm te bedanken voor alles wat hij voor de partij heeft gedaan en hem het allerbeste te wensen voor zijn verdere politieke carrière. (applaus)

Mevr. de voorzitter, dames en heren dank U zeer. Ik vind het en daar heeft U mevr. de voorzitter al op geduid, ik vind het verschrikkelijk dat over dit afscheid wat ik al geruime tijd had voorgenomen de slagschaduw is gevallen van de afwezigheid van onze grote vriend van Vlaardingen. U begrijpt dat ik veel met Leen ben opgetrokken en dat het voor mij een geweldige slag is geweest dat juist in deze periode ik zijn vriendschap en bemoediging heb moeten missen. Ik wil dat toch met een enkel woord wel zeggen, want zo op onze wilde tochten door het land en overwegingen met verschillende afd. secretariaten dat had een band gegeven. En ik vind het jammer dat ik wat dat betreft mijn opvolger niet kan introduceren met zulk een voortreffelijk medewerker. Dat is niet anders. Dames en heren aan de andere kant wil ik ook zoals de voorzitter eerder vanochtend gedaan heeft de naam noemen van Mevr. v.d. Loo. Want het is inderdaad onvoorstelbaar knap wat zij gedaan heeft. Het is een heel andere zaak als je ineens vanuit de adm. bewerking gesteld wordt voor zo'n stuk technische uitvoering. En U Mevr. de voorzitter en mevr. v.d. Loo en ikzelf hebben daar mogen inspringen en dat zullen we waarachtig met hulp van de partij ook wel blijven doen gedurende deze campagne. We gaan met elkaar wat dat betreft niet uit elkaar.

En het is daarom bij dit afscheid dat ik onze jarige Mevr.v.d. Loo toch nog persoonlijk ook, maar ik ben ervan overtuigd dat U daarmee zult instemmen, voor dat ik achter de tafel verdwijn toch nog een eigen verjaars cadeau wil aanbieden.

Hartelijk dank.

Hr. Vonhof. Dames en heren, nog een woord tot U, we zullen het met elkaar verdraait maken op 28 april. (applaus)

Dames en heren, punt 13 benoeming van 2 leden van het dag.bestuur is afgehandeld, wil ik na punt 10 aan de orde stellen punt 11 de rondvraag. Zijn er nog leden die bij de rondvraag het woord willen voeren?

Hr. Ket..... Verschuur, Den Haag.

Hr. Makreel. Komt U vast naar voren als U wilt.

Mevr. de voorzitter, ik twijfel er niet aan of Uw voortvarende bestuur zal er aan gedacht hebben, maar het is namens de afd. Amsterdam, Rotterdam en Den Haag dat wij het verzoek tot U zouden willen richten om een buitengewone besloten partijraad te houden bij voorkeur hadden wij gedacht op 15 mei omdat we dan de politieke situatie kunnen bespreken. Dat dat nu gevraagd wordt is omdat ik begrijp dat daar een hoop organisatorisch werk aan vooraf gaat en ik hoop dat U ons de verzekering zult kunnen geven dat dit kan gebeuren. Dank U wel.

Hr. Makreel.

Heel ander onderwerp. Het gezicht naar buiten van onze partij wordt dacht in zeer belangrijke mate bepaald door 3 colleges, de fractie in de Tweede Kamer, de fractie in de Eerste Kamer en het Hoofdbestuur. Nu is het zo dat de fractie in de Tweede Kamer daarvan wordt de samenstelling uiteindelijk uiteraard bepaald door de kiezers, maar voor de rest door het opstellen van de lijst in hoge mate door de partij als geheel. Voor het Hoofdbestuur geldt ook dat de samenstelling wordt bepaald door de partij en dan wel op zijn eentje. Alleen voor de fractie in de Eerste Kamer geldt dat de samenstelling in hoge mate wordt uitgemaakt door een zeer beperkt aantal leden. En nu wil ik voorop stellen dat ik niet wil stellen dat die zeer beperkte aantal leden dat toehnog toe bijzonder slecht gedaan zouden hebben. Ik vind het alleen principieel niet zo erg wenselijk dat de partij als geheel hier een bijzonder geringe mate van inspraak heeft. Want die inspraak is bijzonder gering. Als U het reglement op de kandidaatsstelling voor de eerste kamer naleest dan begint dat met een beraad van het hoofdbestuur, intern. Dat lijkt er dus op dat partij organisatie er wel iets over meepraat maar in de praktijk dacht ik dat daar beperkt slechts wat van terecht komt en dat in de praktijk dus die samenstelling volledig wordt overgelaten aan de Statenleden, die trouwens ook formeel volstrekt het laatste woord hebben. En nu kun je je afvragen of dat nodig is. Er wordt wel gemotiveerd met een beroep op de kieswet dat dat nodig is, want in de kieswet en ook in de grondwet staat dat de Eerste Kamer wordt gekozen door leden van Provinciale Staten. Maar in de kieswet staat ook dat bij de kandidaatsstelling voor

Tweede Kamer de kandidaten worden opgenomen op de lijst in volgorde waaraan de ondertekenaars van die lijst aan hen de voorkeur geven. Dus je zou ook kunnen zeggen daar heeft de partij dan verder niks mee temaken, die 25 of 30 leden die die lijst ondertekenen maken dat uit. De consequentie trekken we natuurlijk niet. Er wordt ook wel een beroep gedaan op het grondwetsartikel geloof no. 140 dat weet ik niet zeker, waarin staat dat de leden van Prov. Staten stemmen zonder last of ruggespraak. Maar Mevr. de voorzitter ik geloof niet dat het indienen van een lijst voor een candidaatsstelling dat dat een stemming is in Prov. Staten in de zin van dit Grondwets artikel. Ik dacht dus niet dat de grondwet in het bijzonder of onwetgeving in het algemeen, zich ertegen zou verzetten als de partij het reglement op de candidaatsstelling in de eerste Kamer eens ging herzien en dan herzien in een zodanige richting dat de partij organisatie als geheel wat meer bij die candidaatsstelling werd betrokken. En ik zou dit de partij graag van harte willen aanbevelen, en U de vraag stellen of het Hoofdbureau niet bereid zou zijn om eens een commissie in te stellen, om het reglement die richting te ^{her}zien. Ik dank U.

Damesen heren, aan de afd. Den Haag kan ik zeggen dat het dag. best. al met precies dezelfde gedachte rondliep en dat wij dus graag accoord gaan met het voorstel om half mei de partijraad bijeen te roepen om de dan ontstane politieke situatie met elkaar te bespreken. Ik geloof dat dat heel logisch is want na de verkiezingen is er een nieuwe situatie en wij hebben er gewoon behoefte aan om dan in interne kring beraad te plegen. Hartelijk dank dus voor de steun van Den Haag aan onze gedachte.

Over het 2e punt wat opgeworpen is door de Hr. Makreel zal de Hr. Korthals Altes enkele woorden spreken.

Mevr. de voorzitter, dames en heren, het is niet de eerste keer dat het onderwerp dat de Hr. Makreel heeft aangeroerd ter sprake is gekomen en het is enige jaren geleden ook al eens in een commissie bestudeerd. Maar om precies te kunnen uitleggen hoe het zit moet ik even technisch worden. De Hr. Makreel weet het wel, dat is gebleken maar het is misschien toch praktisch om even eraan te herinneren dat de Eerste Kamer krachtens de bepalingen van de Kieswet niet alleen wordt gekozen door de leden van de Prov. Staten maar dat de leden van de Prov. Staten ook de uitsluitende bevoegdheid hebben de kandidaten lijsten in te dienen. Nu is het zo, dat men alleen maar wanneer de betrokken leden van de Prov. Staten, die die kandidatenlijsten mogen indienen daarmee accoord gaan daarop een zekere inspraak kan plegen. Als de leden van de Prov. Staten zich niet zouden neerleggen bij datgene wat de Partij beslist dan kun je ze op geen enkele manier dwingen. Nu zegt de Hr. Makreel dat is t.a.v. de Tweede Kamer niet anders, want formeel is de procedure daar ook zo, dat de lijst wordt ingediend door een aantal kiezers van tenminste 25 die die kandidatenlijst ondertekenen. Maar in dat geval is het zo dat wanneer in een bepaalde Kamercentrale iemand zou zeggen ik trek mij van de besluiten van de alg. verg. niets aan en ik ga fijn een andere volgorde en een andere

lijstaanvoerder bovenaan zetten, dat wij dan als hoofdbestuur over een sanctie beschikken en die sanctie is dat wij dan niet de verklaring afgeven dat die lijst onder de naam VVD uitkomt. Want die verklaring moeten Mevr. v. Someren en ik, zolang we tenminste deze functies vervullen die we nu hebben, moeten wij ondertekenen en kunt er zeker van zijn dat als er een Kamercentrale zou zijn die een andere lijst indient dan degenen die door de alg. verg. is vastgesteld, dat wij die verklaring dan niet afgeven en zelf de boer op zullen gaan om nog 25 handtekeningen te verzamelen die dan wel onder de goede lijst komen. Maar bij de Prov. Staten geldt dat niet. Het Hoofdbestuur geeft geen enkele verklaring af om een lijst goed te keuren. Er komt ook geen partijnaam boven te staan of iets dergelijks. De leden van Prov. Staten beslissen zelf. Nu kan men natuurlijk een procedure ontwerpen en zeggen wij zullen dan de leden van de Prov. St. verzoeken om zich daaraan te houden, Dat gaat net zo lang goed als die leden van de Prov. St. dat zelf goed vinden. En daar hebben we een levensgroot voorbeeld van. Want de PSP heeft op een goed ogenblik in zijn eigen reglementen vastgesteld dat daar de partij raad de kandidatenlijst opstelt voor de Eerste Kamer. Dat is 4 jaar geleden gebeurd en dat was allemaal heel democratisch geregeld, maar wat gebeurde er, in een aantal provincies had men geen zin om zich daaraan te houden. Daar heeft men dus toch een lijst ingediend waarop mijnheer Lankhorst die er wel op voor moest komen niet op voorkwam en bovendien kunnen ze dan voorkeurstemmen uitbrengen als ze dat willen en op die manier nr. 4 in de Eerste Kamer helpen i.p.v. nummer 1 en daar was niets tegen te doen. Op dat moment stond de PSP in haar hemd, inmiddels staat ze blijkbaar in nog minder, maar ik weet niet wat daar de oorzaak van is.

Ja, Mijnheer Makreel.

Ik wou hier graag nog even iets op zeggen, Mevr. de voorzitter. Inderdaad was het n.l. zo dat bij dit geval van de PSP wel degelijk de lijst is ingeleverd die de partijraad had vastgesteld, maar dat men inderdaad met voorkeur stemmen een ander dan mijnheer Lankhorst er in geholpen heeft. En dat kunt U inderdaad niet voorkomen, want dit valt wel onder het Grondwet artikel, dat de statenleden stemmen zonderlast of ruggespraak. Ik vind het uitermate onverstandig wat die Statenleden van de PSP toen uitgehaald hebben, maar dat moeten zij weten. Anderzijds geloof ik ook dat als er een dergelijk conflict is, dat je dat dan inderdaad maar tot uiting moet laten komen.

Hr. Korthals Altes. Ik zal mij er helemaal niet tegen verzetten dat we deze zaak nog eens in de commissie bekijken, maar het lijkt mij dus goed om van te voren ons te realiseren dat je zonder de toestemming van de zittende Statenleden, we weten wel wie er nu zitten maar we weten niet wie er over 4 jaar zitten, dat je dan dus geen sanctie hebt en dat je dus het risico loopt dat je een prachtige regeling ontwerpt, waar in de praktijk onder omstandigheden niets van terecht komt en dan natuurlijk wel een geweldige hoop ruzie veroorzaakt.

Ik geloof dat het beter zou zijn wanneer men naar een systeem wil waarin de kiezer zelf of laat ik zeggen want we zijn de kiezers van de Eerste Kamer niet, maar de leden van de partij inspraak hebben, dan moeten we voorstellen dat de kieswet zodanig wordt gewijzigd dat daar wel invloed uitgeoefend kan worden. En dat zou dan eens bestudeerd moeten worden of daar al dan niet behoefte toe bestaat. Ik geloof niet dat ik me daar nu over hoeft uit te laten, maar ik dacht dat we daar in het Hoofdbestuur wel over konden praten of het zinvol is om een dergelijke wijziging te doen. Maar het gaat bepaald verder dan alleen het wijzigen van een partij reglement, want daarmee komen we er niet. Dan zou er bepaald ook een voorstel tot wijziging van de kieswet moeten prepareren.

Vraagt nog iemand het woord over de rondvraag?

Mijnheer Mulder?

Mevr. de voorzitter, met het geven van een verkeerd voorbeeld bewijst onze alg. secretaris niets. Dat het bij de PSP anders toegaat dan bij de VVD mag toch wel bekend verondersteld zijn. Maar ik dacht dat ook de partijin dit opzicht iets kan doen. Wat voor bezwaar is er tegen dat wij als goede democraten bij de condidaatsstelling van de Prov. Staten dus de kiesmannen voor onze partijleden in de Eerste Kamer, gewoon van de partijleden die door ons op de kandidatenlijst geplaatst worden, de belofte vragen dat ze de uitspraak van de partij zullen volgen. Dit lijkt mij toch bijzonder eenvoudig. Een tweede is, U moet niet te zwaar tillen aan zonder last of ruggespraak, want voordat de Eerste Kamer leden gekozen zijn is er uitsluitend ruggespraak gehouden, maar dan met een paar of een figuur en de last komt na die ruggespraak. Dus daar moet U niet te zwaar aan tillen. Wat de hervormingen betreft van de Eerste Kamer, ik heb hier in Hilversum het genoeg gehad om te mogen spreken en toen was onze partij 49% voor een commissie tot het bestuderen van alle zaken de Eerste Kamer betreffende. Dat was 49%. Ik dacht Mevr. de voorzitter dat waar de partij bijna fifty fifty verdeeld is over de wijze waarop de Eerste Kamer gekozen wordt en ook de uitvoering ~~de~~ van werkzaamheden van de Eerste Kamer er alle reden is om voor te stellen dat hier een commissie komt die dit hele onderwerp voor de volgende Statenvergadering bestudeerd en rapport uitbrengt aan deze vergadering.

Nog iemand over dit onderwerp. Zo nee, dan wou ik het woord geven aan de Hr. Korthals Altes.

Mevr. de voorzitter, ik geloof niet dat ik hier stond om iets te bewijzen, maar ~~het~~ alleen maar om te vertellen hoe de verkiezing in elkaar zit en ik dacht ook dat ik had gezegd dat we er niet tegen waren om de problematiek in een commissie te bestuderen. Alleen heb ik gezegd, het moet volgens mij een studie zijn die verder gaat dan de partij reglementen en die dan ook de kieswet daarbij in aanmerking neemt. Als men zegt nou dat willen we liever niet doen, dan is het mij ook wel, maar laat het Hoofdbestuur daar nu eerst eens over beslissen, welke commissie er komt en wat er tot de opdracht van de commissie behoort.

Dan is er verder niets aan de hand. U weet wat mijn standpunt is over de Eerste Kamer, maar daar zou ik het vandaag niet over willen hebben.

Nog iemand die het woord vraagt over de rondvraag?

Hemmes uit Utrecht. Mevr. de voorzitter, ik heb een zeer concrete vraag en die is speciaal ook aan U gericht. Door de vergrootte mogelijkheden om van de z.g. niet verkiesbare plaats d.m.v. voorkeurstemmen toch in de Kamer te komen, vraag ik mij af of het juist is, dat U hoe graag ik Uw naam ook lees of welke lijst dan ook, op de lijst voor komt. Omdat wanneer een grote groep kiezers zegt, ik wil graag Mevr. v. Someren-Downer in de Kamer hebben en zij stemmen op U en maken het vakje voor Uw naam rood, dan zult U na afloop van de verkiezingen moeten zeggen, het spijt mij kiezers maar ik kan dat niet aannemen en dan zou U dus niet in de Kamer komen. Ik wou vragen of dit een juiste gang van zaken is. Ik denk n.l. aan de zaak Rijnmond en Rotterdam. Misschien dat U mij daar een antwoord op kunt geven.

Volgende spreker graag. Is dit de laatste spreker. Dit hele rijtje nog? Wilt U zich kort uitdrukken, want we moeten echt verder.

Bartels uit Zandvoort. Mevr. de voorzitter, dames en heren, een heel ander onderwerp. I.v.m. het eerste punt van het blauwe boekje zou ik graag U aandacht willen vragen voor de stelling dat verbetering van Uw gezondheid, verbetering van het leefmilieu, ontwikkelingssamenwerking en terugdringen van de inflatie, beginnen aan Uw dis. Deze stelling baseer ik op het feit dat wij welvaartstaters teveel consumeren, overdaad schaadt, ons Hem en de natuur. Het overdadig genoten voedsel vooral spijsvetten en eiwitten, ontroven wij aan deontwikkelingsvolkeren. Hetzelfde geldt ook voor teveel genoten genotmiddelen. Om ze te produceren is ginds goede grond nodig. Door onze slechte gewoonte op te geven, stellen wij hen in staat van die daardoor vrijkomende goede grond, voedsel voor eigen behoefte voort te brengen. Meer dan genoeg is te veel. Overdaad, eet genoeg bevordert te gezondheid, geef geen onnodige milieuvervuiling. Het is zelfs zo dat voor iederen die 2 boterhammen en 1 ons vlees of zuivel per dag minder zou consumeren, potentieel de productie mogelijkheid voor de graanvoeding van 1½ persoon vrij komt. Deze redenering geldt ook voor gebruiksgoederen. Neem geen auto van 150 PK als U met 50 toekunt. Door onze gevaarlijke zucht naar overdaad te breidelen en daarna te doven kunnen wij makkelijk 10 à 20% op onze huishoudelijke uitgaven overhouden. De oververhitte groei economie wordt daardoor afgeremd. Dat geeft ons de tijd om het geweldige avontuur van de nabije toekomst op te vangen door overschakeling op de kringloop huishouding. Dat is een huishouding gericht op wedergebruik van de bouwstenen des levens en op dat van de eenmalige goederen. Onze nazaten hebben daar ook nog recht op. Op basis van schone industriële voortbrenging. Ik geloof dat wij naar dit systeem toe moeten werken. Om 2 redenen. Het is eindeloos en het is liberaal. Leven en laten leven.

In tegenstelling tot de groei economie alias consumptie huishouding die in wezen imperiaal is en eindigen moet in ontploffing. Want niets kan blijven doorgroeien binnen de beperkte ruimte of van een beperkte voorraad zoals in onze . Laten wij progressiever zijn dan alle anderen. Dit betekent een nieuwe maatschappij structuur, maar een bestendige. Dank U wel. Dank U wel mijnheer Bartels.

Nog 2 sprekers voor de rondvraag?

Mevr. de voorzitter, vrijheid van geweten is een ontzaglijk groot goed. Maar ik dacht dat het ontoelaatbaar was, als gewetensvrijheid ten koste gaat van onmondige kinderen. Als ik hier aan toevoeg dat ik geboren ben in Staphorst dan geloof ik dat ik verder niets hoeft te zeggen. Dank U.

Dul, Zwolle. Mevr. de voorzitter, dames en heren. Ik kom uit hoofde van mijn functie dagelijks in gesprek met jonge mannen rond de 21 jaar in het noorden oosten van het land. Ik ben n.l. voorlichtings officier bij de Kon. Landmacht. En bij een van de onderwerpen begrip democratie, komt wel niet de partij politiek aan de orde, omdat politieke discussie in een kazerne verboden is, maar wel het onderwerp verkiezingen en zeker in de tijd zo de laatste 2 maanden voor 28 april. En bij die verkiezingen komt dan ook aan de orde verkiezingspropaganda. En dan komt er in al die kazernes waar ik kom, steeds weer naar voren, ja die sprekers en ik..... dit zijn dus allemaal mensen die behoren tot de jonge zwevende kiezers, waar uiteindelijk de beslissing vandaan komt op 28 april. En men komt dan altijd naar voren, ja die sprekers voor de TV en radio, die draaien er altijd maar omheen en die doen eigenlijk niets anders dan hun tegenstanders afkraken. Dit hoor ik steeds weer.

Ik zou daarom willen voorstellen bij de propaganda, zegt U het zoveel mogelijk "recht voor zijn raap" om met Paul v. Vliet te spreken. Kraak niet de tegenstanders af in de eerste plaats doch hemel Uw eigen programma op, programma wat echt niet slecht is en waar echt wel iets in op te hemelen is. Daarnaast zou ik een accent graag willen zien om de kiezers en vooral natuurlijk de liberale kiezers te wijzen op de opkomstplicht. De opkomst die dan wel geen wettelijke plicht meer is maar wel een morele plicht in een tijd van inspraak. Verder zou ik de afd. besturen de aandacht erop willen vestigen om nog meer te doen aan het vervoer naar het stembureau en nog meer reclame daarvoor te maken en als laatste zou ik willen zeggen, het programma is natuurlijk bijzonder belangrijk en vergelijking van het programma ook maar de grote massa van de kiezers die vergelijkt die programma's niet en die kijken voornamelijk naar de personen die het programma gaan uitvoeren. Ik zou dus willen adviseren aan de propaganda commissie, breng zoveel mogelijk candidate voor de Tweede Kamer ook voor de TV. Mevr. de voorzitter, ik dank U zeer. Dank U wel, mijnheer Dul. Het woord is aan de Hr. Markusen.

Heel kort Mevr. de voorzitter, in de eerste plaats wat die partijraad betreft laten we er ons a.u.b. niet van te voren op vastleggen, dat die besloten zou moeten zijn. Dat zou van de situatie op dat moment moeten afhangen. In

de tweede plaats, ik heb meegemaakt de kandidaatsstelling dan op het nippertje van vrij nabij en het heeft mij getroffen dat als de lijst van kandidaten is opgesteld voor de Tweede Kamer verkiezingen door de Partijraad definitief dat dan het Partij Congres met 2/3 meerderheid alleen wijzigingen kan aanbrengen. Dat heeft er een paar keer om gespannen. Op een zeker moment als ik mij goed herinner had een van de kandidaten wel een royale gewone meerderheid maar net geen 2/3 en dat wringt voor mij. Ik zou de reglementencommissie willen verzoeken daar eens op te studeren om dat te veranderen en te zeggen het partij congres moet toch in wezen het laatste woord hebben en dan met een gewone meerderheid van stemmen, want dat gebeurt overal over personen. Tenslotte wat de vdbige spreker betreft inderdaad een oproep aan het hoofdbestuur om zoveel mogelijk de mensen op te wekken om te komen onder het motto zet naast de kleine 3 en de nog kleinere 3 zoveel mogelijk liberalen. Dank U wel.

Op het laatste punt zal de Hr. Korthals Altes antwoorden. Aan de Hr. Hemmist van Utrecht zou ik kunnen zeggen, dat ik op de alg. verg. die besteed is aan de kandidaatsstelling reeds verklaard heb, dat indien het ongelooflijke gebeurd ik zitting zal nemen in de Tweede Kamer. Dit was bekend. Ik moet de Hr. Hemmist overigens er wel op wijzen, dat er dan echt wel een groot wonder mag geschieden, want ik heb de Hr. Wiegel al spijtig het hoofd zien schudden na de behandeling in de Eerste Kamer van het betrokken wetsontwerp is die kans echt aanzienlijk geringer geworden, maar dat laat onverlet dat ik de kiezers niet wens te bedriegen.

De Hr. Bartels in Zandvoort heeft behartenswaardige woorden gesproken over gezonder leven. Ik kan U wel zeggen ik doe zelf al erg mijn best, ik zou anderen willen aanraden dit ook te doen. Het is meer een persoonlijke zaak dan een zaak van een politieke partij, maar veel ervan mogen we in onze oren knopen.

De Hr. Amsterdam heeft woorden naar ons hart gesproken.

De Hr. Duib uit Zwolle zou ik willen zeggen dat reeds jaren de propaganda commissie en ik kijk nou naar mijn vriend Vonhof die zit al te knikken en te wuiven, de propgganda commissie er van uit is gegaan dat je positief moet naar voren brengen, recht voor zijn raap zoals de Hr. Dul dat noemt wat je zelf wil. En ik geloof dat onze staten campagne, dat is de laatste die nog het beste in onze herinnering ligt ook hiervan heel duidelijk is uitgegaan. De teksten waren uiterst positief. Ga niet anderen op de nek staan maar breng gewoon naar voren wat je zelf wilt. Ik ben het volledig met de Hr. Dul eens. Ik kan hem gerust stellen ook de landelijke propaganda commissie. Het vervoeren naar stembureaux op de 28e van mensen die ouder, moeilijk ter been zijn, zou ik gaarne aan alle afd. willen doorgeven. Ik geloof dat het in vele afd. al gebeurd, ik wil het hier graag nog eens onderstrepen. Het is erg belangrijk. Ook het feit dat je als partij ertoe bereid bent, maak het tijdig bekend, dat de mensen ook wisten dat we er wat over voor hebben, dat we voor ze klaar zijn.

De Hr. Dul heeft gelijk dat vele kiezers veel meer naar de personen kijken dan dat ze al die lange boekwerken naast elkaar gaan leggen. Ze beginnen langzamerhand van de persen te rollen maar zelfs voor insiders is het een formidabel werk om al die boeken naast elkaar te leggen. Het gaat er inderdaad om de wijze waarop je de belangrijkste punten presenteert. Het gaat er om dat je daar goede mensen voor hebt.

En nu het woord aan de Hr. Korthals Altes over de vraag van de Hr. Markusen.

Ja dames en heren, de meeste van U is het bekend het probleem moet de alg. verg. met gewone meerderheid kunnen beslissen tot wijziging van de voorstellen van de verkiezingsraad of met een bijzondere meerderheid. Het punt is laatstelijk, want het is herhaaldelijk aan de orde geweest, laatstelijk vorig jaar maar toen was de Hr. Markusen ongelukkigerwijze even weg, ik ben blij dat hij nu weer terug is en wanneer deze zaak over 3 jaar weer aan de orde komt tijdig voor de candidaatsstelling, want dat is altijd al een afd. die voor een initiatief ontwerp zorgt wanneer het hoofdbestuur dat mocht nalaten en dat doet het hoofdbestuur misschien wel. Ik ben dan blijvoor degenen die het willen veranderen, dat dan de stem van de Hr. Markusen weer tot hun kamp kunnen rekenen en het dan misschien wel halen, maar de vorige keer was er nog een vrij duidelijke meerderheid die vond dat na de verkiezingsraad de alg. verg. zichzelf beperkingen moest opleggen. Het is zo dat deze verg. zelf beslist uiteindelijk of ze dat reglement wil wijzigen ja of nee. We zullen wel zien hoe het over 4 jaar gaat. Ik twijfel er niet aan of het punt is weer aan de orde geweest. Dank U zeer.

Dank U wel mijnheer Korthals Altes, dan rest mij nog een vraag van de Hr. Markusen die ons als DB achter de tafel t.o. het HB misschien in een wat moeilijke positie brengt, maar het HB moet ons maar vergeven dat wij hier achter de tafel een besluit hebben genomen, dat we dus niet meer aan het HB kunnen voorleggen. Het dag. bestuur is van mening dat de partijraad van half mei openbaar zal zijn. We hebben niets te verbergen.

Dames en heren, dan geloof ik dat ik hiermede de rondvraag mag afsluiten, dan kom ik aan punt 12, voor mij een persoonlijk feit, benoeming van een voorzitter wegens periodieke aftreding van Mevr. H.v. Someren te Rotterdam, die zich herkiesbaar heeft gesteld, moet in de vacature van voorzitter worden voorzien. Het HB stelt voor het voorzitterschap kandidaat Mevr. v. Someren te R'dam, tegencandidaten ontbreken, deze benoeming is overeenkomstig art. 49 van het huishoudelijk reglement zonder stemming. (applaus)

Hartelijk dank, dames en heren. Ik zal om de tijd heel kort zijn en ik geloof dat ik dat ook wel kan zijn. U weet ik heb het gisteravond nog herhaald, ik heb het in Groningen gezegd, hoe ik het voorzitterschap van de partij opvat. Het voorzitterschap van een hardwerkende, eensgezinde partij. Ik heb gisteren heel opzettelijk het tweede deel van mijn rede gewijd aan de mens die het niet allemaal meer ziet zitten, aan de mens die zich niet bevestigd voelt.

Het is dat laatste wat voor mij bovenaan staat wanneer ik denk aan de vervulling van het voorzitterschap. Ik vind n.l. dames en heren, ik geloof eigenlijk dat U allen dat met mij eens bent, dat ieder die hard werkt in deze partij er recht op heeft bevestigd te worden. En daarom hecht ik er ook zo'n grote waarde aan dat de partij vertrouwen schenkt. Ik heb dat vanmorgen bij een punt dat ik niet nader zal noemen, ook nog even aangestipt. Ik vind dat ongelooflijk belangrijk. Als een Uwer het gevoel heeft van dit of dat is fout gedaan, zeg het gewoon. Denk nooit we worden beduvelde door dat DB, of die lui doen maar wat. We zijn er doodgewoon voor U en dan spreek ik namens het DB, niet alleen namens mijzelf. Want een voorzitter kan het echt ook niet alleen. U moet allen in Uw harde werken, wat allemaal een stuk van Uw hart is gewoon bevestigd worden. Waardoor U zich niet op een gegeven moment boos van de partij afwend en denkt ach ze begrijpen toch niet wat we allemaal doen, dat is niet waar dames en heren. Mocht die gedachte ooit in Uw opkomen, het dag.best. en het hoofdbestuur weet maar al te goed hoe enorm hard er in alle afd. gewerkt wordt en nogmaals als er eens ergens iets scheef zit kom er mee, we staan er voor open. We zijn er niet om ook maar iemand in een hoek te duwen. En ik hoop dat mijn wijze van voorzitten van de vergaderingen U daartoe ook geen enkele aanleiding geeft. Laat de mens hun hart luchten. Laat ze het eerlijk zeggen, kom naar voren met je problemen, er wordt hier niemand weggeduwd. Iedereen moet in de partij, dat is gewoon in het belang van de partij ook maximale ontplooiing krijgen. Want dan zal die partij naar buiten sterk tevoorschijn treden. Ik ben U heel dankbaar voor het vertrouwen. Ik zou een ding aan U willen vragen. Ik zou aan U willen vragen de komende 4 jaren in Uw eigen gebieden in Uw eigen centrales en afd. nog wat harder te werken. Wij kunnen niet alles vanuit Den Haag, wij hebben over de 440 afd. En soms merk ik inderdaad tot mijn verdriet dat er al geruime tijd in een afd. iets een beetje scheef gegroeid is, waarvan wij eenvoudig niet weten in Den Haag. Wij hebben natuurlijk geen radar waarop alles geregistreerd wordt. Maar daarom is het zo belangrijk dat onze partij een open partij is. Dat je als goede vrienden met mekaar praat, ook als je eens iets verkeerd hebt begrepen. Als er eens is iets van het HB verkeerd is overgekomen. Zeg het aub voordat U er mokkend mee gaat rondlopen. daar zijn we voor en in die geest wil ik het voorzitterschap van de partij wederom enkele jaren op mij nemen. Het is een zware taak op het ogenblik, dat heeft U uit de woorden van de Hr. Vonhof vanmorgen wel begrepen, dat is helemaal niet erg. Ik ben ervan overtuigd dat we op 28 april met Uw aller hulp met Uw aller steun en harde werken hele goede verkiezingen zullen maken en dan gaan we daarna weer hard aan de gang voor de volgende. Dank U wel.

Dames en heren, er resten ons nog 2 punten voor de pauze. N.l. het stellen van de vragen aan de Tweede Kamer fractie, zodat de Tweede Kamer fractie in de lunchpauze even de beantwoording kan verdelen en er rest ons nog een stemming over hoofdbestuurvacatures.

Ik zou U willen vragen, oh, Mijnheer v. Riel neem mij niet kwalijk, ik vergat iets heel ergw. Mijnheer v. Riel maakt mij terecht erop attent, ook de Eerste Kamer fractie dames en heren. Het was niet mijn bedoeling de Eerste Kamerfractie in de hoek te duwen, dat zou trouwens onmogelijk zijn zegt de Hr. v. Riel terecht. Het gaat om Tweede en Eerste Kamerfractie. Dames en heren, ik zou U willen vragen om voor ik de diverse vragenstellers die zich daar al in peleton hebben opgesteld, het woord geef, stemmen over enkele avacatures in het Hoofdbestuur. Het zijn er zelfs nog al veel.

Aan de beurt voor periodieke aftreding als lid van het HB zijn:
voor de Rijkskieskring 's Hertogenbosch de Hr. Korver te Waalwijk,
Arnhem de Hr. Kooy, Apeldoorn, Leiden de Hr. v. Dijk te Wassenaar,
Den Helder de Hr. Frank Te Berge, Middelburg de Hr. v. Bekom, Leeuwarden
de Hr. v. Veen, Voor de St. Organisatie Vrouwen in de VVD, Mevr. Scheltema-
Contadi, Mevr. Schouwenaar Fransen.

En nu komt het, kandidaat gesteld voor het lidmaatschap HB zijn voor de
Rijkskieskring 's Hertogenbosch 2 kandidaten. Blijft U nog even zitten,
2 kandidaten, de Hr. Krekelaar te Uden, de Hr. Talhammer te Valkenswaard
door de afd. Eindhoven gesteld. De Hr. Louksterman te 's Hertogenbosch heeft
zich teruggetrokken. Voor de Rijkskieskring Arnhem de Hr. C de la M ?
te Apeldoorn door de afd. Apeldoorn, de Hr. Nieland te Amsterdam, maar
voorzitter van de afd. Putten door de afd. Putten. De afdelingen Rijkskies-
kring Arnhem hebben voorkeur uitgesproken voor de candidatuur van de
Hr. C de la M. Ten onrechte stond er Gelderland het is Arnhem. Dit zijn
de 2 plaatsen waar reglementair over gestemd zal moeten worden. Ik zal U
even voorlezen welke kandidaten bij enkelvoudige stemming reglementair
zijn benoemd, omdat de hele Rijkskieskring hen als enig heeft gesteld.
Voor de Rijkskieskring Leiden de Hr. Korte te Reeuwijk.

"	"	"	Den Helder de Hr. v.d.Kolk te Landsmeer
"	"	"	Middelburg Mevr.v.d. Bogert
"	"	"	Leeuwarden de Hr.v. Ulsen te Leeuwarden

Door de Stichting Organisatie Vrouwen in de VVD Mevr. Hansen te Emmen.

En nu er 2 vacatures zijn ontstaan door het benoemen van de heren
Louksterman en Tammens in het D B is vacant de Amsterdamse zetel. Hier-
voor stelt de Rijkskieskring Amsterdam de Hr. Bast te Amsterdam.
Vanature ontstaan door het benoemen van de Hr. Tammens in het DB voor
de Rijkskieskring Drenthe wordt aanbevolen als enig kandidaat de Hr.
Evenhuis.

Ik heet vast deze leden van harte welkom in ons Hoofdbestuur. Over de
kandidaten voor de Rijkskieskring Den Bosch en Arnhem zullen we nu gaan
toelichten. De eeuwige voorzitter van het stembureau, hij is daar altijd
toe gedoemd, zal U nu even vertellen want dit moet heel precies gebeuren,
hoe U gaat stemmen.

Mevr. de voorzitter, ik zou de vergadering willen vragen om stembiljet nr. 3 te gebruiken om 1 kandidaat op te vermelden die men wil kiezen voor de kieskring Den Bosch en wilt U dat in deze mand doen, die aan deze kant van het podium staat voor de Hr. v. Riel als ik die als vast punt mag vermelden.

Vraagt nog iemand het woord voor de briefjes worden ingevuld.

Voor de kieskring Arnhem, die mand zal ik iets verschuiven, die komt voor de Hr. Vis te staan, vragen of men daar stembiljet 4 wilt gebruiken, en in die mand in te leveren dank U zeer.

2 1 eden vragen het woord over de CANDIDATUREN, 3 leden.

Mevr. de voorzitter, dames en heren, mijn naam is Koolen, afd. Eindhoven. De afd. Eindhoven heeft de Hr. Talheimer kandidaat gesteld voor het lidmaatschap van het hoofdbestuur. Ik zou graag namens de afd. een toelichting geven op deze candidatuur. Eerst de feiten: de hr. Talheimer, 30 jaar oud, in Delft Natuurkunde gestudeerd, Nat. Ing. Tijdens zijn studie heeft hij buiten zijn studie de volgende activiteiten omtplood, lid Delftse en Ned. Studentenraad, lid best. Delftse Stichting Studentenhuisvesting, lid best. Delftse Studentenbond. Na zijn studietijd is hij in mil. dienst geweest en als Vaandrig werkzaam geweest op het Chem. Lab. van de Rijks verdedigings organisatie TNO. Hieruit moge blijken dat hij als student aan de TH geëxcelleerd heeft anders was hij niet voor deze functie in aanmerking gekomen. Daarbuiten heeft hij in studie en jongeren groepen van de VVD afd. Den Haag gewerkt. Sinds 1968 is de Hr. Talheimer wetenschappelijk medewerker van het Philips Natuurkundig Lab. Daarbuiten is hij Hoofdbestuurslid van het Liberaal Democratisch Centrum, in de afd. Eindhoven bijzonder actief op het gebied van werkgroepen en tevens momenteel secr. van de ver. van hoger personeel van de N.V. Philips Gloeilampenfabrieken. Als ik hier nog aan toe mag voegen, dan hebben we de Hr. Talheimer in onze afd. leren kennen als een bijzonder intelligent iemand met politiek inzicht die de belangstelling en de bereidheid en de tijd heeft zich voor de politiek in te zetten en tenslotte afgezien van deze nog een aspect dat ik zelf bijzonder hoog schat, dat is het feit dat we in de Hr. Talheimer een door en door integer iemand hebben waarvan wij vanaf de afd. Eindhoven graag de behartiging van de belang in het Hoofdbestuur toevertrouwd zouden zien. Dank U wel.

Mevr. Sterrenburg, afd. Putten. Wij hebben de Hr. Nieland wonende te A'dam kandidaat gesteld voor het Hoofdbestuur. Het is een beetje ambulant om in Amsterdam te wonen en in Putten het verenigingsleven te beoefenen, maar de Hr. Nieland is geboren en getogen in Putten en heeft met deze Noord West Veluwe bijzondere banden. Hij is van beroep Inspecteur van Politie en dit sluit tenminste al een heleboel officiële functies uit. De Hr. Nieland heeft 5 jaar lang de Dam mogen behren en Amsterdam en is dus wel bekend met de opgroeiende jeugd.

Hij doet op het ogenblik dienst in Amersfoort en heeft zijn verenigingsleven verlegd naar het geboortedorp. Insp. v. Politie houdt dus in dat men niet in het openbaar kan optreden, tenminste niet in politieke functies en Mevr. v. Someren heeft zojuist gezegd dat de VVD zich zo beijverd voor een maximale ontplooiing van de persoonlijkheid. Die houdt bij de Hr. Nieland al heel vlug op, omdat hij dus geen lid van een Gemeenteraad of Prov. Staten mag worden. En toch is het zo belangrijk dat ook de politie zijn stem kan laten horen. En niet alleen op straat d.m.v. geluidswagens en we hebben wel eens meegemaakt dat de stem van de politie via een minister gehoord werd, via aantekeningen op de achterkant van een sigarendoos en alleen op dat moment had men er enige aandacht voor maar ook onder deze mensen leven heel veel problemen en zaken die de belangstelling van het Nederlandse volk moeten hebben. En vooral voor de mensen die de regering vormen. Het zou dus prettig zijn wangeer deze jonge inspecteur van 27 jr. die ook zijn eigen opvattingen heeft over reorganisatie en nieuwe ideeën in het Politie korps dat die ook eens zijn stem kan laten horen in een inwendige politieke organisatie omdat dan de mensen die het naar buiten moeten brengen deze vragen van hem verder kunnen brengen. Wij kunnen hem alleen van harte aan bevelen omdat hij als voortreffelijk voorzitter onze afd. Putten heeft geleid en nog leidt en lid van de Partijraad is. De naam is Nieland en hij is 27 jaar. Wij weten dat we jaren geleden de Hr. Wiegel ook op jeugdige leeftijd in het Hoofdbestuur hebben mogen kiezen en ik geloof dat we daar nog steeds geen spijt van gehad hebben.

Van Burg afd. Apeldoorn. Wij zouden willen aanbevelen in de candidatuur van mijnheer Cocheret(?) om de volgende redenen.

Hij heeft al een lange staat van dienst in de VVD is ondermeer in 1961 betrokken geweest bij de reorganisatie van partij en hoofdbestuur, is fractievoorzitter geweest in Amstelveen, is thans een actief fractielid in Apeldoorn, waar hij zich met diverse dingen op ander terrein ook bemoeit. Vandaar dat wij hem ook van harte bij U aan bevelen.

v.d. Putten, afd. Nunspeet. Ik praat namens alle afd. van de Noord west Veluwe die de candidatuur van de Hr. Nieland wensen te steunen. Voor ons is een belangrijk argument dat tijdens de stemming gehouden voor de Rijkskieskring Arnhem gebleken is dat de stemverhouding vrijwel in evenwicht was. Er is van onze kant van de Statencentrale Harderwijk het advies aan het bestuur van de Kamercentrale gedaan, 2 kandidaten op te voeren, juist omdat de stemming vrijwel in evenwicht was. Dat is helaas niet gebeurd, maar van onze zijde is het toch belangrijk genoeg deze jonge man die anderszins niet de mogelijkheid heeft zich politiek te laten gelden, deze candidatuur te steunen en ik wil dit graag in aanbeveling geven.

Bos, Centrale Gelderland. Nu mijn voorganger gesproken heeft over de stemverhouding zoals die geweest is bij de verg. in Arnhem op 27 febr. waar alleen de vertegenwoordigers van de afd. binnen de Rijkskieskring Arnhem gestemd hebben, wil ik U zeggen dat de stemverhouding was 26 voor de Hr. Cocheret en 21 voor de Hr. Nieland.

De Bonte, afd. Ede. Het gaat nog even over die stemming bij de Kamercentrale Gelderland. Het is n.l. zo dat de afd. Ede die de candidatuur van de Hr. Nieland van harte steunt, niet aanwezig was. De afd. Ede heeft daar 5 stemmen en het is zelfs zo dat als de afd. Ede daar aanwezig was geweest, hadden we nu helemaal niet hoeven te praten over candidatuur. Dan was de Hr. Nieland automatisch candidaat gesteld door de Kamercentrale Gelderland. Verder wil ik alleen zeggen, de afd. Ede steunt deze Mijnheer Nieland, omdat hij duidelijk voor ons heeft bewezen een zeer bekwaam iemand te zijn en wij zouden het zeer op prijs stellen als hij in het hofdbestuur werd gekozen. Mank U wel. Mag ik nu voordat U de briefjes gaat inleveren..... nog een spreker over dit punt?,.....

Bijer Zeeuws Vlaanderen, Ik vrees dat ik niet de laatste zou zijn want ik wil graag de Kamercentrale Den Bosch willen vragen wat haar voorkeur is voor de 2 kandidaten die Den Bosch stelt. Het spijt me maar ik zou het toch graag bij dit belangrijke punt, iets nadere informatie hierover willen hebben. Daar is nu juist geen uitspraak door gedaan door Den Bosch, maar is er iemand van Den Bosch die deze vraag wenst te beantwoorden?

Het spijt me, ik kan namens Den Bosch niet het woord voeren.

Maar de feitelijke situatie is dat den Bosch niet tot een voorkeur is gekomen, dus ik zou me kunnen voorstellen dat het voor Den Bosch ook wel moeilijk is om deze vraag te beantwoorden.

Dames en heren voor U de briefjes gaat brengen, zou ik eerst nog even willen overgaan, ik had het eerst na de pauze willen doen, maar er staat een fotograaf te wachten die weer naar een ander politiek congres moet. U weet het is hoogtij op het ogenblik. Ik zou willen overgaan tot de installatie van de 2 nieuwe DB leden. Zouden de Hr. Lauksterman en Tammens naar voren willen komen. (applaus)

Ik wens nu nogmaals de heren Lauksterman en Tammens hartelijk welkom in het dag. bestuur. Ik hoop niet dat ze over een paar maanden zeggen, wat zijn ze begonnen. En al zeggen ze dat hoop ik niet dat ze ons in de steek zullen laten. Er staat U heel wat werk te wachten, maar we zijn erg dankbaar dat U het op U heeft willen nemen. We kennen elkaar al erg lang, allebei, dus aan de vriendschappelijke samenwerking zal wel helemaal niets ontbreken en dat is als basis voor veel werk al buitengewoon belangrijk. Hartelijk welkom.

Dames en heren wilt U dan nu de stembriefjes gaan inleveren. Er is een kleine wijziging in de orde. Ziende de enorme stoet van vragenstellers voor de Kamerfracties, horende de lege magen knorren, overleggende met de fractie hebben wij besloten: er wordt nu nog gestemd, daarna heeft U een lynchpauze tot 14.15 uur, dan komen de vragenstellers, dan is er een kwartier schorsing zodat de fractie even de vragen kan verdelen en dan worden ze beantwoord. De uitslag krijgt U na de lunch.

De pers wordt uitgenodigd om met fractie en dagelijks bestuur bijeen te komen in de perskamer. De pers heeft dan gelegenheid nog nadere vragen te stellen. Ik wens U allen een smakelijke maaltijd, maar vergeet het stemmen niet.

Zouden de vragenstellers voor Eerste en Tweede Kamer zich op willen stellen in de buurt van het spreekgestoelte?

Zijn alle Kamerleden weer terug in de zaal.

Vragenstellers aantreden graag, Kamerleden in de startblokken.

Dames en heren, ik heropen de vergadering en wil beginnen aan de middagzitting. Er zijn diverse vragen al schriftelijk ingediend, bij fractie of secretariaat. Ik zou echter deze vragenstellers willen zeggen dat zij toch nog de vraag mondeling moeten herhalen, omdat de zaal er anders geen kennis van kan nemen en ook de pers niet. Dus ook al hebt U schriftelijk ingediend, toch mondeling herhalen. Wie is de eerste vragensteller. Ik geef het woord aan de Hr. Makreel.

Dank U wel, mevr. de voorzitter, Een vraag die ik niet namens enige afdeling maar persoonlijk stel en die ook niet van te vorenaangemeld is omdat die zeer kort geleden pas is opgekomen. Ik heb n.l. enkele malen met bijzonder veel genoegen gezien, in de krant gelezen en over radio gehoord, dat onze Tweede Kamerfractie gesteund heeft de moties die zijn ingediend ter verlening van een pensioenrecht aan joodse oorlogsslachtoffers en ik heb met enig verdriet enkele dagen geleden geconstateerd dat de motie van afkeuring over het beleid van de staatssecretaris d e deze 2 eerdere moties niet wenste uit te voeren, dat deze motie van afkeurig dusdfoot onze Kamerfractie niet is gesteund. Ik vind dat jammer want ik zou dus graag aan de Kamerfractie willen vragen om deze gang van zaken nader toe te lichten. Dank U. Dank U wel mijnheer Makreel. Wie is de volgende?

Mijnheer Edwards. Ik wilde graag een paar vragen stellen, een 3-tal vragen ook namens Mevr. v.d. Spek van de afd. Zutphen, over een aantal opmerkingen die Mevr. Veder Smith heeft gedaan voor de Kamercommissie van Volksgezondheid Ze heeft daar o.a. gezegd, communes zijn vaak een verzamelplaats van de verwaarloosde zwervende jongeren, die geen werk kunnen of willen aanvaarden. Vervolgens de hygiënische toestand in deze communes laat te wensen over. Mevr. Veder vroeg zich af of de communes geen gesmettingshaarden voor de geestelijke en hygienische gezondheid zijn. De 3 vragen die ik zou willen stellen zijn in de eerste plaats, welke informatie Mevr. Veder haar mening over communes berust? 2e plaats, wat Mevr. Veder in concreto bedoeld indien zij spreekt over de gevaren van communes voor de geestelijke en hygienische gezondheid, 3e. zou ik als vraag willen stellen, acht Mevr. Veder zeker ook als liberaal Kamerlid het juist haar mening a priori uit te spreken over ..... waarde oordeel terwijl ze zelf toch een voorstander schijnt te zijn van wetenschappelijk onderzoek en in hoeverre kan een objectief onderzoek voor Mevr. Veder nog waardevol zijn gezien haar uitspraken.

Wie is de volgende vragensteller?

Groothof, Amsterdam. Mevr. de voorzitter, er zijn 2 punten die in de Amsterdamse afdeling de aandacht hebben gekregen en die ik hier ook even zou willen brengen, omdat zij ons toch wel verontrusten.

In de eerste plaats een punt t.a.v. het beleid t.a.v. de Ned. jeugd, die je in grote trekken in 2 groepen kunt verdelen.

De jeugd die nog onderwijs geniet en de jeugd die wij dan werkend kunnen noemen. In onze afd. heerst de opvatting dat t.a.v. deze laatste groep de budgettaire middelen die daarvoor beschikbaar zijn toch wat gezien de getalsverhoudingen, in het ongerede zijn geraakt t.o.v. de hoeveelheid middelen die kunnen worden besteed aan het onderwijs. Nu weet ik wel dat als tegen argument kan worden gebruikt, dat je bij die werkende jeugd in het clubhuis b.v. geen sociale onrust centra moet gaan subsidieren en wat dies meer zij. Maar desalniettemin zouden wij toch wel graag een mening van de Kamerfractie willen vernemen omtrent een evt. verschuiving van middelen die de verhoudingen wat meer recht doet. In de 2e plaats is er een punt dat aansluit bij de al eerder gemaakte opmerkingen over de presentatie eenvoud van taal enz. Er is door Drees Sr. enige tijd terug gezegd, dat hij partijen als een bejaardenpartij en dat soort categorale partijtjes moeten ontraden. Dat doen wij natuurlijk van harte met hem, maar wij wilden graag dat de Kamerfractie zich eens uitspraak omtrent het feit dat zij zelf zouden kunnen doen of menen te kunnen doen aan het overbrengen en juist en goed overbrengen naar de kiezer van hun werk. Wij proberen daarmee niet te zeggen dat hun werk niet deugt ook niet dat hun public relation niet deugen maar toch blijkt steeds weer dat er groepen zijn van ontevreden, teleurgestelden die zich menen te moeten verenigen in allerlei min of meer vreemd genaamde partijtjes en wij geloven dat er toch nog wel iets te verbeteren zou kunnen zijn en wij vragen dus om enige reactie in die richting.

Volgende vragensteller.

Mevr. Hissink, afd. Amsterdam. Namens Amsterdam wil ik even het volgende naar voren brengen. Het staat in Uw boekje bijzonder duidelijk, in het blauwe boekje op blz. 40, toekenning van het kiesrecht van alle Nederlanders ook de niet ingezetenen, voor zover deze niet in beginsel kiesgerechtigd zijn voor de volksvertegenwoordiging in een ander land. Ik zou graag namens Amsterdam hier stringent willen wijzen, dat U deze zinnen niet blauw blauw laat als in het boekje blauw, want het is n.l. zo dat door het vervagen van landgrenzen er een collectieve mondiale aanpak is van vele projecten op research gebied. Dan hoef ik alleen maar naar Geneve te wijzen naar de ..... Dank U wel.

Hr. v. Wees. Mevr. de voorzitter, we hebben enkele maanden geleden kennis kunnen nemen van het rapport van een commissie die van de Minister v. Justitie opdracht had gekregen om te bestuderen of het wenselijk, mogelijk dan wel noodzakelijk zou zijn om in het Wetboek van Strafvordering t.a.v. het preventief in hechtenis nemen van mensen waarvan verwacht wordt dat ze zich bezig houden met subversieve activiteiten of het Wetboek in deze zin gewijzigd moest worden. Ik wil U mededelen dat ik aanvankelijk van plan was omdat ik in hevige mate verontrust ben over de mening van deze commissie, dat ik van plan was hierover een motie in te dienen. Ik heb begrepen dat het om reglementaire redenen niet mogelijk is. Ik wil daarom verder ook niet over procedures gaan praten, dat lijkt mij niet gewenst op dit moment. Ik zou wel graag willen voorlezen wat ik in de vorm van een motie had willen indier

De Alg. Verg. van de VVD te Amsterdam op 27 maart 1971 bijeen, kennis genomen hebbende van het advies van de zg. commissie Mulder door de Minister v. Justitie ingesteld ter bestudering van de vraag of wijziging moet worden aangebracht in de regeling van de rechterlijke bevelen tot handhaving van de openbare orde, voorkomende in de art. 540 en verder van het Wetboek v. Strafvordering, constaterende dat de commissie in aanvulling van de betreffende regeling aanbeveelt welke het mogelijk meet maken dat zodanige bevelen mede gegeven kunnen worden door de Officier v. Justitie, zij het met beroepsmogelijkheid voor betrokkenen en dat bedoelde bevelen zich naar het oordeel van de commissie ondermeer moeten kunnen uitstrekken tot hen die worden aangetroffen onder omstandigheden die het vermoeden wettigen dat door hen een misdrijf zal worden begaan, constaterende voorts dat volgens de huidige wettige regeling bedoelde bevelen slechts gegeven kunnen worden door de Rechter en t.a.v. iemand die op heterdaad is betrapt bij het plegen van een strafbaar feit, waardoor de openbare orde ernstig is aangerand. Van oordeel dat het voorstel van de commissie Mulder op gespannen voet staat met art. 5 van het Verdrag v. Rome tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden. Ook overigens van mening dat bevelen als hier bedoeld in een rechtstaat slechts door de Rechter gegeven moeten kunnen worden en dat het niet telaarbaar is te achten dat mensen die geen strafbaar feit hebben gepleegd gedurende max. 15 uur vastgehouden kunnen worden op de uitsluitende grond dat een Officier v. Justitie omstandigheden aanwezig acht die het vermoeden wettige dat door hem een misdrijf zal worden begaan waardoor de veiligheid van personen of goederen zal worden aangerand. Van oordeel dat het door de commissie Mulder in dit opzicht voorgestelde systeem geen wet behoort te worden. Doet een dringend beroep op de fracties in beide Kamers der Staten Generaal hun medewerking aan een evt. wetsontwerp tot realisering van de hier bedoelde voorstellen van de commissie Mulder niet te verlenen en gaat over tot de orde van de dag. Ik vind het jammer dat deze motie niet aan de orde kan komen Mevr. de voorzitter omdat hij om reglementaire redenen niet kan worden ingediend, ik zou echter wel willen vragen de mening van de fractie kover het advies van de zg. commissie Mulder.

Hr. Meyer Utrecht.

Mevr. de voorzitter, door het feit dat we een jaar geleden hebben besloten dat we ook dupliek hier hebben, kan ik mijn vragen in eerste instantie kort houden. Ik zal eerst even de 3 vragen naar voren brengen, die wij schriftelijk al hadden gepresenteerd, dat we willen dat het congres in totaliteit hoort wat de afd. Utrecht had willen vragen.

Wilden van onze Kamerfractie graag vernemen waarom zij het recht van troonopvolging de voorkeur heeft gegeven voor de eerstgeboren zoon i.p.v. de eerstgeborene. Ik zal er verder niet op ingaan hoe ik daar verder over denk ik wacht het antwoord af. Andere vraag, die van groot belang is m.n. in de komende tijd, gewoon omdat ik moet constateren dat een toenemend leven in onze partij is.

En dat ik ook moet constateren dat we allemaal er wat harder aan willen trekken en ik moet ook constateren dat we opener staan voor elkaars standpunten, dacht ik dat het van belang is dat diegenen die tot een uitvoerende functie in onze partij zijn, dat daar tussen in onderling een goed overleg plaatsvindt. Ik ben pas sinds enkele maanden gemeente raadslid en ik moet U zeggen dat ik af en toe gewoon zo uit de grote papiermolen dan maar beslis in de hoop dat ik dat mede in overeenstemming doe met wat in breder verband in de partij leeft en dat ik het dan zeer moeilijk heb omdat precies te ontdekken. Er is natuurlijk een eenvoudig antwoord op, dan neemt U maar de telefoon, ik dacht dat er misschien betere kanalen zijn te creëren in de zin van een overleg van gemeenteraadsleden af en toe met Tweede Kamer leden, misschien dat U in dat verband ideeën heeft voor de naaste toekomst. Ik wil me graag aansluiten bij een vraag die al eerder gesteld is t.a.v. het buurt- en clubhuiswerk. Met een probleem daarbij voorschotelend. Ik heb in de pers vernomen dat de VVD fractie daar niet al te gortig geld in wil storten. Daar heb ik als de nadruk ligt op gortig best begrip voor. Andere kant wil ik toch nader van de fractie vernemen hoe ze dit interpreteert, want we komen er niet onderuit met name in grote steden waar club- en buurthuiswerk al dan niet met de kritiek op de soms daar gehandteerde ideologieën, toch een belangrijk onderdeel vormen om die aspecten tot opvoeding, tot je bezig weten te houden en niet altijd op straat te slenteren, dat dat m.n. in dit soort werk naar voren wordt gebracht. Ik dacht dat dat een brede steun behoort te genieten, misschien de wijze van uitvoering wel eens aan kritiek onderhevig mag zijn, aan de andere kant het is niet helemaal eerlijk om te stellen, van we betalen het niet via laten we zeggen, de beslissing in de Tweede Kamer. Want het is gewoon afwentelen, want die grote steden die zullen toch hiervoor hun geld uitgeven. Onlangs hebben wij dan ook daartoe besloten in Utrecht, dat kader kan ik U nog een vraag stellen aan de fractie van de Tweede Kamer wanneer daar nog eens een landelijke regeling over komt. Als ik begrepen heb ligt dat bij CRM nogal traag voordat daar een regeling vandaan komt en U zit er toch weer mee als Tweede Kamer. Want wanneer een der grote steden daardoor tekorten heeft, dan komen we via een andere hoek komen we toch weer bij U om dat geld vragen. Dat waren dan de vragen die de afd. Utrecht had, Mevr. de voorzitter. Ik wilde nog 3 puntjes toevoegen. Ten eerste door het antwoord van gisteren, wilde ik de fractie vragen of zij denkt dat in de komende tijd t.a.v. milieu beheer geen kosten door de Overheid gemaakt zullen worden. Dat antwoord kwam mij gisteren een weinig in die richting zo over. Ik vond het gisteren niet helemaal op zijn plaats omdat ik begrepen heb dat de Hr. Joekes een soort balans van gelden heeft gemaakt van het verkiezingsprogramma. Toch wilde ik vragen of die nou echt.... of de fractie echt meent, dat het de overheid niks zou kosten. Ik dacht al minstens het research en onderzoek, dat je dat niet alleen in afwachting zin van, dat zal de universiteit een keertje doen. Dat je dat dan minstens moet betalen.

En ik dacht dat er meer aspecten waren, die ik ook gisteren genoemd heb maar misschien dat U dat per departement wilt doorberekenen, als dat een keer wat gecoördineerd is en dan kan ik het begrijpen dat het in het urgentieprogram verder dus niet gespecificeerd hoeft voor te komen en dan kan ik ook begrijpen waarom ik gisteren dat andere antwoord gehad heb. Ik wilde ook graag van de fractie vernemen ~~xxx~~ omdat die problematiek ook met de dag toeneemt. Hoe zij er tegenover staat om onze....laten we zeggen steun aan de dagbladen hoe ze dat denkt te realiseren. Ik dacht dat de vraag zo duidelijk genoeg is. T.a.v. de Hr. Verwees heb ik met opzet dan ook voor laten gaan omdat die in een veel bredere tekst t.a.v. de commissie Mulder zijn opmerking heeft gemaakt, maar de commissie Mulder heeft een tweede terloopse opmerking erbij geplaatst. Een tweede terloopse opmerking die mij even hard aankwam als hetgeen ze wel naar voren heeft gebracht. En die tweede opmerking zou ik graag het standpunt van de fractie willen vernemen. Dat is dan de opmerking dat de commissie Mulder in haar gesprek met deskundigen en andere mensen tot..... nogal vaak hadgehoord dat er dan leefde bij deze deskundige om te komen tot een overheidsdienst voor conflict beheersing. Ik hoop niet dat iemand in de fractie achter deze suggestie zou kunnen staan. Ik vind het goed de fractie deze vraag voor te leggen. Aan de andere kant, het antwoord ben ik bijna zeker van gezien hetgeen de Hr. Geertsema gisteren zei, dat hij doelde op we moeten de oorzaken daar moeten we onze aandacht op richten.

Volgende spreker.

Thijssen, Breda. Mevr. de voorzitter, ik zou hier in de eerste plaats namens de afd. Breda onze bijzonder waardering willen uiten voor het beleid van de fractie in de afgelopen 4 jaar gevoerd. Ik weet niet of het onderwerp wat ik hier ter sprake wil brengen direct met het beleid van de fractie te maken heeft, maar men heeft mij gezegd het hier maar ter sprake te brengen. Mevr. de voorzitter, in de afd. Breda is de vraag aan de orde gesteld of een zuiver democratisch kabinetsbeleid en een ministerieel beleid niet eist dat na de verkiezingen bij het optreden van een nieuw kabinet die secr. generaal van de departementen van een andere politieke kleur zijn dan de politieke kleur van het nieuwe kabinet hun functie ter beschikking stellen en evt. aftreden. In de tweede plaats Mevr. de voorzitter, tweede vraag is deze, er is verder aan de orde gesteld of het niet mogelijk is en wenselijk is dat brieven aan leden van de Tweede Kamer fractie zo spoedig mogelijk en in ieder geval beantwoord worden. Ter bestaan n.l. grieven van leden dat zij geen antwoord gekregen op of pas na zeer lange tijd. In geval de aangelegenheid in de brief behandeld ingewikkeld is, zou er een kort briefje geschreven kunnen worden met bericht dat men later op de kwestie zal terugkomen. Deze procedure kan men onprettige verhoudingen vermijden.

Hr. K -Verschuur, Den Haag

Mevr. de voorzitter, slechts een tweetal opmerkingen.

Mocht men daarop commentaar hebben dan graag. Een opmerking die gemaakt wordt met grote waardering voor de omvangrijke taak en de bijzonder moeilijke taak die onze fracties te verrichten hebben en waarvoor wij grote bewondering hebben. Maar niettemin, er zijn enkele punten, die wij toch graag even naar voren willen brengen. In Den Haag hebben wij wel met enige teleurstelling en misschien met wat verontrusting geconstateerd, dat in de afgelopen 4 jaar onze vertegenwoordigers in de Staten Generaal misschien wat weinig afstand hebben genomen van bepaalde voorstellen o.a. financieel en soc. ec. gebied, waar de partij het in beginsel niet altijd mee eens bent. De afdeling denkt hierbij met name aan gegeringsvoorstellen die tegemoetkomen aan wensen van onze coalitie partners en die niet geheel in overeenstemming zijn met het standpunt van onze partij, dat wel niet in de geest van de afspraken bij de Kabinetsformatie zijn gemaakt. Wij dringen er daarom op aan en na de inspirerende rede van de Hr. Geertsema gisteren, behoeven we daar nauwelijks meer aan te twijfelen Mevr. de voorzitter, dat we toch wat minder lankmoedig moeten zijn bij de komende Kabinetsformatie en de komende Regeringsperiode. Zo de VVD in der regering komt. Wij verwachten een nog meer principiële houding waar voorstellen aan de orde komen die afwijken van de doelstelling van onze partij. Mag ik als concreet voorbeeld slechts wijzen op de toegeevende houding van de fractie in de Tweede Kamer over de opmerkingen van de fractie voorzitter bij de laatste algemene beschouwingen over de hoogte van de defensie uitgaven in een tijd van voortdurende geldontwaarding. Onze doelstelling werd wel vermeld maar op zo'n vrijblijvende wijze, dat het Kabinet gerust op de ingeslagen weg verder kon gaan. En dan een 2e opmerking die meer betreft de Eerste Kamer en die maak ik dus onder volledige erkenning van het beginsel dat de leden van de St.Gen. te allen tijde zonder last of ruggespraak hun standpunt bepalen. Niettemin meent de afd. Den Haag dat er enige rede is tot teleurstelling die we hier dan ook uitspreken over de opmerkingen van de fractie voorzitter van de Eerste Kamer op 23 februari over de aanwijzing van de kandidaat Kabinets formateur door de Tweede Kamer. Het verkiezingsprogramma spreekt zich uit ten gunste van deze gedachte. Het is bekend dat de Hr. v. Riel zich daartegen verzet heeft, maar in een kwestie als deze die zo uitputtend intern in de partij besproken en beslist is, had o.i. mogen worden verwacht, dat er alle aanleiding zou hebben bestaan voor de Hr. v. Riel om zich aan het partij standpunt te hebben geconformeerd. Althans nietsop de wijze als hij heeft menen te moeten doen, door zich te mengen in een discussie die gaande is in de Tweede Kamer en waarom zijn geestverwanten zich positief over deze gedachten hebben uitgelaten. Schouten, afd. Doorn. q

Mevr. de voorzitter, namens de afd. zou ik gaarne 2 vragen willen stellen. De eerste betreft het subsidie beleid. In het programma Liberaal op nieuwe Wegen staat vermeld, de algemene middelen moeten doelmatig worden besteed, overheidstaken die overbodig zijn en het nut voor de bevolking niet opweegt tegen de kosten, moeten worden afgestoten.

Mede i.v.m. dit beginsel vragen onze leden, kunnen de Kamerfracties inlichting verstrekken over het door het huidige Kabinet gevoerde subsidiebeleid en in het bijzonder over de bedragen en bestemmingen. Op welke punten achten de fracties het gevoerde beleid juist en onjuist en ten 3e indien uit de beantwoording van de vorige blijkt dat de fracties het beleid op bepaalde punten niet juist hebben bevonden, welke acties hebben zij ondernomen omdat beleid in een door hen gewenste richting om te buigen.

Een tweede vraag betreft het vragen stellen aan de Regering. Bij een aantal leden bestaat de indruk dat de VVD fractie t.o.v. andere fracties weinig vragen aan de Regering stelt. Daar wij niet twijfelen aan de kritische instelling van de fractie en indien onze indruk juist is, zouden wij het op prijs stellen de overwegingen te vernemen die voor de fractie aanleiding zijn het stellen van vragen aan de Regering te beperken. Deze vragen zijn vooraf schriftelijk ingediend.

Bakker, Ermelo. Mevr. de voorzitter, iets over het urgentieprogramma. Ik lees hier van middenstand en landbouw en als ik dan even de laatste regel voor mag lezen: ik heb de vraag al schriftelijk ingediend. Het middenstandsbeleid moet een volwaardig deel van het regeringsbeleid zijn en niet het sluitstuk. Ik ben blij dat ook de fractie constateert, dat de middenstand een sluitstuk is. Wat doet men hieraan? Ik heb deze vraag al eens eerder gesteld aan de Hr. Rietkerk en die heeft mij daar een diplomatiek antwoord op gegeven door te zeggen, ja, de algemene tendens is waneren. Maar Nederland heeft een goede middenstand, moet ook een goede middenstand hebben wil men een goede economie opbouwen, maar we hebben altijd het gevoel en dat gevoel is ook wel werkelijkheid, we hebben boven de industrie en beneden de arbeider en daartussen zit die grauwe middenmoot die men altijd genegen is, om als men het boven niet meer krijgen kan en onder durft men er niet meer op te duwen laten we die middenstanders maar weer pakken. Dus is het een sluitstuk en dat sluitstuk constateert U zelf ook, maar nu zou graag eens een antwoord willen hebben wat doet U er nou aan, om te zorgen dat het niet een sluitstuk wordt. Maar dat men zodra de middenstander in de moeilijkheden zit dan is het meteen, nou jongen dan moet je maar saneren. Daar komt uiteindelijk de uitslag uit dat die middenstand verminderd en dat we minder mensen krijgen die de middenstand behartigen. En hier wordt door welke partij ook niets aan gedaan. Men zegt het elke keer wel in zijn programma, maar verder komt men niet. En nu zou ik graag van U het antwoord willen hebben wat er nu wel aan gedaan wordt. Dank U wel.

Wie is de volgende vragensteller?

Hr. Koomans. Voorzitter, allereerst uitdrukkelijk vaststellen dat ik privé spreek en niet namens de afd. Amsterdam. Ik heb een vraag die gericht is op de toekomst. Hij kan kort zijn, aannemende dat de verkiezingsuitslag reden geeft voor de confessionelen om met DS 70 evt. een coalitie te gaan vormen. Ik zou graag willen vragen, wat is dan onze positie daarin, mede gezien onze uitspraak in het liberaal beraad dat wij toch ook niet met de P.v.d.A in een regering wilden gaan zitten. Dank U zeer.

Hr. Wegmans. Mevr. de voorzitter, dames en heren. Ik wilde graag iets vragen over de positie van de buitenlandse werknemers. Ik zou dan 2 aspecten willen onderscheiden. In de 1e plaats, die mensen die naar Nederland komen en die hier werken. De opvang van die mensen, de huisvesting, en dan zou ik toch willen stellen als we inderdaad die mensen hier willen hebben om ons uit onze economische moeilijkheden te helpen, dan ook moeten toestaan dat zij onder gelijkwaardige omstandigheden leven zoals iedere Nederlander die hier werkt en hier verder woont. Dat betekent ook dat vrouwen en kinderen mee moeten kunnen komen. Als wij dat niet willen accepteren, dan zou het alternatief moeten zijn, dat men de werkgelegenheid naar die landen in de Middellandse Zee brengt. Dat is dus in feite gewoon wat zich in binnen Nederland ook afspeelt. Bij de regionale problematiek moet het werk naar de mensen of de mensen naar het werk. Nu herinner ik mij van een aantal jaren geleden, dat de Hr. Joekes eens een keer een suggestie heeft gedaan m.b.t. de textiel industrie in Tilburg, waarbij een plan was opgesteld om die machines mee te laten gaan naar Turkije als die mensen terugkomen. Want als die mensen terugkomen en ze hebben nog geen geld verdiend als daar geen goede dingen mee kan worden gedaan, geen investering meer kan worden gedaan die het land ten goede kunnen komen. Dan zijn we uiteindelijk.....

dan hebben we nog weinig bereikt in het kader van ontwikkelingshulp wat ook een aspect kan zijn van deze buitenlandse werknemers in dit lid. Ik zou willen vragen in de eerste plaats dus de positie van die mensen in Nederland en in de tweede plaats of er een planmatige aanpak kan komen, waarin die mensen teruggaan naar hun thuislanden. Dank U wel.

Voor ik de volgende spreker het woord geef, namens de voorzitter van het stembureau willen de leden van het stembureau even daar in de gang komen. Dus achter de Hr. Korthals Altes aanlopen. Ja, gaat Uw gang.

Fransen, Nederhorst t.Berg Mevr. de voorzitter. Ik heb een drietal vragen in de eerste plaats aan Mevr. Veder Smith m.b.t. de smeerpip. De affaire rond de smeerpip al/⁸/₁₅ enige tijd uit het nieuw verdwenen, maar deze week is een rapport verschenen van een Nederlands Duitse commissie die haar bezorgdheid heeft uitgesproken over de effecten die de lozing van de anorganische en organische stoffen eens zullen hebben. De anorganische stoffen Mevr. de voorzitter, ik wil niet te ver gaan maar toch een enkele opmerking hierbij maken, die kunnen niet door het water worden afgebroken met als gevolg dat de zouten en de zuren in het water blijven zitten. En wat is nu het punt, dat ze wel door bepaalde schaaldieren/o.a. de mossel en de oesters worden opgenomen met het effect, dat hebben we in Japan kunnen zien, door het eten van deze dieren waar schadelijke stoffen inzitten. Deorganische stoffen die grotendeels uit de smeerpip voortkomen, die hebben als gevolg een sterke alg ontwikkeling en met het gevolg dat veel dieren sterven. Wanneer het nu Mevr. Veder bekend is en met haar de fractie dat vele dieren zullen sterven, dat mensen kunnen sterven die mossels en oesters eten en dat door de smeerpip, een van de belangrijke gebieden van de trekvolgels gaan verdwijnen, is mijn vraag aan haar .....

Bij de samenstelling van het nieuwe kabinet dacht ik onze punten voor moeten opstellen. Mijn vraag nu aan de Hr. Vonhof is, is hij van mening dat deze punten juist zijn en is hij bereid daarover ook in de toekomst en misschien heeft hij dat ook wel gedaan in het verleden iets van te zeggen. Want we krijgen wel zoals ik al gezegd heb een aantal mededelingen omtrent de democratisering, maar ik geloof dat we met die democratisering van mee beslissen of de directie nou wel of niet een nieuwe bandrecorder aan mag schaffen en al dat soort zaken meer, volledig de plank misslaan. Democratisering van het onderwijs en ik wil dat met nadruk stellen, ielereen ongeacht afkomst financiële positie e.d. de kans krijgt om die opleiding te volgen die bij hem past en waarvoor hij geschikt is. Dat is democratisering van het onderwijs en niet meepraten of de directie wel of niet een bandrecorder aan mag schaffen. Dank U wel.

Dijkstal, Voorburg. Mevr. de voorzitter, ik heb een tweetal vragen aan de fractie. De eerste richt zich op het terrein van de sport, ik ben nogal teleurgesteld over wat er in de laatste jaren, ook van de Kamerfractie van de VVD, daarover naar voren is gebracht. Ik zou graag haar standpunt daarover vernemen, misschien dat dat mijn teleurstelling kan wegnemen, dat wij in ons verkiezingsprogramma geen staatssecretaris voor sportzaken entameren.

Mijn tweede vraag richt zich op het gebied van pensioenvoorzieningen voor zelfstandigen. Ook daarin heb ik enige teleurstelling. Ik zou daar graag ook een standpunt van de fractie over horen. Tenslotte een kleine suggestie. Zou het mogelijk zijn om dit vraag en antwoorden uurtje een wat permanenter karakter te geven. Ik stel mij voor om dat te doen in Vrijheid en Democratie. Ik heb begrepen dat daar enige rubrieken weg gaan vallen, die over de grote steden. Misschien dat we die op deze manier kunnen gebruiken. Ik dank U.

Hr. Pegel, Breda. Mevr. de voorzitter, twee korte punten voor de fractie. We hebben zojuist een volkstelling achter de rug. Op zichzelf is dat een heel normale zaak en een heel eenvoudige zaak en eigenlijk niet iets om over te praten. Het vervelende is dat er in een bepaalde periode nogal wat rumoer over is geweest via TV en anderszins en wat we eigenlijk gemist hebben is een wat duidelijker voorlichting en informatie van de fractie b.v. in V & D of anderszins over deze zaken. Tweede punt is, er worden in Nederland veel wegen aangelegd en allerlei werken door Rijkswaterstaat gepland en uitgevoerd. Wat ons opvalt is dat Rijkswaterstaat kennelijk een enorm machtig lichaam is en dat de planning van wegen, kunstwerken en waterstaatkundige werken door Rijkswaterstaat worden gedaan en bijna zonder overleg met die instanties die de recreatie, landschapsschoon, monumentenzorg en dergelijke dingen in ons land, behandelen. Wij zouden graag van de fractie willen horen of zij hun invloed kunnen aanwenden opdat wij de planning van dit soort werken en recreatie en natuurschaan, welke we toch al niet meer zo bar veel hebben, kunnen worden behouden zoveel mogelijk en dat er overleg kan zijn met de instanties die deze zaken beheren. Dank U wel.

waarom zij, ondanks haar bezorgdheid die zij in de Kamer heeft uitgesproken en ondanks de goede bedoelingen die zij heeft geuit bij haar bijdrage tot dit debat toch de fractie heeft geadviseerd om voor deze smeerpijp te stemmen. Mevr. de Presidente, mijn tweede vraag richt zich tot Mijnheer de Beer en handelt over de aanleg van de nieuwe luchthaven. Er zijn in de afgelopen periode verschillende mogelijkheden genoemd als plaatsen voor de aanleg van een nieuwe luchthaven. Ik noem o.a. de Oosterschelde, de Veluwe, de Markerwaard, Oostelijk en Zuidelijk Flevoland en het IJsselmeer tussen Enkhuizen en Staveren. De laatste die ik wil noemen heeft betrekking op de uitlatingen die de Hr. Pétri, ing. planoloog in Wageningen heeft gedaan t.a.v. de aanleg van een nieuwe luchthaven vlak onder de Afsluitdijk. Als positieve punten t.a.v. de vestiging van een nieuwe luchthaven in dat gebied noemt de Hr. Pétri de volgende punten. Het kan het Noorden de 'kick' geven waar men al zo lang naar zoekt. Technisch is dat gebied een hele goede plaats om een internationale vlieghaven aan te leggen. De vliegstroken zouden moeten komen te lichten tussen Bolsward en de Wieringerwerf. Ze zouden voor het grootste gedeelte boven water komen te lichten en goed gesitueerd zijn op de overheersende windrichting. Bodemgesteldheid en meteorologische omstandigheden en geen zicht vervuiling zijn de volgende punten die de Hr. Pétri in zijn rapport noemt, alsmede nog dat door de ligging van dit gebied binnen niet al te dichte woonkernen de geluidshinder niet zo bezwaarlijk zou zijn. Gedien deze uitlating Mevr. de Presidente vraag ik de Hr. de Beer als vertegenwoordiger van de fractie zijn mening over deze uitlatingen van de Hr. Pétri en of hij zich al bezonnen heeft op de aanleg van een mogelijke luchthaven in dat gebied. De 3e vraag Mevr. de voorzitter, die ik eerst niet van plan was om te stellen, maar die de Hr. Vonhof mij toch ontlokt heeft gisteravond bij zijn uitlatingen bij de behandeling van het urgentieprogramma heeft betrekking op de onderwijzersopleiding aan de pedagogische academies. De Hr. Vonhof heeft toen, en daar ben ik blij om, met nadruk gesteld dat we in de komende jaren door een tekort aan onderwijskrachten niet overgaan tot een verlaging van de leerlingenschaal. Maar waar ligt dat nu aan. Ik geloof dat we door de aanneming van de mammoethwet en alle perikelen daaromheen, de HAVO opleiding de mogelijkheid geeft tot het volgen van een opleiding bij het hoger onderwijs, de z.g. learen opleiding. Het gevolg is nu dat door slechte salariëring van de onderwijskrachten, ik wil met nadruk hier stellen de leraaropleiding een zuigkracht heeft voor de mensen die het HAVO diploma hebben gehaald, met het gevolg dat de toevoer van nieuwe mensen bij het basis onderwijs elk jaar schrikbarend terugloopt. Als redenen zou ik daarvoor kunnen noemen de slechte opleiding. Wij krijgen heel periodiek een aantal maatregelen die van het Ministerie komen, die een kleine verbetering in de opleiding tot gevolg hebben. Een fundamentele herziening van de opleiding schijnt er vooralsnog niet in te zitten. Deze 2 punten Mevr. de Presidente, de opleiding en het salaris zijn punten die in de komende periode dacht ik m.n. door de fractie zouden moeten worden bekeken en ook zullen we daar

Mevr. Hut, afd. Stadskanaal. Mevr. de Presidente, ik zou graag aan de fractieleiders van de Eerste en Tweede Kamer willen vragen of het mogelijk is om een standpunt van de fractie t.a.v. de oefenterreinen Plan A en B bij Ter Apel op dit moment uiteen te zetten en zullen de Fractieleiders kunnen zeggen, dit plan is uitgesteld - nieuwe Kabinet beslist daarover maar ik dacht in elk geval t/m Dinsdag was de fractie ervan overtuigd dat dit Kabinet er nog over zou beslissen en helaas duurt de onzekerheid voor dit gebied nog veel langer voort en ik zou dus graag willen horen hoe de mening van de fracties van de Eerste en Tweede Kamer is t.a.v. deze 2 plannen, waarvan de in de prov. Groningen en bij de Gemeente en bij de Provincie gezegd heeft de voordelen zijn twijfelachtig en het economisch nut van deze oefenterreinen kunnen we direct nog niet bezien, zodat de provincie en de gemeente gezegd hebben aub. geen oefenterreinen hier, maar andere middelen die economisch voor Oost Groningen van veel meer belang zijn. Maar de onrust in het gebied duurt voort en ik zou heel graag willen vernemen hoe de standpunten zijn en kunt U ook zeggen ja maar er komt een nieuwe fractie. Maar ik dacht dat veel leden van deze fractie ook straks in de Kamer zullen terugkeren, zodat dit toch wel een zekere maatsta voor dit gebied is om nu te weten.

Hr.v.d. Schaar, Mevr. de Presidente, ik heb in het betoog van de Hr. Geertsema gisteravond met bijzonder veel belangstelling kennis genomen van het toenemend belang dat de fractie, ik mag ervan uitgaan dat het standpunt van de Hr. Geertsema het standpunt van de fractie dekt, heeft ingenome t.a.v. de Europese gemeenschappen. Ik heb in de woorden van de Hr. Geertsema begrepen dat hij het gesol van Frankrijk met de belangen van Europa zo langzamerhand beu is. Het is die belangstelling Mevr. de voorzitter, die mi aanleiding geeft tot de vraag welke concrete maatregelen de Hr. Geertsema voor ogen staan indien hij zegt dat Nederland een hardere koers t.o.v. Frankrijk zal moeten varen voor wat de toetreding van Engeland tot de gemeenschappen betreft.

Hr. Markusen. Mevr. de voorzitter, als laatste in de rij der engelen 2 kort vragen. Eerste vraag betreft de democratisering in het leger. Men hoort daar nog als eens verwarde geluiden over en men leest wat verslagen in de pers die niet even helder zijn of men hoort er over via de V.P.R.O. Het leek mij wel juist voor een goede informatie van de partijleden ook als de specialist defensie van de Tweede Kamer fractie eens een nota, gedachter wisseling, op papier zette, wat is er aan de hand en wat moet er zijns inzi gebeuren. Als ik op het ogenblik op mijn school en andere scholen waar je mee te maken krijgt eens rondkijkt, en je zegt stel je voor dat die generaties die nu bezig zijn met wat zij democratisering noemen op school, in dat leger komen, vraag je je wel eens af wat gaat er gebeuren in het leger op den duur. Die mensen worden ouder dat slijt wel af, dat zal voor sommige op gaan maar sommigen niet, dat kun je nooit als definitie stellen. Vandaar mijn verzoek of we daar eens iets op paier over kunnen zien, zodat wij daar eens over kunnen meepraten, meedenken, misschien ook mee besliss-

In de tweede plaats, wat vinden de fracties ervan de suggestie om bij de Kabinetsformatie niet al te lankmoeding te zijn ook niet al te star te zijn, maar in ieder geval wel eens op het Departement CRM. Je leest soms de gekste dingen, je hoort de gekste dingen. Ik lees nog steeds Vrij Nederland en deze week zag ik in artikel van de Hr. Blokker die een schandalig staaltje verkwisting aan de orde stelde, van belastinggelden, omdat de een of andere sukkel had een mooie verblijf in Tsechoslowakije gehad betaald door het departement. Die had daar een of ander lagere school opstel over geschreven en dat werd dan uitgegeven op kunstdruk-papier etc. Er stond alleen niet bij hoeveel het gekost had en dan vraag ik mij af hoeveel wordt er nog meer gesmeten. Laten wij dan eens dat departement opeisen misschien is er al dan niet met medewerking van een accountant wat aan te doen. Tenslotte het is geweldig dater behalve een eerste termijn voor de partijleden nog een dupliek is, maar mijn vorige partij die werkt met interruptie microfoons, dat is in deze zaal heeft zich dat altijd afgespeeld en ik moet zeggen, ik mis dat wel vanmiddag het is een aanzienlijke verlevendiging van de discussie.

Dames en heren, ik geloof dat hiermede de lijst van vragenstellers is gesloten. Ik wil om te beginnen U de beloofde uitslag geven van de hoofdbestuursverkiezing. Komt daar nog een vragensteller aan? Is dat echt de laatste.

Mevr. de voorzitter, mijn naam is v. Aalst uit Soest. Ik had een vraag aan de fractie m.b.t. Rijkswaterstaat. In het bijzonder tot het plan panklaar lanceren van bepaalde plannen van Rijkswaterstaat. Welke invloed heeft de fractie of de leden van de fractie in de commissie bij het wijzigen van deze plannen.

Dames en heren hiermede is nu echt de lijst van vragenstellers gesloten. Ik geef U hierbij de uitslag van de stemming voor de plaatsen in het HB voor de Rijkskieskring 's Heretogenbosch en voor de Rijkskieskring Arnhem, voor de kieskring 's Hertogenbosch is gekozen de Hr. Talhammer en voor de Rijkskieskring Arnhem de Hr. Nieland. Er is in de pauze tot mij het verzoek gericht om de net gekozen hoofdbestuursleden dus ook degenen die vanmorgen zijn gekozen bij enkelvoudige kandidaatsstelling om die te verzoeken even op het podium te komen, want we willen hun gezichten even zien Hr. v. Ulsen, Hr. Bast, Hr. Evenhuis, Hr. v.d. Kolk, Hr. Nieland, Hr. de Korte, hartelijk welkom allemaal in de kring van het Hoofdbestuur. Ik vind het een goede traditie, hartelijk dank Hr. Wijnmalen die mij meen ik de suggestie deed.

Dames en heren, zoals ik U straks al heb gezegd is er nu een kwartiertje pauze voor het beantwoorden van de vragen.

Dames en heren wilt U even gaan zitten, het woord is aan de Hr. Korthals Altes die U nog even de details van de laatste stemming zal meedelen. Er is gevraagd om de preciese uitslag van de stemming. Alleen vrezen wij dat degenen die het horen willen met iets anders bezig zijn,

wat niet in deze zaal schijnt te kunnen. Voor de RKK Den Bosch zijn uitgebracht 509 geldige stemmen zodatnde vereiste meerderheid was 254. blanco 7 stemmen. Uitgebracht voor de Hr. Talhammer 450, die dus verkozen is. Op zijn tegencandidaat de Hr. Krekelaar 32 stemmen en verder wat verstrooide stemmen n.l. Hr. Krekel 1, Hr. Korver 5, Hr. Lauksterman 4. Dan voor Arnhem was ook 509 geldige stemmen, 254 meerderheid, daarvan had de Hr. Nieland 353, de Hr. C de la M. 124 en aftredende Hr. Kooy 2.

Als iedereen zijn plaatsen heeft ingenomen gaan wij over tot beantwoording door leden van de Kamerfracties. Het eerst is het woord aan de Hr. v. Riel voorzitter van de Eerste Kamerfractie.

Hr. v. Riel.

Mijnheer de voorzitter, laat ik met het kortste beginnen. Het verheugt mij dat de Hr. Markusen in de gang van zaken van vandaag weer een zekere nieuwe bevrediging heeft kunnen vinden. Ik kom dan de opmerking van de voorzitter van de JOED over het rapport Mulder. Dat is een zaak waar men inderdaad een aantal vraagtekens bij zetten kan. Maar helemaal eenvoudig is het toch niet. Dat ligt ook voor de hand. We staan hier op merkwaardige grens of scheidingsgebied tussen de ons zo na aan het hart liggende bescherming van de minderheid, van het individu en de bescherming van de gemeenschap. Dat is een probleem waar tussen het altijd moeilijk kiezen valt. Maar nu is het merkwaardige. Woordkeuzen zijn in al dit soort zaken zo belangrijk en nu heb ik hier dat blauwe boekje, waar verschillende here al gerefereerd hebben "liberalen op nieuwe wegen". Daar is op pag. 37 door de partij en niet op voorstel van het hoofdbestuur, onder het hoofdstuk Defensie, ingebracht krachtige bestrijding van subversieve activiteiten en sabotage. Dat klinkt buitengewoon flink, ik kan me daar volledig mee verenigen. Maar krachtige bestrijding op welk gebied ook van subversieve activiteiten en sabotage komt bijzonder makkelijk in botsing met de rechten van particulieren. Men moet zich dat altijd realiseren. Als men dat in militaire verhoudingen subversieve activiteiten en sabotage met kracht wil bestrijden, zal men ongetwijfeld ook op momenten komen dat men mensen in hun individuele vrijheid wel een beetje kwetst. Wat het verdrag van Rome betreft, ook dat is niet zo'n eenvoudige zaak. In die commissie Mulder zaten een aantal zeer goede juristen, enige professoren ook de Hr. Mulder zelf is een hele knappe man. Daar heeft men die zaak van het verdrag van Rome precies bekeken en meent dat de oplossing die men gekozen heeft niet met dat verdrag in strijd is omdat n.l. dat verdrag zelf de mogelijkheid van internering onder bepaalde omstandigheden kent. Dat is een beetje het zwakke in het beroep op het verdrag van Rome. Wat de Officier v. Justitie betreft vind ik ook niet gelukkig. Alleen, ook dat is weer een zaak met 2 kanten. De Rechter-commissaris biedt in verschillende opzichten meer waarborgen. Hij staat niet altijd aan een kant zegt men dan. Wat natuurlijk ook niet ieder officier van justitie hoeft te doen.

Het punt is wel dat via de Officier v. Justitie die in een hiërarchiek verband leeft, die ondergeschikt is aan de Minister, de Minister om verantwoording gevraagd kan worden. Dat kan voor men interneringsdaad van de rechter-commissaris kan men dat niet doen. Ik zou persoonlijk ook wel tot die rechter-commissaris neigen, maar volledigheidshalve moet men ook hier weer mee rekenen dat het ook al weer is het kiezen tussen 2 kwajen. Niet een zaak die men in een zekere emotionaliteit moet aannemen of verwerpen. Het is een zaak waar men erg grondig over alle aspecten en alle details moet nadenken, lijkt mij. Een punt zal iedere liberaal het over eens zijn, dat elk onderzoek op het terrein van de conflict psychologie bijzonder nuttig is. Dat men daar ook eigenlijk liever vandaag dan morgen krachtig voorgang mee moet maken. Het krijgen van inzicht hoe groot de moeilijkheden ontstaan, wat aan het werpen met boter zuur in gemeenteraden ten grondslag ligt, wat leidt tot stuktrappen van automobielen of ingooien van winkelruiten of andere onprettige situaties. Als we daar aings de weg van de massa psychologie en zoals bij dat boterzuur misschien ook de individuele psychologie wat meer van te weten kunnen komen, dan is dat prachtig want "crime prevention" het behoeden van de samenleving en evt. crimineel aangelegde individu tegen het plegen van strafbare feiten is natuurlijk een buitengewoon gunstige zaak. Hoe mensen/minder in de gevangenis hoe beter. Als het nooit tot die internering in Nederland komt is dat de meest wenselijke toestand. Laten wij tenslotte niet vergeten dat art. 24 van de Wet op de Burgerlijke Uitzonderingstoestand, mensen praktisch zonder enig beroep voor 3 maanden door de Commissaris van de Koningin of op diens bevel geïnterneerd kunnen worden. De oorlogswetten laten dat ook toe, die lopen daar evenwijdig mee. U hoeft zich de maand april 1940 maar te herinneren, er zijn situaties denkbaar ook binnen Nederland dat zulke dingen gebeuren moeten. Maar dat is wel een hele bittere en harde weg. Ik kom dan op de opmerking van de Hr. K. Verschuur. Ik heb die zaak natuurlijk los ook alweer geheel van mijn eigen emoties heel voorzichtig gesteld in de Eerste Kamer. Ik ga onder omstandigheden conflicten volstrekt niet uit de weg maar men hoeft ze niet te zoeken. Ik heb de zaak dus zo gesteld dat wellicht de ontwikkeling in de samenleving in het staatkundige denken, in de richting ging van die aanwijzing van die Kabinetsformateur na overleg met de Tweede Kamer of in overleg met de Tweede Kamer. Maar ik heb daar bij gezegd, dan moet er inderdaad blijken van een verandering in het politieke en wetenschappelijke denken op het landelijke niveau zulke ingrijpende wijzigingen en dit si een buitengewoon ingrijpende wijziging, horen niet bij motie in de Tweede Kamer tot stand te komen. Daar moet een Grondwetsherziening aan vooraf gaan. Ja, dat was ik volkomen vrij in om dat te bepleiten. Ik heb mij voor noch tegen deze wijziging uitgesproken. Ik heb een staatsrechterlijk punt naar voren gebracht wat voor mij bepaaldelijk een gewetenskwestie is. Het staatsrechterlijke punt wel te verstaan.

De Hr. K. Verschuur moet de zaak niet zo stellen conformeren aan een partijstandpunt. Men mag van iedereen die een politieke partij vertegenwoordigt of die lid is van een politieke partij verwachten dat hij onderscheid maakt tussen hoofd- en nevenzaken. Er gebeuren op allerlei punten in alle politieke partijen dingen waar men het individueel niet mee eens is. Dat is regel, dat maakt iedere particulier mee en dat maakt iedere volksvertegenwoordiger mee. Men mag nooit van iemand verwachten dat hij wanneer hij het in geweten niet met iets eens is, hij zich aan een partijstandpunt conformeert. Dan zou hij voor volksvertegenwoordiger bepaald ongeschikt zijn. Wat men wel mag verwachten is dat men meehelpt wegen te zoeken die oplossingen mogelijk maken, daar gaat het n.l. altijd om, het probleem zo te stellen dat men het niet in het gewetensvlak stelt. Bijna altijd onverstandig en daarom juist heb ik gezegd, moet men de ^{officiële} formele staatkundige weg bewandelen. Dit probleem ligt natuurlijk ook voor mij anders wanneer met medewerking van Hare Majesteit zelf en daar gaat het mij om, het gaat mij om de staatkundige positie van de Kroon. Wanneer met medewerking van Hare Majesteit zelf een wetsontwerp in deze geest bij de Staten Generaal ingediend wordt. Dan ligt de zaak voor mij anders en dan kan het voor mij zaak zijn of ik die situatie meen te moeten volgen of een andere oplossing te zoeken. Maar dat probleem moet men nooit forceren; een dergelijk probleem moet men altijd zoveel mogelijk ontwijken, niet in de zin van ontwijken van het principe, maar van een verfijndere analyse hoe het met het principe en de principe stelling eigenlijk ligt. Ik meen Mijnheer de voorzitter dat ik in deze zaak geenszins overhaast gehandeld heb, maar juist gezocht heb naar een goede oplossing. Nu de kwestie van de oefenterreinen. Die oefenterreinen, komen natuurlijk en zijn altijd geweest in een sterk emotioneel vlak. Duidelijk is langzamerhand ook geworden, dat behalve Oost Groningen er een aantal andere plaatsen in Nederland zijn waar men die oefenterreinen ook niet wil. Ik herinner me Oirschot, de Louwerszee, er zijn tal van natuurgebieden denkbaar, waar mensen het niet hebben willen. De Markerwaard moet volgens de Staten van Noord Holland een nieuw vliegveld komen. Toch zijn alle specialisten het er over eens, dat er een aanzienlijk oefenterrein komen moet uit een oogpunt van geloofwaardigheid van de betekenis van het Nederlandse leger en het conventionele gevecht. Een oefenterrein van 5, 6 tot 10.000 ha. Dat zal ergens in Nederland moeten komen. In elk geval zal het verstandig zijn de mensen niet langer te troosten met verhalen over de economische voordelen die er aan verbonden zijn, want het is duidelijk dat dat in het geheel niet werkt. Onder die omstandigheden vind ik het van goed politiek beleid getuigen, dat men dit grote probleem in het stadium waarin het nu is door het nieuwe Kabinet laat oplossen en het Kabinet zal een keuze moeten maken, ermee rekend dat van alle kanten feitelijke en politieke pressie komt, zal een keuze moeten maken die planologisch uit een oogpunt van landelijk indeling niet de beste maar de minst slechte is. Het militaire belang op de allerbeste wijze dient, maar dat militaire belang dan ook weer gevat in het raam van het feit dat hevige plaatselijke weerstanden voor de nationale samenhang ook een betekenis hebben.

Het is een beslissing die vrijwel Salomo's wijsheid vraagt en het zou erg onverstandig zijn, althans voor mij, misschien ligt dat voor de Hr. Geertsema anders, daar vanmiddag op vooruit te lopen ook omdat ik niet alle feiten overzien kan en kan. Dank U zeer.

Het woord is nu aan de Hr. Geertsema. En daarna zullen in alphabetische volgorde de andere leden van de fractie het woord voeren.

Mijnheer Geertsema. Dank U zeer Mevr. de voorzitter, Allereerst zou ik mijn dank willen uitspreken namens de fractie aan de Hr. K. Verschuur en Thijssen die hun waardering hebben uitgesproken voor het werk van de Tweede Kamer fractie. Wanneer ik dan op de concrete vragen inga, dan ontmoet ik in de eerste plaats de Hr. Wijnstal uit Voorburg die zei, we vinden het toch wel bijzonder plezierig zoals dat in deze jaarlijkse alg. verg. gaat met in feite een vragen uurtje voor het beleid van de Kamer fracties. Kunnen we dat nu niet permanent maken. Hij doelde o.a. op de mogelijkheid dat daarvoor ruimte in V & D werd geschapen. Dat is een zaak die ik moet overlaten uit de aard der zaak aan de Hr. La Chapelle en ook aan de Hr. Talsma, die namens het hoofdbestuur zich met V & D bezig houdt. Maar ik kan U wel zeggen wat de Tweede Kamer fractie betreft is er eigenlijk een permanent vragen uurtje wanneer nadere inlichtingen wil hebben over datgene wat de fractie heeft gedaan of over datgene wat de fractie zich voorstelt in de toekomst te doen, dan staan wij te allen tijde daarvoor stuk voor stuk beschikbaar om alle inlichtingen te geven zoals die in ons vermogen liggen, maar ook wanneer dat in V & D zou kunnen gebeuren, dan zal uit de aard der zaak de fractie graag alle medewerking aan geven. De Hr. Meyer heeft gesproken over de wenselijkheid van een nauwer contact tussen de gemeenteraads fracties evt. ook Staten fracties en de Kamer fracties. Hij zegt, we weten toch op een aantal terreinen niet precies wat de fractie wil. Wij hebben bepaalde verlangens en willen weten hoe dat bij de Kamerfractie ligt. Ik zou er in de eerste plaats op willen wijzen en dat is een organisatorische zaak die wij juist met het oog daarop een paar jaar geleden zo hebben geregeld dat de Kamer fractie, de Tweede Kamer fractie voor elk gebied 2 Kamerleden heeft aangewezen, juist om speciaal contact met het betreffende gebied te onderhouden. Die zijn dus in de eerste plaats de vraagbaak, maar in de tweede plaats het is natuurlijk onmogelijk dat de Tweede Kamer fractie of zelfs maar een delegatie uit de Kamer fractie in elke periode een voortdurend contact met alle gemeenteraden onderhoudt. Ja de Hr. Meyer zei dan wordt ik natuurlijk verwezen naar de telefoon en bel maar op. Ja, inderdaad zal ik dat toch behoudens wat primair voor mij staat het contact met die 2 leden die speciaal voor dat gebied zijn aangewezen moet ik inderdaad zeggen wanneer er iets is waarop men de mening van de fractie wil weten of waar men behoefte heeft aan overleg en steun, bel op wij zijn te allen tijde beschikbaar om over de problemen in Uw gebied met U te spreken. De Hr. Groothof heeft gesproken over de presentatie door de fractie, over het grote nut en dat ben ik roerend met hem eens om te proberen via een eenvoud van taal ook de gedachten van de fractie over te brengen en

hij heeft dat er aan vastgekoppeld, zegt ja er zijn bejaarden en vele andere die toch vinden dat zij niet voldoende aan hun trekken komen, dat ook de fractie hun idealen niet voldoende steunt en daarom speciale belangen partijen gaat stichten. Ik ben het met de Hr. Groothof eens dat wij er alles aan moeten doen om onze ideeën om ons programma voldoende over te brengen bij de kiezers en burgers, maar ik moet de Hr. Groothof de illusie ontnemen dat wij in staat zouden zijn om het ontstaan van speciale belangen partijen in de toekomst definitief tegen te gaan. Waar men altijd bij zal blijven steken, dat is dat de VVD ook in dit opzicht een volkspartij is, dat wij proberen de belangen van alle groeperingen van de Nederlandse bevolking zoveel mogelijk met elkaar in overeenstemming te brengen. Dat betekent dat wij nooit voor een speciale groep datzelfde kunnen beloven wat de mensen kunnen beloven die alleen maar met de belangen van die groep te maken hebben. Juist daarom zullen wij altijd moeten erkennen dat andere mensen meer kunnen beloven voor het speciale groep dan wij. Maar wij kunnen beloven dat we veel meer waar kunnen maken van wat wij zeggen dan die 1 of 2 vertegenwoordigers van een bejaardenpartij of welke partij dan ook, neemt U een middenstandspartij, ooit waar zullen kunnen maken omdat zij tenslotte op het beleid geen enkele greep hebben. (applaus)

Dan een paar meer concrete punten die aan de orde zijn gesteld. De Hr. Makreel, als ik hem goed begreep voor zichzelf sprekende, had het over de gebeurtenissen t.a.v. de moties van de Hr. Voogd. De moties om te komen tot een pensioenregeling, een regeling buitengewoon pensioen voor de joodse oorlogsslachtoffers. Ik geloof dat het goed is om toch met een paar woorden even te zeggen wat hier aan de hand was. Wij hebben nu het Kabinet de Jong Wat voor de allereerste keer, het is een zaak geweest die op de tafel van alle Kabinetten eigenlijk na de oorlog heeft gelegen, het kabinet heeft voor het eerst aan deze zaak werkelijk iets gedaan. Niet gedaan in de vorm die de VVD en de meerderheid van de Kamer de meeste juiste oplossing vond n een buitengewoon pensioen. Maar deze regeling heeft een Rijksgroepsregeling tot stand gebracht die qua materiële inhoud tegemoet kwam aan datgene wat in de groep van de joodse oorlogsslachtoffers leefde. Wij hebben door onze steunaan zowel de oorspronkelijke motie Voogd als de bij het laatst gehouden Kamerdebat nog weer wat gewijzigde motie Voogd door onze steun daaraan te geven, door deze motie aan een meerderheid te helpen, hebben wij zeer nadrukkelijk uitgesproken dat naar onze mening een buitengewoon pensioen de allerbeste oplossing is. Wij hebben door het indienen door Mevr. Datmeyer van een motie die de regering vraagt om de Kamer voortdurend op de hoogte te houden van de consequenties van de Rijksgroepsregeling nog weer eens een nieuwe mogelijkheid geopend dat op een gegeven moment toch deze Rijksgroepsregeling door een veel betere regeling n.l. de regeling van een buitengewoon pensioen wordt vervangen. Wij waren niet bereid, de Hr. Makreel heeft daar volmaakt gelijk in om de motie van afkeuring, gericht tegen de Staatssecretaris v.d. Poel maar dit was Kabinetsbeleid, dus de motie gericht tegen het beleid van dit Kabinet te steunen omdat

wij het volstrekt onrechtvaardig vinden om de eerste Regering die er dan werkelijk wat aan doet, zij het nog niet helemaal zoals wij dat willen, maar om die Regering naar huis te gaan sturen terwijl men bij allée vorige regeringen waar ook de aanhangers van de Hr. Voogd in zaten, zijn mond heeft gehouden dat was onbillijk, daarom hebben we dit niet gesteund maar we hebben er geen enkele twijfel aan laten bestaan dat wij een buitengewoon pensioen wensen voor de joodse oorlogsslachtoffers.

Mevr. Hissink, heeft gezegd er staat een goede passage in het blauwe boekje over het kiesrecht van de niet-ingezetene. Dat zal de fractie toch niet blauw-blauw laten. Uiteraard niet. U weet misschien hoe het is gegaan er is een voorstel van Minister Beernink geweest, een wetsontwerp om niet-ingezetenen het stemrecht, het kiesrecht te verlenen. Dat is aanvaard door de Tweede Kamer in geamendeerde vorm. Het heeft een zeer slecht onthaal gekregen bij de Eerste Kamer. Er was een voorlopig verslag wat min of meer vernietigend was daarom heeft de Minister het teruggenomen. Maar wij weten dat het in het blauwe boekje staat en de toekomstige Kamerfractie zal dit ongetwijfeld niet blauw blauw laten, het zal ongetwijfeld van haar zijde wanneer de Regering er niet mee zou komen, zal de Tweede Kamer fractie de regering hieraan herinneren en evt. niet aarzelen om zelf met een initiatief op dat terrein te komen.

De Hr. Thijssen heeft gepleit voor het aftreden van de secretarissen-generaal van alle departementen bij een wisseling van de Regering. Daarin ben ik bepaald niet bereid om de Hr. Thijssen te volgen. Wat is de positie van de secr.generaal op een departement. En nu zeg ik er meteen bij niet alle secr. generaal volgen die positie precies zoals die zijn moet. Ik krijg wel eens de indruk dat secr. generaal zijn die zich heel duidelijk met het beleid ^{be-}moeien, maar dat is niet de echte functie van een secr. generaal. De werkelijke functie is dat hij moet zorgen dat de organisatie van het departement goed en behoorlijk functioneert en juist in die opvatting over die werkelijke taak van een secr. generaal past het niet om hem te vervangen bij een wisseling van een Kabinet, juist in de man die de organisatie van het departement moet leiden, die moet men niet elke keer gaan vervangen. Het is het Amerikaanse systeem, maar dat is op een totaal andere leest geschoeid als het Nederlandse. Hiervoor krijgt U bepaald niet de steun van de Tweede Kamer fractie, ongetwijfeld wel om de Secr. generaal die taak te laten doen waarvoor ze in het leven zijn geroepen. Applaus.

De Hr. K. Verschuur heeft misschien wel de meeste fundamentele kritiek op de Tweede Kamer fractie geuit die ik vanmiddag heb beluisterd. De Hr. K. Verschuur zei, wij vinden toch eigenlijk de Tweede Kamer fractie het oor heeft laten hangen in de richting van de andere regerings partners in de richting van de confessionele partijen en niet altijd daar het been heeft stijf gehouden waar dat behoorde te gebeuren en hij heeft als voorbeeld daarvan aangehaald de kwestie van de defensie uitgaven, de ontstane achterstand in de defensie en gezegd daar had de fractie toch niet moeten wijken voor het verlangen van de confessionele partijen,

om daar in dit stadium niets aan te doen, daar had de fractie een eigen geluid tegenin moeten brengen. Dit is een zeer fundamentele zaak. En ik wil daar in de eerste plaats dit over zeggen. Wat er t.a.v. de defensie in de afgelopen 4 jaar is gebeurd en daarom neem ik deze vraag en laat ik die niet aan de Hr. Koudijs over omdat dit inderdaad een zeer fundamenteel fractiebeleid is. Er is bij de Kabinetsformatie men kan daar over oordelen hoe men wil, maar er is bij de Kabinetsformatie een regeringsprogram tot stand gekomen. Daar zijn afspraken gemaakt tussen de 4 regeringspartijen die zijn neergelegd in het regeringsprogram. En het is nu eenmaal en dat is de enige manier waarop men met elkaar als regeringspartijen werken kan er is dus een gentlemen's agreement dat op die punten die zijn afgesproken bij de kabinetsformatie niet afgeweken wordt tenzij alle 4 regeringspartijen het daarmee eens zijn. En laten we nu heel goed beseffen dames en heren en ik weet dat dat ook de Hr. K. Verschuur ongetwijfeld zal aanspreken, wij hebben van dat gentlemen's agreement volop geprofiteerd bij de automatische belastingcorrectie die een afspraak was tussen de 4 regerings partijen. Ik hoef hier helemaal niet uit te leggen dat niet alle regeringspartijen uiteindelijk zo bijzonder gelukkig waren met deze afspraak maar dank zij het gentlemen's agreement hebben wij kunnen zeggen, het is afgesproken, het gaat door en U weet het is doorgegaan. Maar dat was dus omdat wij het met zijn vieren daar over eens waren en omdat er waren geweest bij de kabinetsformatie geen eenstemmigheid was om er van af te wijken. Toen hebben wij ervan geprofiteerd. Wij zouden graag wel iets hebben gedaan aan de afspraak die er t.a.v. defensie was gemaakt. Maar ook daar was geen overeenstemming te bereiken om daar iets aan te doen omdat plafond hoger op te tillen en het was een afspraak die destijds gemaakt was dus ook in dat opzicht en nu kwam het ons dan niet helemaal zo goed te pas maar ook dat opzicht hebben wij ons eenvoudig gehouden aan de afspraak die er was gemaakt. En laten wij heel goed beseffen dat er toch een aantal dingen zijn gebeurd. Het loon, de loon - en salaris maatregelen hebben we omdat dat niet uitdrukkelijk was afgesproken, zijn aanvaard boven het plafond en ten tweede zou ik erbij willen zeggen er is een achterstand ontstaan maar die achterstand is nog steeds in te halen en er staat in ons program dat die ingehaald moet worden en de Hr. K. verschuur zal hebben gelezen in het slot communiqué van de bespreking van de 2 delegatie dat er op het punt van defensie geen verschil van mening was tussen de confessionele partijen en de VVD. Hij mag dus aannemen dat er op dit terrein in de komende periode het e.a.a. zal gebeuren. Maar het hele concrete antwoord is waarom is er niets aan gekomen omdat er een afspraak was bij de formatie en omdat er geen eenstemmigheid was om die afspraak te verbreken. De Hr. Markusen als ik hem goed begrepen heb heeft ervoor gepleit dat de VVD een minister zou leveren ev.t. voor het departement van CRM. U zult begrijpen dat ik niet vandaag de huid van de beer ga verkopen voordat die geschoten is. Ik ben bepaald niet van plan om nu al aan Kabinetsformaties te gaan meedoen maar ik kan U wel zeggen en laat dat een trosst zijn voor de Hr. Markusen,

er is geen enkel departement dat de VVD op voorhand afwijst en wat nog belangrijker is, er is geen enkel departement waar wij geen goede kracht voor beschikbaar hebben. (applaus).

Tenslotte dan de vraag van de Hr. Komans, die ook al wat vooruit loopt op een evt. Kabinetsformatie en zegt, ja stel nu dat de confessionelen in zee willen gaan na de Kabinetsformatie o.a. met DS 70 hoe zou daar de VVD op reageren. Ik heb gisteravond in mijn betoog al gezegd, ik hou het wel degelijk voor mogelijk dan een van de dingen waar de confessionele partijen aan dachten toen zij de mogelijkheid van gesprekken met anderen openhielden, dat dat ook is het denken aan DS 70k. Ik heb gezegd op 6 februari toen wij bezig waren met ons verkiezingsprogramma, heb ik gezegd ik kan U eenvoudig niet vertellen hoe ik de mogelijkheden van DS 70 zie, omdat hoogst belangrijke onderdelen van elk toekomstig regeringsbeleid en daar zijn we het dacht ik met elkaar over eens, Mevr. v. Someren heeft er over gesproken, ik heb er over gesproken, een van de hoogst belangrijke onderdelen zal zijn het komende loon- en prijsbeleid omdat dat essentieel is voor de bestrijding van de inflatie. En het is nog net zo als het op 6 februari was. Er staat niets maar dan ook niets in het programma van DS 70 over een loonbeleid en over een prijs beleid en ik kan eenvoudig niet met U praten over de mogelijkheden van samenwerking met die partij als ik niets maar dan ook niets weet over dat meest essentiële onderdeel een loon- en prijsbeleid. En ik moet U..... en ik wil dan ook nog eens herhalen wat ik gisteravond al even heb gezegd, ik betreur het uitermate dat de enige partij in Nederland die nog werkelijk helemaal zich vrijblijvend opstelt, die heel nadrukkelijk zegt zonder zich daarvoor te generen, wij willen de mogelijkheid openhouden om zowel met de P.v.d.A. als met liberalen en confessionele te praten, dat dat DS 70 is dat betreur ik uitermate dat is een opstelling die allang en breed naar mijn overtuiging uit de tijd is. Die zelfs de confessionelen niet meer in die vorm handhaven, daarom vind ik het uitermate moeilijk om hier vandaag te zeggen dat wij enige geneigdheid hebben om met deze volstrekt vrijblijvende partij in onderhandeling te treden. Daarvoor zullen ze eerst na 28 april zich dan toch heel duidelijk uit moeten spreken of ze een zuiver socialistisch beleid willen steunen, dat ze dan al hun verhalen over overheidsuitgaven, al hun verhalen over de belastingen wel kunnen vergeten of ze inderdaad van plan zijn hun eigen ideeën de mist in te sturen of dat ze inderdaad aan een goed beleid zoals wij dat ook willen willen vasthouden, dan valt er mee te praten maar zolang zij zeggen wij willen elke weg openhouden naar de P.v.d.A.k.m heb ik geen enkele behoefte om met DS 70 te praten. Dank U.

Nu geef ik dus in alfabetische volgorde het woord aan de fractie. De fractie zal het mij wel niet kwalijk nemen als ik vraag zo kort en zakelijk mogelijk te antwoorden ook voor hen is het prettiger om nog voor een redelijk gevulde zaal te praten dan voor een verlopende zaal, dat zou ik erg jammer vinden. De korthed hoeft helemaal de kwaliteit niet in de weg te staan. Ik hoop dus dat er een stel goede korte antwoorden komen en er nog enige ruimte is voor 2e instantie.

Mijnheer de Beer.

Mevr. de voorzitter, ik heb 2 vragen. Om te beginnen de Hr. Fransen uit Nederhorst ter Berg. Die heeft een vraag gesteld over de locatie van een 2e nationale luchthaven, en heeft daarbij aangevoerd hetgeen de Hr. Petri heeft ter berde gebracht. Als U zich realiseert welke aspecten allemaal een rol spelen bij de plaatsbepaling van een tweede nationale luchthaven en dan noem ik ze maar snel achter elkaar op, dat zijn vliegverkeer technische problemen die waarlijk niet gering zijn. In een deel van Europa waar bijzonder veel vliegvelden zijn. Dat is de infra structuur die bij een vliegveld hoort. Realiseert U zich dat de kosten voor de toeleidende wegen en spoorwegen enz. even groot zijn als de aanleg van het vliegveld zelf. Als we bedenken dat er economische zaken in het geding zijn, b.v. Schiphol levert 10% van de totale economische activiteit van Amsterdam op dit moment. Geen wonder dat de Prov. Staten van Noord Holland zeggen, het moet in de Markerwaard en dat in Zuid-Holland wordt gezegd het moet in Steenbergen komen. Als we ons realiseren de toeristische aspecten, vergeet U niet dat Amsterdam een aantrekkelijke luchthaven is, mede omdat een grote stroom van transatlantisch verkeer Amsterdam verkiest als eerste aanvlieghaven om Europa te doen. Als U zich realiseert dat evt. een rol spelen waterstaatkundige problemen, wanneer het in de polder zou moeten worden aangelegd of in het IJsselmeer. Als we ons realiseren dat natuurlijk "last but not least" geluidstechnische problemen een rol spelen zowel qua milieu beheer als wat betreft de technische ontwikkeling van allerlei vliegtuigen waar we ook bijzonder weinig over weten. Dan begrijpt U dames en heren dat er over dat alles toch iets meer inzicht moet zijn voordat we tot een enig rationele beslissing kunnen komen. En dan wil ik U dit nog zeggen. Er zijn op het ogenblik 2 rapporten, die wel al in de maak zijn waarvan de Kamerleden ze nog niet ontvangen hebben. Maar ik heb daar vragen over gesteld aan de Minister. Het 2e rapport Valkenhage wat naar de berichten verluiden een plaats prefereert in de Markerwaard, het andere rapport is van het Nederlands Economisch Instituut, wat naar verluidt een plaats in of nabij Steenbergen prefereert. U begrijpt dames en heren wij zullen toch echt hier meer kennis van moeten hebben en we hoeven er geen jaren op te bestuderen. Een ding is zeker een beslissing moet wel snel komen, dat is zeker. Maar eerst moeten we toch die rapporten in handen hebben voor die tijd kan er geen zinnig woord over gezegd worden. Het 2e punt is van de Hr. Pegel, die heeft het over de volkstelling gehad. Ik kan daar wat korter over zijn. De volkstelling wet is indertijd in voorjaar 1970 in de Kamer geweest uitvoerig behandeld, heeft heel weinig publiciteit gehad. Men heeft wel de indruk gewekt alsof de Kamer toen heeft zitten suffen. Als U zich realiseert dat er 42 pagina's handelingen over rondgepraat zijn, toen al dan begrijpt U dat vrijwel alle problemen die later zijn gerezen toen als in behandeling zijn geweest. Maar nogmaals er is weinig publiciteit over geweest. De grote golf anti volkstelling is gekomen eind December en het hoogtepunt lag in januari. Ik kan U dit zeggen op 5 februari heeft de Hr. Geertsema een artikel geschreven in V & D, hoofdartikel, de fractie heeft er nooit een punt van gemaakt dat ze vierkant achter de volkstelling

schaarde, dat was geen probleem. De Hr. Geertsema heeft het nog eens een keer uitdrukkelijk bevestigd op de voorpag. van V & D van 5 februari zoals ik al zei en op 19 februari is een uitvoerig verslag in V & D verschenen over wat ikzelf bij interpellatie te berde heb gebracht. Ik meen dus dat wij op punt van voorlichting bepaald niet verstek hebben laten gaan.

Het woord aan de Hr. Berkhouwer.

Mevr. de voorzitter, dames en heren. Ik geloof dat zowel de ruimte in ons blauwe boek als de ruimte in de speech van de Hr. Geertsema gewijd aan Europa getuigen van het feit dat een versterkte liberale activiteit op het stuk van de Europese integratie en van het feit dat wij dit een wezenlijk liberale zaak achten. De Hr. Geertsema heeft gisteren gezegd dat er een moment kan komen daar komt zijn stelling op neer dat de Nederlandse regering niet langer werkeloos neer zou kunnen blijven zitten bij wat ik zou kunnen ~~ga~~ noemen zou kunnen weergeven als het dwarsliggen van Frankrijk bij de stand 5-1 inzake de toetreding van het Ver.Koninkrijk tot de gemeenschappelijke markt. Dat was de stelling en toen kwam de Hr. v.d. Schaar met de vraag, mijne heren wat zijt gij in concreto bereid te suggereren om te getuigen van dat niet langer werkeloos stil zitten.

Laat ik beginnen met vast te stellen dames en heren dat het feit dat wij hier deze week over hebben gesproken resp. in de commissie van buitenl.zaken van de Kamer, in onze eigen commissie en dat het bekend werd dat wij hierover zouden gaan spreken op onze vergadering, al geleid heeft tot wat ik zou kunnen weergeven als enige beweging op het stuk van de Franse diplomatie. Daarover kan ik op dit moment en op dit punt niet verder uitwijden. Maar als men mij vraagt wat zoudt gij verder op een gegeven moment bereid zijn te suggereren dan hangt dat natuurlijk af van de concrete momentele situatie o.a. de situatie waarin onze buitenlandse zakenministers op een bepaald moment bevinden. Maar ik zou mij kunnen voorstellen dat er op een gegeven moment door Nederland wordt gesuggereerd dat men nu niet langer gaat praten en blijft praten over de prijs, de prijs van het entrée biljet en over suiker en boter, maar dat men op de man af de vraag stelt wilt gij de toetreding, wilt gij die hebben of wilt gij die niet. En dan zou men daartoe evt. kunnen suggereren dat daarvoor opnieuw een top bijeen moet komen, niet een top van de 6 of de 7 maar van de 10 partijen die bij deze zaak zijn betrokken. Voorts kan er aan gedacht worden dat Nederland niet bereid is om mee te praten aan nog eventuele verdere hinderpalen die worden opgeworpen van franse zijde. Ik denk als de recente indtrodutie van Franse zijde in het praat pakket over de positie van het pond. En tenslotte Mevr. de voorzitter zou van Nederlandse kant een initiatief worden ontwikkeld om te komen tot een overge met de andere 4. Een overleg tussen Nederland en de andere 4 partners om te komen ook naar buiten met een gemeenschappelijk front en bij dat gemeenschappelijke front de vraag te ontwikkelen tot de Fransen, wilt gij nu dat die toetreding tot stand komt ja of nee. Hierbij een aantal concrete zaken die van Nederlandse zijde zouden kunnen worden gesteld zulks ten antwoord op de vraag van

de heer v.d. Schaar op dit laat ik zeggen wezenlijk liberale gebied dat wordt gevormd door de zaak van de Europese integratie. Ik dank U wel. Dank U wel mijnheer Berkhouwer. Het woord is nu aan Mevr. Detmeyer.

Mevr. de voorzitter, de heer Dijkstal uit Voorburg vond dat er meer aandacht van de fractie nodig was geweest voor de sport. Dan mag ik er toch misschien op wijzen dat bij alle gelegenheden waar dat mogelijk was wij wel degelijk aandacht aan de sport gegeven hebben en ik wil een paar punten noemen waar dat ook tot praktische resultaten heeft geleid. Ten eerste bij de bespreking van de discussie nota over de sport van Minister Klompé, toen heb ik gepleit m.n. voor de jeugdsport en ik heb ook gepleit om bij het onderwijs meer aandacht aan de sport te geven. Dat heeft ook tot resultaat gehad dat Minister Veringa een experiment daarover heeft toegestaan en ik hoop dat de resultaten daarvan zo zullen zijn dat dat veel meer gaat gebeuren, die heeft n.l. op bepaalde scholen toegestaan dat men daar veel meer dan op andere scholen bij het onderwijs sport bedreef. 's Ochtends leren en 's middags sport. Dat was naar analogie van een experiment wat ook in Frankrijk was gebeurd waarbij gebleken was dat ook de leerresultaten veel beter waren wanneer er ook meer sport was geweest. Dat is een praktisch resultaat. Een tweede is dat bij de begroting 70 de Hr. Vonhof heeft gesproken voor de subsidiering van zwembaden. Daar is toen een pro memori past bij amendement op de begrotingt gebracht en het jaar daarop dus Dit jaar 71 is er op de begroting een vaste subsidiëring zwembaden gekomen. Dan iets wat helaas niet gelukt is. Bij de begrotingt van CRM dit jaar ben ik met een amendement gekomen om een verschuiving te bereiken van 5 ton voor de sport, naar de sport organisaties. Dat kwam van de post éducation permanente, waar ik 5 ton voor uitgetrokken was. Niet dat we daarmee willen zeggen dat we dat onbelangrijk vonden maar Minister Klompé had n.l. op de vraag wat gaat U nou doen met die post van 5 ton, had ze gezegd dat weet ik nog niet, daar zal ik eens een commissie voor gaan instellen om dat te bestuderen wat ze daar eigenlijk mee moeten doen met dat geld. Toen hebben wij dus gezegd, dan wordt dat nog niet uitgegeven dit jaar, geef het dan aan de sport uit. Helaas heeft dat amendement niet de voldoende meerderheid kunnen krijgen, dat is verworpen. Tweede vraag van de Hr. Dijkstal was, moet er nou niet een aparte staatssecretaris komen voor de sport. Ik dacht dat wij hier bepaald niet achter moeten staan, want wat betekent dat. Wij willen nu juist de efficiency op de departementen verhogen. Wanneer je nou een aparte staatssecretaris voor de sport gaat aanstellen, dan betekent dat met het bekende P. effect dat het een hele grote uitgebreide affaire wordt met een heleboel ambtenaren die een heleboel geld gaan kosten. Geld dat je dan beter direct voor de sport kunt uitgeven. Want wat is het geval. Er wordt wel meer aandacht voor de sport gevraagd maar dan wordt er door de sport toch eigenlijk bedoeld, financiële aandacht, niet organisatorische aandacht waarbij de overheid die organisatie op zich gaat nemen. Want dat is een zaak in de eerste plaats van het particulier initiatief van de sport organisaties zelf.

die doen dat uitstekend en dan is het toch niet zo dat de overheid een nieuwe taak op zich moet nemen, die door een particulier initiatief al uitstekend wordt verricht. Wat de financiën betreft t.a.v. de sport. Wij hebben wel gezocht om ruimte te krijgen door beperking van subsidies. De subsidiëring van de sport valt daar bepaald niet onder en wij willen dus t.a.v. de sport het ongewijzigde beleid handhaven. Dat betekent dus dat de uitgaven daarvoor in de komende jaren kunnen stijgen. Dank U.

Het woord is aan de Hr. v. Dijk. Mevr. de voorzitter, mag ik beginnen met een citaat van een fractiegenoot de Hr. Koudijs. Onze luchtmacht oefent in de lucht, daar zullen ze evt. moeten vechten, onze zeemacht oefent op de wereldzeeën, waar ze evt. zullen moeten vechten, ons leger oefent in zandbakken. Ik wil daar alleen maar mee voorop stellen, dat militaire oefenterreinen in Nederland nodig zijn, noodzakelijk zijn terwille van het welzijn van onze dienstplichtige en beroeps militairen. Er zal een militair oefenterrein moeten komen, er zullen meerdere militaire oefenterreinen moeten komen. T.a.v. de vraag van Mevr. Hut over het militaire oefenterrein in Oost Groningen, zou ik dit willen opmerken. Dit heeft uit planologische en strategische overwegingen een aantal zeer goede punten voor. Als je het alleen als planoloog bekijkt en als je het strategisch bekijkt, dan zeg je, ja. Aan de andere kant staat dat Oost Groningen een ontwikkelingsgebied is en dat dus bij de overwegingen of wij daar al of niet een militair oefenterrein zullen vestigen, een aantal andere punten mee moeten tellen. En die andere punten zijn: zal zo'n militair oefenterrein met legerplaats vestiging een economische en sociale impuls aan dat gebied geven, ja dan nee. Het antwoord op deze vraag, kan de fractie van de VVD op dit moment nog niet geven. Nadat de Prov. Staten van Groningen, nadat de gemeenteraad van Flagtwedde een uitspraak heeft gedaan op 2 zeer uiteen lopende pre adviezen van dagelijkse bestuurscolleges, is het nog altijd zo, dat een aantal vragen blijven hangen en dat de regering en ik vraag mij of dat deze regering of de volgende regering zal zijn of die een definitief antwoord zullen geven op die vragen punten die het College van Gedep. Staten. uit Groningen aan de regering heeft voorgelegd. Eerst dan zal deze fractie en zal ook de fractie in de eerste kamer haar definitieve standpunt kunnen bepalen.

Ik heb verder nog een zin over een vraag. Dat is,. ik weet niet meer hoe zijn naam is..... Hr. Meyer. Mag ik erop wijzen dat ik nu 7 jaar lang wekelijks een spreekuur heb in Groningen. Iedere weekgewoon in een kroeg en dat er nog nooit of bijna nooit een gemeenteraadslid is geweest en dat het toch zin heeft gehad, ondanks het feit dat die gemeenteraadsliden er niet waren. Dank U.

Het woord is aan de Hr. Geurtse. Mevr. de voorzitter, door de heren v. Mees en Meyer zijn vragen gesteld over het rapport van de commissie Mulder. Ik begin met de Hr. Meyer, die van mij de bevestiging krijgt die in zijn vraag al lag opgesloten. Aan het meewerken tot het stichten van een overheidsdienst voor conflictbeheer stichting bestaat geen

behoefte. Wel aan het meedenken aan de vraag waar de oorzaken van de conflicten liggen en aan het meezoeken naar de maatregelen die de oorzaak kunnen wegnemen. Ik sta daar niet alleen in Mevr. de voorzitter, dat is duidelijk. Het verkiezingsprogramma bewijst dat het beleid van de VVD er op gericht is dat die oorzaken zullen worden weggenomen. Dan de vragen van de Hr. v. Wees. De Hr. v. Riel heeft er al op gewezen dat het vraagstuk van het optreden in groter verband gepleegde strafbare feiten, een moeilijke zaak is. Als dat voor zo'n wijs en ervaren man als de Hr. v. Riel een moeilijke zaak is wat zal het voor mij dan niet zijn. Ik zal mij niet laten verleiden tot het geven van een technische uiteenzetting. Ik wil alleen graag vaststellen dat ik art. 5 van het Verdrag v. Rome, blijkbaar anders waardeert dan de commissie Mulder heeft gedaan.

Ik hoef geen technische uiteenzetting te geven, de Hr. v. Wees heeft de 2 kernpunten geraakt, de bevoegdheid van de Officier v. Justitie en de mogelijkheid op te treden op grond van vermoedens. Het spreekt vanzelf dat de democratie eist handhaving van de openbare orde, maar spreekt voor mij evenzeer vanzelf dat niet alle middelen bij die handhaving geoorloofd zijn. Dat m.n. niet geoorloofd is dat een democratie zich zelf handhaaft door het toepassen van niet democratische middelen. Ik ben van mening dat het in een democratische rechtsstaat niet past, dat door het openbaar ministerie preventieve maatregelen alleen op grond van vermoedens genomen kunnen worden. Die 3 elementen, openbaar ministerie, preventieve maatregelen en vermoedens afzonderlijk en met elkaar en daardoor elkaar versterkend maken voor mij de voorstellen van de commissie Mulder op deze punten onaanvaardbaar. Ik geef toe het lijkt wel eens of de verdraagzaamheid kenmerk van een volwassen democratie bij rellenschoppers niet altijd zo sterk aanwezig is als wenselijk is. Maar ook al is dat zo hoop ik er toch voor te blijven waken, dat we ons door anti-democraten op een anti-democratische en dus heilloze weg zouden laten dringen.

Hr. Joekes. Mevr. de voorzitter, dames en heren, voor mij 2 vragen. Beide van de Hr. Pegel, Breda, die ik beantwoord als secretaris van de Tweede Kamer fractie en dat is mede uit naam van de waarnemend secretaris M. Porteyne. Ten eerste brieven aan de fracties dienen sneller te worden beantwoord. Ik kan mij die opmerking heel goed voorstellen. Wij doen altijd ons best om brieven zo snel mogelijk te beantwoorden. Maar dames en heren, ze zijn vaak ingewikkeld, ze zijn vaak tijdrovend. Dat is een bestaand deel van het permanente vragen uurtje waar mijn fractie voorzitter eerder over sprak. Wij hebben nog te weinig staf. Ik breng hierbij graag een woord van hulderaan onze staf voor de geweldige hoeveelheid werk die zij verrichten. Andere dingen moeten wel eens voor gaan, meer urgente dingen en bij de afwerking en bij het beantwoorden van die brieven zelf. Wij hebben in de afgelopen maanden ons systeem verbeterd wij hebben een betere voortgangs controle nu om te zien dat brieven inderdaad worden afgewerkt.

Wij hebben een vaste ontvangst bevestiging. Breda heeft daarom gevraagd. Heeft blijkbaar in recente maanden niet met ons gecorrespondeerd. Iedereen krijgt nu en dat is het minste wat je mag verwachten terstond ontvangst-bevestiging en mededeling dat er zo snel mogelijk inhoudelijk nader wordt geantwoord. 2e punt Breda. De fracties reageren onvoldoende op actuele ontwikkelingen, maken onvoldoende gebruik van hun vragenrecht. Ik kan uiteraard alleen voor de Tweede Kamer fractie spreken.

In deze zitting van 15 sept. af t/m gisteren zijn in de Tweede Kamer gesteld 803 schriftelijke vragen. Daarvan waren afkomstig van de VVD fractie, leden daarvan 784 vragen. Wij hebben een aantal zetels van iets meer dan 10% dat is een geredelijk gemiddelde voor een fractie van een regeringspartij. Natuurlijk gebruikt de oppositie dit vragenrecht wat meer. Daar is het een oppositie voor. Ik zal hierbij toch ook nog iets over de aard van schriftelijke en soms mondelinge vragen willen zeggen. Er is bijna gevleugeld woord van collega Wiegels en als je in de krant wilt komen stel je de vraag, als je iets aan de weet wilt komen, bel je het departement. Dat is een beetje ongenueanceerd maar daar zit wat in.

Om iets te bereiken zijn andere wegen dikwijls beter dan het stellen van vragen. Bovendien het aantal vragen in totaliteit is de laatste jaren zeer sterk gestegen en het effect in het overkomen daarvan in de pers en omroep is een contra effect geweest. In de veelheid van vragen wordt de grote meerderheid eenvoudig niet meer vermeld in de kranten. Men moet dus zeer selectief ook al om die reden zijn en tenslotte dat is nu juist ook een van de aanleidingen dat in V & D en de fractie is erg dankbaar voor de goede contacten met V & D alle door fractieleden gestelde vragen regelmatig worden opgenomen. Dank U. Het woord is aan de Hr. Koning.

Mevr. de voorzitter, dames en heren. Er zijn door de Hr. Pegel en de Hr. v. Aalst enige vragen gesteld over de werkwijze van Rijkswaterstaat bij de aanleg van wegen. Als we daar een oordeel over willen hebben moet er eerst een opmerking worden gemaakt over het wezen van deze Dienst, die wel eens wordt aangeduid als een staat in de staat. Rijkswaterstaat beschikt over een uitermate bekwaam ambtenarenapparaat, waarvan de deskundigheid op een bijzonder hoog niveau staat. Die met plannen komt, die over het algemeen genomen de toe van de kritiek zeer wel kunnen doorstaan. Die goed zijn overwogen en wel doordacht. Maar natuurlijk als ieder werk is op dat terrein ook kritiek mogelijk. En juist zo'n goed georganiseerde dienst met ambtenaren die een zeer grote corps geest hebben, die weten wat ze doen bestaat wel eens de neiging om kritiek die op hun wordt uitgeoefend terzijde te schuiven met de gedachte de anderen weten het minder goed. Daarom ook juist is bij zo'n dienst een kritische benadering van de volksvertegenwoordiging nodig, is nodig om juist dat element zoveel mogelijk tegen te gaan. Dat hebben wij in de afgelopen periode gedaan. Dat zullen we in de aankomende periode weer doen. T.a.v. de plannen van wegen is dat gebeurd b.v. door de actie van mijn fractie genoten Beer bij de omlegging van de oude Rijksweg om Soesterberg.

Door het optreden van de Hr. v. Dijk en mijzelf bij de Rijkswegen 37 en 36 in Drenthe en dat heeft o.m. geleid tot een nieuwe inspraak procedure bij de aanleg van wegen zoals die door Minister Bakker is ontvouwd bij de opening van de Kethelbrug deze zomer. Voordien gebeurde de wijze waarop tracé's van Rijkswegen werden vastgesteld allerlei zaken in het verborgene. Maar ook toen was het zo en anders dan men veelal denkt, dat ~~er~~ de nodige contacten waren. Op het Ministerie van Verkeer en Waterstaat was contact ambtenaar aangewezen om overleg te plegen met de Ministeries van Landbouw en Visserij b.v. met Staatsbosbeheer en met CRM voor de natuurbescherming e.d. Maar dat is op zichzelf niet voldoende want de burger kwam er te weinig aan te pas. Juist de vragen uit de Kamer hebben er toe geleid dat tegenwoordig de aanleg van een tracé in de openbaarheid komt voordat dat tracé wordt vastgesteld. En nu heeft onlangs in de kranten kunnen lezen, dat dat gebeurd is met de aanleg, de voorgenomen aanleg, van de Rijksweg 36 die van voor het stuk van Assen naar Hoogeween. Er is een openbare hoorzitting gehouden. Iedereen heeft zijn bezwaren kunnen aanvoeren tegen het ontwerp tracé van Rijkswaterstaat. Er waren alternatieven bij aanwezig. En dan tegelijkertijd ook voor de Hr. v. Aalst wat dat betreft. Bij zo'n tracé vaststelling, bij zo'n ontwerp van een tracé wordt ook aangegeven op welke wijze men de kruisingen wenst uit te voeren op welke wijze men de onderdoorgangen en de viaducten wenst aan te leggen. Als dat alles tot stand is gekomen, kan er een beslissing worden genomen na de adviezen die de Minister heeft gekregen voor de commissie overleg van de wegen voor de Raad v.d. Waterstaat, die niet in het voordeel uitvalt van de belanghebbenden. Dat is op zichzelf dan gebeurd na een afweging van het voor- en tegen. Maar ook dan blijft nog de mogelijkheid dat dan de volksvertegenwoordiging opnieuw kijkt of de beslissing van de Minister juist is, want dat is het representatief toezicht zoals onze constitutie aan de Staten Generaal oplegt. Maar juist een grote verbetering hebben we gekregen na afloop van de deze zomer de opening van de Kethelbrug en ik geloof dat dat te danken is aan het optreden van de verschillende politieke partijen in de Staten Generaal.

Dank U wel. Het woord is nu aan de Hr. Koudijs.

Mevr. de Presidente, dames en heren. De Heer Markusen heeft gesproken over democratisering bij het leger. Ik neem aan dat hij ook daarbij bedoeld het luchtleger en het zeeleger. Natuurlijk is het beleid van onze fractie mede gericht op democratisering van de krijgsmacht om ook die ~~krijgs~~ staatsburger die in uniform is, althans zo nu en dan in uniform tegenwoordig, zoveel mogelijk zijn vrijheid te laten beleven, inspraak te geven en zijn individuele ontplooiingskansen zover mogelijk te kunnen verwezenlijken. Dat is het doel. Er is een grens en die grens ligt daar waar aan getast zal worden de geschiktheid van de krijgsmacht voor haar taak. De krijgsmacht heeft een zeer bijzondere taak, waarvoor bijzondere regelen noodzakelijk zijn omdat onder moeilijke omstandigheden onaangename handelingen afgedwongen moeten kunnen worden. Ik meen hiermede die grens duidelijk omschreven te hebben. Dat is de grens. Maar die grens ligt niet vast. Die grens verandert. Die verandert voortdurend.

Afhankelijk van de vernieuwingen en ontwikkeling in de maatschappij van het functioneren van de krijgsmacht, van de mentaliteit van burger en militair. Dat verschuiven Mevr. de voorzitter moet geleidelijk gebeuren. Het is niet alleen de ongegraderde die hiermede te maken heeft, dat is ook het kader. Het hele kader van de krijgsmacht moet ingeleefd worden in verdere democratisering, anders krijgt men spanningen. Een klein voorbeeld is daarvan geweest toen plotseling overnight het tijdstip van reveille voor er was een vrije reveille^{11e} waarvan het kader niets afwist en er is wekenlang chaos geweest. Dit moet geleidelijk gebeuren. Er is de laatste 4 jaar heel veel gebeurd. De opmerkingen van de Hr. Markusen geven mij aanleiding om in een stukje wat ik schrijven zal voor het verkiezingsnummer van V & D een kort overzicht te geven van de democratiseringsmaatregel van onze liberale Minister den Toom over de afgelopen 4 jaar. Dat is meer dan in de 25 jaar daaraan voorafgaande heeft plaatsgevonden. De Hr. Markusen sprak tenslotte als ik hem goed begrepen over ideeën van jongeren t.a.v. democratisering en democratiseringsproces. Er zijn jongeren die op dit punt nogal extreme ideeën hebben. Dat mogen ze. Ze mogen trachten hun ideeën ingang te doen vinden, want we mogen niet verstarren. Het standpunt en het beleid dat de fracties zullen innemen, zal steeds gebaseerd zijn op wat zij onder de huidige omstandigheden menen dat de juiste wijze van democratisering is. Het beweegt voortdurend, op dit ogenblik is de fractie geen voorstander van politiek in de kazerne. Wie zal zeggen dat over 4 jaar de situatie niet gewijzigd is. Ik wil de Hr. Markusen graag toezeggen dat ik mijn best zal doen om een nota te laten verschijnen, die we dan zullen maken in het militair advies commissie van onze partij. Maar ook dit zal een moment opname zijn. Wat nu nog niet mogelijk is, is misschien over 2, 3 of 5 jaar wel mogelijk. Dank U wel.

Dank U wel mijnheer Koudijs. Het woord is aan de Hr. Porteyne.

Mevr. de presidente, de Hr. Bakker Emmen, heeft gesproken over het punt in het urgentieprogram waarin gesproken wordt over beleid t.a.v. zelfstandige mag niet het sluitstuk zijn van het regeringsbeleid. Hij heeft gezegd, wat doet U daar eigenlijk aan. In de eerste plaats zou ik er op willen wijzen, dat in het program een groot aantal punten voorkomen, waaruit duidelijk is wat wij willen op dit punt. In de tweede plaats moge ook duidelijk zijn wat wij gedaan hebben in veel opzichten. Wij zijn daar bovendien toe geroepen omdat wij principieel op grond van ons beginselprogram waarde hechten aan de vrijheid en verantwoordelijk, zuivere elementen van dit zelfstandig zijn. Dat komt tot uitdrukking in het algemene beleid t.a.v. overheidsuitgaven en belastingdruk. In het verleden zoals in de toekomst. Dat is tot uitdrukking gekomen in de belastingsverbetering operatie van 1 miljard die we hebben gehad, waaraan wij hopen toe te voegen volgende week ons positieve standpunt t.a.v. een automatische operatie in deze in de Tweede Kamer. Daar is het specifieke beleid t.a.v. de belastingen op het gebied van tot standkoming van investeringsaftrek, verbetering van de positie van de werkende gehuwde vrouw, ook in het midden en kleinbedrijf, ook in het landbouwbedrijf.

T.a.v. alle mogelijk punten ook bij de behandeling van wetsontwerpen op het gebied van de omzetbelasting b.v. Er is het specifieke beleid t.a.v. midden- en kleinbedrijf op het gebied van algemeen economisch beleid, prijzen. Juist dat sluit aan van het midden- en klein bedrijf te midden van dat geheel. Specifieke credit regelingen, speciale regelingen voor de huurders van bedrijfspanden. Nieuwe vestigingswet, winkelsluitingswet in aanslag gereed, alle mogelijke zaken behalve individuele gevallen, waarin wij optreden middels Kamer vragen om U een indruk te geven wat in het verleden globaal is gedaan in de toekomst op grond van ons programma zal worden gedaan. En ik zou daar nog bij willen aantekenen, dat juist het punt van het integratie beleid van de zelfstandigen t.o.v. het totale beleid uitdrukkelijk in ons programma is weergegeven, als taak voor de staatssecretaris van Econ. Zaken in de toekomst. Een heel belangrijk punt wat als het ware inhoud geeft onderstreept de inhoud die wij in het algemeen hebben gegeven en zullen geven aan dit beleid t.a.v. de zelfstandigen in het algemeen. Dat wij met grote kracht zullen voortzetten met Uw steun en de steun van de kiezers.

Dank U wel Mijnheer Porteyne. Het woord is nu aan Mevr. Veder Smit.

Mevr. de presidente. Mijn eerste vraag ging over de communes. En ik zou willen beginnen met te zeggen wat ik daarover in de Kamer heb gesteld is in vragende vorm gegaan. Ik heb een aantal vragen gesteld die in die zin goed geciteerd zijn. Dat is in de handelingen vastgelegd die pas gisteren zijn uitgekomen, dus ik kan mij voorstellen dat men dat niet heeft kunnen verifiëren. Ik heb gevraagd aan de Staatssecretaris of hij gegevens heeft over de communes, of hij er een oordeel over heeft, of ze zich uitbreiden en of hij ook niet vindt dat er achter het optreden van een aantal communes een aantal jeugdproblemen ligt, waarvoor moderne vormen van jeugdwerk nodig zijn. Mijn informatie heb ik van de Haagse en Leidse politie. Het is n.l. zo dat op de hearing die de vaste commissie van volksgezondheid heeft gehouden over de nota geestelijke gezondheidszorg, een Commissaris van Politie is verschenen die daar in het openbaar een aantal opmerkingen over de communes heeft gemaakt. Zij heeft daar gesteld, niet alle communes zijn ideëel, er zijn communes die zeker geen ideële doelstelling hebben, hygiënische toestanden laten daar te wensen over, ze zijn nogal eens gevestigd in kraakpanden, waar dan geen water is, dus U kunt zich voorstellen hoe dat dan gaan moet. En deze zelfde commissaris heeft mij later in een gesprek verteld dat zij uit eigen ervaring weet dat in die communes herhaaldelijk hele jongeren, jonge meisjes hun toevluchtsoord vinden die van huis zijn gevlucht en daar ook aan opsporing door de politie zijn onttrokken. Verdere bijzonderheden hoef ik misschien niet allemaal te noemen. Ik dacht dat dit ~~is~~ voldoende reden was om enige zorgen te hebben over communes, maar een standpunt zullen we pas kunnen innemen, als er meer over bekend is en als de gegevens uit het onderzoek dat Staatssecretaris Kruisinga heeft toegezegd, zijn gekomen. En ik ben dan erg benieuwd wat daar uit zal komen.

Er was een vraag waarom de fractie zich niet heeft verklaard voor Troon opvolging ook in de vrouwelijk linie opgelijke voet als in de manlijke linie. Die vraag berust op een vergissing. We hebben niet een uitspraak gedaan over dat principe. We hebben alleen gestemd tegen de motie P. Jansen, die daarover een uitspraak aan de Kamer zou ontlokken. Maar die motie deed dat in het kader van goedkeuring van VN verdrag over de politieke rechten van de vrouw. Verdrag waar allerlei kwesties in voorkwamen als kiesrecht en openbare functies. En wij vonden die motie eerlijk gezegd nogal wonderlijk. Ik heb dat ook bij de stemverklaring gezegd, want die motie droeg de Regering op een studie van het vraagstuk te maken. Maar die motie zei in het begin dat de Kamer toch al een uitspraak daarover deed. Dus dat was op zichzelf al een heel onlogische motie. Maar het grootste bezwaar tegen een uitspraak in dit verband hadden wij omdat er een grondwetscommissie, die ook over dit vraagstuk rapport zal uitbrengen. Dat rapport is over enkele maanden te verwachten. Het leek ons primatuur over zo'n belangrijke constitutionele zaak een uitspraak te doen in een motie die eigenlijk over heel iets anders ging. Dan was er een vraag over de besteding van overheidsmiddelen voor milieu beheer. De vraag die gisteren ook al bij het urgentieprogram aan de orde kwam. En ik dacht dat het een goede gelegenheid was om hier nog eens uiteen te zetten wat er al in het beroemde ongewijzigd beleid wordt gedaan, rechtstreeks uit de algemene middelen zowel van Rijks overheid als de provinciale als de gemeentelijke overheid. De gemeentelijke overheid zorgt voor drinkwater voorziening, waterzuivering, de provincies zorgen voor zuiveringsschappen of zuiveren zelf en het Rijk geeft b.v. subsidie aan weer zuiveringsinstallaties aan waterschappen. U weet waterschappen doen heel veel op het gebied van milieubeheer. Verder staat er op het gebied van economische zaken een groot bedrag aan subsidies voor infra-structuur. Er staat op de begroting voor sociale zaken en volksgezondheid al een bedrag voor de inrichting van het meetnet. Het meetnet voor de luchtverontreiniging. Later zullen de kosten van dat meetnet wel terugbetaald worden uit de heffing, maar in elk geval wordt dit nu door het Rijk betaald. Ik geloof dat hier wel uit blijkt en die lijst zou uitgebreid kunnen worden dat er nu al uit de algemene middelen heel wat besteed wordt aan het milieubeheer en bij dat ongewijzigd beleid dit in toenemende mate het geval zal zijn. Dan de buitenlandse werknemers. Ik ben het helemaal met de vragensteller eens dat dit een klemmend probleem is. De opvang, huisvesting, gezinshereniging, de terugkeer. En dit zijn dan ook allemaal vragen die door onze fractie in het voorlopig verslag op de nota inzake de buitenlandse werknemers zijn gesteld. Ik weet uit mijn hoofd niet meer wie de vragensteller was maar ik wil hem graag als hij zich straks meldt een exemplaar geven van wat wij bij het voorlopig verslag hebt ingebracht. Ook op gemeentelijk niveau is er veel belangstelling van VVD zijde voor het vraagstuk, vooral voor het huisvestingsvraagstuk. Rotterdamse raadsfractie heeft daar blijk van gegeven. Maar als U vraagt een planmatige aanpak die kunnen wij nu en hier als fractie niet ontvouwen. Wij hebben daar wel om gevraagd bij de nota Roolvink om het maar zo

te noemen en wij verwachten dat in de memorie van antwoord daarop veel meer naar voren zal komen dan in die nota die in eerste aanwet was nog stond. Dus dit is een kwestie waaraan wordt gewerkt. Tenslotte de smeerpomp of anders gezegd de persleiding. Er is gevraagd waarom de fractie daarvoor is gestemd en er is gewezen op de gevaren van waterverontreiniging die door de aanleg van deze persleiding zullen ontstaan. Nu moet ik wel zeggen voor goed begrip, dat die waterverontreiniging toch in hoofdzaak van organische aard zal zijn. Daar zal in gewone huiselijke woorden gezegd meer plantaardig vuil doorheen komen dan chemisch vuil. Maar niettemin moet daar goed op worden toegezien, dat dat ook in grote hoofdzaak zal blijven bij organisch vuil. Waarom hebben wij nu bij de begroting van Verkeer en Waterstaat toch ons fiat gegeven aan de begrotingspost die voor de aanleg van de persleiding daarop voorkomt. Om verschillende redenen. Allereerst omdat onze adviseurs in de nieuwe commissie milieubeheer van de VVD ons hebben gezegd dat toch wel duidelijk is, dat in elk geval een vorm van afvoer zal moeten komen door middel van pijpleiding. Al zal dat voor een groot deel een afvoer van water kunnen zijn en zal de bedoeling moeten zijn om het wat er in komt zo klein mogelijk en zo onschadelijk mogelijk moeten laten zijn. Er is ook van Duitse zijde erkend dat het wel redelijk is dat er wel een vorm van afvoer komt. En ons streven is daar geweest om de verontreiniging in die afvoer zo laag mogelijk te maken. U weet waarschijnlijk wel dat die verontreiniging volgens de plannen in hoofdzaak van de aardappelmeel industrie zal komen. Dat is verreweg het grootste deel. En nu was bekend dat bij de aardappelmeel industrie al een mogelijkheid aanwezig was om het productie proces zo te verbeteren dat het veel minder schadelijk zou zijn. Maar dat nieuwe procedé was nog alleen geprobeerd op laboratorium schaal. En om die reden hebben wij juist de motie ingediend die vraagt aan de regering om krachtig te bevorderen en met grote voortvarendheid dat wetenschappelijk onderzoek plaats vindt hoe dit procedé op fabrieksschaal kan worden uitgewerkt. Het is heel spannend gegaan met die motie. Die motie hebben wij alleen met steun van de oppositie kunnen halen. Vrijwel niemand van de Regeringspartijen heeft daarin meegestemd, maar die motie is aangenomen. Daarin werd bovendien gevraagd om dat onderzoek meteen aan te vangen en parallel met de voorbereiding voor de persleiding door te voeren en ik geloof dat het voordeel van die aangenomen motie al is gebleken, want de Regering heeft heel kort daarna subsidie gegeven voor een proefneming op fabrieksschaal. We hebben op die manier kunnen zorgen dat er voor Oost Groningen dat noodgebied wel wordt gewerkt aan een afvoer, want U weet dat de toestanden daar in de kanalen verschrikkelijk zijn. Voordeel van die motie was ook dat nu niet alleen dat onderzoek door de bestaande onderzoek instituten wordt gedaan maar dat TNO hierbij wordt ingeschakeld wat een veel bredere apparatuur ter beschikking heeft. Dat bovendien de resultaten van dat onderzoek aan de Kamer zullen worden overgelegd. De Kamer worstelt ermee dat het erg moeilijk is om de rapporten van het RISA in handen te krijgen.

Dit rapport van TNO zal aan de Kamer moeten worden overgelegd en ook ter beschikking komen van de hele bedrijfstak. We hebben tenslotte wat die persleiding betreft heel duidelijk aangedrongen, heel sterk op internationaal overleg, het is erg verheugend dat onze geestverwant, Staatssecretaris de Koster, nu met dat internationaal overleg is belast. Ik zou tot slot willen zeggen dat ik dacht dat we het maximum er uit hadden gehaald wat hier in zat onder gegeven omstandigheden. En dat is mij ook bevestigd door de uittaling van een vooraanstaand man van de milieu beheer die heeft gezegd, eindelijk nu eens van de regeringspartijen krachtige steun voor onze werkzaamheden. Dank U wel.

Dank U wel Mevr. Veder en tenslotte de Hr. Vonhoff.

Mevr de voorzitter, dames en heren. Er zijn een aantal belangrijke opmerkingen gemaakt over onze jongeren, de opleiding van hen die die jongeren les moeten geven. Ik denk aan de opmerkingen van de Hr. Groothof over het vormingswerk. Hij betrok daar de clubhuizen bij, maar hij doelde dacht ik op de vormingsinstituten. Hij heeft volkomen gelijk dat die groep van werkende jongeren zeer nadrukkelijk ook financieel de aandacht moet hebben. Vandaar dat wij ook in ons onderwijs in het urgentieprogramma zo'n duidelijke urgentie aan hebben gegeven. Men moet echter in relatie tot de andere middelen van het onderwijs rekening houden met 2 zaken. In de eerste plaats natuurlijk dat in verband met de totaal van hen die onderwijs krijgen, die werkende jongeren een kleinere groep zodat ook de toevoeging van middelen naar die groep geringer moet zijn in verhouding. In de tweede plaats en dat is een zeer gelukkige omstandigheid en dat is dames en heren waar ons beleid op gericht moet zijn, n.l. op een deelname van alle jongere voor een langere periode aan volledig dagonderwijs. En het is een gelukkige situatie moet ik U zeggen, dat jaar op jaar het aantal kinderen dat zich vindt in volledig dagonderwijs dat dat toeneemt. En dat is een ontwikkeling die wij hebben mee bevorderd. En dat doen wij bijzonder graag. Wij doen dat o.a. ook door duidelijk te streven naar een onderwijs politiek die onderwijsvorming creëert waarin die jongeren zich ook onderdaad thuis kunnen vinden. Met de strekking, dat zal de Hr. Groothof begrepen hebben van zijn betoog, de geest die daar achter spreekt ben ik het eens. Kijk ik Mevr. de voorzitter naar de opmerkingen van de Hr. Meyer over het club- en buurthuiswerk. Hij heeft begrepen dat wij van de VVD daar afwijzend waren tegen de actie meer poen voor welzijn. Niet dames en heren omdat wij dat club- buurthuiswerk niet belangrijk vinden, maar wel omdat die actie werd gevoerd op uitermate losse gronden. Wie nu van de week leest het blad van het club- buurthuiswerk de S , die vindt daar op de voorpagina een hoofd- artikel, waarin duidelijk gemaakt wordt dat al die punten die die actie groep van te voren had gesteld als die het club- en buurthuiswerk zouden bedreigen, n.l. een personeelsstop, een niet kunnen uitbreiden met het werk, dat dat allemaal uit de lucht gegrepen geruchten waren. Ik dacht dames en heren, hoe schoon het ook klinkt, dat een Volksvertegenwoordiger beneden de maat is als hij op losse geruchten , ongefundeerde geru-

op onwaarheden achter elke actiegroep aan gaat lopen. En ik neem het bijzonder kwalijk dat dit werk dat juist is gericht is op mensen die het in het totale sociale omgeving wel wat moeilijk hebben, dat het als het daar op gericht is dat men die mensen in actie brengt op losse gronden. Ik vind dat ongefundeerd, ik vind dat hoogst afkeurenswaardig. En ook dat moet eens duidelijk in het openbaar uitgesproken kunnen worden. Dames en heren daar komt het punt bij. Dat ook het club- en buurthuiswerk dacht ik en dat geldt en die opmerking is gemaakt meer in het algemeen door de afgevaardigde van Doorn en ook door onze vriend Markusen, die over het subsidiebeleid gesproken hebben. Het is inderdaad zo dat wij menen, en U vindt dat in ons urgentieprogram, dat je subsidie moet geven om activiteiten mogelijk te maken, dat je daarnaast heel nadrukkelijk ook eigen verplichtingen ook financiële verplichtingen mag opleggen. Natuurlijk moeten die niet zodanig zijn dat die deelname aan dit werk verhinderen. Dat is de zaak niet. Maar het is wel zo dat het volledig willen subsidiëren van alle activiteiten tot 100% met ⁴zich mee brengt dat die activiteiten veel te sterk kunstmatig karakter krijgen en dat daardoor die activiteiten helemaal niet meewerken. Als U mij toestaat, Mevr. de voorzitter iets uit mijn persoonlijke ervaring te vertellen. Ik ben hier in Amsterdam heb ik emotionele banden met een voetbalvereniging uit de Spaarndammerbuurt. Dat is nou precies de buurt waar ook dat club- en buurthuis werk ook zo speelt. Als ik zie dames en heren hoe in die voetbalvereniging maar ook in allerlei andere sportverenigingen in diezelfde buurt, diezelfde mensen grote offers meebrengen om die zaak overeind te houden, wat daaraan werkt dan wordt ik nog een keer bevestigd dat het goed is dat aan zulke activiteiten subsidie wordt besteed, maar dan wordt ik bevestigd in mijn overtuiging dat het inhoud geven van de activiteiten mee een zaak moet zijn van hen die van die activiteiten profiteren. Dat is niet die zaak laten afsterven, dat is er een echte extra dimensie van intensiteit aan verbinden. Mevr. de voorzitter, de dagbladen, de diversiteit van de pers is een uitermate belangrijke zaak. Wij hebben daarom in de Kamer en ik dacht terecht gepleit voor het feit dat de nationale dagbladpers een eigen exploitatie mogelijkheid mee in de stichting etherreclame moest hebben. Laten we goed zien dat het zo is dat natuurlijk deze tak van onderneming gedreven moet worden volgens normen die goed ondernemersschap passen. Dat is een zaak die die krantenondernemers in de eerste plaats aangaan. Maar aan de andere kant moeten wij er voor zorgen dat volkomen rechtmatige overheidsdaden zoals de etherreclame niet op gegeven ogenblik bestaansgrond voor een gezonde pers wegnemen in dit land. Wij zullen en U kunt daar verzekerd van zijn, in de komende jaren mocht het komen tot een regionale omroep heel duidelijk opkomen voor het feit dat de regionale dagbladpers daar van het begin af aan bij betrokken wordt. Dat heel nadrukkelijk ^oorkomen wordt dat diezelfde moeilijkheden zich gaan voordoen die nu de nationale pers treffen en dat zal ons de hefboom zijn om t.a.v. de nat. pers de verkeerde situatie terug te draaien en

dan ben ik er van overtuigd dat dan ook een Kamer meerderheid zal inzien dat ze de weg moeten gaan die wij met de VVD eerder gewezen hebben. Dat zou niet de eerste keer zijn dames en heren. Tenslotte Mevr. de voorzitter een opmerking over de onderwijzersopleiding. De opmerking van de heer FRansen, afgevaardigde uit Nederhorst ter Berg, ware dacht ik een volkomen juiste analyse. We zitten nu in de situatie dat we tekort hebben. Natuurlijk mogen we er ons niet bij neerleggen. Het moet ons weerhouden om net te doen alsof dat tekort er niet is en belofte te doen die we niet waar kunnen maken. Het moet ons er toe brengen aan de andere kant om het worden van onderwijzer om dat krachtig te stimuleren. Het is zo dat de Minister v. Onderwijs heeft op aandrang juist van collega Mevr. Detmeyer, heeft toegezegd dat hij zal komen met een nota waarin hij dat onderwijzersberoep nog eens een keer zal doorlichten en zal bekijken. Het zal zeker moeten worden afgezet in het totaal van de lerarenopleiding en het gradenstelsel. Daarnaast zijn wij op het ogenblik, het heeft onze volle instemming we hebben daar bij herhaling om gevraagd, begonnen met een wervingscampagne en daarvoor geldt dames en heren dat wij zeker ook op liberale jongeren die een neiging hebben om het onderwijs te dienen mogen zeggen, kijk naar het onderwijs zoek daar een carrière, het is prachtig werk om mee mensen te maken.

Hartelijk dank leden van de fracties. U heeft in een bijzonder korte tijd veel vragen beantwoord. Ik heb alle vragen genoteerd en ik heb in de loop van Uw antwoorden alle vragen kunnen afkruisen. Ik heb geconstateerd dat iedere vraag is beantwoord. De zaal heeft gehoord bij monde van de Hr. Geertsema bij monde van de Hr. Joekes, de fractie is te allen tijde bereid om tussentijds ook vragen te beantwoorden. Mochten er onder U zijn die nog met vragen rondlopen, U weet het adres Binnenhof 1a, U heeft niet eens alle privé adressen van de Kamerleden te kennen en het komt bij zo'n Kamerlid terecht. Is het mogelijk dames en heren als er ook maar iemand een bezwaarde ziel heeft, dan moet die nu naar voren komen, zou het mogelijk zijn nu alles zo keurig afgehandeld is, van een 2e instantie af te zien, of is er iemand die zegt, ja, ik kan niet naar huis gaan zonder nog die vraag gesteld te hebben. U weet ik heb straks al gezegd ik wens niemand gefrustreerd naar huis te laten gaan. Is er iemand die echt op dit moment nog een vraag heeft?

Hr. Markusen. Dan geef ik alleen het woord aan de Hr. Markusen.

Mevr. de voorzitter, ik ben blij dat ik mijn frustraties even mag af reageren. Ik ben niet tevreden over de beantwoording inzake mijn CRM probleem. Ik dacht de beantwoording van alle CRM problemen vanmiddag, sterkt mij in de overtuiging hoe belangrijk het is dat de VVD deze portefeuille in handen krijgt. Niet zozeer om te kijken wat kan daar aan geld bespaard worden, maar hoe kan het gespreid worden. Want de berichten lezende krijg ik af en toe de indruk als ik een studie zou willen maken van het poppenkastwezen, dan kan ik daar ook misschien een uitkering voor krijgen.

De 2e plaats een opmerking over de beantwoording van de Hr. v. Dijk. Ik heb het in de eerste termijn aan de orde gesteld hij zegt, ja die landmacht oefent in een zandbak en die zandbak moeten we dan in Nederland vinden. Nederland is te klein ook voor militaire zandbakken en ik dacht in NATO verband moet het toch mogelijk zijn om in Frankrijk of West Duitsland een zandbak te vinden.

Wie van de Fractie antwoordt nog op deze 2 vragen. CRM de Heer Vonhof, De Hr. Vonhof neemt ook de zandbak mee.

Ach Mevr. de voorzitter, misschien krijg ik nog voor het spelen in een zandbak subsidie. Ik acht het niet ondenkbaar dat de Hr. Markusen evt. in Andorra poppenkasten mag bestuderen, Mevr. de voorzitter, maar ik wil over de subsidiering toch wel iets zeggen bij CRM. Laten wij heel goed zien dat wij als wij cultuur subsidiëren, dat wij dan iets doen wat in onze maatschappij een volstrekt noodzakelijke zaak is. Ik heb er behoefte aan dat duidelijk te zeggen. Laten we dan ook duidelijk stellen, dat daarvoor natuurlijk weer precies hetzelfde geldt als wat ik eerder zei op het gebied van de subsidies, dat je je natuurlijk steeds bewust moet zijn van welke eigen inbreng daarnaast gesteld kan worden. Laten we ook beseffen dat bij elke overheids activiteit er natuurlijk zoals bij elke overheids activiteit en natuurlijk ook bij het subsidiëren bepaald iets mis kan gaan. Maar Mijnheer Markusen mag ik U dan ook duidelijk stellen dat dat een bijverschijnsel is en niet het verschijnsel zelf. En het is natuurlijk zo dames en heren, dat het onze taak is om op die bijverschijnselen bedacht te zijn en daar maatregelen tegen te treffen zoals we dat door amendering, door moties, door vragen ook gedaan hebben. Maar ik pas er voor om mij te laten schuiven in de schoenen van een Heer Drees Jr. b.v. die op een gegeven ogenblik zegt, dat je op zo'n post 100 miljoen moet bezuinigen, terwijl hier in de begroting in totaal 70 miljoen voor is uitgetrokken. Dat zijn zaken die ik niet doe. En ik pas er voor Mevr. de voorzitter, om mij aan te laten praten dat de halve bevolking in de contra prestatie loopt als in de begroting van Soc. Zaken en Volksgezondheid die ik hier heb, staat dat het er ongeveer 600 zijn. Wij moeten van dat soort valse geruchten dacht ik wel af, want dan zitten we op een heel verkeerde toer en dat is de toer waar we als moderne liberalen niet horen te zitten. Wel uitkijken, wel waakzaam zijn, maar de zaken reëel zien en begrijpen dat culturele subsidies in deze materiële wereld thuishoren. Dan een woord over de militaire zandbakken. Ik ben het daar volstrekt meeoneens. Wij zullen het probleem van de militaire oefenterreinen in Nederland en binnen Nederland moeten oplossen. Het zal zo zijn dat we daarbij nationale belangen en streekbelangen zoals collega van Dijk het terecht zei evenwichtig inderdaad in ogenschouw moeten nemen. Wij moeten dat geen streken van in de grond boren, maar het is niet zo dames en heren, dat wij kunnen zeggen dat het steeds maar elders moet.

Wij hebben ook als Nederland de nationale prijs mee te betalen op dit terrein voor onze nationale veiligheid. Wie die waarheid ontgaat, die doet aan de politieke zindelijkheid tekort.

Dames en heren, dames en heren van de pers, die zolang geduld heeft getoond, dames en heren van de VVD die tot het eind aan toe dit congres hebben uitgezeten, ik waardeer dat. Het is niet leuk op voor zo'n leeglopende zaal te praten, aan de andere kant ik begrijp het, er zijn thuis gezinnen die op U wachten, daar moet U naar toe. Toch nog een kort slotwoord. De uitslag van de stemming voor het hoofdbestuur hebben we straks, omdat we anders helemaal vastliepen met de tijd, bekend gemaakt tussen het punt beleid Kamerfractie en daardoor heb ik toen niet de gelegenheid gehad om afscheid te nemen van maar liefst 8 scheidende hoofdbestuurssleden. Dat is wel wat. Ik heb net Mej. v. Everdingen nagegaan, ik geloof dat er nog nooit zo'n grote wijziging van het hoofdbestuur hebben gehad. Ik zou m.n. afscheid willen noemen en die wil ik even heel apart noemen van Mevr. Scheltema. En heus niet omdat ze een vrouw is, dat weet U wel daar let ik echt niet op. Maar Mevr. Scheltema heeft wel een bijzonder lange staat van dienst. He is lid van het dag. bestuur geweest en vele jaren lid van het hoofdbestuur. Mevr. Scheltema ik mag wel zeggen en U weet dat meen ik heel oprecht. Tot de laatste hoofdbestuurvergadering waar U nog aanwezig was en U was een heel trouw bezoeker, kwam U met opmerkingen waarvan we zeiden, ja cerdraaid ze heeft gelijk. Goed dat iemand dat zeg U legde altijd de vinger op de wonde plekken. U wees op foutjes die vaak heel belangrijk waren en U was een fijne, kritische, constructieve begeleidster van ons werk. En ik wil U daar namens de partij toch wel heel hartelijk voor danken. U bent een van de vrouwen van het eerste uur en blijft in ons midden. Een echt afscheid is het niet, maar toch wel vanaf deze plaats heel veel dank.

Dan neem ik hier afscheid van de Hr. Korver, de Hr. Kooy, de Hr. Frankk, de Hr. v.d.Veen, Mevr. Schouwenaar, de Hr. v. Bekom en de Hr. v. Dijk. U ziet het al een heel gezelschap, maar ze waren nu eenmaal niet herkiesbaar. Het hoofdbestuur heeft veel aan ze gehad. We danken hun enorm voor alle tijd die ze ter beschikking hebben willen stellen. Want U wilt wel van mij aannemen dat die zeer lange Zaterdagen, U maakt er nu zelf een mee, van het Hoofdbestuur niet altijd makkelijk en zeker niet voor vrouwen en kinderen die dan vaak pas 's avonds laat de echtgenoot of echtgenote binnen zien komen. Heel veel dank namens de partij ook aan deze scheidende hoofdbestuurssleden.

Dan nog een woord dat ik graag wil spreken. Wij hebben behalve ons blad V & D waar vele woorden aan gewijd zijn nog een blad Liberaal Reveille. Ik zou U willen zeggen al diegenen Uwer en alleen al uit Uw volharding blijkt hoe trouw lid U bent, al diegenen die mee willen denken over het moderne liberalisme abonneert U zich hier toch op. Het is een uitstekend blad, probeert U nog het laatste nummer te krijgen, daar staat een heel lezenswaardig artikel in van Mevr. Hubert over de totstandkoming van 't verkiezingsprogramma.

Ik wil vanaf deze plaats wel tegen Mevr. Hubert zeggen, ik ben het helemaal met haar eens en we moeten vanaf 29 april gaan denken over methode om de totstandkoming van het verkiezingsprogramma wel even democratisch maar misschien nog efficiënter te doen verlopen. Maar dan verklap ik al een beetje de inhoud. Ik zou zeggen abonneer U, lees die krant.

En dan dames en heren, begrijpt U moet er toch ook nog iets van mijn hart en dat is een woord van dank aan Mej. v. Everdingen. Mej. v. Everdingen heeft een buitengewoon moeilijke tijd achter de rug. Want candidaatsstellingen dat lijkt U nou heel simpel, dat is een formidabel werk. Daar moeten ellenlange lijsten worden ingevuld en intussen gaat gewoon de post door, gaat alles door wat er dagelijks op die Koninginnegracht binnen komt. In de paar weken dat ik daar nu zit ben ik daar diep van onder de indruk geraakt. Mej. v. Everdingen heel veel dank namens de partij, het was weer een zware tijd en het wordt nog zwaar. Ik ben niet altijd van alles zeker maar een ding is zeker, het wordt altijd 28 april.

En dan nog een woord van dank aan iemand die U misschien helemaal niet zo bij naam kent maar die voor alles heeft gezorgd tijdens dit congres, dat alles liep, dat dat apparaat werd bediend, dat we op tijd onze consumpties kregen, dat de tafels gedekt waren, de Heer v. Loon. Mijnheer v. Loon het is formidabel, ik heb vanmorgen Mevr. v.d. Loo toegesproken, maar ook tegen U zou ik willen zeggen de wijze waarop U onze goede vriend v. Vlaardingen hebt vervangen bij dit congres, heel geweldig. U treedt niet graag op de voorgrond, vermoedelijk hebben de mensen U amper gezien, maar wij hebben wel geweten wat U gedaan hebt. Heel veel dank mijnheer v. Loon. En dan tenslotte dames en heren op naar 28 april. Een speciaal woord van sterkte aan onze lijststaanvoerder. Wij wensen je bijzonder veel kracht, we zijn ervan overtuigd dat je het geweldig goed zult doen. Je bent in een debat een tegenstander waar men rekening mee moet houden. Ik ben blij dat ik nooit met je hoeft te debatteren. Dat zou helemaal niet eenvoudig zijn. Ik geloof dat je het geweldig voor ons zult doen. Maar ik besef ook heel goed wat er voor een tijd voor jou en voor je gezin voor de deur staat. Ik heb het al vele malen mogen zeggen, nu voor het allerlaatst voor de grote race. Heel veel dank voor je bereidheid dit te doen. Wij wensen je alle denkbare succes en wees ervan overtuigd, wij staan allemaal als een man als een vrouw achter je.

Veel succes. (applaus)

En dan dames en heren, blijf met ons mee vechten tot 28 april en allemaal wel thuis.

-.--.-.-.-.-.-.-.-